

aldiss

NON-STOP

THE CLASSIC NOVEL OF DEEP-SPACE MYSTERY
AND ADVENTURE

Brian W. Aldiss

Non-Stop

U spomen dragom TEDU CARNELLU, uredniku časopisa „New Worlds“ i „Science Fantasy“ i začetniku romana Non-stop

U spomen dragom TEDU CARNELLU, uredniku časopisa „New Worlds“ i „Science Fantasy“ i začetniku romana Non-stop

Romanopiscu je bolje za temu izabrati ono što osjeća nego ono o čemu zna.

L P. HARTLEY

Za ovo novo izdanje dragog mi romana napravio sam tu i tamo neke izmjene. Pojavljuju se na Četrdeset i osam stranica. Avantura je ostala ista, likovi isti, tema ideje koja proždire stvarni život također je ista. Samo je nekoliko riječi promijenjeno. No, naravno, u riječima leži sva razlika.

B. W. A.

Zajednica koja ne može ili ne želi shvatiti koliko beznačajan dio svemira zauzima nije zaista civilizirana. To znači da je u njemu onaj fatalni sastojak koji će je više ili manje izbaciti iz ravnoteže. Ovo je priča o jednoj takvoj zajednici.

Ideja koju osmisle ljudi, za razliku od milijarde efekata od kojih se sastoji naš svemir, rijetko je savršeno uravnotežena. Ona neizbježno nosi trag čovjekove krhkosti, a može biti vrlo slaba ili veličanstvena. Ovo je priča o jednoj takvoj veličanstvenoj ideji.

Za tu je zajednicu to bilo više od ideje: samo njezino postojanje. Jer ideja im je, kako to ideje obično rade, zastranila i progutala stvarne živote.

DIO PRVI

– NASTAMBE –

I

Kao eho radara koji se vraća svojem izvoru od udaljene mete, Royu Žalopaju zvuk lupanja njegova srca činio se kao da u potpunosti ispunjava čistinu. Stajao je s jednom rukom na pragu svoje kabine, slušajući kako bijes čekića udara njegovim arterijama.

– Hajde, idi, kad već izlaziš! Rekao si da ideš!

Vrištavi sarkazam Gwennyna glasa iza njega odbacio ga je na čistinu. Zalupio je vratima ne osvrćući se, pročistio grlo dubokim kašljem i bolno protrljao dlanove, pokušavajući vratiti vlast nad sobom. Živjeti s Gwenny značilo je svađe koje su nastajale ni iz čega, kao i ti maloumni ispadi bijesa koji su ga kao bolest razdirali iznutra. Nikada to nije bio jasan bijes: bio je mutan, pa čak i kad ga je posve preplavio, znao je da će joj se ponovo vraćati, ispričavati, ponižavati se. Žalopaju je ta žena bila potrebna.

Razdoblje budnosti bilo je još mlado i vidio je nekoliko ljudi uokolo, poslije će se svi razići nekim svojim poslom. Jedna je skupina sjedila za stolom igrajući Čovječe, zaputi se. Žalopoj im se približio s rukama u džepovima i smrknuto se navirio između raščupanih glava. Ploča nacrtana na stolu prostirala se dvostruko šire od duljine ispruženih ruku. Posvuda su bile razbacane figure i simboli. Jedan od igrača nagnuo se prema naprijed i pomaknuo par svojih žetona.

– Okružen na Petici – rekao je zlorado, zavjerenički pogledavajući prema Žalopaju.

Žalopoj se nezainteresirano okrenuo. Ova ga je igra prije neodoljivo privlačila. Igrao ju je sve dok njegovi adolescentni zglobovi nisu zakrckali od čučanja, a oči se više nisu mogle fokusirati na srebrne žetone. Čovječe, zaputi se začarala je i druge, gotovo cijelo Zelenpleme. Davala im je osjećaj prostornosti i snage koja im je nedostajala u životu. Iako se Žalopoj otrgnuo tim činima, nedostajala mu je igra. Dobro bi bilo da se opet nečim bavi.

Smrknuto je hodao čistinom, jedva primjećujući vrata na obje strane. Umjesto toga bacao je poglede među prolaznike, kao da traži neki znak, signal. Vidio je Prkosa kako žuri uz barikade, instinktivno skrivajući od tuđih očiju deformiranu lijevu stranu lica. Prkos se nikada nije igrao uz ploču: nije podnosio da ljudi stoje s obje strane njegova lica. Zašto ga je Vijeće poštediti dok je bio dijete? Mnogo se nakaznih rađalo u Zelen-plemenu i čekao ih je samo nož. Dok su bili mladi, Prkosa su dječaci mučili nazivajući ga Prknos, ali izrastao je u jakog i bijesnog mladića pa ih je to potaknulo na tolerantniji stav prema njemu: zadirkivanja su sada postala prikrivena.

Žalopoj nije ni primijetio kad je iz besciljnog lutanja krenuo prema barikadama, slijedio je Prkosa. Tamo su bile najbolje kabine koje su, naravno, koristili članovi Vijeća. Jedna su se vrata naglo otvorila i poručnik Zelen izišao je u pratnji svoja dva časnika. Iako je Zelen već ostario, još je uvijek bio živčan, a trzav mu je hod zadržao ponešto naglosti iz mladih dana. Njegovi su časnici, Zakrpa i Višak, koračali naduto pored njega, s jasno vidljivim komatorima za pojasa.

Žalopoj se razveselio vidjevši kako Prkos panično salutira svome vođi, iznenađen njihovim naglim dolaskom. Gesta je bila smiješna, gotovo kao glava k ruci, umjesto obrnuto, na što se Višak zlobno nacerio. Podložnost se podrazumijevala, iako ponos to nije priznavao.

Kada je Žalopoj prolazio pored njih trojice, samo je uobičajeno okrenuo glavu od njih i namrštitio se. Nitko neće ni pomisliti da on, lovac, nije jednak bilo kome drugome. Tako je govorilo Učenje: „Nitko nije manje vrijedan dok ne osjeti potrebu iskazati drugom poštovanje.“

Sad se osjećao bolje, dostigao je Prkosa, spuštajući mu ruku na lijevo rame. Naglo se okrenuvši u drugom smjeru. Prkos je prislonio kratku palicu za mačevanje na Žalopojev trbuh. Kretao se obazrivo, kao čovjek okružen golim oširicama. Vrh palice zabio mu je ravno u pupak.

– Polako, lijepi. Zar tako uvijek pozdravljaš prijatelja? – upitao je Žalopoj, odmičući vršak palice.

– Mislio sam: širenje je, lovče. Zašto ne tragaš za mesom? – pitao je Prkos, klizeći pogledom dalje od Žalopoja.

– Zato jer sam te slijedio do barikada. Osim toga, moj je lonac pun, a dugovi plaćeni: nemam potrebu za mesom.

Hodali su u tišini, a Žalopoj je nastojao prijeći na Prkosovu lijevu stranu, dok je ovaj to izbjegavao. Žalopoj se trudio ne izazivati ga puno, jer je nasilja i smrti u Nastambama ionako bilo previše, možda kao prirodna ravnoteža visokom natalitetu, ali nitko nije radosno umirao za dobrobit simetrije.

U hodniku pored barikada bila je gužva. Prkos je nestao, mrmļajući nešto o nekakvom čišćenju. Žalopoj se približio zidu, uspravan i krut, s određenim gorkim ponosom u koraku.

Glavna je barikada bila drvena, s vratima koja su potpuno zatvarala prolaz. Dva su stražara stajala tamo u svako doba. Ovdje su Nastambe završavale i počinjao je labirint poničnih vrtova. No, barikada je ipak bila privremena konstrukcija i njezin se položaj mogao mijenjati.

Zelen-pleme bilo je polunomadsko: nemogućnost stalnog uzgoja hrane i životinja prisiljavala ga je da se stalno seli prema novim područjima. Pomicalo je glavnu barikadu prema naprijed, kao i one odostraga, na drugom kraju Nastambi, na odgovarajuću udaljenost. Upravo se događalo jedno takvo proširivanje. Labirint poničnih vrtova, napadnut i razoren ispred njih, ponovo će izrasti i roditi iza njih: pleme je polako prodiralo kroz beskrajne hodnike kao crv kroz trulu jabuku.

Iza barikade ljudi su žustro radili, sjekli ponične stapke, a jostivi sirup, milteks, frcao im je nad oštricama. Odsječene stapke izvrtali su kako bi sačuvali što više sirupa koji se iz njih cijedio, dok su suhe stapke sušili, rezali na standardne dužine i upotrebljavali u različite svrhe. Vrijedne su oštrice s vrha sakupljale i druge dijelove biljke: lišće za medicinske potrebe, izdanke za delikatese, sjeme za hranu, za dugmad, za punjenje bubnjeva vlastite izrade, za žetone za Čovječe, zaputi se te za igračke za bebe, za čija je halapljiva usta to sjeme ipak bilo preveliko.

Najteži posao prilikom krčenja poničnih vrtova bilo je razbijanje isprepletenih korijenskih struktura, koje su kao čelična mreža ležale pod šljunkom dok su njihovi niži izdanci grizli duboko u oplatu. Prvo bi ih isjekli, zatim bi humus lopatama trpali u vreće; ovdje je humus bio posebno dubok, gotovo dva metra iznad oplata: dokaz da su

postojali neistraženi dijelovi, koje još nijedno pleme nije istražilo. Napunjene vreće humusa nosili bi u Nastambe i praznili u novim sobama za nova polja.

Druga je skupina muškaraca radila ispred barikade, i njih je Žalopoj promatrao s posebnom pozornošću. Bili su višeg ranga od ostalih, stražari, regrutirani isključivo iz redova lovaca. I bilo je moguće da će Žalopoj, uz malo sreće ili nečiju uslugu, jednoga dana dosegnuti taj zavidan položaj.

Kada su progrizli gotovo neprobojan zid isprepletenih biljaka, pojavila su se tamna vrata. Sobe iza tih vrata skrivale su tajne: tisuće čudnih predmeta, korisnih, beskorisnih ili besmislenih, koje su jednom pripadale nestaljoj rasi Divova. Dužnost stražara bila je otvoriti te prastare grobnice i, za dobrobit plemena, odnosno za sebe, prisvojiti sve što je u njima ležalo. Hoće li se na kraju plijen podijeliti ili uništiti ovisilo je o hiru Vijeća. Mnogo su toga pronađenog u Nastambama već proglasili opasnim te spalili.

Otvaranje tih vrata nije bilo bezopasno, bilo zbog žive mašte ili stvarne prijetnje. U Nastambama mogle su se čuti priče o borbi za opstanak s tim gustim labirintom: kako su, otvorivši takva vrata, bez traga nestala neka druga mala plemena.

Kao i Žalopoj, i drugi su zadivljeno promatrali muškarce kako rade.

Nekoliko žena s mnogobrojnom dječicom stajalo je pored barikada i smetalo nosačima humusa i stapki. Stalnom zujanju muha, kojih je u Nastambama uvijek bilo, pridružilo se brbljanje malih usta: uz tu su pozadinu stražari srušili iduća vrata. U trenutku tišine čak su i radnici zastali, napola u strahu od zjapećeg otvora.

Nova je soba razočarala, nije sadržavala čak ni kostur nekog Diva koji bi ih zastrašio i opčinio. Bilo je to samo malo skladište s mnogo polica na kojima su se nalazile male vreće. Vrećice su bile pune šarenih prahova. Jedna svijetlo žuta i jedna žarko crvena pale su i rasule se u hrpice na podu, rasipajući obojene oblake koji su se miješali u zraku. Djeca su vikala, oduševljena bojama koje su rijetko viđali, a stražari su režali naredbe i iznosili svoj plijen u živom zidu do kamiona iza barikade.

Svjestan laganog antiklimaksa, Žalopoj se polako udaljio. Možda će, ipak, otići u lov.

– Ali, zašto ima svjetla u guštari ako nema nikoga tko ga treba? Pitanje je do Žalopoja stiglo usprkos općoj buci. Okrenuo se prema jednom od dječaka okupljenih oko velikog čovjeka koji je čučao između njih. Jedna ili dvije majke stajale su pored, smješkajući se s odobravanjem, rukama tjerajući muhe.

– Ponici trebaju svjetlo za rast, kao što ni ti ne možeš živjeti u mraku – glasio je odgovor dječaku. Žalopoj je prepoznao Boba Fermoura, sporog radnika u sobama-poljima. Bio je srdačan – mnogo više nego je Učenje dopuštalo – a time i omiljen među djecom. Žalopoj se sjetio da je Fermour dobar pripovjedač i poželio skrenuti misli. Bez svog bijesa, osjećao se prazan.

– Što je tu bilo prije ponika? – pitala je jedna djevojčica. Na svoj neizvještačen način djeca su Fermoura navodila na priču.

– Ispričaj im priču o svijetu, Bob! – savjetovala mu je jedna od majki. Fermour je upitno pogledao Žalopoja.

– Ne osvrći se na mene – rekao je Žalopoj. – Teorije su za mene samo muhe. – Glavešine plemena nisu ohrabrivale teoretiziranje, ni bilo kakva razmišljanja koja nisu bila praktična: zato je Fermour i oklijevao.

– Pa, sve je to samo nagađanje, jer nemamo zapisa o onome što se svijetu dogodilo prije Zelen-plemena – rekao je Fermour. – Ili, ako i nađemo zapise, oni nemaju puno smisla – oštro je pogledao prema odraslima u publici i brzo dodao – jer postoje važnije stvari od razbijanja glava oko starih legendi.

– Kakva je priča o svijetu. Bob? Je li uzbudljiva? – pitao je dječak nestrpljivo.

Fermour je zagladio dječakov čuperak koji mu je pao na oči i rekao iskreno: -To je najuzbudljivija priča koja postoji jer se tiče svih nas i načina na koji živimo. Sada je svijet prekrasno mjesto. Sagrađen je od slojeva i razina, poput ove, a ti slojevi ne završavaju, nego se na kraju savijaju u krug oko sebe. Tako da možete hodati i hodati zauvijek i nikad ne stići na kraj svijeta. Svi su ti slojevi ispunjeni tajanstvenim mjestima, neki dobrima, neki lošima, i sve ove hodnike ispunjavaju ponici.

– A što je s ljudima iz Dalja? – pitao je dječak. – Imaju li zelena lica?

– Evo, baš dolazimo do njih – reče Fermour tišim glasom tako da se mlađahna publika zbila bliže oko njega. – Rekao sam vam što će se dogoditi ako idete pokrajnjim hodnicima svijeta. Ali, ako stignete do Glavnog hodnika, ta će vas cesta odvesti ravno u udaljene dijelove svijeta. I onda možda stignete i u Dalj.

– Imaju li oni zaista dvije glave? – pitala je neka djevojčica.

– Naravno da ne – rekao je Fermour. – Oni su civiliziraniji nego naše malo pleme – i opet je promatrao lica odraslih slušatelja – ali o njima znamo malo jer ima mnogo prepreka između njihovog područja i nas. To će biti vaša dužnost kad odrastete: da pokušate otkriti više o našem svijetu. Zapamtite da mnogo toga ne znamo i da izvan našeg svijeta možda ima drugih svjetova o kojima sada ne možemo ni nagađati.

Činilo se da su djeca impresionirana, ali se jedna žena nasmijala i rekla: – Neće im to mnogo pomoći, nagađati o stvarima za koje nitko ne zna postoje li uopće.

U sebi se Žalopoj složio s njom dok se udaljavao. Mnogo je teorija kružilo plemenom, sve različite, sve uznemiravajuće, ni jednu vlasti nisu podržavale. Pitao se bi li se njegov status popravio ako prijavi Fermoura, ali, na nesreću, Fermoura su svi ignorirali: bio je prespor. Za vrijeme prošlog razdoblja budnosti javno su ga istukli zbog lijenosti na polju.

Žalopoj je više mučilo treba li ići u lov ili ne. Sjetio se iznenada kako je u zadnje vrijeme često ovako nemirno šetao do barikade i natrag. Stisnuo je šake. Vrijeme je prolazilo, prilika je bilo sve manje i uvijek je nešto nedostajalo.

I opet je – kao kad je bio dijete – prekopavao bjesomučno po svojem umu, tražeći faktor koji je trebao biti tamo, ali ga nikada nije nalazio. Nesvjesno se pripremao – iako sasvim nevoljko – za krizu. Kao kad počinje vrućica, no ovo će biti gore od groznice.

Potrčao je. Duga mu je vrana kosa padala preko očiju. Uznemirenost mu se čitala na licu. Njegovo je mlado lice imalo jake i ugodne crte, mada je bilo blago zaobljeno, te plemenitu čeljust i junačke usne. Ipak, preko cijelog lica prevukla se gorčina, a taj je žalostan izgled bio svojstven gotovo cijelom plemenu. Učenje je pametno savjetovalo da vam oči ne bi trebale sresti oči drugih ljudi.

Žalopoj je gotovo naslijepo trčao, znoj mu je probijao na čelu. U Nastambama je uvijek bilo toplo, bez obzira na to je li bila riječ o razdoblju sna ili budnosti, i često se znojilo. Prolaznicima nije bio zanimljiv: u plemenu je bilo mnogo besmislenog trčanja, mnogi su bježali pred vlastitim demonima. Žalopoj je znao da se mora vratiti Gwenny. Žene su držale magične ključeve zaborava.

Kad je uletio u njihovu kabinu, ona je stajala nepomično sa šalicom čaja u ruci. Pravila se da ga ne primjećuje, ali je promijenila držanje, usko joj se lice napelo. Bila je čvrste građe, a njezino jako tijelo u suprotnosti s uskim licem. Ta je strogoća sada bila naglašena, kao da se spremila za fizički napad.

– Nemoj me tako gledati, Gwenny. Nisam ti smrtni neprijatelj. – Nije htio baš to izreći, niti mu je ton bio umirujući, ali mu je pogled na nju vratio dio bijesa.

– Da, ti si moj smrtni neprijatelj! – rekla je jasno, ne gledajući ga. – Nikoga ne mrzim kao tebe.

– Daj mi onda gutljaj tvog čaja, pa ćemo se oboje nadati da će me otrovati.

– Voljela bih to – rekla je otrovno, dodajući mu šalicu.

Dobro ju je poznavao. Ona nije bila poput njega, dok se on polako smirivao, njezin bi se gnjev pojavio i odmah nestao: vodila bi ljubav s njim tren nakon što bi ga ošamarila. I onda je to najbolje činila.

– Razvedri se – rekao je. – Znaš da smo se svađali ni zbog čega, kao i obično.

– Zar je Lidija nevažna? Samo zato jer je umrla pri rođenju... naša jedina beba za tebe je ništa.

– Bolje da je ništa, nego da je koristimo kao oružje među sobom, zar ne? – Dok je Gwenny uzimala natrag šalicu, kliznuo je rukom po njezinoj goljoj nadlaktici i vješto smjestio prste na vrh njezine bluže.

– Prestani! – viknula je, otimajući se. – Ne budi pokvaren! Zar je to sve o čemu možeš razmišljati dok s tobom razgovaram? Pusti me, ti zvijeri.

Ali nije ju pustio. Umjesto toga ovio joj je drugu ruku oko struka i privukao je sebi. Pokušala ga je udariti. Koljenom joj je presavio njezino pa su pali na tlo. Kad se približio njezinom licu, pokušala mu je zagristi nos.

– Makni ruke! – prodahtala je.

– Gwenny... Gwenny, hajde, slatkice – snubio ju je.

Raspoloženje joj se naglo promijenilo. Divlji oprez njezina lica pretvorio se u sneni izraz.

– Hoćeš li me povesti u lov poslije?

– Da – rekao je. – Sve što želiš.

Međutim, to što je Gwenny željela ili nije, nije imalo učinak na nezaustavljiv slijed događaja. Dvije djevojčice, Ansa i Daise, Gwennyjine rođakinje, bez daha su utrčale s vijestima da je njezin otac, Ozbert Bregar, mnogo gore i da je želi vidjeti. Obolio je od puzeće gnjileži prije dva razdoblja sna i budnosti, i Gwenny ga je već jednom posjetila u njegovom udaljenom stanu. Znalo se da neće dugo: tko oboli u Nastambama rijetko dugo živi.

– Moram ići k njemu – rekla je Gwenny. Pravilo odvojenosti djece od roditelja zanemarivalo se u vremenima krajnje krize: zakon je dopuštao posjet bolesnicima.

– Bio je veliki čovjek za pleme – reče Žalopoj svečano. Ozbert Bregar bio je stariji vodič kroz mnoga razdoblja sna i budnosti, njegova će se smrt osjetiti. Ipak, Žalopoj se nije ponudio posjetiti svekra: sentimentalnosti su bile slabost koju je Zelen-pleme nastojalo izbrisati. Umjesto toga, kada je Gwenny otišla, krenuo je na tržnicu kod Erna Rofferyja, procjenitelja, raspitati se o trenutnim cijenama mesa.

Na putu je prošao pored obora. Životinja je u njima bilo više nego ikad, domaćih životinja boljeg i mekšeg mesa od onih divljih koje su donosili lovci. Roy Žalopoj nije bio veliki mislilac, ali to mu se činilo paradoksalnim i nije si to mogao objasniti. Nikada prije pleme nije bolje živjelo, niti su farme bolje prinosile, čak je i najniži radnik kušao meso bar jednom u četiri razdoblja sna i budnosti. Žalopoju je ipak išlo lošije nego prije. Lovio je više, ali nalazio manje i zato zarađivao još manje. Neki drugi lovci imali su slična iskustva i već su odustali od lova i okrenuli se drugim poslovima.

Ovo je loše stanje Žalopoj jednostavno pripisao činjenici da se lovački klan odavno zamjerio Rofferyju procjenitelju, koji je držao niske cijene za divlje meso i uzgajao obilje domaćeg.

Žalopoj se progurao kroz gužvu na tržnici i pozdravio procjenitelja osorno.

– Nek' ti se širi ego – rekao je mrzovoljno.

– Na tvoj trošak – procjenitelj je odgovorio ljubazno, podižući pogled s ogromnog popisa koji je pažljivo sastavljao. – Živo je meso danas jeftino, lovče. Trebat će ti jedna velika lešina kako bi zaradio za šest kruhova.

– Tako mi hemovih crijeva! Zadnji put kad sam te vidio rekao si mi da je žito pojeftinilo, prevrtljivče.

– Budi civiliziran, Žalopoje: tvoj vlastiti leš nije mi vrijedan ni novčića. Pa što onda ako sam ti rekao da je žito bilo jeftino. Jeftino jest – ali je divlje meso jeftinije.

Procjenitelj je zagladio svoj veliki brk i prasnuo u smijeh. Nekoliko besposlenih prolaznika također se nasmijalo. Jedan od njih, nabiti i smrdljivi momak po imenu Škrti donosio je hrpu okruglih konzervi koje se nadao zamijeniti na tržnici. Divljim udarcem Žalopoj ih je odbacio u zrak. Škrti je bijesno zaurao, pokušavajući ih prikupiti, otimajući ih od drugih koji su ih već grabili. Na to se Roffery još glasnije nasmijao, ali Žalopoj više nije bio predmet njegova ruganja.

– Lošije bi živio u Dalju – rekao je pomirljivo. – Tamo ljudi rade čuda. Stvaraju zvijeri iz čijeg se daha hrane, love ih u zraku, stvarno. Uopće im ne trebaju lovci. – Divlje je pljesnuo muhu koja se namještala na njegov vrat. – I riješili su problem letećih insekata.

– Gluposti! – rekao je postariji čovjek koji je stajao u blizini.

– Ne suprotstavljaj mi se, Eff – rekao je procjenitelj. – Nemoj ako ti je tvoja senilnost draža od izmeta.

Znači, ipak je glupost – rekao je Žalopoj. – Tko bi bio toliko glup i sanjao o mjestu bez muha?

– Ja mogu zamisliti mjesto bez Žalopoja – vikao je Škrti, koji je u međuvremenu prikupio svoje konzerve i bijesno stao blizu Žalopojeva ramena. Sad su bili licem u lice, u stavu za neprilike.

– Hajde, prebij ga – viknuo je procjenitelj prema Škrtom. – Pokaži mu da ne želim lovce koji mi ometaju posao.

– Otkad je lešinar konzervi u Nastambama vrijedniji od lovca? – primijetio je starac zvan Eff. – Upozoravam vas, loša vremena dolaze za ovo pleme. Zahvalan sam što to neću doživjeti.

Pogrdni povici i neslaganje sa starcem čuli su se sa svih strana. Žalopoja je sve to umorilo i neprimjetno se udaljio. Vidio je da ga starac slijedi i oprezno mu klimnuo.

– Sve ja vidim – rekao je Eff, očito nastavljajući zloguko proočanstvo. – Omekšali smo. Uskoro nitko neće napuštati Nastambe, ni čistiti vrtove. Neće biti inicijative. Neće biti hrabrih – samo jedači i igrači. Bolest i smrt i napadi drugih plemena dolaze, vidim to jasno kao što tebe sad gledam.

Uskoro će ostati samo guštara na mjestu gdje je živjelo Zelenpleme.

– Čuo sam da su ljudi u Dalju dobri – rekao je Žalopoj, prekidajući tiradu. – Da imaju razum, a ne magiju.

– Opet si slušao onog Fermoura, dakle – Eff je mrzovoljno odvratio – ili nekog od njegovog roda. Neki nas ljudi osljepljuju za prave neprijatelje.

Zovem ih ljudima, ali oni to nisu, oni su – Izvanjski. Eto, to su oni, lovče, Izvanjski – natprirodna bića. Sve bih ih pobio da je po mome. Lov na vještice. Da, tako bih napravio. Ali, više ne lovim vještice. Kad sam bio dijete, često smo to radili. I kažem ti, cijelo pleme postaje mekano, slabo. Da je po mome...

Ostao je bez daha i utihnuo. Možda mu se grlo osušilo od neke stare megalomanske vizije masakra. Žalopoj se udaljio od njega gotovo neprimjetno: vidio je Gwenny kako prilazi s druge strane čistine.

– Tvoj otac? – pitao je.

Odmahnula je rukom kao da nije ništa.

– Znaš kakva je puzeća gnjile. – rekla je bezbojnim glasom. – Poći će na Dugo putovanje prije nego završi iduće razdoblje.

– I usred života u smrti smo – rekao je svečano. – Bregar je bio častan čovjek.

– A Dugo je putovanje počelo – odgovorila je, završavajući citat iz Litanije. – Ništa se više ne može učiniti. U međuvremenu imam očevo srce i tvoje obećanje za lov. Krenimo, Roy. Odvedi me do ponika – molim te.

– Divlje je meso palo na šest kruhova po lešu – rekao joj je. – Ne isplati se ni kretati, Gwenny.

– Jednim se kruhom može svašta kupiti. Lonac za lubanju mog oca, na primjer.

– To je dužnost tvoje maćehe.

– Želim ići s tobom u lov.

Poznavao je taj ton njezina glasa. Ljutito se okrenuo na peti i bez riječi krenuo prema barikadi. Gwenny ga je pokorno slijedila.

II

Lov je postao Gwennyjina opsesija. Držala ju je podalje od Nastambi, jer žene nisu smjele same napuštati plemensko područje, a osim toga, lov ju je uzbuđivao. Nije sudjelovala u ubijanju, ali se povlačila kao Žalopojeva sjena za zvijerima koje su nastanjivale guštaru.

Iako je broj domaćih životinja rastao i time rušio cijenu divljači, Nastambe nisu imale dovoljno mesa za rastuće potrebe. Pleme je živjelo u stanju neravnoteže: osnovao ga je, tek prije dvije generacije. Djed Zelen, i još neko vrijeme neće biti samostalno. Neka bi ozbiljna nesreća ili nezgoda još uvijek mogla ugroziti pleme tako da pojedine obitelji potraže gostoprimstvo nekoga drugog plemena.

Žalopoj i Gwenny slijedili su put iza barikade glavnog dijela Nastambi i onda se zaputili u guštaru. Jedan ili dva lovca, koje su sreli, nisu ih ometali; samoća je krčkala suhe biljke po guštari. Žalopoj ih je vodio do male pokrajnje staze, razgrćući guste stapke kako sasječeni prolaz ne bi bio jako vidljiv. Na vrhu je zastao dok se Gwenny gorljivo i uzbuđeno navirivala preko njegovog ramena.

Pojedini ponični vrtovi uzdizali su se prema svjetlu u kratkim izbojima živih struktura, gurajući se iznad glava. Svjetlo je zbog toga bacalo bolesno obojane sjene koje su pružale više slika mašti nego očima. Atmosferi su pridonijele muhe i oblaci kukaca koji su se kroz lišće provlačili poput dima: nije se mnogo vidjelo, a i to što se vidjelo izgledalo je više kao noćna mora ili halucinacija. Ipak, nije bilo sumnje da ih je netko promatrao, svjetlucale su mu oči i čelo bijelo kao kreda.

Stajao je ukočeno na tri koraka od njih. Ogoljelih širokih prsa i samo u kratkim hlačama. Činilo se da gleda malo lijevo od njih.

Svjetlo je bilo slabo i što su se više trudili razaznati siluete, to su sve manje bili sigurni što vide, osim da je čovjek tamo. A onda ga više nije bilo.

– Je li to bio duh? – prošapće Gwenny.

S komatorom u ruci, Žalopoj je krenuo naprijed. Gotovo da se mogao uvjeriti da ga je igra sjena prevarila, toliko je tiho nestao promatrač. Više mu nije bilo traga osim ugaženih mladica gdje je stajao.

– Hajde da ne idemo dalje – Gwenny je nervozno šaptala. – Možda je to bio čovjek iz Dalja – ili Izvanjski.

– Ne budi smiješna – rekao je. – Znaš da ima odbjeglih divljaka koji sami žive u guštari. Neće nam nauditi. Da nas je htio gađati, odavno bi to napravio.

Ipak, koža mu se neugodno naježila od pomisli da bi ih ovaj divljak mogao upravo sada ciljati ili na neki drugi način planirati njihovu smrt, jednako sigurno i nevidljivo kao bolest.

– Ali, lice mu je bilo tako bijelo – protestirala je Gwenny.

Uzeo ju je čvrsto za ruku i poveo naprijed. Što se prije maknu odavde, to bolje.

Prilično su brzo hodali, prošli su preko staze koju su svinje izgazile i izbili u pokrajnji hodnik. Žalopoj čučne s leđima prema zidu i pokaže Gwenny da učini isto.

– Slušaj i reci mi slijedi li nas – rekao je.

Ponici su šuškali i siktali, bezbrojni su mali insekti narušavali tišinu. Žalopoj se činilo da se to zujanje pojačava do te mjere da će mu se glava raspuknuti. A usred zujanja bio je zvuk koji tamo nije trebao biti.

Gwenny ga je isto čula.

– Blizu smo drugog plemena – šapnula je. – Tamo su niz ovaj hodnik.

Zvuk koji su čuli bio je nepogrešivo dječji plač i dozivanje, što je najavljivalo pleme mnogo prije nego su stigli do barikada, čak i prije nego su ga namirisali. Samo prije nekoliko razdoblja ovo je bilo područje svinja, što je značilo da je pleme došlo s neke druge razine i polako se približavalo lovištu Zelen-plemena.

– Prijavit ćemo to kad se vratimo rekao je Žalopoj i poveo je na drugu stranu.

Polako su napredovali; brojao je zavoje usput kako se ne bi izgubili. Kad se s njihove lijeve strane pojavio niski luk, prošli su ispod njega slijedeći trag svinja. Ovo je područje bilo poznato kao Krmostublje, i

tu je veliko brdo vodilo do nižih razina. Začuli su zvuk lomljave iza ruba uzvisine i nepogrešivo cičanje. Svinja!

Pokazao je Gwenny da ostane na vrhu brda gdje je bila dok je on vješto skidao svoj luk s ramena i namještao u njega strelicu, silazeći polako. Njegova se lovačka krv uzburkala, zaboravio je sve brige i kretao se poput duha. Gwennyjin mu je pogled poslao neprimijećenu poruku ohrabrenja.

Ovdje na nižim razinama biljke su imale dovoljno prostora da narastu skoro do svoje pune veličine, do visine tankog drveća koje se savijalo u luku na stropu. Žalopoj je skliznuo do ruba padine, vireći između visokih stapki.

Životinja se kretala tamo dolje, smireno rovala po tlu, nije vidio podmladak, iako su prašćići skičali kao da ih ima jako puno.

Još dok se spuštao niz padinu, i mada ga je guštara prilično zapošljavala, na tren je osjetio žalost za životom koji će upravo uzeti. Život svinje! Odmah je zatomio taj osjećaj: Učenje nije odobravalo sentimente.

Pored krmače bila su tri prašćića. Dva crna i jedan smeđi: olinjala, dugonoga stvorenja slična vukovima, s proždrljivim nosovima i zaobljenim čeljustima. Majka je okrenula bok prema strelici koja se pripremala. Podigla je glavu sumnjičavo i ogledala se oko sebe između stapki.

– Roy! Roy! Pomozi!

Vrisak je dolazio odozgo: Gwennyjin glas, povišen, leden od straha. Obitelj svinja preplašila se i brzo pobjegla kroz guštiš, mladunci odlučno slijedeći majčin korak. Buka koju su napravili nije prekrila zvukove naguravanja iznad lovčeve glave.

Žalopoj nije oklijevao. Strelicu je ispustio čim je čuo Gwennyjin prvi krik. Nije ju ni pokušao podići, nego je naglo zamahnuo lukom prema ramenu, izvukao komator i potrčao gore uz brdo Krmostublje. Ali uzbrdo je guštara bila loš teren za trčanje. Kad je stigao na vrh, Gwenny više nije bilo.

Zvuk lomljave dopro je slijeva pa je potrčao u tom smjeru. Trčao je pognuto kako bi bio što manja meta. Ugledao je dva bradata čovjeka kako odnose Gwenny. Nije se opirala, vjerojatno su je onesvijestili.

No, trećeg čovjeka Žalopoj nije vidio. Zaostao je iza svoja dva prijatelja, skrivajući se među stapkama kao odstupnica. Opalio je

strelicu niz hodnik. Proletjela je Žalopoju pored uha. On se istog trena bacio na pod, izbjegavajući drugu strelicu i otpuzao natrag po stazi. Nikome neće pomoći ako bude mrtav.

Zavladala je tišina, osim uobičajenog brundavog šuma podivljalog rasta biljaka. Nikome neće pomoći ako i ostane živ. Činjenice su ga udarale jedna po jedna i onda sve zajedno. Izgubio je svinje, izgubio je Gwenny, morat će pred Vijećem objasniti zašto sada imaju jednu ženu manje. Šok je na tren prekrilo očitu činjenicu: on je izgubio Gwenny. Žalopoj je nije volio, često ju je i mrzio, ali ona je bila njegova.

Kao utjeha bijes je potpalio njegov um, potapajući sve ostale osjećaje. Bijes! Taj je melem propisivalo Učenje. Grabio je šakama zemlju i korijenje, odbacivao od sebe, gnječio, pojačavajući svoj bijes, meljući ih kao tijesto u zdjeli. Ljut, ljut, ljut... bacio se na tlo, udarao šakama, psovao i bacakao se. Ali, sve u tišini.

Na kraju se smirio. Osjećao se prazno. Dugo je vremena samo sjedio, s glavom u šakama, mozga ogoljenog i ispranog kao blatnom rijekom. Ništa mu drugo nije preostalo nego vratiti se u Nastambe. Morao je dati izvještaj. U glavi su mu se rojile umorne misli.

Mogao bih ovdje zauvijek sjediti. Vjetar je blag, ne mijenja temperaturu, svjetlo rijetko slabo. Ponici rastu i trunu svuda oko mene. Ništa mi se osim smrti ne može dogoditi...

Samo ako preživim mogu pronaći to što mi nedostaje, to nešto veliko. Ono što sam si obećao još kao dijete. Možda to sada nikada neću naći ili je to Gwenny mogla naći za mene – ne, nije mogla: ona je bila samo zamjena za to, priznaj si. Možda to ni ne postoji. Ali, kada nešto tako veliko ne postoji, znači da ipak postoji. Rupa. Zid. Rekli bi svećenici, dogodila se propast.

Gotovo da to mogu zamisliti. Veliko je. Veliko kao... ali, ništa ne može biti veće od svijeta, ili možda je to svijet. Svijet, brod, zemlja, planet... tuđe me se teorije ne tiču: teorije ništa ne rješavaju. To su tek nesretne zbrke, zbirke, zbivanja.

Ustani, slabiću.

Ustao je. Ako nije bilo razloga za povratak u Nastambe, jednako tako nije bilo razloga sjediti ovdje. Vjerojatno je njegov odlazak najviše ometala činjenica što je znao kako će drugi reagirati:

odvrćati poglede, mrštiti se zbog Gwennyjine sudbine, kazniti ga što ju je izgubio.

Žalopoj je zazviždao prije izlaska na čistinu ispred barikade: prepoznali su ga i pustili u Nastambe. Za to kratko vrijeme dok ga nije bilo dogodila se velika promjena, iako je bio umrtvljen, ipak ju je primijetio.

Odjeća je Zelen-plemenu uvijek bila problem vidljiv po raznolikim stilovima oblačenja. Svi su se različito odijevali, više zbog neimaštine nego po vlastitom izboru: individualnost se kao osobina nije posebno cijenila. Odjeća je manje služila za čuvanje temperature tijela, a više kao dvostruko lice skromnosti i pokazivanja te kao gruba i jednostavna uputa o društvenom statusu. Samo je elita, stražari, lovci i ljudi, kao što je bio procjenitelj, nosila nešto slično uniformi. Ostali su se snalazili s različitim materijalima i kožama.

No, sada su krpe i stara odjeća blistali kao novi. Čak je i najniži radnik nosio žarko zelenu odjeću!

– Što se, dovraga, ovdje događa, Hrga? – pitao je Žalopoj prolaznika.

– Nek' se tvoj ego širi, prijatelju. Stražari su pronašli zalihu boje. Smoči se i ti malo! Poslije će biti proslava.

Nešto dalje okupila se gomila uzbuđeno brbljajući. U redu su bile poslagane peći, na njima je, kao u vještičjim kotlovinu, ključala voda u najvećim posudama. Žuto, crveno, rozo, tirkizno, crno, morski plavo, nebesko plavo, zeleno i bakreno, različito obojane tekućine ključale su, pjenile se i parile, a oko njih gurali su se ljudi, moćeci razne komade odjeće u različite kotlove. Njihova je neobična živost klikkala kroz gustu paru.

Boju su koristili i u druge svrhe. Vijeće je proglasilo da im boja ničemu ne služi, pa su stražari izbacili vreće boje kako bi ih ljudi podijelili između sebe.

Mnogo je vreća prerezano i sadržaj prosut po zidovima i podu. Tako je sada cijelo selo obojano okruglim, šiljatim i zvjezdastim mrljama žarkih boja.

Ples je počeo. Još uvijek u mokroj odjeći, s koje su kapali mlazovi duginih boja koji su se miješali u smeđe lokvice, žene i muškarci uhvatili su se za ruke i okretali brzo na otvorenom prostoru. Jedan je lovac naskočio na kutiju i počeo pjevati. Žena u žutom pridružila mu

se plješćući dlanovima. Druga je udarala u bubanj. Sve se više ljudi pridruživalo općem plesu, pjevanju i stupanju oko kotlova, posvuda, vrteći se bez daha, ali radosno. Opila ih je boja: većina njih takve boje nikada nije vidjela.

Pridružili su im se i radnici i neki stražari, iako isprva oprezno, ali ipak prihvaćajući uzbuđenje koje je plesalo vlažnim zrakom. Ljudi su stizali s polja, iskradali se s raznih barikada, dolazili po svoj dio veselja.

Žalopoj ih je sve promatrao smrknuto, okrenuo se na peti i otišao se prijaviti poručniku.

Časnik je saslušao njegovu priču u tišini i naredio mu da se prijavi izravno poručniku Zelenu.

Izgubiti ženu ozbiljna je stvar. Zelen-pleme brojilo je nekih devet stotina duša, od čega je skoro polovina bila maloljetna i bilo je samo nekih sto trideset žena. Borbe za žene bile su česte u Nastambama.

Uveli su ga kod poručnika Zelena. Starac je sjedio za prastarim stolom, sa stražarima s obje strane, oči je skrivao ispod gustih obrva. Izrazio je svoje nezadovoljstvo, a da se nije pomaknuo.

– Neka vam se ego širi, gospodine – rekao je Žalopoj ponizno.

– Na tvoj trošak – stigao je oštar odgovor. I onda je zarežao: – Kako ti je uspjelo izgubiti ženu, lovče Roy Žalopoj?

Zastajkujući, Žalopoj je objasnio kako su je ugrabili na vrhu Krmostublja.

– Možda je to djelo onih iz Dalja – predložio je.

Ne poteži te sablasti ovdje – zalajao je Višak, jedan od Zelenovih posilnih.

– Čuli smo već te priče o superrasama i ne vjerujemo u njih. Zelen-pleme vlada svime s ove strane Pustih Puta.

Kako je Žalopoj pričao svoju priču, poručnik se postupno sve više ljutio.

Udovi su mu se počeli tresti, oči se napunile suzama, usta su mu se iskrivila dok mu brada nije zasjala od sline, a nozdrve se nadule od sluzi. Pisaći se stol tresao u skladu s njegovim bijesom. Ljuljao se, gundao, a koža, ispod olinjale bijele kose, posivjela. Uza sav strah koji je Žalopoj osjećao, priznao je da je poručnik izvodio odličnu zastrašujuću predstavu.

Vrhunac je predstave bio kada je poručnik, tresući se kao poklopac ispod uzavrelog bijesa, iznenada pao na zemlju i ostao tamo mirno ležati. Istovremeno su Višak i njegov kolega Zakrpa stali pored tijela, spremnih komatora u rukama i lica koja su se trzala od recipročnog bijesa.

Polako, vrlo polako i drščući, poručnik se popeo natrag u svoj stolac, iscrpljen tim neophodnim ritualom. 'Jednog će dana sam sebe ubiti ovako', Žalopoj je rekao sam sebi. Misao ga je malo razveselila.

– I sada još da odlučimo o tvojoj zakonskoj kazni – rekao je starac, jedva čujnim glasom. Pogledao je bespomoćno po sobi.

– Gwenny nije bila dobra žena za pleme, bez obzira na njezinoga genijalnog oca – rekao je Žalopoj, vlažeći usne. – Nije mogla imati djece, gospodine. Imali smo jednu djevojčicu koja je umrla prije nego je prestala sisati. Nije mogla imati više djece, gospodine – Dimiskije svećenik je tako rekao.

– Dimiskije je budala! – uzviknuo je Višak.

– Tvoja je Gwenny bila lijepo građena – rekao je Zakrpo. – Skladno. Dobra za krevet.

– Znaš što kaže zakon, mladiću – reče poručnik. – Moj ga je djed osmislio kad je osnovao pleme. Po značenju u našim životima stoji odmah do... do Učenja. Kakva je to buka izvana? Da, to je bio velik čovjek, moj djed.

Sjećam se dana kada je umirao i kada je poslao po mene...

Žlijezde za strah još su uvijek pretjerano radile u Žalopoj, ali u iznenadnom trenutku odvojenosti vidio je njih četvero kako svaki za sebe ganja neuhvatljivu nit vlastitog bića, svjesni ostalih samo kao interpretacije ili manifestacije vlastitih strahova. Bili su izolirani i svi protiv drugih.

– Kakva je presuda? – zarežao je Višak, prekidajući poručnikova sjećanja.

– O, ah, da vidimo. Već si kažnjen time što si izgubio ženu, Žalopoj. Za tebe ovog časa nema slobodne žene. Kakva je to buka vani?

– Moramo ga kazniti ili će svi misliti da smo omekšali – oštro je predložio Zakrpa.

– O, da, naravno, namjeravao sam ga kazniti. Tvoj je prijedlog bio nepotreban. Zakrpa. Lovče – eh, hm, Žalopoj, idućih šest razdoblja

dobivat ćeš šest udaraca od kapetana straže prije svakog spavanja, počevši od sada. Dobro. Možeš ići. I, Višak, za ime hema, idi vidi kakva je to buka vani.

I tako se Žalopoj ponovo našao vani. Dočekao ga je zid buke i boja. Činilo se da su svi tamo, plešući bezumno u orgiji veselja. Inače bi im se pridružio, u želji da kao i drugi zbaci ograničavajuću svakodnevicu, no u sadašnjem je raspoloženju samo skliznuo uz vanjski rub rulje, izbjegavajući im pogled.

Ipak je odgađao povratak u svoju kabinu. (Sad je već trebao biti izbačen odande: muškarci samci nisu imali svoje vlastite sobe.) Vukao se neprimjetno uz rub općeg veselja, predosjećajući u truhu kaznu koja će ubrzo doći. A šareni je ples vijorio oko njega. Nekoliko je skupina odijeljenih od glavne kao parovi u ekstazi skakutalo na glazbu žičanih instrumenata. Buka nije prestajala, a prolaznik bi se mogao zabrinuti zbog frenetičnih kretnji plesača – glave su se trzale, prsti grčili. No, malo tko nije sudjelovao. Visoki, mrzovoljni doktor Lindsey, na primjer, onda Fermour, prespor za ovaj vrtlog. Prkos, koji je skrivao svoje lice od gužve, javni kaznitelj isto tako. Ovaj je zadnji već znao svoj zadatak i u točno se vrijeme pojavio pred Žalopojem s stražarom u pratnji. Uglavnom, skinuli su mu odjeću s leđa i isplatili prvu ratu njegove kazne.

Obično je mnogo očiju promatralo javna kažnjavanja. Ali ovaj put događalo se nešto bolje: Žalopoj je patio gotovo neopažen. Sutra će mu svakako pokloniti više pažnje.

Povukao je košulju preko svojih rana i s mukom krenuo prema svojoj kabini. Ušao je i tamo našao svećenika Dimiskija koji ga je čekao.

III

Svećenik Henry Dimiskije bio je velik čovjek. Čučao je strpljivo naslonjen na bedra, veliki mu je trbuh visio. Poza nije bila uobičajena za njega, ali ovo vrijeme posjete jest. Žalopoj je stajao ukočeno ispred pognutog lika, čekajući pozdrav ili objašnjenje, a kad nije dobio ni jedno, morao je prvi progovoriti. Ponos je gušio sve osim nezadovoljstva. Dimiskije je podignuo svoju zaprljanu šapu.

– Nek' ti se ego širi, sine.

– Na tvoj račun, oče.

– A u mome idu nemir – završio je svećenik pobožno, klanjajući se bez ustajanja.

– Istukli su me, oče – Žalopoj je rekao tužno i natočio čašu žućkaste vode iz bokala, otpio je malo i ostatkom zagladio kosu.

– Čuo sam, Roy, čuo. Vjerujem da ti je u duši lakše zbog tog poniženja.

– Cijenu su platila moja leđa, da.

Počeo je podizati košulju preko ramena, polako, uz bolne grimase. Bol od vlakana izvučenih iz rana bila je gotovo ugodna. Iduće će razdoblje biti gore.

Konačno je odbacio krvavu košulju na pod i pljunuo na nju. Smetalo ga je kako je svećenik bezizražajno promatrao njegovu patnju.

– Ne plešeš, Dimiskije? – pitao ga je zajedljivo.

– Moje su dužnosti u umovima, ne u osjetilima – odgovorio je skromno svećenik. – Osim toga, znam bolje načine zaborava.

– Kao što je otmica u guštari, pretpostavljam?

– Drago mi je čuti da shvaćaš svoju pogrešku na pravilan način, prijatelju, tako bi i Učenje odobravalo. Bojao sam se da ću te zateći depresivnog, ali čini mi se da utjeha nije potrebna.

Žalopoj je spustio pogled na svećenikovo lice, izbjegavajući njegove blage oči. Nije imao lijepo lice. Zaista, u ovom je trenutku jedva i sličilo na lice, a više na totem ugrubo izdjeljan iz masti, možda spomenik vrlinama preživljavanja: lukavosti, pohlepi i ugađanju samome sebi. Nevoljko se Žalopojev stav prema svećeniku mijenjao, ovo je bio netko koga zna i s kojim zna kako će postupati.

– Neka te moje neuroze ne vrijeđaju, oče – rekao je. – Znaš da sam izgubio ženu i život mi je prilično loš. Što god da sam zatražio, a nije bilo mnogo, napustilo me, a ostatak će mi na silu uzeti. Doći će stražari, stražari koji su me već izbičevali i bičevat ću me opet sutra, i izbaciti me odavde kako bi živio sa samcima i dječacima. Nema nagrade za moj lov, ni utjehe za moju tugu! Zakoni ovog plemena prestrogi su, oče. Učenje je samo već okrutna pjesma – cijeli zagušljivi svijet nije ništa drugo nego sjeme patnje. Zašto tako mora biti? Zašto sreća nema šanse? Ah, i ja ću podivljali kao i moj brat

prije mene; zaletit ću se u tu budalastu gomilu vani i urezati sjećanje na moje nezadovoljstvo u svakog od njih!

Poštediti me ostatka – svećenik ga je prekinuo. – Imam mnogo ljudi za običi; saslušat ću tvoju ispovijed, ali svojim bijesom zabavljam samog sebe. – Podignuo se na noge, protegnuo i popravio masnu halju oko ramena.

– Ali, što dobivamo od života ovdje? – pitao je Žalopoj, boreći se s porivom da sklopi ruke oko tog debelog vrata. – Zašto smo ovdje? Koji je smisao ovog svijeta? Ti si svećenik, reci mi iskreno.

Dimiskije je duboko uzdahnuo i podignuo dlanove u gesti odbijanja. – Djeco moja, vaše me neznanje zapanjuje: koliko je uporno! Ovaj svijet, kažeš, misleći na ovo bijedno, neudobno pleme. Svijet je mnogo više od toga. Mi se, svi zajedno: ponički vrtovi. Pusti Puti, ljudi iz Dalja i sve što raste, nalazimo u prostoru koji se zove brod i koji se kreće iz jednog dijela svijeta u drugi. Već sam ti to mnogo puta rekao, ali ti nikako da shvatiš.

– Opet ta teorija! – neraspoloženo je rekao Žalopoj. – Pa, ako se svijet zaista i zove brod, ili brod svijet, kakva je to za nas razlika.

Iako zanemarivana u Nastambama, zbog nekog ga je razloga općepoznata Teorija o brodu uznemirivala i plašila. Stisnuo je usta i rekao: – Želio bih sada spavati, oče. San donosi barem olakšanje. Ti donosiš samo zagonetke. Ponekad te vidim dok sanjam, znaš; uvijek mi govoriš nešto što bih trebao razumjeti, ali nikada ne čujem ni riječi.

– I ne samo u snu – rekao je svećenik ljubazno, okrećući se – trebao sam te pitati nešto važno, ali moram čekati. Vratit ću se sutra i, nadam se, naći te s manje adrenalina – dodao je i otišao.

Dugo je vremena Žalopoj buljio u zatvorena vrata, a da izvana nije čuo zvukove veselja. Tada se umoran izvalio u prazan krevet.

San mu nije dolazio. Mislio je o beskrajnim svađama s Gwenny u ovoj sobi, o tome kako je tražio što okrutniju i bolniju primjedbu, o uzaludnosti primirja. Toliko je dugo trajalo, i sada je završilo: Gwenny je odsad spavala s nekim drugim. Žalopoj je istovremeno osjećao i žaljenje i zadovoljstvo.

Prisjećajući se događaja koji su doveli do Gwennyjine otmice, iznenada se sjetio sablasne figure koja je, kad su se približili, nestala u gustišu. Sjeo je na krevet, s nelagodom, zbog nevjerojatne vještine

kojom je prilika nestala. S vanjske strane vrata sve je bilo tiho. Misli su mu se očito utrkivale mnogo duže nego što je bio svjestan: ples je završio, plesači pozaspali. Samo su on i njegova svijest razdirali mrtvački veo nad hodnicima Nastambi. Da sada otvori vrata, mogao bi čuti udaljeno i neprekidno šuškanje biljaka koje rastu.

No, bio je suviše živčan, strašila ga je pomisao na otvaranje vrata. Žalopoj se prisjetio legendi o čudnim bićima koje su često prepričavane u Nastambama.

Prvo, tajanstveni stanovnici Dalja. Dalj je bilo udaljeno područje gdje su ljudi živjeli na čudan način s čudnim oružjem i nepoznatim moćima. Polako su napredovali kroz guštaru. Na kraju će pomesti sva mala plemena, ili su tako barem govorile legende. Ma koliko bili zastrašujući, znalo se barem da su ljudi. Mutanti su bili podljudi. Izgnani od plemena živjeli su usamljениčki ili u malim bandama u guštari. Imali su previše zuba, ili previše ruku ili premalo mozga. Ponekad su samo skakutati, puzali ili se zbog deformiranosti zglobova valjali po tlu. Bili su plašljivi i zbog toga su im često prišivali razna imena.

A postojali su i Izvanjski. Izvanjski nisu bili ljudi. Snove starih ljudi, kao što je bio Eff, stalno su mučili Izvanjski. Stvoreni natprirodnim putem od humusa guštare. Tamo gdje nitko nije prodirao, oni su nastali. Nisu imali ni srce ni pluća, iako su izvana izgledali kao ljudi: kako bi neopazice mogli živjeti među smrtnicima, prikupljati snagu i oduzimati ljudima moći, kao što vampiri sišu krv. Plemena su ih povremeno lovila, ali svi su sumnjivci, rasporeni radi ispitivanja, uvijek imali i srce i pluća. Izvanjske se nije moglo otkriti, no svi su znali da postoje. Sama činjenica da su ih povremeno proganjali to je potvrđivala.

Možda su se sada okupljali iza vrata, zlokobno, kao taj tihi lik koji se stopio s poncima.

Bila je to jednostavna mitologija Zelen-plemena i nije se mnogo razlikovala od vražićaka koje su druga plemena održavala polako napredujući područjima nazvanima Pusti Puti. Dio toga, iako potpuno odvojena vrsta, bili su i Divovi. Daljani, mutanti i Izvanjski zaista su postojali. Ponekad bi netko dovukao mutanta iz guštare i natjerao ga da pleše pred ljudima, samo da bi ga, kad bi se umorio, poslali na Dugo putovanje. Mnogi će se ratnici zakleti da su se borili sami s

Daljanima i Izvanjskima, ali sva su ta bića bila teško uhvatljiva. Za vrijeme budnih razdoblja, u društvu drugih, bilo ih je lako zanemariti.

Divovi se nisu mogli zanemariti. Bili su stvarni. Jednom je sve pripadalo njima, svijet je bio njihov, a neki su čak tvrdili da ljudi potječu od njih. Njihovi su trofeji ležali posvuda, njihova moć bila je neupitna. Ako se ikada vrate, ne bi naišli na otpor.

U polumraku, iza svih tih fantazmagoričnih likova, živio je još jedan: manje lik, a više simbol. Ime mu je bilo Bog i nije ga se trebalo plašiti, ali njegovo ime nitko nije izgovarao i zapravo je bilo čudno što se još uvijek prenosilo s generacije na generaciju. Imalo je neke neobične veze s izrazom „za ime hema“, koji je zvučao snažno bez posebnog razloga. Bog je na kraju postao blagom psovkom.

Ono što je Žalopoj ovaj put vidio u guštari uznemirilo ga je mnogo više. Još bi se uvijek osjećao nervoznim kad bi se sjetio još nečega: zvuka plača koji su on i Gwenny čuli. Te su se dvije odvojene činjenice sasvim dobro uklapale. Čovjek – pleme koje se približavalo. Čovjek nije bio Izvanjski, čak ni tajanstven. Tek lovac od krvi i mesa iz drugog plemena. Tako jednostavno, tako očito...

Žalopoj je legao, opuštajući se. Vlastitu glupost otjerao je s malo razumnog zaključivanja. Iako mu se nije svidjelo kako mu je tako nešto očito isprva pobjeglo, bio je ponosan na tu svoju svježę pronađenu lucidnost. Nikada nije dovoljno razumno mislio. Sve što je radio, radio je automatski, prema lokalnim zakonima i univerzalnom učenju, ili svojim privatnim raspoloženjima. To bi odsad trebao promijeniti. Od sada bit će više kao, pa, Dimiskije, na primjer, cijeneći stvari, ali nematerijalne stvari, kao što je materijalne cijenio Roffrey.

Pokušao je pronaći i ostale podatke koji bi se uklapali. Ako prikupi dovoljno podataka, čak bi i Teorija o brodu mogla postati smislenija.

Trebao je izvijestiti poručnika Zelena o plemenu u blizini. Pogriješio je. Ako se plemena sretnu, nastat će sukob. Zelen-pleme treba biti pripravno. No, taj će izvještaj predati naknadno.

Odmah potom svladao ga je san.

Žalopoja nije probudio miris sa štednjaka. Uspravio se, istegnuo, počeo po glavi i sišao s kreveta. Jedno mu se vrijeme činilo da u njemu nema ničeg više osim jada, a onda, ispod svog čemera, osjetio je kako se u njemu javlja otpor. Poduzet će nešto, natjerat će

se da nešto poduzme: kako, to će se samo od sebe riješiti poslije. Ono nešto veliko opet mu se nagoviještalo.

Nabacio je hlače, dogegao se do vrata i otvorio ih. Vani je vladala neobična tišina. Žalopoj je krenuo prema čistini.

Slavlje je bilo gotovo. Glumci se nisu ni potrudili vratiti u svoje kabine, ležali su ondje gdje ih je neodoljiv san bio zatekao, između šarenih ostataka svog veselja. Spavali su na tvrdom i budili se bez micanja. Samo su se djeca glasala kao i obično, budeći uspavale majke. Nastambe su izgledale poput širokog bojnog polja, no pali nisu krvarili i patnja za njih još nije bila gotova.

Žalopoj je tiho hodao između spavača. U kantini, koju su vodili samci, možda će nabaviti nešto hrane. Prekoračio je dvoje ljubavnika ispruženih preko ploče za Čovječe, zaputi se. Muškarac je bio Škrti, ruka mu je još uvijek ležala oko bucmaste djevojke, zatakuta u njezinoj tunici. Lice mu je bilo u orbiti, a noge su im se ispreplele preko Mliječnog puta. Mušice su puzale po njezinoj nozi i uvlačile se ispod suknje.

Netko mu se približavao. Žalopoj nije bio sretan kad je prepoznao svoju majku. Zakoni Nastambe, iako ih nisu strogo provodili, zabranjivali su djetetu kontakte s braćom i sestrama kad bi naraslo do boka, a s majkom od struka. Ali, Mira je bila brbljava žena, a ono što je njezin struk propisivao, jezik je odbacivao. Pričala je sa svojom djecom kad god bi mogla.

– Pozdrav, Majko – Žalopoj je zagundao. – Nek' se tvoj ego širi.

– Na tvoj trošak, Roy.

– Nek' ti se utroba isto širi.

– Postajem prestara za takve pristojnosti, kao što i sam znaš – rekla je, ljuta jer je izabrao takve formalne izraze za nju.

– Idem nešto pojesti, Majko.

– Gwenny, dakle, jest mrtva. Znala sam! Mrvica je vidio kad su te tukli i čuo objavu. To će ubiti njezinog starog oca, razumiješ? Žao mi je što sam propustila kaznu, mislim – neću druge propustiti, ako ikako mogu – ali, nabavila sam predivnu zelenu boju i sve obojila. I ovu sam krpu koju sad nosim obojila, sviđa li ti se? Zaista je uzbudljivo.

– Gledaj, Majko, bole me leđa. Zaista mi se sad ne razgovara.

– Naravno da te bole, Roy. Ne možeš očekivati da neće boljeti. Kako će te boljeti na kraju kazne, ne usuđujem se ni pomisliti. Imam neku mast pa ću ti namazati leđa, da pore omekšaju. Doktor Lindsey bi te poslije trebao pogledati, ako imaš neku divljač za njegov savjet – a i trebao bi imati sada, kad nema Gwenny. Nikad mi se zapravo nije sviđala.

– Vidi, Majko!

– Oh, da, idem s tobom ako ideš do kamine. Zapravo nisam išla nikuda posebno. Čula sam, sasvim slučajno, naravno, od stare Tone Ponedjeljnik, iako samo hem zna otkud to njoj, da su stražari pronašli nešto čaja i kave u skladištu boje. Primijetit ćeš da to nisu podijelili! A Divovi su uzgajali mnogo bolju kavu nego mi.

Bujica riječi plela se svuda oko njega dok je jeo. Poslije ga je odvela u svoju sobu i namazala mu rane na leđima mašću. Usput mu je davala savjete koje je sve već i prije čuo od nje.

– Zapamti, Roy, neće uvijek biti loše. Ovo je samo loše razdoblje. Ne dopusti da te slomi.

– Uvijek je loše. Majko, zašto uopće živjeti?

– Ne smiješ tako govoriti. Znam da Učenje govori da se gorčina ne smije skrivati, ali ti ne gledaš na stvari isto kao ja. Kao što uvijek kažem, život je misterija. Sama činjenica da živimo -

– Ah, pa sve to znam. Život je jeftina roba, što se mene tiče.

Mira je pogledala njegovo ljutito lice pa omekšala izraz svoga.

– Kad se želim utješiti – rekla je – mislim na veliko crnilo koje se proteže beskrajno u svim smjerovima. I u tom crnilu svijetli mnogo svjetiljki. To su naši životi, koji hrabro gore. Pokazuju nam sve oko nas. A što oko nas znači, tko je upalio svjetiljke, zašto su upaljene...

– uzdahnula je. – Kad krenemo na Dugo putovanje, kad se naša svjetiljka ugasi, možda ćemo znati više.

– I kažeš da te to tješi? – Roy se narugao. Dugo od svoje majke nije čuo priču o svjetiljkama, i, makar mu je godilo ponovo je čuti, nije joj mogao dopustiti da ona to vidi.

– Da. Da, tješi me. Vidi, naše svjetiljke gore zajedno ovdje. – Malim je prstom dotaknula mjesto na stolu između njih dvoje. – Zahvalna sam da moja ne gori sama ovdje, vani, u nepoznatom. – Pokazala je mjesto udaljeno za duljinu ruke.

Žalopoj je ustao, odmahujući glavom.

– Ne razumijem ja to – priznao je. – Možda je zaista bolje tamo vani.

– O, da, možda zaista jest. Ali, bilo bi drukčije. Toga se i bojim. Bilo bi drukčije, sve bi bilo drukčije.

– Vjerojatno si u pravu. Samo bih volio da je drukčije ovdje. Usput, Majko, moj brat Grga koji je napustio pleme i otišao sam u guštaru -

– Još uvijek misliš o njemu? – starica je pitala radosno. – Grga je bio dobar, Roy. Dogurao bi do stražara da je ostao.

– Misliš li da je još uvijek živ?

Ona je odlučno zatresla glavom. – U guštari? Budi siguran da su ga Izvanjski sredili. Šteta, velika šteta, Grga bi bio dobar stražar. Uvijek sam to govorila.

Žalopoj je taman krenuo kad je oštro rekla: – stari Ozbert Bregar još uvijek diše. Kažu mi da zove svoju kćer Gwenny. Dužnost ti je posjetiti ga.

Još je jednom izrekla neporecivu istinu. I ovaj je put dužnost bila obojena zadovoljstvom: Bregar je bio plemenski heroj.

Jednoruki Svemir, noseći nekoliko mrtvih pataka preko ramena svoje zdrave ruke, pozdravio je osorno Žalopoja; osim njega, nikog drugog nije sreo. Sobe Bregarova domaćinstva bile su sada daleko, na začelju Nastambi. Jednom su te prostorije bile na samoj prednjoj barikadi. Kako se pleme pomicalo naprijed, postupno su zaostajale. Kad su bile u sredini plemena, Ozbert Bregar bio je na vrhuncu svoje moći. Sada, u starosti, stanovao je iza svih ostalih. Zadnja barikada između ljudi i Pustih Puta bila je odmah iza njegovih vrata. I zaista, nekoliko praznih soba odvajalo ga je od prvih susjeda. Oni su se prije nekog vremena preselili u središte zbivanja, a on je, tvrdoglavi starac, ostao gdje je bio, rastežući komunikacijske linije i živeći u slavnoj bijedi s nepropisnim brojem žena.

Ovdje u zaleđu nije bilo radosti. Za razliku od privremenog veselja ostatka Nastambi, Bregarov je hodnik izgledao mračno i hladno. Davno prije, vjerojatno u vrijeme kad su Divovi živjeli, ovdje se dogodila neka eksplozija.

Zidovi su bili crni, gledajući iz daljine, a i na stropu je zjapila rupa veća od čovjeka. Ovdje, ispred vrata starog vodiča, nije gorjelo svjetlo.

Stalno je napredovanje plemena dodatno zapuštalo okolinu. Tek je nekoliko biljaka, samozasijanih preko zadnje barikade, raslo ovdje u neurednom, kržljivom nizu, uz priljave zidove oplata, rastući tek do visine bokova.

Žalopoj je s nelagodom zakucao na Bregarova vrata. Otvorila su se i zapuhnula ga je nerazumljiva mješavina zvukova i pare, vrteći se oko njegova lica poput oblaka kukaca.

– Tvoj ego, majko – Žalopoj se pristojno obratio staroj vještici koja je zurila u njega.

– Tvoj trošak, ratniče. O, pa to si ti, Roy Žalopoj, zar ne? Što hoćeš? Mislila sam da je svaki budalasti mladić sada pijan. Bolje uđi. I ne radi buku.

Soba je bila velika, u potpunosti natrpana suhim stapkama ponika. Naslagani uza zidove, sobu su pretvarali u mrtvu šumu. Bregar je bio opsjednut strahom da se samo tkanje njihovog svijeta, zidovi i oplata mogu srušiti i da pleme može živjeti u guštari, u sobama izgrađenim od stapki. Pokušao je i sam realizirati taj eksperiment u jednom dijelu Pustih Puta i preživio, no, nikome se nije svidjela ta ideja.

Miris variva ispunjavao je prostor. U jednom uglu pario se veliki kotao.

Djevojčica je miješala jelo. Druge žene, koje je Žalopoj kroz paru mogao vidjeti, stajale su u sobi. Ozbert je Bregar, začudo, sjedio u sredini sobe. Govorio je, iako ga nitko nije slušao, jer su svi razgovarali jedni s drugima. Žalopoj se čudio kako su uopće čuli kucanje na vratima.

Kleknuo je pored starca. Puzeća je gnjilež uznapredovala. Počela je, kao i uvijek, od trbuha, i prešla već taj kratak put do srca. Meke smeđe trake, dugačke kao dlan rastle su iz njegova mesa. Tijelo mu je bilo uvenulo, kao leš proboden gnjilećim štapovima.

– ...i tako je brod izgubljen i čovjek je izgubljen i samo gubljenje je izgubljeno – starac je govorio hrapavim glasom, zureći crnim očima u Žalopoja.

– I popeo sam se na ruševinu i ja znam i kažem da što više vremena prolazi, manje su šanse da se ponovo pronađemo. Budalaste žene to ne razumiju, tebi nije stalo, ali ja sam mnogo puta rekao Gwenny da on ne čini dobro ovom plemenu. „Radiš krivo“, rekao sam mu, „uništavaš sve na što naiđeš samo zato jer tebi nije

nužno. Ove knjige koje pališ, role filma“, rekao sam, „uništavaš ih jer si uvjeren kako se mogu upotrijebiti protiv tebe. Ali, sve to čuva tajne koje bismo trebali otkriti“, rekao sam, „i ti si budala; trebali bismo slagati djeliće, a ne uništavati ih. Kažem ti, vidio sam više razina nego što ti znaš da postoje“, rekao sam... Što želite, gospodine?

Ovaj prekid monologa činio se kao pitanje Žalopaju, pa je pristojno odgovorio.

– Na usluzi? – pitao je Bregar. – Uvijek sam se brinuo za sebe. Kao i moj otac prije mene. Moj je otac bio najbolji vodič. Znaš li zašto smo ostali ovakvo pleme? Reći ću ti. Kad sam bio mali, moj smo otac i ja vani tražili i lutali i on je pronašao ono što su Divovi zvali oružarnicom. Da, soba puna komatora – prepuna! Ali, nije to razlog za ovakvo Zelen-pleme. Već bi izumrli da je samo to. Da, mogao bih te odvesti do oružarnice, ako imaš hrabrosti ići. Daleko od središta Pustih Puta, gdje se stopala pretvaraju u ruke i pod se odmiče od tebe i plivaš u zraku kao kukac...

„Sad brblja bez veze“, mislio je Žalopaj. „Nema mu smisla govoriti o Gwenny sada kad je naklapao o stopalima koja se pretvaraju u ruke.“ Ali, stari ga je vodič iznenada upitao: – Kako si došao ovdje, Roy Žalopaj? Dajte mi još malo juhe, trbuh mi je suh kao drvo.

Pokazujući jednoj od žena da donese zdjelicu, Žalopaj reče: – Došao sam vidjeti kako ti ide. Velik si čovjek, žao mi je da ti je tako loše.

– Velik čovjek – promrmljao je starac i onda s mnogo žara nadodao: – Gdje je moja juha? Hemovih mi oštrica, što te kurve rade? Peru svoje pičke u njoj?

Mlada mu je žena užurbano dodala zdjelicu juhe, zavjerenički namigujući Žalopaju. Bregar je bio preslab da bi se sam hranio pa je Žalopaj trpao žlice masne tekućine u njegova usta. Vodičeve oči tražile su njegove, kao da imaju neku tajnu koju žele podijeliti. Govorilo se da umirući uvijek traže nečije oči, ali je Žalopaj zbog navike oklijevao sresti ovaj gorući pogled. Okrenuo se i iznenada postao svjestan prljavštine oko njih. Na tlu je bilo dovoljno zemlje za sađenje vrta, čak su i mrtve stapke bile prekrivene kondenziranom patinom.

– Zašto poručnik nije ovdje? Gdje je doktor Lindsey? Ne bi li s tobom trebao biti i svećenik Dimiskije? – provalilo je iz Žalopaja. –

Trebali bi se bolje brinuti za tebe.

– Polako s tom žlicom, dječaće. Samo trenutak da pustim vodu... Ah, moj prokleti trbuh. Tvrd. Vrlo tvrd... Doktor, rekao sam ženama da otpreme doktora. Stari Zelen ne želi doći, boji se gnjileži. Osim toga, star je kao i ja. Višak će ga opaliti jednog dana i sam preuzeti kontrolu... No, to je čovjek – Bregar je ponovo odlutao i Žalopoj je u očaju ponovo pokušao: – Mogu li ti bar pozvati svećenika?

– Svećenika? Kojeg, Henryja Dimiskija? Dođi bliže pa ću ti reći nešto samo između nas. Tajnu. Nikad je nikome nisam rekao. Polako... Henry Dimiskije je moj sin. Da! I ne vjerujem u njegove laži, ništa više nego vjerujem...

– Prekinulo ga je grgljanje, za koje je Žalopoj prvo pomislio da je bol, a onda shvatio da se starac smije riječima „moj sin“! Nije imalo smisla više ostati. Uputio je par riječi jednoj od žena, ustao, iznenada zgađen, i ostavio Bregara koji se tako tresao da su mu se izrasline na trbuhu ispreplitale. Ostale su žene nezainteresirano stajale naokolo, s rukama na bokovima ili tjerajući muhe. Dijelovi njihovih razgovora pratili su Žalopoja na odlasku.

– ...i otkud mu samo sva ta odjeća, da mi je znati. On je samo radnik na polju. Kažem ti da je doušnik...

– ...preslobodno daješ te svoje poljupce, mlada Wenda. Vjeruj mi, kad dođeš u moje godine...

– ...najbolje jelo od mozga koje sam ikad probala.

– ...majka Prebirovič upravo je okotila sedmero. Svi mrtvorodeni osim jednog sirotog derišta. Prošli put bilo ih je petero, ako se sjećaš. Rekla sam joj jasno, rekla sam: „Moraš biti stroža sa svojim čovjekom

– ...prokocka sve što zaradi...

– ...i laže...

– ...nikad toliko smijeha...

Kad je ponovo izišao u tamni hodnik, naslonio se na zid s uzdahom olakšanja. Ništa nije napravio, čak ni javio vijest o Gwennyjinoj smrti koju je i došao reći Bregaru. Ipak, nešto se u njemu pomaknulo. Kao da se veliki uteg kotrljao prema naprijed u njegovu umu: donio je bol, ali dao mu je i da jasnije vidi. Instinktivno je znao da će se iz toga izroditi nešto vrhunsko.

U Bregarovoj je sobi bilo nemoguće vruće, Žalopoj se cijedio znoj. Iz hodnika je sad osluškivao može li još uvijek čuti brbljanje žena. Odjednom mu se javila vizija Nastambi kakve su zaista bile. Bila je to ogromna pećina, potpuno ispunjena cvrkutom mnogih glasova. Nigdje nije bilo stvarne akcije, samo glasovi, umirujući glasovi.

IV

Razdoblje budnosti vuklo se polako, približavao se san, pa je Žalopjeva utroba predosjećala iduću dozu kazne i bila sve uznemirenija. Svakog četvrtog razdoblja sna i budnosti, u Nastambama i svim poznatim okolnim područjima, bio je mrak. Ne potpuni mrak. Ponegdje su u hodnicima poput malih mjeseca gorile četvrtaste diode, u stanovima je bilo potpuno mračno i bez osvjetljenja. Takvo je bilo prihvaćeno pravilo prirode. Neki stariji ljudi sjećali su se vremena kada mračni periodi nisu tako dugo trajali, ali poznato je da stari ljudi ne pamte tako dobro i izmišljaju priče iz prošle im mladosti.

U mraku su ponici trunuli. Tanke su stapke pucale, i svi su, osim najzelenijih izdanaka, postajali crni. To je bila njihova kratka zima. Ali, kad se svjetlo vratilo, novi su izdanci i sjemenke žustro rasli i penjali se, prekrivajući suhe dijelove novim zelenim valom. I ti će novi, nakon četiri razdoblja, ponovo ugibati. Samo su najjači preživljavali ovaj ciklus.

Za vrijeme ovog razdoblja budnosti samo je nekoliko stotina ljudi u Nastambama ostalo budnima, drugi su spavali. Njihovi barbarski ispadi slavlja uvijek su se nastavljali masovnim onesvješćivanjima. Bili su umorni, ali, još više od toga nisu bili u stanju ponovo uskočiti u strogoću rutine. Inercija je svladala cijelo pleme. Depresija je ležala nad njima poput plahte, dok je izvan barikada ponična guštara zatrpavala čistine. Samo će ih glad ponovo dignuti na noge.

– Mogao bi ih sve pobiti, a da nitko ne podigne ruku protiv tebe – rekao je Prkos. Nešto slično inspiraciji vidjelo se na desnoj strani njegova lica.

– Zašto to onda i ne učiniš? – rekao je Žalopoj podrugljivo. – Piše u Litaniji, znaš, potisnuta zla želja umnožava se i guta um u kojem se

hrani. Hajde, Prknos!

Istog je časa Prkos uhvatio njegov zglob i postavio oštri nož horizontalno, centimetar od njegova grla. Strašno je lice zurilo u Žalopoja, jedna polovina nagrđena gnjevom, druga zauvijek izrezbarena u besmisleni osmijeh. Veliko je sivo oko buljilo između njih, zadubljeno u svoju osobnu viziju.

– Nikada više da me nisi tako nazvao, ti prljavče – Prkos je režao. Onda je okrenuo lice, ispustio nož i okrenuo mu leđa. Kako se prisjećao svoje nakaznosti, bijes je blijedio u obamrlost.

– Žao mi je. – Žalopoj je požalio što je izrekao onu primjedbu, ali se ovaj više nije okrenuo.

Rastrojen zbog ovog susreta Žalopoj je polako krenuo dalje. Na Prkosa je naletio kad se vraćao iz guštare gdje je istraživao približavanje drugog plemena. Da su sreli Zelen-pleme, što se ne bi dogodilo još neko vrijeme, prve bi nevolje bile sukobi među lovcima. To je moglo značiti i smrt, a sigurno prestanak monotonije. U međuvremenu će zadržati taj podatak za sebe. Neka netko drugi, onaj tko voli autoritete, odnese vijest poručniku.

Na putu prema stražarskim nastambama i prema svojoj kazni nije sreo nikoga osim Prkosa. Inercija je još uvijek vladala, čak se i javni kaznitelj nećkao izvršiti svoju dužnost.

– Bit će drugih razdoblja – rekao je. – Kamo ti se žuri? Odlazi i pusti me da ležim. Idi, nađi drugu ženu.

Tako se Žalopoj vratio u svoj stan, malo smireniji. Negdje u uskom pokrajnjem hodniku netko je svirao žičani instrument. Uhvatio je riječi pjevane tenorom:

...ovaj kontinuum

...predugo

...Gloria.

Stara pjesma, loše zapamćena. Ušutkao ju je naglo zatvorivši vrata. I ponovo ga je unutra čekao Dimiskije, masna lica skrivenog u rukama, s prstenima koji su svjetlucali na njegovim debelim prstima.

Žalopoja je odjednom preplavio predosjećaj da zna što će svećenik reći, činilo mu se da je već jednom ranije proživio ovu scenu. Pokušao je razbiti mrežastu iluziju, ali nije mu uspjelo.

– Šrenje, sine – rekao je svećenik, nezainteresirano pokazujući znak bijesa. – Izgledaš ljutito, jesi li ljut?

– Vrlo ljut, oče. Samo bi ubijanje umanjilo moj bijes. – Koliko se god trudio izreći nešto neočekivano, Žalopoj se i dalje osjećao kao u već proživljenoj sceni.

– Ima i drugih stvari osim ubijanja. One o kojima ni ne sanjaš.

– Ne pričaj mi te gluposti, oče. Još ćeš dodati da je život misterija i nastaviti brbljati kao moja majka. Osjećam da trebam nekoga ubiti.

– I hoćeš, i hoćeš – smirivao ga je svećenik. – I dobro je da se tako osjećaš. Nikad se nemoj predati, sine moj, to je smrt za sve nas. Kažnjeni smo za grijehе naših predaka. Svi smo obogaljeni! Svi smo slijepi – guramo u pogrešnim smjerovima...

Žalopoj se umorno popeo u svoj krevet. Nestala je iluzija već proživljene scene, već ju je zaboravio. Sada je samo želio spavati. Sutra će ga izbaciti iz ove sobe i izudarali. Sada je samo želio spavati. Ali, svećenik je prestao govoriti. Žalopoj ga je pogledao i vidio da se Dimiskije naslanja na njegov krevet, buljeći u njega. Oči su im se na tren susrele, prije nego što je Žalopoj uspio svrnuti pogled.

Jedan je od najjačih tabua njihova društva bio gledanje drugog čovjeka izravno u oči. Poštenu, dobronamjerni ljudi samo su se postrance pogledavali.

Žalopoj je prkosno napucao donju usnicu.

– Što, za ime hema, hoćeš od mene, Dimiskije? – prasnuo je. Zamalo je svećeniku otkrio da zna za njegovo vanbračno podrijetlo.

– Nisi dobio šest udaraca, Roy, dječaće, zar ne?

– Zašto je to tebi bitno, svećeniče?

– Svećenik ne istražuje samog sebe. Pitam za tvoje dobro, osim toga, osobno me zanima tvoj odgovor.

– Ne, nisu me tukli. Svi su još omamljeni, kao što znaš – čak i javni kaznitelj.

Svećenikove su oči ponovo tražile njegove. Žalopoj se promeškoltio i okrenuo prema zidu, ali ga je svećenikovo novo pitanje ponovo okrenulo.

– Osjećaš li kada potrebu podivljali, Roy?

Samom sebi usprkos, Žalopoj se pojavila vizija sebe kako trči kroz Nastambe, ispaljuje komator, a svi bježe u strahu od njega, poštujući ga dok kontrolira situaciju. Srce mu je neugodno tuklo. Nekoliko najboljih i najokrutnijih muškaraca u plemenu – čak i Grga, jedan od

njegove braće – podivljalo je i trčalo kroz naselje. Neki su od njih čak i preživjeli i pobjegli u neistražena područja guštare ili u neke druge zajednice, previše uplašeni da bi se vratili i suočili sa svojom kaznom. Znao je da je to bila prava muška, časna gesta, ali svećenik ga ne bi trebao na to poticati. Doktor bi možda tako preporučio da je netko smrtno bolestan, ali svećenik treba ujedinjavati, a ne unositi razdor u svoje pleme: on treba otkrivati frustracije ljudskog uma tako da mogu slobodno teći, a ne pretvarati se u neurozu.

Prvi je put shvatio da se Dimiskije bori s vlastitim problemima i na tren se zapitao imaju li oni veze s Bregarovom bolešću.

– Pogledaj me, Roy. Odgovori mi.

– Zašto tako sa mnom razgovaraš? – Sad je već sjedio. Svećenikov ga je glas uznemirio.

– Moram znati kakav si.

– Znaš što nam Litanija govori: mi smo sinovi kukavica, naše dane provodimo u strahu.

– I ti u to vjeruješ? – pitao je svećenik.

– Naravno. Takvo je Učenje.

– Treba mi tvoja pomoć, Roy. Hoćeš li me slijediti kamo te vodim – čak i izvan Nastambi, u Puste Pute?

Sve je ovo bilo izrečeno brzo i tiho. A brzo i tiho pobijedilo je neodlučnost u Žalopojevoj krvi. Nije se potrudio svjesno donijeti zaključak, njegovi živci bit će bolji posrednici: umu nije vjerovao – um je znao previše.

– Za to će trebali hrabrosti – rekao je nakon nekog vremena.

Svećenik je potapšao svoje velike butine, zijevajući s nervoznim entuzijazmom i malim krikom.

– Ne, Roy, lažeš, vjeran nizu lažova koji su te začeli. Ako odemo, bježat ćemo, izbjegavati odgovornosti odraslih ljudi u zajednici. Ha, potajno ćemo nestati. I to će biti povratak prirodi, dječaće, jalovi pokušaj povratka utrobi predaka. Vidi, to će biti sam bezdan kukavičluka ako odemo. Dakle, hoćeš li poći sa mnom?

Neko je značenje iza tih izgovorenih riječi učvrstilo Žalopojevu odluku. Ići će! Uvijek je postojao taj oblak izvan dohvata njegova razumijevanja od kojeg je morao bježati. Skliznuo je s kreveta, nastojeći sakriti svoju odluku od Dimiskijevih lukavih očiju dok ne sazna više o pothvatu.

– Što ćemo nas dvojica raditi sami u guštarama Pustih Puta, svećeniče?

Svećenik je gurnuo veliki palac u jednu nosnicu i progovorio gledajući preko svoje šake: – Nećemo ići sami. Još četvorica izabranih idu s nama.

Pripremam ovo već neko vrijeme i sada je sve spremno. Nezadovoljan si, oduzeta ti je žena, što imaš izgubiti? Savjetujem ti da pođeš – za tvoje dobro, naravno – iako bi mi odgovaralo da imam uza sebe nekog sa slabom voljom i lovačkim okom.

– Tko su ostala četvorica, Dimiskije?

– To ću ti reći kad pristaneš krenuti s nama. Kad bi nas prijavili stražarima, oni bi nam prerezali grkljane – moj posebno! – na dvadeset mjesta.

– Što ćemo raditi? Kuda idemo?

Dimiskije je polako ustao i protegnuo se. Dugim je prstima prolazio kroz kosu, štirkao obraze, razvlačio ih, dok mu usta nisu postala poput učvorena konopca.

– Idi sam, Roy, ako ne vjeruješ u moje vodstvo! Dakle, baš si kao žena, stisnuta utroba i puno pitanja. Neću ti ništa više govoriti, osim da je moj plan prevelik da bi ga ti razumio. Vlast nad ovim brodom! To je to! Ništa manje! Potpuna vlast nad brodom – ti ne znaš ni što taj izraz znači.

Preplašen svećenikovim bijesnim licem, Žalopoj je jedva izustio: – Nisam namjeravao odbiti.

– Misliš, ideš s nama?

– Da.

Dimiskije je bez riječi zgrabio njegovu ruku. Obrazi su mu zasjali.

– Sada mi reci tko su ostala četvorica koja idu s nama – rekao je Žalopoj, siguran jer je dao obećanje.

Dimiskije mu je pustio ruku.

– Znaš staru izreku, Roy: istina nikada nikoga nije oslobodila. Saznat ćeš to brzo. Bolje je da ti sada ništa ne kažem. Planiram idući korak već za idućeg sna. Sada ću te ostaviti, imam još posla. Nikome ni riječi.

Na pola puta do vrata zastao je. Gurnuo je ruku u tuniku i izvadio nešto, trijumfalno mašući predmetom. Žalopoj je prepoznao čitač, zbirku tekstova koje su koristili izumrli Divovi.

– To je naš ključ za moć! – Dimiskije dramatično izdeklamira, ponovo skrivajući čitač. Tada je zatvorio vrata za sobom.

Nepomičan kao kip, Žalopoj je stajao u sredini sobe i razmišljao. A u njegovoj su se glavi rojile misli, vrteći se u krug. Ali, Dimiskije je bio svećenik, Dimiskije je znao što drugi nisu znali, Dimiskije mora voditi. Sa zakašnjenjem Žalopoj je ipak otišao do vrata, otvorio ih i pogledao van.

Svećenik je već nestao. Nikoga nije bilo osim bradatog umjetnika

Mellera. Slikao je šarenu fresku na zidu hodnika izvan svoje sobe, nanoseći različite boje prikupljene u prethodnom razdoblju sna i budnosti. Ispod njegove je ruke velika mačka skočila na zid. Nije primijetio Žalopoja.

Bilo je kasno. Žalopoj je otišao do kantine u kojoj gotovo nikoga nije bilo. Jeo je u transu. Vratio se, a Meller je još uvijek slikao u transu. Zatvorio je vrata svoje sobe i polako se pripremio za spavanje. Gwennyjina je siva haljina još uvijek visjela na vješalici pored kreveta, naglo ju je potegnuo, skinuo i bacio iza ormara. Onda je legao i dopustio tišini da se produži.

Iznenada mu je u sobu uletio Dimiskije, zajapuren i bez daha. Zalupio je vratima iza sebe, hvatajući zrak i povlačeći rub svoje halje koja je zapela za dovrtak.

Sakrij me, Roy – brzo! Požuri, ne bulji u mene, budalo. Ustani, izvadi svoj nož. Stražari će uskoro stići, Višak dolazi. Traže me. Izmasakrirat će jadne stare svećenike čim ih vide.

Dok je govorio, dotrčao je do Žalopojevog kreveta, otrgnuo ga od zida i sakrio se iza njega.

– Što si učinio? – upitao ga je Žalopoj. – Zašto te traže? Zašto se skrivaš ovdje? Zašto mene uvlačiš u sve to?

– To ti nije kompliment. Ti si jednostavno bio blizu, a moje noge nikad nisu bile dobre za trčanje. Život mi je u opasnosti.

Dok je govorio, Dimiskije se divlje ogledavao oko sebe, kao da traži bolje mjesto za skrivanje i, očito, zaključio da mu je dobro tu gdje se nalazi.

Namjestio je deku preko ruba kreveta, prema vratima, skrivajući se od pogleda s vrata.

– Morali su me vidjeti kako ovdje ulazim – rekao je. – Nije me briga za vlastitu kožu, ali imam planove. Otkrio sam jednom stražaru naš

plan i on je odmah sve ispričao Višku.

– Zašto bih ja – Žalopoj je započeo ljutito. Buka izvana upozorila ih je kratko, a onda su se vrata naglo otvorila, odbijajući se od šarki. Zamalo su udarila Žalopoja, jer je stajao odmah iza njih.

Kriza ga je inspirirala. Objema rukama sakrio je lice, sagnuo se prema naprijed, stenjući i posrćući, kao da su ga vrata zaista udarila u lice. Kroz prste je vidio Viška, poručnikovu desnu ruku, prvog koji bi ga naslijedio, kako uleće u sobu i nogom zatvara vrata za sobom. S prezirom je zurio u Žalopoja.

– Prestani s time, čovječe – Višak je vikao. – Gdje je svećenik? Vidio sam ga kako ulazi ovamo.

Okrenuo se s komatorom u ruci, pregledavajući sobu. Žalopoj je primio Gwennyjin drveni stolac za jednu nogu i spustio ga na dno Viškove lubanje, ravno preko napetog vrata. Začuo se prekrasan zvuk pucanja drva i kosti lubanje, i Višak se ispružio na podu. Jedva da je pao, kada je Dimiskije već ustao. S mukom i stisnutim zubima prevaleo je težak krevet preko njegova ruba tako da je pao preko čovjeka na podu.

– Imam ga! – uzviknuo je svećenik. – Hemovih mi crijeva, imam ga!
– Pokupio je Viškov komator, krećući se lako za tako teškog čovjeka i pogledao prema vratima.

– Otvori vrata, Roy! Sigurno su i drugi vani, sada ili nikada, ako želimo izići čitavih grla.

Ali, u tom su se trenutku vrata otvorila bez Žalopojeve pomoći. Umjetnik Meller stajao je na vratima, spremajući svoj nož, lica blijeda poput kuhane peradi.

– Ovo je žrtva za tebe, svećeniče – rekao je. – Bolje da ga unesem prije nego što netko naiđe.

Dograbio je za gležnjeve stražara koji je ležao u hodniku. Žalopoj mu je pomogao i zajedno su unijeli mlitavo tijelo i zatvorili vrata. Meller se naslonio na zid i obrisao čelo.

– Ne znam što si to naumio, svećeniče – rekao je – ali kad je ovaj začuo buku iznutra, krenuo je po prijatelje. Mislio sam da će biti zgodno ako ga sredim prije nego zabava dođe do vas.

– Neka krene na Dugo putovanje u miru – Dimiskije je tiho rekao. – Dobro si učinio, Meller. Zaista, za amatere, svi smo bili jako dobri.

– Imam nož za bacanje – Meller je objasnio. – Srećom – jer ne volim borbu izbliza. Hoće li vam smetati ako sjednem?

Žalopoj je omamljeno bauljao i na kraju kleknuo između tijela, tražeći otkucaje srca. Prava je akcija počela, uobičajenog je Žalopoja zamijenio drugi, čovjek-automat s mnogo vještijim kretnjama i sigurnijim impulsima. On je preuzimao kad bi lov počinjao. Sada je njegova ruka pretraživala Viška i stražara, ne nalazeći puls ni kod jednog.

Smrt je u malim plemenima česta kao žohari. Smrt je najdulji dio čovjeka, glasila je narodna pjesma. Ovaj toliko čest produženi spektakl provlačio se na mnogo mjesta u Učenju: morali su postojati formalni načini kako se nositi sa smrću. Taj automat u Žalopoj, sada suočen sa smrću, zauzeo je prvi stav rituala pokornosti, kao što su ga odgajali.

Dimiskije i Meller pridružili su mu se, Dimiskije je tiho plakao. Tek kad je detaljan ritual bio završen, izrečeno posljednje Dugo putovanje, vratili su se u nešto normalnije ponašanje.

Tada su sjeli na tihe leševe, gledajući se međusobno kao uplašeni i pokorni pobjednici. Vani je sve bilo mirno; samo ih je smiraj nakon nedavnog slavlja spasio od gomile promatrača i neizbježnog otkrivanja. Žalopoj je polako počeo misliti.

– A što je sa stražarom koji je tvoj plan otkrio Višku? – pitao je. – On će nam ubrzo donijeti nevolje, Dimiskije, ako ovdje ostanemo.

– Ako ovdje ostanemo zauvijek, on nas neće gnjaviti – rekao je svećenik – osim naših nosova. On leži ovdje ispred nas sada. – Pokazao je na čovjeka kojeg je Meller uvukao u sobu i dodao: – Što znači da moji planovi nisu preneseni dalje. Dakle, imamo sreće: još uvijek imamo vremena prije nego počnu tražiti Viška. Mislim da je i on imao svoj tajni mračni plan, inače bi došao s više ljudi. Utoliko bolje za nas. Dođi, Roy, moramo odmah krenuti.

Nastambe nam više nisu naklonjene.

Naglo je ustao na nesigurne noge i ponovo sjeo. Ustao je ponovo pažljivije, govoreći u svoju obranu: – Kao jedan osjećajan čovjek prilično sam dobro rukovao tim krevetom, ne?

– Još moram čuti zašto su te gonili, svećeniče – rekao je Meller.

– Time je tvoja brza pomoć još vrednija – rekao je meko Dimiskije, povlačeći se prema vratima. Meller je postavio ruku preko dovratka i

odgovorio: – Želim znati u što si se upetljao. Čini mi se da sam i sam sada u tome.

Kada je Dimiskije uzdahnuo bez riječi, Žalopoj je naglo rekao: – Zašto i on ne bi pošao s nama, Dimiskije?

– A tako... – umjetnik je zamišljeno rekao. – Obojica napuštate Nastambe! Sretan vam put, prijatelji – nadam se da ćete naći što god tražili. Ja ću ipak radije ostati ovdje i slikati, hvala vam što ste me pozvali.

– Na stranu sitnica da te zapravo nismo pozvali, slažem se s time što kažeš – rekao je Dimiskije.

– Pokazao si se dobrim, prijatelju, ali trebam prave ljude od akcije uza sebe: i to nekolicinu samo, ne cijelu vojsku.

Meller se povukao, a Dimiskije dohvatio kvaku i nešto ublaženo rekao: – Naši životi imaju mikroskopski malu vrijednost, ali vjerujem da ih sada tebi dugujemo, slikare. Vрати se sada svojim bojama, s našom zahvalnošću, i nikome ni riječi o ovome.

Otišao je niz hodnik dok se Žalopoj trudio držati korak. Spavanje je još uvijek pokrivalo pleme. Prošli su zadnju stražu na putu prema zadnjoj barikadi; dva mladića i dvije djevojke u živopisnoj odjeći nastojali su obnoviti nedavno veselje; osim toga, sve je bilo napušteno.

Skrećući naglo u pokrajnji hodnik, Dimiskije ih je vodio do svog stana. Ogleđavao se oko sebe potajice, izvadio magnetnu karticu i otvorio vrata, gurajući Žalopoja ispred sebe. Soba je bila velika, ali natrpana predmetima koje je skupljao cijeli život, dobio ili namolio, stvari koje nisu imale smisla otkad su

Divovi izumrli, tek očaravajući totemi civilizacije koja je bila raznolikija i naprednija od njihove. Žalopoj je bespomoćno razgledavao predmete ne prepoznavajući ih: kameru, električne ventilatore, slagalice, knjige, prekidače, kondenzatore, noćnu posudu, krletku za ptice, vaze, aparate za gašenje požara, ključeve u snopovima, dvije uljane slike, svezak s naslovom Karta Mjeseca (sektor Devizes), telefon-igračku i kutiju punu bočica guste tekućine koja se zvala Šampon. Blago, plijen, male vrijednosti, osim za radoznale.

– Ostani ovdje dok ne dovedem i preostalu trojicu pobunjenika – Dimiskije je rekao, spremajući se za odlazak. – Tada ćemo krenuti.

– A Što ako te i oni izdaju kao i stražar?

– Neće – i ti ćeš to znati kada ih vidiš – Dimiskije je kratko rekao. – Stražaru sam ispričao sve samo zato jer je vidio ovo ovdje.

– Potapšao je čitač u svojoj tunici.

Kad je otišao, Žalopoj je čuo magnetnu bravu kako se zaključava. Ako nešto pođe po zlu sa svećenikovim planovima, ostat će ovdje zarobljen i mnogo će toga morati objasniti kada ga budu oslobađali, kao što će vjerojatno i umrijeti zbog Viškove smrti. Čekao je, napet, češkajući se po ruci. Pogledao je što ga je to smetalo i našao sitan iver zabijen u mesu dlana. Noge Gwennyjinog stolca nikada nisu bile glatke.

DRUGI DIO

– PUSTI PUTI –

I

U Nastambama je vrijedilo staro pravilo „glavom kroza zid“, srljanje u nepoznato bio je očito put prema mudrosti, pa je čak i lukavstvo uvijek bilo spontano. Druge je načine ponašanja teško bilo i zamisliti kada nije bilo razloga za akciju i kada je neprekidno pasivno stanje prijetilo obuzeti svakog člana plemena. Dimiskije je spretno izvrđavao sva pravila u svoju korist, iskoristio je ove argumente o žurbi da dovuče i zadnja tri člana svoje ekspedicije.

Gundavo su ga slijedili, noseći ruksake, jakne i komatore u rukama, hodajući smrknuto iza njega kroz hodnike svoga sela. Malo ih je ljudi vidjelo, a i njima je bilo prilično svejedno što ih vide – nedavno im je slavlje podarilo sasvim dovoljan broj mamurluka. Dimiskije je zastao ispred vrata svoje kabine i potražio ključ.

– Zašto smo se ovdje zaustavili? Ako ćemo se zadržavati, uhvatit će nas i isjeckati na komadiće. Hajdemo u ponike ako već idemo.

Dimiskije je neprijateljski pogledao govornika i ponovo se okrenuo, ne trudeći se ni odgovoriti. Umjesto toga gurnuo je vrata i pozvao: – Izadi, Roy, i upoznaj svoje suputnike.

Oprezan kao dobar lovac koji izbjegava moguću zamku, Žalopoj se pojavio na vratima s komatorom u ruci. Bez riječi je promotrio trojicu koji su stajali pored Dimiskija, sve ih je dobro znao: Bob Fermour, s taktovima naslonjenim na dvije podeblje vreće omotane oko struka i s neobaveznim smiješkom. Prkos, koji je neprestano vrtio svoj štap za mačevanje u rukama i Krn Roffery, procjenitelj, s izazovnim i neugodnim izrazom na licu. Dugo je vremena Žalopoj buljio u njih, svi su stajali nepomično, u očekivanju.

– Ne idem iz Nastambi s ovom bandom, Dimiskije – rekao je odlučno. – Ako su oni najbolje što si našao, ne računaj na mene. Mislio sam da će ovo biti ekspedicija, a ne putujući cirkus.

Svećenik je nestrljivo zakvocaio i krenuo prema njemu, no Roffery ga je odgurnuo i suočio se s Royem, držeći jednu ruku na dršci svog

komatora. Brk mu je titrao vrlo blizu Žalopojevoj bradi.

– Tako, dakle, moj odbjegli stručnjake za meso – rekao je. – Tako ti razmišljaš. Zar ne prepoznaješ bolje od sebe? Ako misliš...

– Tako mislim – rekao je Žalopoj. – I slobodno pusti tu igračku za pojasom na miru, jer ću ti inače oprljati prste. Svećenik mi je rekao da će ovo biti ekspedicija, a ne racija iz kupleraja.

– I je ekspedicija – zaurao je svećenik, gurajući se između njih dvojice i pogledavajući ih naizmjenice, pijuckajući gnjevno. – Ekspedicija je, i tako mi hema, svi ćete sa mnom poći u Puste Pute, makar morao nositi vaše leševe jednog po jednog. Budale jedne, lajete ovdje kao psi jedan drugome u lice, budale, mislite li da je bilo koji od vas ovdje vrijedan ičije pažnje, vrijedan išta meni? Kupite svoje stvari i pokret, ili ću nahuškati stražare na vas.

Ova je prijetnja bila toliko očito besmislena da je Roffery prasnuo u smijeh, rugajući se.

Pridružio sam ti se kako bi se riješio bolesnih likova kao što je Žalopoj, svećeniče – rekao je. – Neka, na tvoju dušu! Vodi nas, ti si glavni!

– Ako tako misliš, zašto trošimo vrijeme na glupe scene? – Prkos zareži.

– Jer sam ja ovdje drugi iza glavnog i radit ću scene ako tako želim – odgovorio je Roffery.

– Nisi drugi, Ern – rekao je Dimiskije, objašnjavajući mu ljubazno. – Samo ja zapovijedam i svi vi slijedite mene. jednaki pred zakonom.

Na to se Prkos nacerio, a Fermour rekao: – Pa, ako se ovaj čopor dovoljno napričovao i nasvadio, možda bismo mogli otići odavde prije nego nas otkriju i riješe sve naše probleme zauvijek.

– Nećemo žuriti – rekao je Žalopoj. – Još uvijek želim znati što procjenitelj ovdje radi. Zašto se ne vrati svom procjenjivanju? Imao je fin posao, zašto ga sad napušta? Ne razumijem to: da sam na njegovom mjestu, nikada ne bih otišao.

– Ali ti si kukavica – Roffery zareži, gurajući ruku koju je svećenik ispružio između njih. – Svi imamo razloge za ovaj ludi pothvat, a moji te se ne tiču.

– Zašto uostalom kompliciraš, Žalopoj? – vikao je Prkos. – Zašto ti ideš? Ja sigurno ne želim s tobom na taj put!

Među njima se iznenada našao svećenikov kratki mač. Zglobovi na šakama bijelili su se oko drške.

– Svet sam čovjek – režao je – kunem vam se svakom kapi bolesne krvi u Nastambama, prvog koji prozbori poslat ću na Dugo putovanje, odmah.

Stajali su tamo ukočeno, neprijateljski, ali bez riječi.

– Slatka, mirotvorna oštrice – Dimiskije je šapnuo i nastavio normalnim glasom, skidajući ruksak sa svojih leđa – stavi ovaj zavežljaj na rame, Roy, i sredi se. Ern, ostavi komator na miru – sličiš na djevojčicu s lutkom. Ohladite malo, svi vi, i pođite za mnom. Držite se na okupu. Moramo proći kroz jednu od barikada kako bi stigli u Puste Pute, dakle, slijedite me. Neće biti lako.

Zaključao je svoja vrata, kratko razmišljao o ključu, i ponovo ga ugurao u džep. Bez riječi je pošao niz hodnik, dok su drugi na tren oklijevali, a onda poslušno krenuli za njim. Ledenim je pogledom buljio u jednu točku ispred sebe, ostavljajući ih sve u nekom drukčijem svijetu.

Na idućem križanju hodnika skrenuo je lijevo i onda ponovo lijevo. To ih je odvelo do slijepe ulice s rešetkastim vratima na samom kraju, stražar je bio ispred njih. Bila je to jedna od pokrajnjih barikada.

Stražar je bio opušten, ali oprezan. Sjedio je na kutiji, odmarajući bradu, naslonjen na šaku, no čim se petorka pojavila u vidokrugu, skočio je i usmjerio komator prema njima.

– Rado ću pucati – viknuo je standardni verbalni izazov. Ukočena pogleda, spremnih nogu, uzvik je bio više od klišeja.

– Kao i ja umrijeti – odgovorio je prijateljski Dimiskije. – Spremi svoje oružje, Trtimir, mi nismo Izvanjski. Čini mi se da si malo nervozan.

– Stanite ili pucam! – stražar Trtimir vikne. – Što hoćete? Stanite, sva petorica!

Dimiskije nije zastao, a i ostali su polako napredovali za njim. Žalopoju se sve činilo zanimljivim, mada si nije mogao objasniti što se događa.

– Oslabio ti je vid previše za ovaj posao, prijatelju – viknuo je svećenik. – Reći ću Višku da te oslobodi ove dužnosti. To sam ja,

Dimiskije, tvoj svećenik, posrednik do tvoje sumnjive zdrave pameti, s još par dobronamjernih. Nema krvi za tebe noćas!

– Upucat ću bilo koga – Trtimir je prijetio bijesno, mahao oružjem, no povlačio se prema rešetki iza sebe.

– Ostavi to za bolju metu – iako veću nećeš naći – rekao je svećenik. – Imam nešto važno za tebe.

Za vrijeme razgovora Dimiskije je napredovao istim korakom. Sad su već bili kod stražara. Siroti je čovjek neodlučno oklijevao, ostali su stražari bili nedaleko, mogao ih je dozvati, ali lažna uzbuna značila bi kaznu za njega, a on je nastojao zadržati svoj jad na sadašnjoj razini. Tih par sekundi oklijevanja pokazale su se kobnima. Svećenik je stigao do njega.

Izvukao je kratki mač ispod habita i, glasno izdahnuvši, zabio ga duboko u stražarev trbuh, okrenuo ga u stranu i uhvatio tijelo preko ramena kad se pognulo. Držao ga je sve dok Trtimirove mlitave ruke nisu udarile u njegova leđa i ponovo izdahnuo, ovaj put zadovoljno.

– Fino obavljeno, oče – rekao je Prkos, očito impresioniran. – Ni sam ne bih mogao bolje!

– Majstorski! – uzvikne Roffery s poštovanjem u glasu. Dobro je bilo vidjeti da je svećenik radio ono što je propovijedao.

– Drago mi je – promrmljao je Dimiskije – ali stišajte se ili će nas psi naći. Fermour, uzmi ovo, hoćeš li?

Tijelo su preselili na rame Boba Fermoura, koji je s metar i sedamdeset pet centimetara bio za glavu viši od svih ostalih i mogao je nositi više od ostalih. Dimiskije je pažljivo obrisao oštricu o Žalopojevu jaknu, vratio je u korice te se posvetio rešetkastim vratima.

Iz jednog od svojih ogromnih džepova izvadio je kliješta za žicu i prerezao dio mreže. Protresao je kvaku, popustila je malo, ali onda zapela. Potezao je i uzdisao, ali više se nije pomaknula.

– Pusti mene – rekao je Žalopoj.

Naslonio se svom težinom na vrata i gurnuo. Iznenada su se otvorila uz glasnu škripu zahrđalih šarki. Otvorio se bezdan, crna zjapeća rupa, na prvi pogled beskrajna. Odstupili su po korak.

– Ova će buka privući većinu stražara u Nastambama – rekao je Fermour, ispitujući natpis POZOVI LIFT na zidu ispred rupe. – I što sada, svećeniče?

– Za početak ubacite unutra stražara – rekao je Dimiskije. – Brže malo!

Tijelo su bacili u mrak i na tren uživali u teškom udarcu tijela koje je pronašlo dno.

– Bolesno! – uzviknuo je oduševljeni Prkos.

– Još je toplo – šapnuo je Dimiskije. – Nema potrebe za pogrebnim ritualima – i mi imamo pravo na život. Dobro, djeco, nemojte se plašiti, ovo su mračno mjesto napravili ljudi, siguran sam, neka vrsta kočije koja ide gore i dolje. Slijedit ćemo Trtimirov primjer, iako nešto sporije.

Kablovi su visjeli u sredini otvora. Svećenik se nagne i dohvati ih, a onda se spusti na rukama četiri metra do iduće razine. Ispod njega je zijevala rupa lifta, zaljuljao se do uskog nogostupa, primio se za rešetku jednom rukom, a drugom prerezao žicu rešetke kliještima. Pažljivo je gurao, tražeći bolji oslonac za stopala. Vrata je otvorio dovoljno da se kroz njih provuče.

Ostali su ga slijedili jedan po jedan. Žalopoj je zadnji sišao s gornje razine. Spustio se po kablu, nevoljko se opraštajući u sebi s Nastambama, i pridružio se ostalima. Tiha je petorka stajala u šušlavom sumraku, ogledavajući se oko sebe.

Ovo je bio nepoznati teritorij, ali su ponici svuda bili slični.

Dimiskije je rešetku uredno zatvorio za njima, ispravio se i namjestio halju.

– Ovo je bilo sasvim dovoljno akcije za jedno razdoblje budnosti, za starog svećenika poput mene – rekao je – osim ako netko od vas želi nastaviti raspravu o vodstvu?

– To nikada nije bilo u pitanju – rekao je Žalopoj izazovno gledajući pored Rofferyjevog uha.

– Ne pokušavaj me provocirati – rekao je ovaj. – Slijedim našeg oca, ali ću sasjeci svakoga tko započne kavgu.

– Bit će dovoljno sukoba za sve glupave apetite – predviđao je Prkos, okrećući svoju ružnu stranu lica prema zidovima biljaka oko njih. – Najpametnije bi bilo da prestanemo brbljati i sačuvamo oštrice za tuđe trbuhe.

Nevoljko su se svi ipak složili s njim.

Dimiskije je pregledao svoju kratku halju, psujući tiho – krvi je bilo po rubovima.

– Sad ćemo spavati – rekao je. – Provalit ćemo u prvu pogodnu sobu i napraviti logor. Tako ćemo raditi za svako spavanje: ne smijemo ostati u hodnicima – suviše smo izloženi. U kabinama možemo imati stražu i mirno spavati.

– Ne bi li bilo bolje da se malo udaljimo od Nastambi prije spavanja? – pitao je Žalopoj.

– Što god ja kažem, to je bolje – rekao je Dimiskije. – Misliš li da bi ijedan od onih tromih maminih sinova riskirao svoj bijedni život ulazeći u nepoznati dio ponika, uza sve ove mogućnosti za zasedu? Poštedite me besmislenih prijedloga, bolje da odmah shvatite da vi radite ono što vam ja kažem. To znači biti jedinstven, a ako nismo jedno, nismo ništa. Zapamtite tu misao i preživjet ćemo. Je li dovoljno jasno? Roy? Ern? Prkos? Fermour?

Svećenik je pažljivo gledao u njihova kamena lica kao da su na policijskom prepoznavanju. Svrnuli su pogled s njegovih očiju, kao kvartet pospanih lešinara.

– Već smo se jednom s time složili – rekao je Fermour nestrpljivo. – Što još hoćeš od nas, da ti ljubimo čizme?

Iako su se donekle i slagali s Fermourom, ostali su ga ljutito pogledali, jer je bio lakša meta od svećenika.

– Čizme ćete mi ljubiti samo kad to zaslužim – rekao je Dimiskije. – Ali ima nešto što bih htio od vas. Želim da me bespogovorno slušate, ali isto tako tražim od vas zakletvu da se nećete okretati jedan protiv drugog. Ne tražim da si vjerujete ili nešto slično glupo. Ne tražim da kršite kanone Učenja – ako idemo na Dugo putovanje, idemo na pravovjeran način. No, ne možemo si dopustiti stalno svađanje i nadmetanje, gotovo je s lagodnim vremenima u Nastambama.

– Neke će nam opasnosti koje ćemo možda sresti biti poznate – mutanti, Izvanjski, druga plemena i, na kraju, sami užasni Daljani. Ali, bez sumnje, bit će i onih o kojima ništa nećemo znati. Ako ste gnjevni na suputnika, čuvajte taj bijes za nepoznato – trebat će nam.

Ponovo ih je ispitivački pogledao.

– Zakunite se – zapovjedio je.

– Sve je to lijepo – zagundao je Prkos. – Naravno da se slažem, iako to očito znači žrtvovanje – pa, naših osobnosti, recimo. Ali ako mi pristanemo, onda moraš i ti, Dimiskije, prestati nama držati

ovakve govore. Samo nam reci što treba raditi, bez govoraneija, i mi ćemo to napraviti.

– Zvuči pravedno – rekao je Fermour brzo, prije nego bi se mogla razviti rasprava. – Za ime hema, zakunimo se i otidimo na spavanje.

Složili su se da nema privatnih sukoba i svađa te krenuli dublje u poničnu guštaru. Svećenik je vodio, usput vadeći ogroman svežanj magnetnih ključeva.

Nakon nekoliko metara stigli su do prvih vrata. Stali su, a svećenik je počeo isprobavati jedan po jedan ključ u plitkoj udubini brave.

Žalopoj se odmaknuo dalje i pozvao ih nakon nekoliko minuta.

– Ovdje su već prije provaljena vrata – rekao je. – Neko je pleme već prolazilo ovuda prije. Možda bismo mogli ući ovdje.

Pridružili su mu se, gurajući vrata koja su se tek malo otvorila. Pažljivo su razgledavali unutrašnjost, jer su svaka vrata bila izazov, ulaz u nepoznato; svi su znali priče o smrti koja iskače iza tih tihih vrata, a strah je u njima bio duboko utisnut još u djetinjstvu.

Potežući svoj komator, Roffery je nogom gurnuo vrata koja su se naglo otvorila. Iznutra se začulo kratko šuškanje i, nakon toga, potpuna tišina. Soba je očito bila velika, ali mračna, izvori svjetlosti očito razbijeni – samo kada? Da je ovdje bilo svjetla, ponici bi na svoj beskompromisni način razvalili vrata, zadovoljavajući svoju beskonačnu žeđ za svjetlom, jer su im tamni kutci trebali još manje nego ljudima.

– Ovdje su samo šakori – rekao je Žalopoj tiho. – Uđi, Roffery. Što čekaš?

Umjesto odgovora Roffery je uzeo svjetiljku iz svog zavežljaja i osvijetlio unutrašnjost. Ušao je dok su se ostali gužvali iza njega.

Bila je to velika soba, osam puta pet koraka, i prazna. Rofferyjeva je nervozna svjetiljka bacala oštre sjene na uobičajene oblike stropa, prazne zidove i pod s mnogo smeća i krša. Stolci i stolovi, odbačene ladice, razbacani sitni predmeti, sve divlje sasječeno sjekirom. Laki čelični ormarići bili su ulubljeni i ležali su u prašini. Petorica muškaraca stajala su sumnjičavo na pragu, razmišljajući kakva je to strka bila tako davno, možda čak i osjećajući bljeskove divljaštva još uvijek u zraku, jer divljanje – mnogo više od dobrih djela – ostaje ili ostavlja trag dugo nakon što počinitelji nestanu.

– Ovdje možemo spavati – kratko je rekao Dimiskije. – Roy, idi pogledaj kroz ona vrata tamo.

Vrata na drugoj strani sobe bila su poluotvorena. Odgurnuvši polomljen stol, Žalopoj je gurnuo vrata: tamo je bila mala kupaonica s razbijenom školjkom i uništenim cijevima. Niza zid tekla je staza hrđe, iako je voda odavno prestala curiti. Dok je Žalopoj razgledavao, olinjali je bijeli štakor projurio pokraj njega, Fermour je zamahnuo nogom prema njemu i promašio, pa je životinja nestala u gustišu hodnika.

– Ovo će biti dobro – ponovio je Dimiskije. – Jest ćemo i onda ćete izvlačiti ždrijeb za stražarenje.

Jeli su štedljivo zalihe iz ruksaka, raspravljajući je li stražarenje zaista potrebno. Žalopoj i Fermour mislili su da se mora stražariti, a Roffery i Prkos da je to nepotrebno, strane su bile izjednačene.

Svećenik se nije pridružio raspravi, nego je jeo u tišini, pažljivo obrisao ruke o krpu i rekao, još punih ustiju: – Roffery, ti stražariš prvi, onda Prkos, tako da vi prvi možete dokazati da ste u pravu. Za drugog spavanja, stražariti će Fermour i Žalopoj.

– Rekao si da ćemo izvlačiti – rekao je ljutito Prkos.

– Predomislio sam se.

Rekao je to tako oštro da je Roffery instinktivno odustao od napada i primijetio: – Ti, pretpostavljam, oče, ne stražariš?

Dimiskije je ispružio ruke i navukao dječje nevin izraz na lice.

– Dragi prijatelji, vaš svećenik nad vama stražari cijelo vrijeme, bilo budan ili usnuo.

Odmah potom izvukao je okrugli predmet iz odjeće i nastavio, mijenjajući temu: – Ovim ćemo instrumentom, koji sam, srećom, nabavio od Viška, znanstveno regulirati smjene straža, tako da nitko ne stražari dulje od ostalih. Vidite da ima krug s brojkama i tri kazaljke. Zove se sat, mjeri razdoblja. Divovi su ga napravili u tu svrhu, što pokazuje da su i oni imali Izvanjske i luđake za neprijatelje.

Žalopoj, Fermour i Prkos sa zanimanjem su promatrali sat; Roffery, koji se s takvim stvarima već susretao kao procjenjivač, naslonio se unatrag s prezirom. Svećenik je uzeo sat i pritiskao po gumbu sa strane.

– Ovo radim da bih ga pokrenuo – objasnio je važno. – Od ove tri kazaljke, mala ide vrlo brzo, što možemo zanemariti. Dvije velike idu različitim brzinama, ali samo nas sporija zanima. Vidite da sad dotiče broj osam. Ern, ti ćeš biti budan dok ne dodirne devet, onda ćeš probuditi Prkosa. Prkos, kada kazaljka pokaže deset, probudit ćeš nas sve, i krenut ćemo na put. Jasno?

– A, kuda idemo? – Prkos je smrknuto upitao.

– O svemu tome ćemo kad se naspavamo – rekao je Dimiskije, završavajući raspravu. – Prvo spavanje. Probudite me ako se išta bude čulo izvana – i ne budite me zbog lažnih uzbuna. Nezgoda sam ako mi se prekidaju snovi.

Otkotrljao se u kut, odgurnuo polomljeni uredski stolac i spremio se na spavanje. Ni ostali nisu dugo oklijevali, osim Rofferyja, koji nije bio sretan.

Svi su polijekali na pod kad je Prkos prozborio: – Oče, oče Dimiskije – zvao je molećivo. – Nećeš li se pomoliti za sigurnost naših koža?

– Preumoran sam da se zauzimam za bilo čiju kožu – odgovorio je Dimiskije.

– Samo kratka molitva, oče.

– Ajde, dobro. Djeco, neka vam se ego širi, pomolimo se. – Počeo je moliti još zgrčen na prljavom podu, riječima, isprva bezbojnim, koje su sve više jačale kako su nove misli nadirale.

– O, Svijesti, okupili smo se ovdje, dvostruko nevrijedni da te imamo, jer smo nesavršeni i ne nastojimo se popraviti kao što bismo trebali. Mi smo bijedna gomila, s bijednim životima, ali ti si u nama i to nam daje nadu. O, Svijesti, usmjeri ovu petoricu tvojih jadnih ljuštura, jer za nas ima više nade nego za one koje smo ostavili iza nas, i zbog toga u nama ima više mjesta za tebe. Znam da nisi ovdje i da je ovdje samo naš neprijatelj, Podsvijest, u nama.

Neka naše misli teku samo u tebi. Neka naše šake budu brže, naše ruke jače, naše oči oštrije i naše čudi žešće: da savladamo i ubijemo sve koji nam se suprotstave. Da ih satremo i zatremo! Da njihovu utrobu raspemo po cijeloj dužini broda! Da preuzmemo vlast, potpuno svjesni tebe i u tvojoj potpunoj vlasti. I neka tvoja iskra diše u nama do zadnjeg morskog trenutka kad nas preuzme neprijatelj, i mi sami krenemo na Dugo putovanje.

Pri kraju se svećenik osovio na koljena i ispružio ruke iznad glave. Ostali su pratili njegove pokrete, oponašali, pa i onda kada je svoj ispruženi desni kažiprst simbolično, ritualno, prevukao preko svog grla.

– A sada zavežite, svi – rekao je normalnim glasom i smjestio se natrag u svoj kut.

Žalopoj je ležao leđima okrenut prema zidu i glavom na svom zavežljaju.

Obično je spavao kao životinja, laka sna i bez polusna između sna i budnosti. Ali, u ovom čudnom okruženju neko je vrijeme ležao poluotvorenih očiju, nastojeći razmišljati. Zamišljao je samo opće slike: Gwennyjin prazan krevet, Dimiskija kako trijumfalno stoji nad Viškom, Mellera kako mu rastu skakutavc životinje iz prstiju, masnu juhu kao proključali život Ozberta Bregara, napete mišiće na Prkosovu vratu, spremne u trenu okrenuti njegovu glavu od radoznalih očiju, stražare, Trtimira kako pada beživotno u Dimiskijevo naručje. A iza svih tih slika ležala je bitna činjenica da su sve slike prošlih događaja i da za ono što tek dolazi ne pronalazi slike, jer kreće u nepoznate krajeve: selio je u tu drugu tamu o kojoj je govorila njegova majka i koje se ona bojala.

Nije izvukao nikakve zaključke, nije gubio vrijeme brinući. Ne, zapravo je osjećao nadu, jer postojala je izreka u selu da neznani đavoli mogu nadvladati znane.

Prije nego što je zaspao vidio je pustu sobu osvijetljenu svjetlom iz hodnika i, kroz vanjska vrata, dio vječne guštare. Ponici su neprekidno pucketali, rastući na nepromjenljivoj zagušljivoj vrućini. Povremeno se čuo tihi zvuk kad bi sjeme uletjelo u sobu. Biljke su rasle tako brzo da će, kad se Žalopoj probudi, one mlađe biti par centimetara više, a one starije uvijat će se zbog ograničenja oplata, a onda će ih sve zaustaviti idući mrak. Ali, nije vidio koliko je to neograničeno bujanje slično ljudskim životima oko njega.

II

– Ti hrčeš, svećeniče – rekao je ljubazno Roffery dok su zajedno jeli na početku idućeg razdoblja budnosti.

Odnosi među njima malo su se promijenili, kao da je u tome dok su spavali prste imala neka okultna sila. Nestao je osjećaj da su svi petero međusobni rivali, sasvim slučajno oteni Nastambama. Još su uvijek bili rivali, u onom smislu u kojem su svi muškarci rivali, ali sada je postojalo i prešutno priznavanje zajedništva protiv sila oko njih. Stražarenje je očito Rofferyjevoj duši činilo dobro, bio je gotovo ponizan. Od njih petero samo je Prkos djelovao nepromijenjen. Njegov je karakter već bio opako načet stalnom usamljenošću, kao što tok vode izjeda drveni stup, i više u njemu nije bilo ničega što bi se moglo mijenjati. Moglo ga se samo slomiti ili ubiti.

– Za ovog razdoblja moramo se pomaknuti što je dalje moguće – rekao je Dimiskije. – Iduće je, kao što znate, mračno i nije uputno tada putovati, jer će nas svjetiljke odati. Prije nego krenemo, međutim, otkrit ću vam neke od naših planova. Zbog toga je potrebno da vam ispričam ponešto o brodu.

Pogledao ih je sve oko sebe, cereći se i žvačući dok je govorio što je jače mogao.

– I prva je stvar da smo u brodu. Slažemo li se svi?

Njegov je pogled iz svakog od njih izvukao bar nekakav odgovor: nestrpljivo gundanje od Prkosa, kao da mu je pitanje bilo nevažno, besmislenu kretnju rukom po zraku od Rofferyja i „ne” od Žalopoja.

Dimiskije se odmah okrenuo i posvetio mu svu pozornost.

– U tom slučaju razumijevaj brzo, Roy – rekao je. – Prvo, dokazi. Dobro me slušaj: važno mi je ovo pitanje, a pokazivanje tvrdoglave gluposti vjerojatno će me naljutiti.

Hodao je oko razbijenog namještaja dok je govorio naglašeno i jasno, ozbiljna lica.

– Vidi, Roy – najbolji je dio činjenica da se ne biti u brodu vrlo razlikuje od biti u brodu. Znaš – i svi mi znamo – samo kako je biti u brodu. Ono što nas tjera da mislimo je da postoji samo jedan brod. Ali, ima mnogo mjesta koja nisu brod – ogromna mjesta, mnogo njih... To znam jer sam vidio zapise koje su ostavili Divovi. Brod su izgradili Divovi za svoje potrebe koje su nam – još uvijek – skrivene.

– Čuo sam to već u Nastambama – nesretno je rekao Žalopoj.

– Pretpostavljam da ti vjerujem sve što govoriš, Dimiskije. I što onda? Brod ili svijet, u Čemu je razlika?

– Ne vidiš. Pogledaj! – Svećenik se sagnuo i divljački otkinuo šaku lišća, mašući njime ispred Žalopojeva lica.

– Ovo je prirodno, nešto što raste – rekao je.

Upao je u stražnju prostoriju i nogom udario razbijenu školjku toaleta.

– Ovo je napravljeno, umjetno – rekao je. – Razumiješ sada? Brod je umjetan. Svijet je prirodan. Mi smo prirodna bića i naš pravi dom nije ovdje.

Cijeli su brod napravili Divovi.

– Ali, čak i da je to tako – Žalopoj je počeo.

– I jest tako! I jest tako! Dokaz ti je cijelo vrijeme oko tebe – hodnici, zidovi, sobe, sve umjetno – ali toliko si naviknut na njih da ne vidiš da je to dokaz.

– Nije važno razumije li on to – Fermour je rekao svećeniku. – Zašto je to važno?

– Ma, vidim ja to – ljutito će Žalopoj. – Samo ne mogu prihvatiti.

– Onda sjedni ovdje, budi tiho i razmisli o tome, za to ću vrijeme ja nastaviti – rekao je Dimiskije. – Pročitao sam knjige i znam istinu. Divovi su sagradili brod u neku svrhu, negdje je usput ta svrha zaboravljena, a i sami su Divovi izumrli. Samo je brod ostao.

Prestao je hodati naokolo i naslonio se na zid, odmarajući glavu. Kad je ponovo progovorio, već je bio onaj stari.

– Samo je brod ostao. Samo brod, i u njemu zarobljena plemena ljudi. Dogodila se katastrofa: nešto je gadno pošlo po zlu i naša je sudbina zapečaćena. Ta nam je presuda izrečena zbog nekog ružnog, nama nerazumljivoga grijeha koji su počinili naši preci.

– Dovraga i sve to brbljanje – Prkos će bijesno. – Zašto ne zaboraviš da si svećenik, Dimiskije? Hajde da čujemo kakve sve to ima veze s onime što ćemo mi učiniti.

– Ima veze – rekao je Dimiskije, gurajući ruke u džepove i ponovo vadeći jednu ruku da pročačka zub. – Naravno, mene zapravo samo teološki aspekti pitanja zaista zanimaju. Ali, poanta koja se vas tiče je da je brod, po definiciji, od nekuda stigao i da ide nekamo. Sva su ta mjesta važnija od broda, to su mjesta gdje bismo trebali biti. To su prirodna mjesta.

– Ništa od ovoga nije misterija, osim za budale. Misterija je zašto postoji ta urota koja nam priječi da znamo gdje smo? Što se događa

iza naših leđa?

– Nešto je negdje gadno pošlo po zlu – Prkos je gorljivo odgovorio.
– To sam oduvijek govorio: nešto je pošlo po zlu.

– Pa, možeš prestati govoriti to preda mnom – obrecnuo se na njega svećenik. Činilo mu se da je njegov autoritet oslabljen time što se drugi slažu s njim. – Postoji urota. Protiv nas. Vozač ili kapetan ovog broda negdje je skriven i mi napredujemo pod njegovim vodstvom, a da ne znamo ni kakvo je putovanje, ni odredište. To je luđak koji se od sviju zaključao dok mi trpimo kaznu za grijeh predaka.

Ovo je Žalopoj zvučalo zastrašujuće i nevjerojatno, iako ne manje vjerojatno od cijele ideje da se nalaze u vozilu koje se kreće. Pretpostavio je da je prihvaćanje jedne premise značilo i prihvaćanje druge, pa nije ništa rekao. Preplavio ga je snažan osjećaj nesigurnosti. Pogledao je ostale nazočne i nije primijetio da su se oni baš gorljivo slagali sa svećenikom: Fermour se podrugljivo smiješio, Prkosovo je lice odavalo uobičajeni besmisleni izraz neslaganja, a Roffery je nestrpljivo potezao svoje brkove.

– I ovo je moj plan – rekao je svećenik – i, na nesreću, trebam vašu pomoć da ga izvedem. Pronaći ćemo tog kapetana ma gdje se skrivao. Dobro je skriven, ali ga zaključana vrata neće spasiti od nas. Kada ga nađemo, ubit ćemo ga – i preuzeti kontrolu nad brodom!

– A što ćemo s brodom kad ga preuzmemo? – Fermour je upitao, tonom pažljivo izabranim, kako bi stvorio protutežu Dimiskijevu pomahnitalom entuzijazmu.

Svećenik je tek na trenutak zastao.

– Pronaći ćemo pravo odredište za brod – rekao je. – Te detalje prepustite meni.

– A gdje ćemo točno potražiti tog kapetana? – Roffery se raspitivao.

Svećenik je zabacio svoju halju i pretražio tuniku. S osmijehom je izvadio čitač koji je Žalopoj već bio vidio. Mahao je čitačem ispred njihovih očiju, no predmet im nije mnogo značio, osim Rofferyju koji je jedini znao tečno čitati. Ostalima su slogovi bili razumljivi, ali nisu mogli savladati nepoznate riječi bez većeg napora. Odmičući čitač van njihova dohvata, Dimiskije je svisoka objasnio da se čitač zove Priručnik električnih krugova – zvjezdanog broda. Isto je tako objasnio – a to mu je dalo priliku za hvalisanje – kako je nabavio

čitač. Ležao je u skladištu gdje su Viškovi stražari pronašli boje, zaplijenili ga i dodali na hrpu stvari koje su čekale inspekciju. Dimiskije ga je ugledao tamo, prepoznao njegovu vrijednost i spremio ga u džep. Na nesreću, jedan ga je stražar uhvatio i njegovu je šutnju mogao kupiti samo obećanjem da će ga povesti sa sobom i dati mu neko mjesto na vlasti.

– To je bio onaj stražar, pretpostavljam, kojeg je Meller sredio ispred moje sobe? – upitao je Žalopoj.

– Baš taj – rekao je svećenik, praveći automatski gestu žaljenja. – Kad je razmislio o planu, vjerojatno je zaključio da će ipak više profitirati ako sve otkrije Višku.

– Tko zna je li bio u pravu? – Roffery je sarkastično primijetio.

Dimiskije je ignorirao ironiju i otvorio čitač pokazujući jedan dijagram.

– Ovo je ključ cijelog mog pothvata – rekao je važno. – Ovo je karta cijelog broda.

Nevoljko je ipak morao prekinuti govor kako bi objasnio što je karta, koncept koji im je bio nepoznat. Sada je Žalopoj bio bolji od Prkosa, jer je vrlo brzo shvatio ideju, dok je ovaj drugi teže shvaćao dvodimenzionalnu sliku trodimenzionalnog objekta, velikog kao brod. Analogije s Mellerovim slikama, koje su bile manje od stvarne veličine objekta, nisu pomagale i na kraju su morali odustati i nadati se da će shvatiti, kao što je i Žalopoj morao „shvatiti“ da su bili u brodu, a da pritom nema nikakvih razumnih dokaza.

– Nitko nikada nije imao kartu cijelog broda – rekao im je Dimiskije.

– Srećom, ja sam je nabavio. Ozbert Bregar znao je mnogo o brodu, ali je dobro poznao samo područje Krmostublja i dio Pustih Puta.

Karta je prikazivala brod jajasta oblika, izdužen tako da je sredina bila cilindrična. Oba su kraja bila tupog završetka. Cjelina je sadržavala osamdeset četiri palube, što su se vidjele u sredini na presjeku. Većina paluba (gotovo sve, osim nekoliko na svakom kraju) sastojala se od tri koncentrične razine: gornja, srednja i donja. Razine su imale hodnike povezane liftovima i pokrajnjim putovima. Oko hodnika nalazile su se prostorije za stanovanje. Ponekad su stanovi bili samo skupina ureda, ponekad veliki kao cijela razina. Sve su palube bile povezane jednim velikim hodnikom kroz uzdužnu

os cijelog broda: Glavnim hodnikom. Ali, postojale su i dodatne veze između kružnih hodnika jedne palube na jednoj i paluba na drugoj strani.

Na kraju je broda jasno pisalo: Krma. Na drugom je kraju bila točka nazvana Kontrolna soba. Dimiskije je upro prstom baš na to mjesto.

– Ovdje ćemo naći kapetana – rekao je. – Tko god da je tamo, ima vlast nad brodom. Tamo idemo.

– Ova će karta olakšati naš plan – izjavio je Roffery, trljajući ruke. – Sve što moramo učiniti je ići Glavnim hodnikom. Možda i nismo bili tako blesavi kad smo pošli s tobom.

– Neće biti tako jednostavno – rekao je Žalopoj. – Ti si svoja razdoblja budnosti proveo ugodno u Nastambama, ne znaš kakvi su tamo uvjeti. Glavni je hodnik prilično poznat lovcima, ali ne vodi nikamo za razliku od običnih hodnika.

– Mada su ti izrazi naivni, u pravu si, Roy – svećenik se složio.

– No, u ovom sam čitaču pronašao razlog zašto nikamo ne vodi. Uzduž cijeloga Glavnog hodnika, između svih paluba, postoje vrata za nuždu. Svaki je krug palube građen tako da je zaseban i neovisan, tako da se u trenucima krize može odvojiti, a da njegovi stanovnici prežive.

Prelistao je niz složenih dijagrama na čitaču.

– Čak ni ja ne mogu tvrditi da sve ovo razumijem, ali je jasno da se dogodila neka nezgoda, vatra ili slično, i da su vrata Glavnog hodnika od tada zatvorena.

– Zato je – bez obzira na ponike – toliko teško stići bilo kuda – dodao je Fermour. – Hoda se u krugovima. Ono što moramo učiniti je pronaći pokrajnje veze koje su još uvijek otvorene i proći kroz njih. To znači stalno skretanje umjesto napredovanja po ravnoj liniji.

– Ja ću davati upute, hvala ti – svećenik je kratko rekao. – Budući da ste sad svi dovoljno pametni, krećemo na put odmah. Uzmi taj ruksak, Fermour i kreni!

Poslušno su ustali. Izvan sobe čekali su ih Pusti Puti i nisu se osjećali pozvanima.

– Morat ćemo proći kroz Dalj kako bismo stigli do mosta – rekao je Žalopoj.

– Strah te je? – Prkos se nacerio.

– Da, Prknos, strah me je.

Prkos se okrenuo s prezirom, no nije imao vremena za svađu, čak ni zbog svog nadimka.

Kroz guštaru su se kretali u tišini. Napredovanje je bilo sporo i iserpljujuće. Jedan bi lovac mogao puzati sam po poznatom terenu između ponika, a da ih ne siječe, držeći se uza zidove. Kretanje u grupi nije bilo pogodno jer su se grane savijale i poput bičeva odbijale prema natrag, prema onima iza. To se moglo izbjeći tako da se među njima poveća razmak, no opći je zaključak bio da je bolje da se drže što više zajedno, jer prednja i stražnja izložena pozicija loše djeluje na živce. Još je jedna zamjerka hodanju uza zidove bila ta što su ovdje bile najgušće naslage hitinskih ovojnica poničnih sjemenki, koje su odbijene od zidova glasno pucketale pod nogama. Žalopojevu iskusnu lovačku oku njihovo je obilje govorilo da je u okolini bilo malo divljih životinja, jer su i psi i svinje obožavali to sjemenje.

Muha nije bilo ništa manje, koliko se moglo primijetiti. Neprestano su im zujale oko ušiju. Roffery je na čelu kolone zamahivao sjekirom i sjekao stapke. Često zamahujući oko svoje glave, pokušavajući se uzaludno osloboditi insekata.

Kad su stigli do prvog pokrajnjeg prolaza između paluba, vidjeli su da je jasno označen. U kratkom su hodniku bila dvojna metalna vrata. Vrata su međusobno bila udaljena oko jedan metar i mogla su potpuno zatvoriti hodnik, iako su ih sada u tome sprječavale nabujale biljke. Ispred jednih vrata pisalo je Paluba 61, a ispred drugih Paluba 60. Dimiskije je zadovoljno mrmljao, no bilo je prevruće za daljnji razgovor. Žalopoj je i prije u lovu pronalazio slične prolaze i natpise, no onda mu ništa nisu značili. Sada je pokušao spojiti prethodno znanje s idejom broda koji se kreće, no, još je uvijek ta slika bila suviše nova da bi je mogao prihvatiti.

Na Palubi 60 sreli su druge ljude.

Fermour je vodio grupu, stički krčeći put ispred sebe, kada su naišli na otvorena vrata. Otvorena vrata uvijek znače opasnost, ali prag su prešli zajedno.

Do sada nije bilo nekih posebnih događaja. Ovaj ih je put dočekala starica.

Ležala je gola na podu, a na uzici pored nje spavala je ovca. Glava joj je bila okrenuta od njih pa su dobro vidjeli njezino lijevo uho. Uho

je, zbog neke čudne bolesti, nateklo poput spužve nad njezinom lubanjom, odgurujući joj gustu, prljavu, sijedu kosu. Tkivo izrasline bilo je nevjerojatno žive roze boje, u jakoj suprotnosti od sivila njezina lica.

Polako je okrenula glavu, gledajući ih sovljim očima. Ne mijenjajući izraz lica počela je šuplje vrištati. Žalopoj je primijetio da joj je desno uho bilo normalno.

Ovca se probudila i odmaknula koliko joj je to konopac dopuštao, kašljucajući i blejeći uzbuđeno.

Prije nego što su se njih petorica stigla maknuti buka je iz stražnje prostorije dozvala dva muškarca. Stali su u obrambenom stavu iza žene koja je vrištala.

– Neće nam nauditi! – rekao je Fermour s olakšanjem.

To je bilo očito. Oba su bila stara, jedan gotovo potpuno pognut i na putu za Dugo putovanje, drugi bolesno mršav i bez ruke, vjerojatno još od neke davne borbe noževima.

-Trebali bismo ih ubiti – rekao je Prkos dok mu je polovina lica iznenada zasjala. – Posebno tu grozomornu vješticu.

Na ove je riječi starica prestala vrištati i brzo rekla: – Neka vam se ego širi i razbole oči, samo nas dotaknite i naše će prokletstvo prijeći na vas.

– Neka ti se uho širi, gospođo – rekao je neraspoloženo Dimiskije.

– Hajdemo, junaci, ne moramo se ovdje zadržavati. Idemo, prije nego netko jači odluči preispitati zašto je ova vrištala.

Vratili su se u guštaru. Ono troje u sobi promatralo ih je kako odlaze, ne mičući se. Vjerojatno su bili zadnji ostaci nekog plemena iz Pustih Puta, ili možda bjegunci, koji su nastojali preživjeti u divljini.

Od tada su putnici nailazili na tragove drugih mutanata i pustinjaka.

Izgaženi ponici olakšavali su im kretanje, ali umarali su se gledajući oprezno na sve strane, iako nisu zaista naišli na opasnost.

Idući povezni hodnik na koji su između paluba naišli bio je zatvoren. Čelična su vrata čvrsto prianjala uz zidove, opirući se svim njihovim pokušajima da ih otvore.

– Očito je da se vrata nekako moraju otvoriti – ljutilo je rekao Roffery.

– Reci svećeniku da provjeri svoj glupi čitač – odgovorio mu je Prkos. – A ja ću sjesti ovdje i pojesti nešto.

Dimiskije ih je požurivao, ali su se ostali složili s Prkosom i jeli u tišini.

– Što će se dogoditi ako dođemo do palube gdje su sva vrata ovakva? – pitao je Žalopoj.

– Neće se dogoditi – oštro je odvratio Dimiskije. – Inače nikada ne bismo čuli za Dalj. Očito postoji uobičajena ruta – vjerojatno više njih – koja čini otvoren put za te dijelove broda. Samo se trebamo pomaknuti na iduću razinu i pokušati tamo.

Na kraju su ipak pronašli put na Palubu 59 i tada, još brže, na 58. Već je bilo kasno: približavalo se mračno razdoblje sna i budnosti. I ponovo ih uznemirivalo.

– Je li itko od vas išta primijetio? – pitao je Žalopoj iznenada. Sada je ponovo on vodio grupu, potpuno moker od znoja i miltekse. – Ponici su drukčiji.

Bilo je to točno. Stapke su bile mesnatije i manje otporne. Lišća je naizgled bilo manje, ali je zato bilo mnogo više voštanih zelenih cvjetova. I pod nogama se dogodila promjena. Tlo je uglavnom bilo čvrsto, presijecano organiziranim sistemom korijena koje je crpilo svaku kap vlage. No, ovdje je bilo mekanije, a zemlja tamna i vlažna.

Što su išli dalje, to su promjene bile naglašenije. Uskoro su gacali blatom.

Prošli su pored vrta s rajčicama i s još nekom biljkom koju nisu prepoznali. Nekoliko različitih vrsta uspijevalo je između oslabljenih ponika. Ove su ih nepoznate promjene brinule, no Dimiskije je ipak zaustavio grupu jer se približavao mrak i morali su pronaći mjesto za odmor.

Ušli su u neku sobu u koju je netko već prije provalio. Mnogo tekstila u balama bilo je naslagano visoko u nekom neobičnom uzorku. Fermourovo je svjetlo uplašilo i rastjeralo jato moljaca. Uz tup, dubok zuj uzletjeli su s tkanine, raspršili prividni uzorak i za sobom ostavili duboke, izjedene rupe. Rojili su se u sobi, pored ljudi i odletjeli u hodnik. Činilo se kao da su usred pješčane oluje.

Žalopoj se sagnuo kada mu se veliki moljac zaletio prema licu. Na tren je pomislio da mu je moljac, koji mu je proletio pored uha, zapravo proletio ravno kroz glavu. U viziji koje se poslije prisjetio, moljac mu se učinio zaista velik, i onda je nestao.

– Nećemo ovdje dobro spavali – rekao je s gađenjem, i poveo ih niže niz močvaran hodnik.

Iza idućih vrata koja su im se otvorila, pronašli su idealno mjesto za logor. Bila je to radionica, velika soba prepuna radnih stolova i klupa, strojeva za obradu metala i drugih predmeta koji ih nisu zanimali. Slavina im je pružila mnogo vode, mlaz koji nikako nisu mogli prekinuti. Kapala je preko umivaonika sve do nekog velikog spremnika za reciklažu ispod palube na kojoj su stajali. Bili su umorni, oprali su se, napojili i nahranili. Taman su završavali kad je pao mrak, prirodni mrak, svaka četiri razdoblja sna i budnosti.

Nitko nije tražio molitve, ni svećenik ih nije ponudio. I on je bio umoran, zaokupljen mislima koje su drugima bježale. Prešli su samo tri palube: do mosta je bilo još dosta hodanja. Prvi je put Dimiskije shvatio da, mada im je bila od neprocjenjive pomoći, karta nije dobro predstavljala veličinu broda.

Dragocjeni je sat preuzeo Žalopoj, koji će probuditi Fermoura kada velika kazaljka napravi puni krug. Lovac je sa zavišću promatrao kako se ostali namještaju ispod klupa i stolova i tonu u san. Ostao je stajati još neko vrijeme, no umor ga je ipak na kraju prisilio da sjedne. Razmišljao je o stotinu pitanja, ali se i od toga umorio. Sjedio je naslonjen na stol, buljeći u zatvorena vrata. Kroz krug mutnog stakla u vratima vidjelo se blijedo svjetlo lampica iz hodnika. Krug je postajao sve veći i veći, okrećući se, plivajući, i Žalopoj je sklopio oči.

Probudio se naglo, uznemiren. Vrata su bila širom otvorena. U hodniku su ponici umirali bez svjetla. Vrhovi su se svinuli i naslonili jedni na druge kao red staraca koji kleče ispod pokrivača. Erna Rofferyja nije bilo u sobi.

Žalopoj je izvadio komator, ustao i prišao vratima, osluškajući. Nije mu se činilo vjerojatnim da je netko oteo Roffervja: čulo bi se natezanje koje bi probudilo druge. Znači, izišao je dobrovoljno. Ali zašto? Je li čuo nešto u hodniku?

Zvuk je bio udaljen, prigušen, poput tekuće vode. Što je duže slušao, činio mu se jačim. Bacio je pogled na tri zaspala suputnika i iskrao se istražiti odakle dolazi zvuk. To mu se učinilo lakšim nego buditi svećenika i objašnjavati kako je zaspao.

U hodniku je oprezno upalio lampu i pronašao Rofferyjeve stope u blatu, okrenute prema naprijed, prema neistraženom dijelu ove razine. Lako je bilo hodati sada kada se guštara naginjala prema sredini i odmicala od zidova. Žalopoj se kretao polako, bez svjetla i sa spremnim komatorom u ruci.

Zastao je na sjecištu hodnika i nastavio prema „tekućem“ zvuku. Ponici su prestajali i počinjala je oplata s koje je zemlja bila isprana potokom vode. Žalopoj je pustio da mu doteče do čizama, hodajući pažljivo kako ne bi pljaskao. Ovo je za njega bilo novo iskustvo. U daljini je gorjelo svjetlo.

Približivši se, vidio je da gori u velikoj sobi iza dvoja staklena vrata. Pored vrata je zastao. Na njima je stajao natpis Bazen, koji je pročitao u sebi, ne razumjevši tu riječ. Virnuo je kroz vrata i ugledao kratko stubište koje je vodilo prema gore i stupove na vrhu. Iza jednog stupa stajala je sjenovita figura muškarca.

Žalopoj se odmah sagnuo. Čovjek se nije micao pa je Žalopoj zaključio da ga nije vidio i ponovo je zavirio unutra. Lik je bio okrenut na drugu stranu. Izgledao je kao Roffery. Opresno je otvorio jedna staklena vrata, val mu je zapljusnuo noge. Voda je curila niz stube, pretvarajući ih u vodopad.

– Roffery! – zazvao je Žalopoj, još uvijek komatorom ciljajući prema njemu. Ta je tri sloga uhvatila akustika prostorije i pojačala ih do boli, nekoliko ih puta ponavljajući u mračnoj špilji prije nego su utihnuli. Ostala je samo šuplja tišina, sada mnogo glasnija.

– Tko je tamo? – pitao je lik šapatom.

Usprkos strahu Žalopoj je uspio prošaptati svoje ime. Čovjek ga je dozvao rukom. Žalopoj je časak zastao, a kad mu je ovaj ponovo domahnuo, polako se popeo stubama. Tek je tada sa sigurnošću prepoznao procjenitelja.

Roffery ga je uhvatio za ruku.

– Zaspao si, budalo jedna! – zašištao je Žalopoj u uho.

Žalopoj je nijemo zaklimao glavom, bojeći se ponovo probuditi jeku. Roffery nije više želio raspravljati o tome. Pokazao je rukom ispred njih.

Žalopoj se začudio izrazu na Rofferyjevu licu, ali je ipak pogledao u smjeru koji mu je on pokazivao.

Nikada nisu bili u tako velikom prostoru: osvjetljen samo jednom cijevi slijeva, činilo se da se produžava u beskonačnost. Pod je bio površina vode s malo valova koji su putovali prema rubovima. Pod ovim je svjetlom voda sjala poput metala. Na drugom je kraju ovu glatku površinu presijecala konstrukcija od cijevi, s daskama koje su stajale na raznim visinama od površine vode, a na obje su strane bili poslagani redovi kućica, jedva vidljivih u sjeni.

– Prekrasno je! – dahnuo je Roffery. – Nije li prekrasno?

Žalopoj ga je u čudu gledao. Riječ – „prekrasno“ imala je erotsko značenje i primjenjivala se samo za posebno poželjne žene. Ipak, shvatio je da ovo što gledaju traži posebnu riječ. Oči su mu potražile vodu: bilo je to posve van njihova iskustva. Prije ovoga voda je značila samo curenje iz pipa, mlaz iz cijevi ili mlaku na dnu posude. Pokušao je zamisliti koliko je to zapravo vode.

Sumorno, zlokobno, prizor je djelovao drukčije i to je Roffery pokušao opisati.

– Znam što je to – promrmljao je Roffery. Gledao je u vodu kao hipnotiziran, opuštena lica, drukčiji. – Čitao sam o ovome u starim knjigama koje su mi donosili na procjenu, sanjive bedastoće sve dosad bez smisla. – Zastao je i onda citirao: „Što pokojnici neće ustati nikako, što čak i najmirnije korito riječno sigurno negdje u moru završava.“ Ovo je more, Žalopoj, nabasali smo na more. Često sam čitao o njemu. Za mene je to dokaz da je Dimiskije u krivu kad kaže da smo na brodu. Mi smo u podzemnom gradu.

Sve to Žalopoj nije puno značilo, nisu ga zanimala imena i nazivi. Ono što ga je zaprepastilo bio je razlog zašto je Roffery napustio svoj udoban posao i pošao na tu opasnu ekspediciju. Vidio je da su im razlozi bili slični: čežnja za nepoznatim i neznanim. Umjesto da se osjeti bližim Rofferyju, Žalopoj je odlučio biti još oprezniji i paziti se tog čovjeka, jer, ako su imali slične ciljeve, prije će se i sukobiti.

– Zašto si ovamo došao? – pitao je još uvijek tihim glasom, izbjegavajući pohlepnu jeku.

– Dok si ti hrkao, probudio sam se i čuo glasove u hodniku – rekao je Roffery. – Kroz mutno staklo vidio sam kako prolaze dva čovjeka – ali bili su preveliki za ljude. To su bili Divovi!

– Divovi! Divovi su mrtvi, Roffery.

– Ovo su bili Divovi, kažem ti, preko dva metra i dvadeset. Vidio sam kako im glave prolaze pored prozora. – Žalopoj mu je u očima vidio oduševljeno sjećanje.

– Pa si ih slijedio? – pitao je Žalopoj.

– Da. Pratio sam ih do ovamo.

Na to je Žalopoj ponovo provjerio sjene oko njih.

– Pokušavaš li me uplašiti? – pitao je.

– Nisam tražio da pođeš za mnom. Zašto bi se morali bojati Divova? Komatori ć srediti čovjeka ma koliko visok bio.

– Bolje bi bilo da se vratimo, Roffery. Nema smisla stajati ovdje.

Osim toga, trebao bih čuvati stražu.

– O tome si trebao prije misliti – reče Roffery. – Dovest ćemo poslije ovdje Dimiskija da čujemo što misli o ovom moru. Prije nego što krenemo samo ću tamo nešto pogledati. Tamo su nestali Divovi.

Pokazao je na mjesto pored kućica, gdje je četvrtasti zid bio podignut iznad linije vode. Usamljeno svjetlo visjelo je iznad kao da su ga tamo privremeno postavili Divovi.

– Tamo su u podu vrata – šapnuo je Roffery. – Divovi su sišli unutra i zatvorili vrata za sobom. Dođi, pogledat ćemo malo.

Ovo se Žalopoj činio izuzetno budalasto, ali se nije usudio kritizirati pa je samo rekao: – Pa, drži se sjene u slučaju da još netko uđe ovamo.

– More je duboko samo do gležnja – rekao je Roffery. – Ne boj se smočiti noge.

Činio se neobično uzbuđen, poput djeteta nije se osvrtao na opasnost.

Ipak je poslušao Žalopojev savjet i držao se zidova, gacali su kroz vodu po rubu mora jedan iza drugoga, sa spremnim oružjem, dok nisu stigli do vrata u podu, koja je četvrtasti zid čuvao od vode.

Pogledavši nestašno suputnika, Roffery se sagnuo i polako dignuo poklopac. Iznutra je poteklo blijedo svjetlo. Vidjeli su željezne ljestve koje su vodile u jamu punu cijevi. Dvije su prilike u kombinezonima tiho radile na dnu jame. Čim se poklopac otvorio, začuli su pojačanu buku tekuće vode u prostoriji iznad njih, pogledali su prema gore i iznenađeni ugledali Rofferyja i Žalopoja. Bez sumnje, bili su Divovi: čudovišno visoki i mršavi, tamnih lica.

Rofferyja je napustila sva hrabrost. Ispustio je poklopac uz prasak, okrenuo se i potrčao. Žalopoj ga je slijedio. U idućoj je sekundi Roffery nestao, progutala ga je voda. Žalopoj je naglo stao. Pored svojih nogu, ispod razine vode, vidio je rub tamnog vrela. Roffery je izronio na površinu, metar od njega, unutar vrela, udarajući po vodi i vičući. U tami mu je lice probljedjelo. Žalopoj mu je pružio ruku, nagingjući se koliko se usudio. Roffery se borio dohvatiti je, zatim je ponovo potonuo uz slap mjechura. Odjeci u pećini zaglušivali su ih.

Kada se ponovo pojavio, Roffery je pronašao oslonac za noge i stajao do prsa u vodi. Dahtao je i psovao, gurajući se prema naprijed kako bi dohvatio Žalopojevu ruku. U isto su se vrijeme vrata podzemnog otvora naglo otvorila. Divovi su izlazili. Dok se Žalopoj muvao, Roffery je pokušao dohvatiti svoj komator, znajući da ga voda nije oštetila. Nad njima su se na stropu pojavile neobične svjetlosne šare. Žalopoj je ispalio svoj komator u smjeru glave koja je izlazila iz podzemlja, ne ciljajući. Hitac je daleko promašio. Div se bacio prema njima, a Žalopoj je panično ispustio svoje oružje. Dok se saginjao da ga dohvati u plitkoj vodi, Roffery je već zapucao iznad njegovih pognutih leđa. Bolje je ciljao od Žalopoja.

Div je zateturao i s pljuskom pao u vodu, što je probudilo jeku. Koliko se Žalopoj poslije mogao sjetiti, čudovište nije bilo naoružano.

Drugi je Div imao oružje. Vidjevši sudbinu svojeg prijatelja, spustio se niz ljestve i zaštićen rubom zida, dvaput zapucao. Prvi je pucanj zahvatio Rofferyja posred lica. Bez riječi je spuznuo ispod površine vode.

Žalopoj se bacio u vodu. ali bio je laka meta. Njegova je sljepoočnica zaustavila drugi hitac.

Omamljen i mlitav pao je licem u vodu.

Div se uspeo iz rupe i zlokobno mu se približio.

III

U središtu je ljudskog metabolizma volja za životom. Taj je mehanizam toliko profinjen da neke nesretne okolnosti u ranom životu u njega mogu usaditi suprotni poriv, želju za smrću. Ova dva poriva leže mirno jedan kraj drugog, i čovjek može proživjeti svoj

život nesvjestan oba; a onda će se suočiti s nasiljem i krizom. Površne će karakteristike trenutno spasti i naći će se pred tom kobnom dvojnosti, bilo bi dobro da se prestane boriti s unutarnjom greškom prije nego napadne vanjskog neprijatelja.

Tako je bilo i sa Žalopojem. Odmah nakon zaborava došla je i izbezumljena čežnja za povratkom u nesvjesno. Ali ga je nesvijest odbacila i odmah podsjetila da mora pobjeći od nevolje u koju je upao. S druge strane, uopće nije osjećao poriv za bježanjem, samo želju za predavanjem i rasipanjem u ništavilo. Ipak, život je inzistirao na povratku.

Otvorio je oči na trenutak. Ležao je na leđima u polutami. Neka vrsta sivog krova bila mu je samo par centimetara iznad glave. Prolazio je prema natrag ili se on kretao naprijed: nije mogao odrediti, pa je ponovo sklopio oči. Sve je bolje osjećao svoje tijelo i sada je znao da su mu zglobovi i gležanj svezani.

Glava ga je boljela, u plućima je osjećao smrad, teško je disao. Shvatio je da ga je Div pogodio s nekom vrstom plinskog metka, trenutno učinkovitim, ali ipak, vjerojatno bezopasnim.

Ponovo je otvorio oči. Još se uvijek činilo da se krov kreće unatrag, ali osjetio je kako mu tijelo lagano podrhtava, što je značilo da se nalazi na nekoj vrsti vozila. Kretanje je prestalo. Vidio je Diva pokraj sebe, vjerojatno onog koji je pucao na njega i zarobio ga. Kroz napola otvorene oči Žalopoj je vidio da je stvorenje puzalo na rukama i koljenima u tom malom prostoru. Pipao je po stropu i pronašao neki prekidač pa se dio krova podignuo.

Odozgo je ušlo svjetlo i zvuk dubokih glasova. Žalopoj će poslije shvatiti da je taj spori, teški ton tipičan način govora Divova. I prije nego se stigao na to pripremiti, uhvatili su ga i prenijeli bez problema kroz otvor. Velike su ga ruke uhvatile i nježno ga spustile do zida sobe.

– Dolazi k sebi – rekao je glas s čudnim naglaskom koji je Žalopoj jedva razumio.

Ova ga je primjedba zabrinula, djelomično zbog toga što je bio siguran da se nije odao, a djelomično jer bi to moglo značiti da će ga ponovo omamiti plinom.

Još je jedno tijelo prošlo kroz otvor, za njim se popeo Div. Razgovor je bio nerazumljiv. Od njega je Žalopoj uspio saznati da je tijelo bilo

od Diva kojeg je Roffery ubio. Drugi je Div objašnjavao što se dogodilo. Uskoro je bilo jasno da razgovara s drugom dvojicom, iako je Žalopoj ležao tako da je vidio samo zid.

Spuznuo je ponovo u stanje bez misli, nastojeći izdahnuti prljavi zadah iz pluća.

Drugi je Div ušao iz pokrajnje sobe i počeo govoriti zapovjednim tonom.

Žalopojev je zarobitelj ispočetka objasnio situaciju, ali ga je ovaj prekinuo.

– Jeste li zaustavili poplavu? – pridošlica je upitao.

– Jesmo, gospodine Curtis. Postavili smo novi čep na mjesto onog zahrđalog i zaustavili vodu. Odčepili smo odvod i postavili nove cijevi. Taman smo završavali kad se ovaj tu vrtoglavac pojavio. Bazen bi sad trebao biti prazan.

– U redu, Randall – reče zapovjedni glas pod imenom Curtis.

– A sad mi reci zašto ste uopće krenuli u lov na ovu dvojicu vrtoglavaca.

Nastala je stanka, a onda se drugi počeo opravdavati: – Nismo znali koliko ih je. Mogla je biti zasjeda nad Kontrolnom sobom.

Morali smo izaći i pogledati. Pretpostavljam da smo ih mogli pustiti da smo znali da su samo dvojica.

Divovi su govorili sporo i Žalopoj ih je uglavnom dobro razumio, usprkos stranom naglasku. Ipak, ništa nije saznao o njihovim namjerama. Gotovo da ga je prestalo zanimati kada je ponovo postao temom razgovora.

– Shvaćate da ste u nevolji, Kandalle – rekao je strogi glas. – Znate pravila: ovo je za Vojni sud. Prema mom mišljenju, teško ćete se obraniti. Posebno jer se onaj drugi utopio.

– Nije se utopio. Izvukao sam ga iz vode i stavio na suho da se sam oporavi. – Randall je dodao uvrijeđeno.

– Na stranu sad to pitanje – što predlažeš za ovaj primjerak koji si donio ovdje? – zahtijevao je Curtis.

– Utopio bi se da sam ga tamo ostavio.

– Zašto si ga donio ovamo?

– Možemo li ga jednostavno srediti ovdje, gospodine Curtis? – Jedan od Divova progovorio je prvi put otkad je Curtis ušao.

– Nema razgovora o tome. Kriminalno kršenje pravila. Osim toga, zar bi mogao hladnokrvno ubiti čovjeka?

– On je samo vrtoglavac, gospodine Curtis – branio se.

– Može li ga se rehabilitirati? – Randall je predložio tonom zadovoljnim genijalnošću vlastite ideje.

– Prestar je, čovječe! Znaš da uzimaju samo djecu. Što si, dovraga, mislio kad si ga doveo ovamo?

– Pa, rekao sam, nisam ga mogao tamo ostaviti, pa sam mu izvadio prijatelja, i – prilično je jezivo tamo – mislio sam da sam nešto čuo. Pa sam ga nabrzinu spustio na sigurno.

– Sasvim je očito da si se uspaničario, Randalle – rekao je Curtis. – Sigurno nam ne treba još jedan vrtoglavac ovdje. Morat ćeš ga vratiti natrag, to je sve. – Glas je bio ljut i odlučan. Žalopoj se ponadao – ništa mu bolje ne bi odgovaralo nego da ga vrate natrag. Sada kad je bio među njima, shvatio je da se ne boji Divova, činili su mu se prespori i preblagi da bi bili zli. Curtisa nije razumio, ali on je imao dobar prijedlog.

Divovi su još malo razgovarali o tome kako će vratiti Žalopoja.

Randallovi su prijatelji stali na njegovu stranu, a Curtis je izgubio živce.

– Dobro – obrecnuo se – dođite svi u ured pa ćemo pozvati Malog psa neka on odluči.

– Gubiš živce, Curtis? – upitao ga je jedan dok su ga slijedili u drugu sobu – onim usporenim korakom Divova – zatvorivši vrata za sobom. Žalopoj je odmah pomislio da nisu baš jako pametni kad su ga ostavili bez nadzora, sad bi mogao pobjeći kroz otvor u podu kroz koji je ušao. Predomislio se kada se pokušao okrenuti. Na svaki su pokret mišići odgovorili oštrom boli, a smrad mu je ponovo palila pluća. Zajecao je i ponovo legao, naslonivši glavu na rub zida.

Žalopoj je bio sam tek jedno kratko vrijeme otkad su Divovi otišli. Oko koljena odjednom začuje grebanje. Malo je nagnuo glavu i vidio kako se pomiče dio zida, kvadrat otprilike desetak centimetara. Iz rupe su izašle noćne more.

Bilo ih je pet, izlazile su brzo, okružile Žalopoja, skakale po njemu i vraćale se natrag kao munje. Očito su zaključile da je sigurno, jer su se pojavile tri nove spodobе, pokazujući ostalima da ih slijede. Svi su bili štakori.

Pet izviđača nosilo je ovratnike sa šiljcima oko vrata; bili su mali i mršavih tijela; jedan nije imao jedno oko, ali mu je masna kost u duplji bljeskala isto kao i dobra zjenica. Od ostale trojice jedan je bio crn i očito vođa. Stajao je uspravno, mašući po zraku šapicama. Nije imao ovratnik, ali mu je gornji dio tijela bio ukrašen metalnim predmetima – prstenom, gumbom, napršnjakom, čavlima – očito kao oklop; oko struka imao je pojas i nešto poput malog mača. Cvilio je bijesno pa je petero izviđača ponovo okružilo Žalopoja oko nogu i zureći mu u oči, počeli su mu trčati oko vrata i klizati se po košulji.

Štakorski vođa imao je i dva tjelohranitelja koji su čekali pored njega nervozno, stalno se osvrćući, trzajući brkovima. Stajali su na četiri noge i nosili samo olinjale komade tkanine na leđima.

Za vrijeme svih tih aktivnosti Žalopoj se nehotice trzao. Bio je naviknut na štakore, ali ga je uznemirivala njihova organiziranost; osim toga, shvatio je da se ne bi mogao obraniti ako mu odluče izgristi oči.

No, štakori su imali drugi plan. Pojavio se stražar sa začelja. Stiglo je još mužjaka, koji su dovukli mali kavez ispred Žalopojevog lica, tako da je mogao vidjeti i omirisati životinju u kavezu.

Bila je veća od štakora. Na krznatoj su ovalnoj glavi bila dva duga uha, ostatak je bio poput bijele mekane loptice. Žalopoj nije nikada vidio tu vrstu, ali ju je prepoznao iz opisa starih lovaca iz Nastambi. Bio je to Zec, rijedak, jer su ga lovili štakori. Razgledao ga je sa zanimanjem, a Zec ga je nervozno gledao.

Kad su dovukli zeca, petorica štakorskih izviđača rasporedila su se kraj unutrašnjih vrata, pazeći hoće li se Divovi vratiti. Vođa štakora pristupio je kavezu, Zec se uplašeno povukao, ali su mu sve četiri noge bile zavezane za rešetke kaveza. Vođa je sagnuo glavu i u zube uzeo malu oštricu, s kojom je žustro mahao u smjeru zečevog vrata.

Kad je zlonamjerna predstava završila, vratio je oštricu u korice i stao između kaveza i Žalopojeva lica, živo gestikulirajući. Očito je bilo da je Zec razumio što se od njega očekivalo. Žalopoj ga je promatrao zbunjeno. Učinilo mu se da su se zečeve oči nadule, pa je prestao razmišljati o tome. Ipak, osjećao se nelagodno. Kao da mjehuri napreduju po njegovom mozgu. Pokušao je zatresti glavom, ali čudan se osjećaj zadržao i još pojačao. Kao da je nešto tražio,

bezumno, kao umirući čovjek koji tumara po tamnim sobama, tražeći prekidač za svjetlo. Žalopoj se oznojio, stisnuo zube i nastojao spriječiti kontakt. A tada je životinja pronašla ulaz.

Mozak mu se rasevjetao vriskom pitanja.

ZAŠTO SU –

TKO JE –

ŠTO ĆE –

KAKO MOŽE –

HOĆEŠ LI TI –

MOŽEŠ LI –

ŽELIŠ LI –

Žalopoj je u strahu zavrištao.

U mah je prestalo strašno ispitivanje. Štakori izviđači skočili su sa svojih mjesta, zajedno s ostalim štakorima okrenuli zarobljenog zeca i ubacili kavez u zid. Vičući na njih, i vođa štakora ih je slijedio. U idućem je trenutku četvorina zida ponovo bila na mjestu – taman na vrijeme, jer je u sobu uletio Div ispitati zašto je Žalopoj vrištao.

Okrenuo ga je nogom. Žalopoj je zurio u njega, pokušavajući govoriti.

Div se umiren vratio u drugu sobu, ostavivši vrata otvorena.

– Vrtoglavac ima glavobolju – objavio je.

Žalopoj je sad mogao čuti njihove glasove. Činilo mu se kao da razgovaraju s nekim strojem. Ali, on je mislio samo na susret sa štakorima. Luđak je na tren živio u njegovom umu! Učenje ga je upozoravalo da je um bio zlo mjesto. Sveto trojstvo, Froyd, Yung i Bassit prošli su kroz strašne barijere sna, brata smrti i pronašli – ne ništavilo, kako se prije mislilo – nego pećine i podzemne labirinte pune duhova i zlog blaga, pijavica i požuda koje su palile kao kiselina. Čovjek je otkriven sam sebi: stvorenje bezgranične složenosti i strave. Cilj Učenja bio je ispustiti na površinu što je više moguće tih zatrovanih stvari. No, što ako Učenje nikada nije otišlo dovoljno daleko?

Govorilo je, metaforički, o svijesti i podsvijesti. Pretpostavimo da je postojala stvarna Podsvijest, sposobna preuzeti um? Je li trojstvo zaista otišlo niz sve mračne hodnike? Je li ta podsvijest bio luđak koji je vrištao u njemu?

I onda mu je došao odgovor, jednostavan, ma koliko nevjerojatan. Stvorenje u kavezu povezalo je njihove umove. Razmišljajući o ispitivanju,

Žalopoj je znao da je došlo od životinje, a ne neke stravične spodobе u njegovoj vlastitoj glavi. Odjednom mu je laknulo. Zečevi se mogu upucati.

Ignorirajući doživljaj pomoću prave filozofije iz Nastambi, Žalopoj je prestao razmišljati o tome.

Kada su se Divovi vratili, ležao je mirno, odmarajući se, nastojeći izbaciti loš miris iz pluća.

Žalopojev zarobitelj, Randall, podigao ga je s poda i otvorio vrata na podu. Očito je njihov spor odlučен u Curtisovu korist. Randall se spustio s teretom u nizak tunel. Stavio je Žalopoja na pokretnu traku i, činilo se po šumovima, sjeo iza glave svog zarobljenika.

Obratio se tiho Divovima te iznad njih pokrenuo motor. Ponovo je sivi krov tekao iznad glave, presječen povremeno cijevima, žicama i tunelima.

Nakon nekog su vremena stali. Otvarajući strop. Div je pritisnuo rukama i iznad njih otvorila se četvorina krova. Izvukao je Žalopoja iz rupe, nosio par metara, gurnuo ga kroz vrata i ispustio. Vratio ga je u Puste Pute, lovac nije mogao ne prepoznati taj miris. Div je zastao nad njim bez riječi, sjena u sjenama, i tada nestao.

Tama mračnog perioda sna dohvatila je Žalopoja i obgrlila ga kao majčine ruke. Vratio se kući, među opasnosti od kojih se znao obraniti. Zaspao je.

Fantomske legije štakora rojile su se po njemu, pritišćući ga na pod. Došao je Zec, popeo mu se u glavu i kliznuo niz duge brazde njegovog mozga.

Žalopoj se probudio, zijevajući, poražen od svih tih životinja u svom snu. Još uvijek je bio mrak. Udovi, ukočeni zbog plinskog metka, opustili su se, pluća očistila. Pažljivo je ustao.

Zastirući lampu dok nije davala samo tek naznaku svjetla, Žalopoj je otišao do vrata i pogledao u mrak. Dokle je god mogao vidjeti prostirao se beskraj. Iskrao se van, pipajući lijevo od sebe i našao red vrata. Upalio je lampu i vidio mokre, gole pločice na podu. Tada je znao gdje se nalazi – šupljina u ušima potvrdila mu je to. Div ga je vratio na mjesto koje je Roffery nazvao morem.

Uspravlajući se, ponovo je upalio lampu. More je nestalo. Došao je do ruba jame u koju je upao Roffery. Bila je prazna i suha. Rofferyja nije bilo. Zidovi jame sjajili su hrđom boje krvi; na toplom zraku pod jame brzo se sušio.

Žalopoj se okrenuo i izišao iz prostorije, pazeći da ponovo ne probudi opasnu jeku. Krenuo je prema Dimiskijevom logoru. Tlo je još uvijek bilo mekano pod nogama. Odmaknuo je trulež prošlosezonskih ponika i ušao kroz vrata logora. Zazviždao je, pitajući se tko je na straži: Dimiskije? Prkos? Fermour? Mislio je na njih gotovo prijateljski, šapćući za sebe staru izreku iz Nastambi: „Bolje vragovi koje poznaješ, nego oni nepoznati.“

Nitko mu nije odgovorio na signal. Napet i spreman ušao je u sobu. Bila je prazna. Otišli su. Žalopoj je bio sam u Pustim Putima.

Tada mu je popustila samokontrola, previše je toga doživio. Divovi, štakori, zečevi, to je još mogao podnijeti, ali ne samoću Pustih Puta. Uletio je u sobu razbacujući komade drva, udarajući nogama, psujući, izišao u hodnik, vikao, psovao, trčao kroz biljke, urlajući, bogohuleći.

Iza leđa u njega se zaletjelo tijelo. Žalopoj je pao na tlo guštare, boreći se kao lud kako bi se okrenuo i napao napadača. Ruka se čvrsto priljubila preko njegovih ustiju.

– Zaveži, ti kozlače od iscitka okoćeni! – glas mu je zalajao u uho. Prestao se otimati. Svjetlo se upalilo i tri su se lika sagnula oko njega.

– Mi – mislio sam da sam vas izgubio! – rekao je. Odjednom je počeo plakati. Reakcija ga je pretvorila u dijete. Ramena su mu se tresla, suze mu tekle niz lice.

Dimiskije ga je smirio pljuskom.

IV

Putovali su. Neugodno, uz sječū ponika, razmicanje, prolazili su kroz guštaru; uvijek na oprezu, kretali su se kroz područja bez svjetla i gdje biljke nisu rasle. Prošli su kroz opljačkane prostorije, pored razbijenih vrata, po hodnicima natrpanim kršem. Jedva da su sreli išta živo, sve je bježalo pred njima; tek je nekoliko stvorenja ovdje

živjelo: odbjegli jarac, poludjeli pustinjač i jedna banda podljudi koji su se razbježali kada je Prkos pljesnuo rukama. Ovo su bili Pusti Puti i praznina je čuvala eone tišine. Nastambe su ostale daleko nalijevo iza putnika, koji su ih već zaboravili. Čak su i nejasno odredište zaboravili za sada, jer im je pažnju zaokupljao neprekidan fizički rad.

Nije uvijek bilo lako pronaći pokrajnje prolaze između paluba, čak i uz pomoć Dimiskijeva plana. Rupe od lifta često su bile zagrađene, razine još češće slijepo ulice. No, ipak su se postupno pomicali prema naprijed, prošli su sve palube između pedeset i četrdeset, pa onda i te dvije, pa su za osmog razdoblja budnosti, nakon odlaska iz Nastambi, stigli do Palube 29.

Do sada je Roy Žalopoj počeo vjerovati u Teoriju o brodu. Promjena stava nije bila svjesna, ali je zato bila cjelovita. Tome su uvelike pridonijeli i inteligentni štakori. Kada je Žalopoj suputnicima ispričao kako su ga Divovi zarobili, ispustio je incident sa štakorima – znao je da bi taj fantastični element vrlo teško opisao i da bi ga Dimiskije i Prkos ismijali, ali sada se sve češće hvatao kako razmišlja o tim strašnim stvorenjima. Vidio je paralelu između ljudskih i štakorskih života, naglašenu činjenicom da su tako loše postupali sa zecom, kao da su ljudi. Štakori će preživjeti ma gdje bili ne razmišljajući o svojoj okolini – Žalopoj je tako nešto do sada mogao reći samo za sebe.

Dimiskije je pažljivo poslušao priču o Divovima, bez mnogo komentara.

Jednom je rekao: – Dakle, oni znaju gdje je kapetan?

Posebno su ga zanimali svi detalji o tome što su Divovi međusobno razgovarali. Ponavljao je imena „Curtis” i „Randall” nekoliko puta, kao neku čaroliju.

– A tko je bio taj „mali pas“ o kome su govorili? – pitao je.

– Mislim da je to bilo ime – Žalopoj reče. – Ne stvarni pas.

– Ime čega?

– Ne znam. Kažem ti da sam bio samo napola svjestan. – I zaista, što je više razmišljao, manje je bio siguran u to što je zapravo izrečeno. Čak i tada iskustvo je već bilo dovoljno čudno i nevjerovatno za njega.

– Je li to bilo ime nekog drugog Diva, što misliš, ili neke stvari? – inzistirao je svećenik, povlačeći resicu svog uha kao da će iz toga izvući informacije. znam

– Neznam Dimiskije. Ne mogu se sjetiti. Samo su rekli da će pričati s „malim psom“ – mislim.

Dimiskije je inzistirao da njih četvero provjere sobu s natpisom Bazen gdje je bilo more. Do tada se već potpuno osušilo. Nije bilo traga Rofferyju, što je bilo čudno, jer je jedan od Divova rekao da će se on oporaviti od plinskog metka kao i Žalopoj. Tražili su i dozivali ga, ali se Roffery nije pojavljivao.

– Njegov brk već visi nad brlogom nekog mutanta – rekao je Prkos.
– Hajde, idemo dalje!

Nisu mogli naći ulaz koji bi vodio u sobu Divova. Čelični poklopac, koji je pokrивao rupu gdje su Žalopoj i Roffery prvi put ugledali dvojicu Divova, kao da nikada nije bio otvaran. Svećenik je skeptično pogledao Žalopoja, a onda su otišli dalje. Prkos je vodio.

Cijeli je incident znatno smanjio Žalopojev ugled. Prkos je brzo iskoristio prednost i postao drugi zapovjednik. Slijedio je Dimiskija, a Fermour i Žalopoj slijedili su njega. To je bar donijelo mir u redovima i, izvana gledano, slogu.

U razdobljima intenzivne tišine dok su se provlačili kroz vječne krugove paluba Žalopoj bi ponekad više razmišljao, a svećenik bi se također mijenjao: više nije bio razgovorljiv ni živahan. Konačno je shvatio veličinu zadatka koji si je zadao i svu svoju volju usmjerio na izdržljivost.

– Ovdje se dogodila nezgoda – davno – rekao je na jednom mjestu, naslanjajući se na zid i gledajući prema srednjoj razini Palube 29. Ostali su također zastali. Guštara se protezala samo nekoliko metara ispred njih, a dalje je počinjala tama u kojoj oni nisu rasli. Svjetla nije bilo jer su prastara oružja, kakva u Nastambama nisu imali, izbušila rupe u stropu i zidovima hodnika.

Neki teški ormar virio je kroz strop, a okolna su se vrata izvalila iz šarki. Svuda uokolo bilo je crnila i tragova eksplozije.

– Bar smo se riješili proklete guštare na neko vrijeme – Prkos je primijetio, vadeći svoju svjetiljku. – Idemo dalje, Dimiskije.

Svećenik je ostao naslonjen gdje je i bio, povlačeći svoj nos prstom i palcem.

– Vjerojatno se približavamo Dalju – rekao je. – Bojim se da bi nas svjetla odala.

– Onda hodaj po mraku ako tako želiš – odvratio je Prkos. Krenuo je naprijed, Fermour ga je slijedio. Žalopoj je bez riječi prošao pored Dimiskija. Gundajući i svećenik je počeo hodati, nitko nije s više dostojanstva patio zbog poniženja.

Na rubu sjene Prkos je upalio lampu i uperio je prema mraku. A onda ih je preplavio neobičan osjećaj. Prvo što je Žalopojevo iskusno oko vidjelo bilo je u suprotnosti s prirodnim zakonima: ponici su pogrešno rasli. Kao i obično, podizali su se do vrha prema svjetlu, ali su ovdje bili posebno krhki, stapke mlitave, preslabe da izdrže težinu biljke, a ipak su rasle više nego je to bilo uobičajeno.

A onda su mu stopala promašila tlo.

Prkos je već lebdio ispred njega. Fermour je počeo neobično hodati. Žalopoj se osjetio bespomoćnim – svi precizni motorički dijelovi njegova tijela zbunili su se – kao da je pokušavao hodati kroz vodu, uz neobjašnjivi osjećaj lakoće. U glavi mu se mutilo. Krv mu je šumila u ušima. Čuo je kako Dimiskije začuđeno uzvikuje, a onda se svećenik zabio u njegova leđa. U idućem je trenutku Žalopoj plovio pored Fermourvog desnog ramena. Presavinuo se u zraku, udarajući o zid bokom. Tlo se polako podiglo do njega, pa je raširenih ruku pao na grudi. Kada je omamljen pogledao u mrak, vidio je Prkosa, koji je još uvijek držao svoju svjetiljku i padao čak sporije od njega.

S njegove druge strane Dimiskije je lebdio kao nilski konj, izbuljenih očiju, otvarajući i zatvarajući usta bez glasa. Fermour ga je dohvatio za ruku i vješto okrenuo te gurnuo natrag u sigurno područje. A onda se Fermour odbacio u mrak po Prkosa koji je tiho psovao negdje u blizini poda. Odbivši se od zida, Fermour ga je uhvatio, usporio se kličući po zidu, zakočio petom i lagano se dočekao na tlo. Smirio je Prkosa, koji je teturao kao pijanac.

Žalopoja je oduševio ovaj prizor i u njemu je prepoznao idealan način putovanja. Ma što da se dogodilo u hodniku – nejasno je pretpostavljao da se zrak na neki način promijenio, iako se još uvijek moglo disati – ovako će brzo napredovati nizovima skokova. Oprezno je ustao, upalio lampu i pokušao skok prema naprijed.

Njegov je iznenađeni krik odjekivao glasno niz prazni hodnik. Podižući ruke preko glave, Žalopoj je uspjelo spasiti se udarca o zid. Ovaj ga je pokret zaokrenuo, tako da je na kraju pao na leđa. Vrtjelo mu se u glavi: sve je bilo u krivom smjeru. Ipak, prošao je desetak metara hodnika. Ostali su bili daleko u krugu svjetla sa zelenom pozadinom. Žalopoj se sjetio brbljanja Ozberta Bregara; što je on ono rekao, a Žalopoj smatrao delirijem? „Mjesto gdje se ruke pretvaraju u stopala i letiš zrakom kao kukac.” Znači, stari je vodič došao do ovog mjesta! Žalopoj je razmišljao koliko je kilometara zagušljivog hodnika ležalo između njih i Nastambi.

Ustao je prebrzo što ga je ponovo izokrenuto. Iznenada je povratio. Sadržaj je otplovio prema naprijed, u grudicama, prskajući ga kada se nespretno vraćao k ostalima.

– Brod je poludio! – govorio je Dimiskije.

– Zašto se to ne vidi na tvojoj karti? – pitao je Prkos ljutito. – Nikad nisam imao povjerenja u tu stvar.

– Očito je bestežinsko stanje nastalo nakon što je napravljena karta. Upotrijebite svoje vijuge ako ih uopće imate – obrecnuo se Fermour. Ovaj neobični ispad mogao je objasniti i strah u njegovoj idućoj rečenici: – Mislim da smo proizveli dovoljno buke da nas cijeli Dalj zaskoči, bolje da se brzo maknemo oдавde.

– Natrag! – uzviknuo je Žalopoj. – Ne možemo natrag! Put do iduće palube je tamo. Moramo proći kroz jedna od tih potrganih vrata i kroz sobe, paralelno s hodnikom.

– Kako ćemo, za ime praga, to napraviti? – pitao je Prkos. – Imaš li nešto što prolazi kroz zidove?

– Možemo samo pokušati i nadati se da će vrata biti između – rekao je Žalopoj. – Bob Fermour ima pravo – glupo je ostati ovdje. Hajdemo!

– Da, ali vidi – Dimiskije je počeo.

– Ma daj, otputuj više! – rekao je ljutito Žalopoj. Rastvorio je prva vrata i ušao, Fermour ga je slijedio. Dimiskije i Prkos su se pogledali, pa su ušli i oni.

Srećom, izabrali su veliku sobu. Svjetla su još uvijek gorila, a biljaka je bilo posvuda; Žalopoj ih je sjekao nemilice, držeći se zidova blizu hodnika. Kako su napredovali, ponovo ih je obuhvatila lakoća, ali je učinak ovdje bio slabiji, a i ponici su ih djelomično pridržavali.

Stigli su do rupe u zidu. Prkos je provirio kroz rastaljeni metal u hodnik. U daljini je bljeskalo okruglo svjetlo.

– Netko nas slijedi – rekao je. Nesigurno su se pogledali i složno nastavili naprijed.

Metalni šank, obrastao poncima, spriječio im je daljnji put. Morali su ga zaobići, sve do sredine sobe. Ovo je – u danima Divova – očito bila neka vrsta kantine: dugi stolovi i cjevasti čelični stolci ispunjavali su cijelu prostoriju. Sporom biljnom silom ponici su sada podigli namještaj, zapetljali se oko njega i na visini struka napravili barikadu. Što su išli dalje, sve je bilo teže prolaziti. Pokazalo se da je nemoguće vratiti se do zida.

Kao u noćnoj mori sjekli su put između stolaca i stolova, poluslijepi od rojeva kukaca koji su se dizali s lišća poput prašine i slijetali im na lica. Gustiš je i na tlu bio sve gušći. Cijele hrpe ponika srušile su se pod tom težinom i trulile su u sluzavim hrpama, nad kojima su rasle nove biljke. Izbljedjele su, lijepile se i tupile im oštrice.

Žalopoj se znojio i hvatao zrak, gledajući Prkosa koji je radio pored njega. Dobra strana njegova lica bila je natekla tako da se oko jedva vidjelo. Nos mu je curio i mrmljao je za sebe. Vidio je da ga Žalopoj gleda i počeo glasnije psovati.

Žalopoj nije ništa rekao. Bilo mu je prevruće i previše je brinuo.

Kretali su se kroz zid trulih biljaka. Napredovali su sporo, no ipak su na kraju izišli na drugi kraj sobe. Koji kraj? Izgubili su orijentaciju. Dimiskije je sjeo leđima do glatkog zida na tepih poničnog sjemena. Obrisao je čelo.

– Dovoljno sam hodao – prodahtao je.

– Pa, i ne možeš ići dalje – obrecnuo se Žalopoj.

– Ne zaboravi da nisam ja ovo predložio, Roy.

Žalopoj je duboko uzdahnuo. Zrak je bio loš i osjećao je kao da su mu pluća oblijepljena insektima.

– Samo trebamo ići tiho dalje uza zid dok ne dođemo do vrata. Ovdje će biti lakše – rekao je. I tada je, usprkos odluci, sjeo do svećenika.

Prkos je počeo kihati.

Svaki ga je napad presavio. Loša strana lica bila mu je natekla kao i ona druga; njegovo je trenutno stanje u potpunosti sakrilo nakaznost. Kad je sedmi put kihnuo, ugasila su se sva svjetla.

U trenu je Žalopoj skočio na noge i uperio svjetlo u Prkosovo lice.

– Prestani s tim kihanjem! – zarežao je. – Moramo biti tihi.

– Ugasi lampu! – viknuo je Fermour.

Stajali su neodlučni, ali u tišini, srca su im lupala u grudima. Vrućina ih je obavijala kao želatina.

– Možda je samo slučajno – nesigurno je rekao Dimiskije. – I prije su se svjetla gasila na nekim mjestima.

– To su Daljani – pronašli su nas! – šapnuo je Žalopoj.

– Samo trebamo ići tiho dalje uza zid dok ne dođemo do vrata – rekao je Fermour, ponavljajući doslovce Žalopojeve riječi od prije.

– Tiho? – Žalopoj se nacerio. – Čut će nas odmah. Bolje da ostanemo ovdje. Pripremite komatore – vjerojatno nam se pokušavaju prikrasti.

I tako su stajali tamo, znojeći se. Noć ih je zapuhivala vrućim dahom, kao iz kitove utrobe.

– Reci nam Litaniju, svećeniče – molio je Prkos. Glas mu je drhtao.

– Ne sada, za ime Božje – Fermour je zavapio.

– Litaniju! Daj nam Litaniju! – ponovio je Prkos.

Čuli su kako je svećenik pao na koljena. Prkos je učinio isto, daščući u gustom mraku.

– Na koljena, vas dvojica! – prošištao je.

Dimiskije je započeo Opće vjerovanje monotonim glasom. Žalopoj je razmišljao o uzaludnosti svega, I ovdje ćemo skončali u slijepom kutu, a svećenik moli: ne znam zašto sam ikada mislio da je čovjek od akcije. Milovao je svoj komator, čulio uši u noć, nevoljko sudjelujući u molitvi. Glasovi su im se dizali i spuštali; no, na kraju rituala svi su se osjećali malo bolje.

– ...odbacujući naše morbidne impulse, više nemamo unutarnjih sukoba – intonirao je svećenik.

– I živimo u psihosomatskoj čistoći – ponovili su.

– Da bi ovaj neprirodni život skončao na kraju Putovanja.

– I razum prevladao – odgovorili su.

– I brod stigao kući. – Svećenik je imao zadnju riječ.

Puzao je oko svakog od njih u mrklom mraku, ova mu je izvedba povratila samopouzdanje, rukovao se s njima, želeći im širenje ega. Žalopoj ga je grubo odgurnuo.

– Čuvaj to za onda kad se izvučemo odavde – rekao je. – Još imamo puno posla. Ako budemo tihi, čut ćemo kad nam se netko približava.

– Nije dobro, Roy – rekao je Dimiskije. – Zapeli smo ovdje i ja sam umoran.

– Sjećaš se moći koju tražimo?

– Sjednimo malo ovdje! – molio je svećenik. – Ponici su prepusti.

– Što kažeš, Fermour? – pitao je Žalopoj.

– Slušajte!

Slušali su, napregnuti su uši. Ponici su pucketali, opuštali se bez svjetlosti, pripremali se za smrt. Kukci su se rojili oko njihovih glava. Zrak je treperio tihim zvukovima, ali ga se gotovo nije moglo udisati. Zid umrlih biljaka zaustavljao je kisik koji su proizvodile zdrave biljke iza njih.

Iznenada Prkos je poludio i sve ih preplašio. Bacio se na Fermoura, koji je zavikao kad ga je ovaj srušio. Valjali su se u blatu, očajnički se borili.

Žalopoj se nečujno bacio na njih. Osjetio je Prkosovo žilavo tijelo kako se trza nad Fermourovim nabitim tijelom. Ovaj drugi nastojao se osloboditi šaka oko svog vrata.

Žalopoj je Prkosa povukao unazad za ramena. Prkos ga je pokušao udariti, promašio, posegnuo za svojim komatorom. Imao ga je već u ruci, ali mu je Žalopoj dohvatio zglob. Savinuo ga je divljački i prisilio Prkosa na povlačenje, te ga udario u čeljust. U mraku je udarac promašio metu i pronašao Prkosova prsa. Prkos je kriknuo i oslobodio se, mašući rukama svuda oko sebe.

I ponovo ga je Žalopoj dograbio. Ovaj put nije promašio. Prkos je omlitavio, povukao se par koraka prema poncima i srušio se.

– Hvala – rekao je Fermour. To je sve što je uspio reći. Maloprije su svi vikali. Sada su utihnuli, oslušujući ponovo. Samo zvukovi ponika, buka koja ih je pratila cijeli život, pa i na Dugom putovanju.

Žalopoj je ispružio ruku i dotaknuo Fermoura: tijelo mu se treslo.

– Trebao si luđaka pogoditi svojim komatorom – rekao je Žalopoj.

– Izbacio mi ga je iz ruke – odgovorio je Fermour. – Sad sam u blatu izgubio tu prokletu stvar.

Sagnuo se, pipajući hrpu poničnih stapki oblijepljenu milteksom.

I svećenik se sagnuo. Posvijetlio je lampom tlo, no Žalopoj mu je izbio lampu iz ruke. Svećenik je pronašao Prkosa koji je lagano stenjao i kleknuo pored njega.

– Vidio sam mnogo ljudi u ovom stanju – šapnuo je Dimiskije. – Ali, crta između normalnog i ludila uvijek je bila tanka za sirotog Prkosa. Ovo mi svećenici zovemo hiperklaustrofobijom, pretpostavljam da je svi imamo u određenom obliku. Izaziva mnogo smrti u Zelenplemenu, iako nisu svi ovako nasilni. Većina samo ugasne poput lampe. – Pucnuo je prstima za demonstraciju.

– Povijest bolesti nije važna, svećeniče – rekao je Fermour. – Što ćemo, za ime slatkog razuma, učiniti s njim?

– Ostaviti ga i otići – Žalopoj je predložio.

– Ne znate koliko je ovo za mene zanimljivo – rekao je svećenik. – Prkosa znam otkad je bio dječak. Sada umire, ovdje, u mraku. Prekrasno je, uzvišeno gledati ljudski život u cjelini: gotovo umjetničko djelo, zaokružena kompozicija. Čovjek kreće na Dugo putovanje, ali iza sebe ostavlja svoju povijest u mislima drugih ljudi.

– Kad je Prkos rođen, majka mu je živjela u guštari Pustih Puta. Njezino ju je vlastito pleme izbacilo. Počinila je dvostruki preljub i jedan od tih ljudi pošao je za njom. Bila je to loša žena. On je poginuo u lovu. Nije mogla živjeti sama u guštari pa je potražila spas kod nas u Nastambama.

– Prkos je tada tek prohodao – malen s velikim deformitetom. Majka je postala – kao i druge slobodne žene – stražarska prilježnica i ubili su je u nekoj pijanki prije nego joj je sin dorastao do puberteta.

– Koga umiruješ ovom pričom? – upitao je Fermour.

– U strahu nema širenja, naši su nam životi samo posuđeni – rekao je Dimiskije. – Pogledajte kakav je bio život vašeg suputnika. Kao što obično biva, njegov život odjekuje kao i njegov početak, kolo se okreće za puni krug i onda puca. Kad je Prkos bio dijete, drugi su ga mučili – zbog majke i zbog njegova lica. Na kraju je on to dvoje spojio u jednog neprijatelja. Hodao je lica okrenuta prema zidu i potiskivao sjećanje na majku. Izgleda da ga je povratak u guštaru vratio u djetinjstvo. Preplavio ga je sram zbog majke, dječji strah od mraka i nesigurnosti.

– Sada, kad smo završili lekciju o ispovijedi – teško je izgovorio Žalopoj – možda bi se mogao prisjetiti, Dimiskije, da Prkos nije

mrtav. Još uvijek je živ i opasan za nas.

– Upravo ću ga dokrajčiti – rekao je Dimiskije. – Posvijetli mi na tren. Ne želimo da ciči kao prase.

Kad se sagnuo, pritisak se krvi u njegovoj lubanji povećao i Žalopoja je oblila gadna glavobolja. Osjetio je poriv postupiti isto kao i Prkos: odbaciti neugodu razuma i naslijepo uletjeti u guštaru, vrišteći. Tek je poslije, u tom opasnom vremenu, preispitao svoju poslušnost svećeniku. Bilo je jasno da je Dimiskije u krizi pronašao neku vrstu mentalnog skrovišta, vrativši se rutinama svećenstva. Njegovo izvlačenje na površinu Prkosova djetinjstva bila je samo kamuflaža potrage za vlastitim.

– Mislim da ću ponovo kihnuti – rekao je Prkos razumnim glasom, ležeći na zemlji. Osvijestio se, a da to oni nisu ni primijetili.

Lice mu je, u tračku svjetla između Žalopojevih prstiju, bilo jedva prepoznatljivo. Obično je bilo blijedo i mršavo, a sada je nateklo i podlilo se krvlju. Da mu oči nisu žarile, nego bile hladne poput smrti, mogla je to biti i vampirska maska. I kako ga je obasjalo Žalopojevo svjetlo. Prkos je poskočio.

Žalopoj je bio nepripremljen i pao je pod napadom sprijeda. Mašući rukama i nogama. Prkos je zastao samo da makne svog protivnika s puta. A onda je nestao u guštari, ostavljajući za sobom malu družinu.

Dimiskijeva se lampa upalila i osvijetlila zelenilo, zaustavivši se na Prkosovim leđima.

– Ugasi je, ti ludi pope! – zalaje Fermour.

– Upucat ću ga komatorom – viknu Dimiskije.

Ali, nije to učinio. Prkos je ušao tek plitko u guštaru kad se zaustavio i okrenuo. Žalopoj je čuo njegovo čudno zviždanje. U sekundi je opet sve bilo tiho. Prkos je ponovo zazviždao i vratio se u doseg Dimiskijeve svjetiljke. Posrnuo je, srušio se i pokušao im se na rukama i koljenima vratiti.

Dva metra ispred Dimiskija okrenuo se na leđa, trznuo i smirio. Njegove su prazne oči zurile u strelicu koja mu je virila iz prsa.

Još su uvijek tupavo buljili u tijelo kada su stražari iz Dalja iskliznuli iz sjene i stali ispred njih.

DIO TREĆI

– DALJ –

I

Dalj nije bio sličan ni jednom drugom području koje je Roy Žalopoj ikad dotad vidio. Veličanstvenost Krmostublja, udobno nagužvane Nastambe, opasna divljina Pustih Puta, čak i mračni spektakl oko mora gdje su ga Divovi uhvatili – ništa ga nije moglo pripremiti za različitost Dalja, lako su mu ruke, kao i Fermourove i Dimiskijeve, bile vezane iza leđa, njegovo je lovačko oko bilo budno dok su ih vodili prema logoru.

Jedna je od najvećih razlika između Dalja i sela izgubljenih u Pustim Putima uskoro postala očita. Zelen-pleme i ostali poput njih neprekidno su polako napredovali, dok je Dalj stajao na mjestu, čvrstih granica i nepromjenjiv. Izgledao je kao rezultat organizacije, a ne slučaja. Žalopojeva je slika o tom mjestu uvijek bila malo nejasna. U sebi je Dalj zamišljao kao mjesto straha, još strašnije jer je bilo nejasno. Sada je shvatio da je nemjerljivo veće od sela. Gotovo cijela pokrajina.

I same su barikade bile drukčije od onih privremenih u Nastambama.

Ratna je družina prošla kroz ponike bez ceremonija i došla do teške zavjese načičkane zvončićima koji su zveckali kad su odmaknuli zavjesu. Iza zavjese nalazili su se hodnici, prljavi i izbrazdani, ali bez ponika, koji su završavali na barikadi stolova i kreveta. Iza takve barikade stajali su stražari sa spremnim lukovima i strijelama.

Nakon dužeg nadvikivanja i dozivanja, četiri muškarca i dvije žene prošli su i ovu zadnju barikadu. Iza nje bila je još jedna zavjesa od fine mreže, kroz koju nesnošljivi kukci Pustih Puta nisu mogli proći. A iza toga ležao je Dalj.

Žalopoju je nevjerojatna bila i sama činjenica da nije bilo biljaka. U Nastambama se guštara sjekla i gazila, ali bezvoljno, jer je sve bilo privremeno. Staro se korijenje često ostavljalo na tlu. I uvijek je bilo nekih tragova biljaka, od kiselo-slatkog mirisa miltekse u zraku do

suhih stapki koje su koristili muškarci i hitinskih sjemenki kojima su se igrala djeca.

Ovdje se činilo da nikad i nije bilo ponika. Ljudi su u potpunosti odstranili humus i zemlju, čak i brazde koje je korijenje utiskivalo u oplatu izbrisane su. Svjetlost nije prolazila kroz nabujalo lišće, nego je blistala posvuda. Sve je imalo čudan ton – čvrsto, golo, i nadasve geometrično – i prošlo je neko vrijeme prije nego što je Žalopoj sasvim shvatio da su ta vrata, hodnici i palube ne neko odvojeno područje, nego ustvari tek drukčiji parnjak onog olinjalog, njemu poznatog dijela istog broda. Vanjština mu je bila posve nova i zaslijepila ga tako da nije vidio sličnost s Nastambama.

Tri su zarobljenika uveli u malu ćeliju. Oduzeli su im svu opremu i oslobodili ruke. Zalupili vrata i otišli.

– O, Svijesti! – zagundao je Dimiskije. – Ovo je loše mjesto za starog, nevinog svećenika. Neka im Froyd sagnjili duše za par prljavih sisača milteksa!

– Bar su ti dopustili da završiš pogrebni ritual za Prkosa – rekao je Fermour, pokušavajući iščeprkati prljavštinu iz kose.

Pogledali su ga začuđeno.

– A što bi drugo trebao očekivati? – pitao je Dimiskije. – Divljaci su bar donekle humani. Ali to ne znači da neće nositi naša crijeva oko vrata prije idućeg obroka.

– Da mi bar nisu uzeli komator... – rekao je Žalopoj. Nisu im uzeli samo komatore nego i ruksake i sve što su imali sa sobom. Vrtio se bespomoćno u maloj sobi. Kao i ostali stanovi u Nastambama, nije sadržavala ništa posebno.

Pored vrata u zidu bila su dva potrgana brojača, krevet je bio pričvršćen za drugi zid, a na stropu je rešetka propuštala zrak. Ništa slično oružju.

Trio je nestrpljivo čekao da se stražari vrate. Neko su vrijeme tišinu prekidali zvukovi iz svećenikove utrobe. A onda su se svi uzmuvali.

Dimiskije je pokušao očistiti svoju odjeću. Vrata su se otvorila i dva muškarca pojavila su se u otvoru. Gurajući se pored Fermoura, svećenik je domarširao do njih.

– Vodite me svome poručniku i neka vam se ego širi – rekao je. – Moram ga vidjeti što je prije moguće. Nisam osoba koju možete ostaviti da čeka.

– Svi ćete poći s nama – jedan je oštro rekao. – Takvo je naređenje. Dimiskije je shvatio da će mu biti pametnije da se pokori, iako je blago protestirao kad su ih izveli u hodnik. Išli su dublje u Dalj, pored nekoliko znatiželjnih prolaznika. Žalopoj je primijetio da su ih ljutito gledali, neka je sredovječna žena doviknula: – Prijava pseta, ubili ste mog Pranju! Sad će oni ubiti vas.

Žalopojeva je čula nadraživao stalan osjećaj opasnosti pa je pamtio svaki detalj puta. I ovdje je, kao i u cijelim Pustim Putima, ono što je Dimiskije nazivao Glavnim hodnikom bilo blokirano na svakoj palubi, a oni su išli kružnim putom oko zakrivljenih hodnika i kroz međupalubna vrata. To je značilo da se nisu kretali pravcem ravnim kao hitac, nego uskom spiralom, kao što metak putuje u cijevi.

Prošli su već dvije palube. Žalopoj je na jednim vratima vidio natpis Paluba 22; bio je to prolaz kao i oni prethodni, i značilo je da, osim ako se Pusti Puti ne nastavljaju na drugoj strani Dalja, sam Dalj zauzima dvadeset dvije palube.

Žalopoj je jedva mogao povjerovati u to. Morao se na silu prisjetiti koliko mu je teško prihvatiti čak i ono što mu se i dokaže. Ali – što je bilo iza Palube 1? Mogao je zamisliti samo divljinu superponika kako rastu u ono što je Mira, njegova majka, nazvala velikim putom u drugu tamu, gdje su gorjele neobične svjetiljke. Čak ni svećenikova teorija o brodu, koju su podržavali zapisi, nije mogla izbaciti tu sliku djetinjstva iz njegove glave. Sa zadovoljstvom je uspoređivao te dvije teorije, nikad prije nije osjetio ništa osim nelagode dok je razmišljao o nedodirljivim stvarima.

Ubrzano je odbacivao suhu koru koja je ograničavala razmišljanje u Zelen-plemenu.

Žalopojev unutarnji monolog prekinuli su njihovi čuvari, koji su ga, zajedno s Fermourom i svećenikom, ugurali u veću prostoriju, ušli za njima i zatvorili vrata. Dva su druga stražara već bila unutra.

Nekoliko je pojedinosti razlikovalo ovu prostoriju od svih drugih u kojima je Žalopoj već bio. Jedna je bila biljka sa šarenim cvjetovima u bačvi, zašto i u koju svrhu, lovac nije mogao ni nagađati. Druga je neobičnost bila djevojka. Stajala je iza nekog stola okrenuta prema njima, obučena u urednu sivu uniformu i s rukama spuštenim niz tijelo. Crna joj je kosa padala ravno i uredno do ramena. Imala je sive oči, usko, blijedo i napeto lice, a linija njezina obraza prema

usnama bila je za Žalopoja poru Li koju je žudio razumjeti. Iako je bila mlada, a crte lica bile su joj prekrasne, nije zračila toliko ljepotom koliko nježnošću – dok pogled nije pao na čeljust. Tamo je gotovo neprimjetno, ali sigurno ležalo upozorenje da bi ovu djevojku moglo biti neugodno predobro poznavati.

Svakog je zarobljenika pažljivo pogledala.

Žalopoja obuze čudno uzbuđenje kad su im se oči srele, a i Fermour je bio napet, što je značilo da je i njega privukla. Njezin je izravan pogled rušio stroge tabue iz Nastambi, što ih je još više uznemirivalo.

– Dakle, vi ste Grgini banditi – konačno je rekla. Sad kad ih je vidjela, očito je više nisu zanimali, nagnula je glavu unazad i proučavala zid. – Dobro je da smo konačno uhvatili nekog od vas. Napravili ste toliko nepotrebnih problema. Sad ćemo vas predati mučiteljima: moram izvući informacije od vas. Ili želite dobrovoljno ispričati sve, ovdje i sada?

Glas joj je bio hladan i bezosjećajan, obraćala se kriminalcima. Mučenje je, očito, bio prirodan dezinfektant za takve kao oni.

Fermour je progovorio.

– Molimo vas, draga ženo, poštedite nas mučenja!

– Niti mi je posao, niti namjera biti draga – odgovorila je. – A što se tiče mojeg spola – to, mislim, nije vaša briga. Moje je ime inspektorica Začana. Ispitujem sve zarobljenike koje dovedu u Dalj, i one koji ne žele govoriti pod mučenjem. A posebno vi, razbojnici, ne zaslužujete ništa bolje. Želimo znati kako pronaći vođu vaše bande.

Dimiskije je ispružio ruke.

– Vjerujte mi da ne znamo ništa o tom vođi – rekao je – ni o razbojnicima koji mu služe. Nas smo trojica potpuno neovisni, naše je pleme mnogo paluba daleko. Samo sam skroman svećenik, ne bih vam lagao.

– Skroman, tako znači? – pitala je, izbacujući malu bradu prema van.

– A što ste radili tako blizu Dalja? Ne znate li da su naše granice opasne?

– Nismo shvatili da smo tako blizu Dalja – rekao je svećenik.

– Ponici su bili gusti. Daleki smo put prešli.

– Odakle ste točno došli?

Ovo je bilo prvo od niza pitanja koja im je postavila inspektorica Začana. Dimiskije je na njih odgovarao mrko i nevoljko, nije mu dopustila da okoliša. Bilo da je govorila ili slušala, djevojka u sivom uvijek je gledala malo pored njih. Mogli su bili i tri cirkuska psa koji izvode predstavu pred njom. Ignorirala ih je kao ljude: dvojicu šutljivih i trećeg, Dimiskija, koji je stajao malo ispred njih, gestikulirajući, protestirajući, prebacujući težinu s noge na nogu; za nju su sve to bili proizvoljni elementi u zadatku koji je zahtijevao rješenje.

Smjer njezina ispitivanja uskoro je pokazao da je isprva vjerovala da su članovi zločinačke bande, a zatim je i sama počela u to sumnjati. Banda je napadala Dalj iz neke obližnje tajne baze u vrijeme kada su se pojavili i neki drugi problemi, koje im još nije objasnila.

Začana je naravno bila razočarana što je ova trojka ispala manje uzbudljiva nego što se nadala, pa je njezin odnos prema njima bio još hladniji. To je Dimiskija inspiriralo. Mogao je sasvim lako zamisliti s kojom bi lakoćom ova nedodirljiva žena pucnula prstima i poslala ga na Dugo putovanje. Na kraju je koraknuo naprijed, stavljajući dlan lagano na njezin stol.

– Ono što niste shvatili, gospođo – rekao je naglašeno – ovo je: mi nismo obični zarobljenici. Kad su nas vaši ratnici zarobili, bili smo na putu u Dalj s važnim vijestima.

– Zar tako? – podigla je obrvu slavodobitno. – Malo prije ste mi govorili da ste tek skroman svećenik iz udaljenog sela. Ove su mi kontradikcije dosadne.

– Znanje! – rekao je Dimiskije. – Nije važno odakle dolazim. Ozbiljno vas upozoravam, vrijedan sam.

Začana si je dopustila mali, ledeni smiješak.

– Dakle, trebam poštediti vaše živote jer imate neke važne informacije. Je li to to, svećeniče?

– Rekao sam da ja imam znanje – ispravio ju je Dimiskije, napuhujući obraze. – Ako poštediti i živote mojih sirotih prijatelja, koji ništa ne znaju, naravno da ću biti vječno sretan.

– Dakle? – Prvi je put sjela iza stola, a u kutovima usana pojavio se nagovještaj duhovitosti. Pokazala je na Žalopoja.

– Ti – rekla je. – Ako ne znaš ništa što bi nam moglo koristiti, što mi možeš ponuditi?

– Ja sam lovac – rekao je Žalopoj. – Moj prijatelj Fermour je poljodjelac. Ako nemamo znanja, možemo vam služiti snagom i vještinom.

Zaćana je sklopila ruke i položila ih na stol, ne gledajući ga. – Vaš svećenik je u pravu. Informacija bi nas još mogla potkupiti, mišići baš i ne. U Dalju već ima dovoljno snažnih.

Okrenula se Fermouru uz riječi: – A ti, veliki, jedva da si i jednu riječ rekao sebi u obranu. Kakve darove ti nosiš?

Fermour ju je pogledao u oči prije nego je oborio pogled.

– Moja šutnja samo prikriva moje zbunjene misli, gospođo – rekao je nježno. – U našem malom plemenu nemamo žena koje bi se s vama mogle mjeriti.

– Takve riječi isto nisu prihvatljive kao mito – rekla je Zaćana hladno. – Pa, svećeniče, nadam se da su tvoje informacije zanimljive. Hoćeš li mi reći o čemu se radi?

Ovo je bio trenutak Dimiskijeve male pobjede. Gurnuo je ruke ispod odjeće i zatresao glavom.

– Zadržat ću ih za nekoga s više autoriteta – rekao je. – Žao mi je, gospođo, ali ne mogu ih povjeriti vama.

Činilo se da nije uvrijeđena. Bila je dovoljno sigurna u sebe da joj se ruke nisu pomicala na površini stola.

– Pozvat ću svog nadređenog – rekla je. Jedan je od stražara izišao i ubrzo se vratio sa živahnim sredovječnim čovjekom.

Lice mu je bilo impresivno. Duboke su brazde tekle njegovim licem kao voda niz padinu, a plava je kosa bila prošarana sijedim vlasima. Oči su mu bile širom otvorene, usta navikla na zapovijedi. Opustio se donekle pozdravljajući Zaćanu i otišao u kut popričati s njom nasamo. Povremeno je bacao poglede na Dimiskija dok je slušao što je ona govorila.

– Kako bi bilo da pokušamo pobjeći? – prošaptao je Fermour Žalopoj.

– Nemoj biti glup – Žalopoj mu je šapatom odvratio. – Nikad ne bismo izišli iz ove sobe, o barikadi i stražarima da i ne govorim.

Fermour je promumljao nešto nerazumljivo. Činilo se kao da će sam pokušati bijeg. Ali tada im je čovjek, koji je dosad razgovarao sa

Začanom, prišao i progovorio:

– Imamo neke testove koje ćemo iskušati na vama – rekao je blago. – Ubrzo ćemo vas ponovo pozvati ovdje, svećeniče. U međuvremenu – stražo, odvedite ove zarobljenike do ćelije tri, može?

Stražari su odmah poslušati. Usprkos Fermourovim protestima, on, Žalopoj i Dimiskije izgurani su iz sobe i uvedeni u neku sobu tek par metara niz hodnik, gdje su se za njima ponovo zatvorila vrata. Dimiskije je djelovao posramljeno, shvaćajući da bi ga nedavni pokušaj izvlačenja njega samog na njihov račun, mogao stajati njihova povjerenja. Počeo je utvrđivati svoj položaj, pokušavajući ih razvedriti.

– Dakle, tako, djeco moja – rekao je, pružajući im ruke – Dugo je putovanje počelo, kako kažu zapisi. Ovi su Daljani zaista civiliziraniji od nas i sigurno su nam spremili gadnu sudbinu. Izreći ću vam posljednju pomast.

Žalopoj se okrenuo i sjeo u najdalji kut sobe. Fermour isto. Svećenik ih je slijedio, čučajući na masivnim potkoljenicama i odmarajući ruke na koljenima.

– Drži se dalje od mene, svećeniče! – rekao je Žalopoj. – Ostavi me na miru!

– Zar nemaš hrabrosti, bogobožnosti? – pitao ga je svećenik. Glas mu je postao dubok i mutan. – Zar misliš da će ti Učenje dopustiti mir u ovim zadnjim trenucima? Moraš ući u Svijest po posljednji put. Zašto ovdje očajavati? Za tvoj težak život ovo je prokletstvo gotovo. Što je to u tvom umu toliko dragocjeno da se ne može u trenu obrisati? Bolestan si, Roy Žalopoj, i trebaš moje propovijedi.

– Recimo da više nisam u tvojoj župi, može tako? – umorno je rekao Žalopoj. – Brinut ću se sam za sebe.

Svećenik je napravio grimasu i okrenuo se Fermouru.

– A ti, prijatelju, što ti imaš za reći? – pitao je. Fermour se nasmiješio. U međuvremenu se sredio.

– Samo bih htio provesti jedan sat s ovom ljupkom inspektoricom Začanom – onda ću sretno na put – rekao je. – Možeš li mi to srediti, Dimiskije?

Prije nego je Dimiskije pronašao moralno ispravan odgovor, vrata su se otvorila i ušlo je ružno lice, a onda ruka, dozivajući svećenika. Dimiskije je ustao, popravljajući si odjeću.

– Izreći ću koju dobru riječ za vas, djeco – rekao je i išetao dostojanstveno u hodnik slijedeći stražara. Minutu poslije stajao je pred inspektoricom i njezinim nadređenim. Ovaj je drugi počeo govoriti, naslonjen na rub stola.

– Širenje tebi. Ti si Henry Dimiskije, svećenik, nije li tako? Moje je ime Gorjan, Gospar Gorjan, i zadužen sam za ispitivanje tuđinaca. Tko god bude doveden u Dalj, dođe k meni i inspektorici Začani. Ako si zaista to što kažeš da jesi, nećemo ti nauditi – ali neke su čudne stvari isplazile iz Pustih Puta i moramo se zaštititi. Kažu mi da si ovdje došao s namjerom da nam daš neke informacije?

– Prošao sam dug put, kroz mnogo paluba – Dimiskije je rekao – i nisam zadovoljan vašim dočekom.

Gospar Gorjan nagnuo je glavu.

– Što nam to imaš za reći? – pitao je.

– To mogu odati samo kapetanu.

– Kapetanu? Kakvom kapetanu? Kapetanu straže? Nema drugog kapetana.

Ovo je Dimiskija dovelo u nezgodnu situaciju, jer nije htio upotrijebiti riječ „brod“ prije nego za to dođe vrijeme.

– Tko je tvoj nadređeni? – pitao je.

– Inspektorica Začana i ja odgovaramo samo Vijeću petorice – reče Gorjan, ljutitim glasom. – Ti ne možeš pred Vijeće dok mi nismo procijenili važnost tvojih informacija. Hajde, svećeniče – imamo i druga posla! Strpljenje je staromodna vrlina koju nemam. Što je tako važno da to tako naglašavaš?

Dimiskije je oklijevao. Vrijeme definitivno nije bilo pravo. Gorjan je ustao kao da će otići, Začana se činila nemirnom. U svakom slučaju više se nije mogao izvlačiti.

– Ovaj je svijet – počeo je naširoko – cijeli Dalj i Pusti Puti, sve do udaljenog Krmostubija, jedno tijelo, brod. A brod su napravili ljudi i kreće se u prostoru koji se zove svemir. Imam dokaze za to. – Zastao je kako bi procijenio njihove reakcije. Gorjan mu se činio zbunjenim. Dimiskije je nastavio, rječito objašnjavajući posljedice svoje teorije. Završio je riječima: – Ako mi budete vjerovali, vjerovali i

dali vlast, pokrenut ću ovaj brod – a možete biti sigurni da on to jest – prema njegovom odredištu i svi ćemo se zauvijek osloboditi ropstva.

Naglo je prestao govoriti. Lica su im bila nacerena. Pogledali su se i kratko nasmijali. Dimiskije je trljao svoje obraze u nelagodi.

– Nemate u mene povjerenja jer dolazim iz malog plemena – promrmljao je.

– Ne, svečeniče – rekla je djevojka. Ustala je i stala ispred njega. – Vidiš – mi u Dalju već odavno znamo da je ovo brod i da putuje kroz svemir.

Dimiskije je otvorio usta.

– Dakle – kapetan broda – pronašli ste ga? – uspio je promucati.

– Kapetan ne postoji. Otišao je na Dugo putovanje prije mnogo generacija.

– Onda – Kontrolna soba – pronašli ste to?

– Ni ona ne postoji – rekla je djevojka. – Imamo samo legendu o njoj, to je sve.

– Oh? – rekao je Dimiskije, odjednom umoran od uzbuđenja.

– U našem su plemenu čak i legende nestale – vjerojatno jer smo dalje od kontrole nego vi. Ali, ona mora postojati! Jeste li tražili?

Ponovo su se Gorjan i Začana pogledali; Gorjan je klimnuo kao odgovor na neizgovoreno pitanje.

– S obzirom na to da nisi natrapao na dio tajne – Začana je rekla Dimiskiju – možemo ti reći i cijelu istinu. Znam da to nije općepoznata stvar u Dalju – ali je mi, elita, čuvamo za slučaj ludila ili pobune. Kako kaže poslovice, istina nikome nije pomogla. Brod je brod, kako kažeš. Nema kapetana. Brod ide bez kontrole kroz svemir, non-stop. Možemo samo pretpostavljati da smo izgubljeni. Mislimo da ćemo zauvijek putovati, dok svi na brodu ne odu na Dugo putovanje. Ne možemo se zaustaviti – jer, iako smo pretražili cijeli Dalj, Kontrolna soba ne postoji!

Utihnula je, gledajući Dimiskija ljubazno dok je on gutao ove teško probavljive podatke, sve je bilo presablasno za shvatiti.

– ...neki teški grijeh naših predaka – promrmljao je, povlačeći kažiprst praznovjerno preko svoga grla. Onda se sabrao.

– Ali, Kontrolna soba postoji – rekao je. – Pogledajte, imam dokaz!

Iz svoje prljave tunike izvadio je čitač s dijagramima i mahnuo njime ispred njih.

– Pretražili su te na barikadi – rekao je Gorjan. – Kako si uspio to sakriti?

– Recimo to ovako – zahvaljujući bujnom runu pod mojim pazuhom – svećenik je odgovorio, namigujući Začani. Ponovo ih je impresionirao i vratio se u formu. Raširio je mali čitač po inspektoričinom stolu i dramatično pokazao na dijagram koji je prije pokazivao Žalopuju. Mali se mjehurić Kontrolne sobe jasno vidio na prednjem dijelu broda. Dok je drugo dvoje razgledavalo dijagram, on je objasnio kako ga je pronašao.

– Ovaj su predmet napravili Divovi – rekao je. – Očito je da je brod pripadao njima.

– To znamo i mi – reče Gorjan. – Ali ova je knjiga vrijedna. Sada konačno imamo točnu lokaciju Kontrolne sobe. Dođi, Začana, draga, idemo odmah pogledati.

Ona je otvorila duboku ladicu u stolu, uzela komator i remen i zakopčala ih oko uskog struka. To je bio prvi komator koji je Dimiskije ovdje vidio: očito ih nisu imali mnogo. Sjetio se da ih je Zelen-pleme imalo mnogo jer je otac starog Bregara naletio na skladište u Pustim Putima, daleko od Dalja.

Taman su trebali krenuti kada su se otvorila vrata i ušao je visok muškarac. Bio je dobro obučen, a kosa mu je bila duga i uredna. Gorjan i Začana pokornim su mu stavom izrazili poštovanje.

– Čuo sam da imaš zarobljenike. Gosparu Gorjane – polako je rekao pridošlica. – Jesmo li konačno uhvatili neke od Grginih ljudi?

– Bojim se da nismo, vijećniče Deight – rekao je Gorjan. – To su samo tri lutalice iz Pustih Puta. Ovo je jedan od njih.

Vijećnik je pogledao Dimiskija, koji je skrenuo pogled.

– A druga dvojica? – upitao je vijećnik.

– Oni su u ćeliji tri, vijećniče – rekao je Gorjan. – Ispitat ćemo ih poslije. Inspektorica Začana i ja upravo testiramo ovog zarobljenika.

Za tren se činilo da vijećnik oklijeva. Onda je klimnuo glavom i u tišini se povukao. Svećenik je bio impresioniran i gledao je za njim – rijetko se dešavalo da je netko na svećenika ostavio dojam.

– To je – objasnio je Gorjan Dimiskiju – bio vijećnik Zac Deight, jedan od članova Vijeća petorice. Pazi kako se pred njima ponašaš,

a posebno pred Deightom.

Začana je svećenikov čitač strpala u džep. Izišli su iz sobe taman kada je stari vijećnik zamicao za zid hodnika. Krenuli su na dug put prema krajnjem dijelu Dalja, tamo gdje je dijagram označavao Kontrolnu sobu, i trebalo bi im nekoliko razdoblja sna i budnosti da nisu imali kartu i da su posvuda rasli ponici i druge prepreke.

Dimiskije je, mada prilično zabavljen svojim budućim planovima – jer će otkriće Kontrolne sobe nesumnjivo poboljšati njegov položaj – zainteresirano razgledavao okolinu. Uskoro je shvatio da je Dalj daleko od prekrasnog mjesta koje su opisivale priče i kako se njemu na prvi pogled činilo. Prošli su pored mnogo ljudi, većina njih bila su djeca. Svi su se oblačili slabije nego u Nastambama. Odjeća je bila čista i uredna, iako su tijela bila mršava, a kosti vidljive. Očito nije bilo mnogo hrane. Dimiskije je mislio da je to zbog slabog kontakta s guštaram, Dalj je vjerojatno imao manje lovaca nego Nastambe, i, naravno, slabijih lovaca. Također je shvatio, kako su napredovali, da je cijeli Dalj, od barikade na Palubi 24, do kraja na Palubi 1, pod njihovom kontrolom, ali su samo palube 22 do 11 bile nastanjene, i to djelomično.

Kad su prolazili pored Palube 11, svećenik je vidio dio objašnjenja toj sporadičnoj naseljenosti. Tri su cijele palube bile neosvijetljene. Gospar Gorjan upalio je svjetlo na pojasu i nastavili su u polumraku. Ako je tama bila opasna u Pustim Putima, očito je bila opasna i ovdje, gdje su koraci odzvanjali šuplje i ništa se nije micalo. Kad su došli do Palube 7 i stigli na svjetlo, situacija nije bila ništa bolja. Jeka ih je još uvijek pratila i na sve je strane sve bilo porušeno.

– Pogledajte! – Gorjan je uskliknuo, pokazujući mjesto gdje je dio zida izrezan i odbačen do oplata. – Jednom je na brodu bilo oružje koje je to moglo napraviti! Volio bih da sada imamo tako nešto, da prosiječemo kroz zid. Brzo bismo našli put do svemira.

– Da su barem negdje izgradili prozore, možda prvobitna namjena broda ne bi bila zaboravljena – rekla je Začana.

– Prema karti – primijetio je Dimiskije – postoje dovoljno veliki prozori u Kontrolnoj sobi.

Utihnuli su. Okolina je bila sumorna i gušila je svaki razgovor. Većina je vrata bila otvorena, sobe su bile sve punije strojevima, tihim, razbijenim, ugušenim pod prašinom generacija.

– Mnogo se čudnih i nama nepoznatih stvari dogodilo na brodu – rekao je neraspoloženo Gorjan. – Duhovi su među nama, rade protiv nas.

– Duhovi? – pitao je Dimiskije. – Vjeruješ li u njih. Gospar Gorjan?

– Ono što je Ruder mislio je – rekla je Začana – da imamo dva problema. Prvi je problem broda – kuda ide i kako ga zaustaviti: to je problem u pozadini, uvijek s nama. Drugi problem raste, nisu ga imali naši preci; postoji čudna rasa na brodu koja ovdje nije bila prije.

Svećenik je buljio u nju. Pažljivo je zagledala u sve sobe, kako su prolazili pored njih; Gorjan je bio jednako oprezan. Osjećao je da su mu se dlačice na vratu nakostriješile.

– Misliš na – Izvanjske? – pitao je.

Klimnula je potvrdno. – Natprirodna rasa koja se lažno prikazuje da su ljudi... – rekla je. – Znaš i sam, bolje od nas, da je tri četvrtine broda zapravo džungla. U vrućem blatu guštare, negdje, nekako, rođena je nova rasa, koja se pretvara da su ljudi. Ali nisu ljudi, nego neprijatelji. Dolaze iz tajnih mjesta, špijuniraju nas i ubijaju.

– Uvijek moramo biti na oprezu – rekao je Gorjan. Od tada je i Dimiskije gledao kroz svaka vrata.

Sada se okolina promijenila. Tri koncentrična hodnika na svakoj palubi postala su dva, promijenila im se zakrivljenost. Paluba 2 sastojala se samo od jednog hodnika i jednog kruga sa sobama uokolo, a u sredini je bio veliki otvor prema Glavnom hodniku, zauvijek zabrtvljen. Gorjan je lagano pokucao po njemu.

– Ako je ovaj hodnik jedini ravni hodnik na brodu, ako ga otvorimo – rekao je – mogli bismo doći do Krmostublja na drugoj strani broda u kraćem vremenu nego što traje jedno razdoblje budnosti!

Zatvoreno spiralno stubište sada je bilo jedini put naprijed. Dimiskije ih je vodio, mada mu je srce tuklo; Kontrolna bi soba trebala biti na vrhu, ako je dijagram prikazivao istinu.

Na vrhu, slabo im je svjetlo pokazalo malu okruglu sobu, potpuno nenamještenu, golog poda i zidova. Ničega ovdje nije bilo. Dimiskije se bacio prema zidu, tražeći vrata. Ništa. Od bijesa je počeo plakati.

– Lagali su! – vikao je. – Lagali su! Svi smo mi žrtve čudovišne... čudovišne...

Ali se nije mogao sjetiti nijedne dovoljno jake riječi.

II

Roy Žalopoj je zijeenuo i po dvadeseti put promijenio svoj položaj na podu ćelije. Bob Fermour sjedio je leđima oslonjen na vrata, okrećući svoj veliki prsten neprekidno oko prsta desne ruke. Nisu imali što reći jedan drugome: ništa za reći, ništa za misliti. Odahnuli su kada se ružni stražar ponovo pojavio na vratima i pozvao Žalopoj s nekoliko odabranih riječi poruge.

– Vidimo se na Putovanju – rekao je veselo Fermour dok je Žalopoj ustajao.

Žalopoj mu je odmahnuo i slijedio stražara dok mu je srce lupalo sve brže. Nisu ga odveli u sobu gdje ga je intervjuirala inspektorica Začana nego natrag tamo gdje su ih prvo zatvorili na Palubi 24, pored barikada. Ružni je stražar zalupio vratima.

Žalopoj je ostao sam s Gosparom Gorjanom. Ispitivač tuđinaca je, pod pritiskom sve većeg broja nevolja, izgledao umornije nego ikada. Kao da su ga obrazi boljeli, pridržavao ih je dugim prstima. Prsti nisu ulijevali povjerenje, mogli su biti okrutni, iako su trenutno, na toj izrovanoj površini, izgledali više kao ruke koje same sebe muče.

– Širenje tebi – rekao je teško.

– Širenje – odvratio je Žalopoj. Znao je da će ga testirati, ali više ga je brinulo što Začana nije ovdje.

– Imam neka pitanja za tebe – rekao je Gorjan. – Preporučam ti da na njih točno odgovoriš, zbog mnogo razloga. Prvo, gdje si rođen?

– U Nastambama.

– Tako zovete svoje selo? Imaš li braće ili sestara?

– U Nastambama slijedimo Učenje – rekao je Žalopoj prkosno.

– Ne poznajemo braću i sestre nakon što prerastemo majčin struk.

– Dovraga s tim Učenjem – Gorjan se naglo zaustavio, gladeći obrvu kao da se jedva suzdržava. Nije podignuo pogled, nego je rekao umorno: – Koliko bi braće i sestara prepoznao da znaš koji su?

– Samo tri sestre.

– Nemaš braće?

– Imao sam jednog. Pobjegao je odavno.

– Kakve dokaze imaš da si rođen u Nastambama?

– Dokaze! – Žalopoj je ponovio. – Ako želiš dokaze, idi i hvataj moju majku. Ona još živi tamo. Bit će joj drago, ispričat će ti sve potanko.

Gorjan je ustao.

– Shvati – rekao je – nemam vremena ispitivati te civilizirano. Svi na brodu u gadnoj su situaciji. To je brod, razumiješ, i putuje pitaj Boga kamo, star je i škripi, a pun je fantoma i tajni i zagonetki i bola – i neka budala to mora srediti prije nego bude prekasno, ako već nije prekasno! – Zastao je. Otkrivao se previše: sam je sebe smatrao tom budalom koja nosi cijeli teret sama. Smirenije je nastavio. – Ono što ti pokušavam reći je da smo svi zamjenjivi, i ako ne možeš biti od koristi, ideš na Dugo putovanje.

– Žao mi je – rekao je Žalopoj. – Surađivao bih više da znam na kojoj sam strani.

– Na svojoj si strani. Nije li te Učenje to naučilo? „Čovječanstvo se proučava u pojedincu“, sebi ćeš najbolje služiti ako odgovoriš na moja pitanja.

Prije bi se Žalopoj vjerojatno predao, sada, svjesniji sebe, pitao je još jedno pitanje: – Nije li Henry Dimiskije odgovorio sve što ste htjeli znati?

– Svećenik nas je zaveo na krivi put – rekao je Gorjan. – Na Putovanju je. To je uobičajena kazna kad se iskušava moje strpljenje.

Nakon što se oporavio od šoka koji su izazvale ove vijesti, Žalopoj je počeo razmišljati o istini, nije sumnjao u Gorjanovu okrutnost – čovjek koji ubija za stvar, ubija bez razmišljanja – ali teško da je mogao vjerovati da više nikada neće vidjeti brbljavog svećenika. Usput je odgovarao na Gorjanova pitanja. Odnosila su se uglavnom na avanturu po Pustim Putima. Ubrzo je Žalopoj prepričavao sve kako su ga Divovi uhvatili, kad je ispitivač poskočio:

– Divovi ne postoje! – rekao je. – Odavno su izumrli. Od njih smo naslijedili brod.

Iako nepovjerljiv i skeptičan, nastavio ga je ispitivati o detaljima, baš kao i Dimiskije onda, i bilo je očito da je polako prihvaćao Žalopojevu priču. Lice mu se zamutilo, razmišljajući lupkao je svojim dugim prstima po stolu.

– Izvanjske znamo kao neprijatelje – rekao je – ali Divove smo oduvijek smatrali starim saveznicima čije smo kraljevstvo preuzeli uz njihovo dopuštenje. Ako još uvijek žive negdje u Pustim Putima, zašto se ne pokažu – osim ako nemaju neki mračni razlog? Već imamo dovoljno nevolja na vratu.

Žalopoj je ponovio da ga Divovi nisu ubili, mada su to lako mogli; nisu ubili ni Erna Rofferyja, iako se ne zna što se s njim dogodilo. Sve u svemu, njihova je uloga bila nejasna.

– Skoro da vjerujem u tvoju priču. Žalopoje – rekao je Gorjan na kraju – jer s vremena na vrijeme do nas dolaze priče – ljudi se kunu da su vidjeli Divove. Ali to su priče! Glasine! Nemamo nikakve opipljive dokaze. No, bar se Divovi ne čine kao prijetnja Dalju – i najbolje od svega, ne čini se da su u dosluhu s Izvanjskima. Ako njih možemo rješavati posebno, to bi već bilo nešto.

Utihnuo je načas i onda upitao: – Koliko je daleko do tog mora gdje su te Divovi uhvatili?

– Mnogo paluba – možda četrdeset.

Gospar Gorjan podignuo je ruke nezadovoljno.

– Predaleko! – rekao je. – Mislio sam da bismo mogli tamo otići... ali Daljani ne vole ponike.

Vrata su se naglo otvorila. Stražar je bez daha stajao na do vratku i bez uvoda progovorio.

– Napad na barikadu. Gosparu Gorjane! – vikao je. – Dođite odmah – trebaju vas.

Gorjan je odmah ustao, lice mu je bilo mračno. Na pola puta do vrata zastao je, okrećući se prema Žalopaju.

– Ostani ovdje – zapovjedio je. – Vratit ću se čim budem mogao.

Vrata se zalupe. Žalopoj je ostao sam. Kao da ne vjeruje svojim očima, ogledao se oko sebe. Na drugom zidu, iza Gorjanovog stolca, bila su druga vrata. Oprezno je otišao do njih i gurnuo ih. Otvorila su se. Iza je bila još jedna soba, manja, s još jednim vratima na drugom kraju. U maloj je sobi bila samo potrgana ploča s instrumentima na zidu i četiri ruksaka na podu. Žalopoj je prepoznao da su to njegov, Dimiskijev, Fermourov i Prkosov ruksak. Iako se činilo da su sve stvari još uvijek unutra, bilo je očito da su ih pretražili. Žalopoj je bacio brz pogled, prešao preko sobe i otvorio druga vrata.

Vodila su u pokrajnji hodnik. Iz jednog je smjera dopirao zvuk glasova; u drugom su smjeru, tek par koraka udaljeni, bili – ponici. Izgledalo je kao da nema stražara. Žalopoju je srce nabijalo u grlu, zatvorio je vrata za sobom i naslonio se na njih kako bi odlučio. Treba li pokušati pobjeći ili ne?

Dimiskije je bio mrtav, ništa nije govorilo da neće i njega ubiti. Bilo bi pametno pobjeći – ali kuda? Nastambe su bile predaleko za jednog čovjeka. No, obližnja bi plemena mogla prihvatiti lovca. Žalopoj se sjetio da ih je Začana pogrešno smatrala članovima nekog plemena koje je napadalo Dalj. Jedva da je o tome i stigao razmišljati u svoj gužvi oko zarobljavanja, ali možda je to bila ista banda koja je sada napadala barikade. I oni bi mogli znati cijeniti lovca koji barem nešto zna o Dalju.

Nabacio je svoj ruksak na leđa, otvorio vrata, pogledao lijevo i desno i potrčao prema guštari.

Sva su druga vrata na hodniku bila zatvorena, osim jednih. Instinktivno je pogledao unutra dok je prolazio pored njih – i zastao u trenu. Stao je na prag, paraliziran.

Na kauču u sobi, opušteno, kao da spava, ležalo je tijelo. Noge su bile prekrižene, a ofucana halja zgužvana pod glavom umjesto jastuka, lice mu je bilo melankolično, poput buldoga koji se prejeo.

– Henry Dimiskije! – povikao je Žalopoj, ne skidajući oči s poznatog mu profila. Kosa i sljepoočica bile su zamrljane krvlju. Nagnuo se nad njega i nježno dotaknuo svećenikovu ruku. Bila je hladna kao kamen.

U trenu se oko Žalopoja ponovo sklopila stara mentalna atmosfera Nastambi. Učenje je bilo instinktivno, gotovo kao refleks. Bez razmišljanja zauzeo je prvi položaj pokornosti, ritual straha. Strahu se ne smije dopustiti da uđe u podsvijest, kaže Učenje: mora ga se odglumiti iz sebe, i to odmah, složenim ritualom izražavanja straha. Zbog klanjanja, naricanja i gesti poštovanja, Žalopoj je zaboravio koliko je želio pobjeći.

– Bojim se da moramo prekinuti ovu uspješnu demonstraciju – rekao je hladan ženski glas iza njega. Uplašen, Žalopoj se ispravio i okrenuo. Uperenog komatora, s dva stražara pored sebe, tamo je stajala Začana. Usne su joj bile prekrasne, ali njezin smiješak nije pozivao.

Tako je završio Žalopojev test.

Sad su Fermoura uveli u sobu na Palubi 24. Gospar Gorjan sjedio je tamo isto kao i sa Žalopojem, postavljajući pitanja ipak donekle brže i naglije. Počeo je, kao i sa Žalopojem, od pitanja gdje je rođen.

– Negdje u guštari – rekao je Fermour svojim uobičajenim sporim govorom. – Nikada nisam saznao gdje točno.

– A zašto ne u plemenu?

– Roditelji su mi bili bjegunci iz svog plemena. Jedno od onih malih plemena u Sridi – manjeg od Nastambi.

– A kad si došao u Zelen-pleme?

– Kad su mi roditelji umrli – rekao je Fermour. – Imali su puzeću gnjilež. Do tada sam već odrastao.

Gorjanova usta, iako već prirodno velika, produžila su se u prorez. U rukama je balansirao gumeni pendrek. Počeo je hodati gore-dolje ispred Fermoura, pažljivo ga promatrajući.

– Imaš li ti ikakvih dokaza za ovo što govoriš? – pitao je. Fermour je bio blijed, napet i neprekidno je okretao prsten na ruci.

– Kakav dokaz? – pitao je suhих ustiju.

– Bilo kakav. Bilo što o tvom podrijetlu što bismo mogli provjeriti. Nismo samo malo selo u Pustim Putima, Fermoure. Kad dolutaš k nama iz guštare, moramo znati tko ili što si ti... dakle?

– Dimiskije, svećenik, može jamčiti za mene.

– Dimiskije je mrtav. Osim toga, zanima me netko tko te je znao kao dijete: bilo tko. – Okrenuo se tako da su bili licem u lice. – Ukratko, Fermoure, želim nešto što mi očito ne možeš dati – dokaz da si čovjek!

– Više sam čovjek od tebe, ti mali. – Dok je govorio, Fermour je poskočio, zamahujući šakom.

U hipu je Gorjan odskočio i Fermourovu ruku udario pendrekom. Fermourova je ruka utrnila, a lice mu se stisnulo u bijesnom grču.

– Refleksi su ti prespori – rekao je oštro Gorjan. – Već si me mogao iznenaditi do sada.

– Uvijek su me zvali Spori u Nastambama – rekao je Fermour, držeći se za rukav.

– Koliko si dugo sa Zelen-plemenom? – Gorjan je tražio odgovore, približavajući se Fermouru ponovno i ljuljajući pendrek kao da jedva čeka idući udarac.

– Oh, ne snalazim se dobro s vremenom. Dva puta stotinu tuceta razdoblja sna i budnosti.

– Mi u Dalju ne koristimo te vaše primitivne metode računanja vremena, Fermoure. Četiri razdoblja zovemo jedan dan. To bi značilo da si s plemenom... šesto dana. Dugo vremena za jednog čovjeka.

Stajao je gledajući Fermoura kao da nešto očekuje. Vrata su se naglo otvorila i stražar se pojavio na pragu, daščući.

– Napadaju nas na barikadi. Gosparu Gorjane – povikao je. – Dođite odmah – trebamo vas.

Na putu prema vratima, Gorjan se zaustavio i okrenuo prema Fermouru smrknuo.

– Ostani ovdje! – naredio je. – Vratit ću se čim budem mogao.

U sobi pored Žalopoj se polako okrenuo prema Začani. Spremila je komator natrag u korice na pojasu.

– Znači, ta je priča o napadu na barikadama samo trik da Gospar Gorjan izađe iz sobe? – rekao je.

– Tako je – rekla je mirno. – Pogledaj što će sad Fermour učiniti. Duže je vrijeme Žalopoj gledao u njezine oči. kao da su ga one uhvatile.

Bio joj je blizu, njih dvoje sami u sobi, koju je ona nazvala soba za promatranje, pored one u kojoj je Fermour bio sada, a Žalopoj prije. Tada se trgnuo za slučaj da mu se izraz mogao čitati na licu i pogledao ponovo kroz otvor na zidu.

Taman je pogledao na vrijeme da vidi Fermoura kako uzima mali stolac bez naslona s jednog kraja sobe, vuče ga u sredinu, penje se na njega i poseže za rešetkom koja je bila na stropu, kao i u većini kabina. Prsti su mu se bespomoćno zaljuljali nekoliko centimetara ispod rešetke. Nakon nekoliko bezuspješnih pokušaja skakanja i stajanja na prstima, Fermour se ogledao po sobi u očajanju i pronašao vrata sobe u kojoj je bio njegov ruksak. Odgurnuo je stolac, utrčao u drugu sobu i nestao sa Žalopojevog vidika.

– Pobjegao je, baš kao i ja – rekao je Žalopoj, suočavajući se ponovo sa sivim očima.

– Moji će ga ljudi pokupiti prije nego stigne do ponika – rekla je bezbrižno Začana. – Uopće ne sumnjam da je tvoj prijatelj Fermour Izvanjski, ali uskoro ćemo biti sigurni.

– Bob Fermour! Ne može biti!

– Raspravljat ćemo o tome poslije – rekla je. – U međuvremenu, Roy Žalopoj, ti si slobodan čovjek – koliko smo to svi mi. Imaš znanje i iskustvo, i nadam se da ćeš nam pomoći riješiti neke od naših problema.

Bila je puno ljepša i strašnija nego što je Gwenny ikada mogla biti. Glas mu je odavao nervozno uzbuđenje dok je govorio: – Pomoći ću vam kako god mogu.

– Gospar Gorjan bit će ti zahvalan – rekla je oštrim glasom, odmičući se od njega. To ga je vratilo u stvarnost i pitao je, jednako oštro, što to Izvanjski rade da ih se svi tako boje; jer iako ih se boji Zelen-pleme, to je bilo samo zato jer su neobični, ne opasni.

– Nije li to dovoljno? – pitala je. A onda mu je ispričala o moćima Izvanjskih. Nekoliko ih je Gospar Gorjan već uhvatio raznim metodama ispitivanja i svi su osim jednog pobjegli. Bili su u ćelijama vezanih ruku i nogu, ponekad i bez svijesti – i potpuno su nestali; ako su stražari i bili s njima, poslije su nađeni bez svijesti i bez tjelesnih ozljeda.

– A onaj Izvanjski koji nije pobjegao? – pitao je Žalopoj.

– Umro je pod mučenjem. Ništa od njega nismo izvukli osim da je došao iz ponika.

Izvela ga je iz sobe. Nabacio je ruksak na leđa, hodajući umorno pored nje, ponekad bacajući pogled na njezin profil, oštar i blistav kao svjetiljka. Više mu se nije činila prijateljska, raspoloženja su joj bila hirovita, pokušao se prema njoj ponašati kao što se u Nastambama ponašalo prema ženama – ali Nastambe su se činile tisuću budnih razdoblja zastarjelima.

Na Palubi 21 Začana je zastala.

– Ovdje je stan za tebe – rekla je. – Moje su prostorije tri vrata dalje, a Ruder Gorjan je preko puta mene. On ili ja uskoro ćemo te pokupiti za ručak.

Otvarajući vrata, Žalopoj je zavirio u sobu.

– Nikada nisam vidio ovakvu sobu – rekao je impresioniran.

– Baš sve nepogodnosti si proživio, zar ne? – rekla je ironično i ostavila ga. Žalopoj je gledao za njom, skinuo svoje otrcano cipele i ušao u sobu.

Nije bila previše luksuzna, umivaonik i slavina iz koje je curio mali slap vode i krevet od grube tkanine, a ne lišća. Ono što je na njega

zaista ostavilo dojam bila je slika na zidu, šareni vir boja, apstraktna, no s nekim svojim značenjem. Tamo je bilo i ogledalo u kojem je Žalopoj našao još jednu sliku neke grube spodobe, prljava lica, kose slijepljene osušenim milteksom, poderane odjeće.

Sredio se, oprao, mrko razmišljajući o tome što je Začana mogla misliti vidjevši takav barbarski izgled. Dobro se istrljao, obukao čistu odjeću iz ruksaka i pao iserpljen na krevet – no bez sna; odjednom su mu se misli počele utrkivati.

Gwenny nije bilo, Rofferyja više nije bilo. Prkosa, Dimiskija, sad i Fermoura – Žalopoj je bio sam. Nudila mu se mogućnost za novi početak – i uzbuđivala ga je. Samo mu je pomisao na Dimiskijevo lice, blistavo od ponuda i dobroćudnosti, donosila tugu.

Još je uvijek žestoko razmišljao kad je Gospar Gorjan zavirio u sobu.

– Dođi, idemo jesti – rekao je jednostavno.

Žalopoj je krenuo za njim promatrajući pažljivo kako će se prema njemu ponašati, ali je ispitivač bio zaokupljen svojim mislima, a svoj stav prema Žalopaju nije otkrivao. A onda je uhvatio Žalopojev pogled i rekao: – Pa, pokazalo se da je tvoj prijatelj Izvanjski. Kada je bježao prema poncima i ugledao tijelo tvog svećenika, samo je nastavio trčati. Naši su ga stražari dočekali i lako svladali.

Nestrpljivo odmahujući glavom na Žalopojev zbunjen izraz lica, Gorjan je objasnio: – On nije običan čovjek, odrastao u nekom dijelu broda, jer bi se automatski zaustavio i započeo ritual pred tijelom prijatelja: ta je ceremonija utisnuta u svako ljudsko dijete od rođenja. To je ono što si ti učinio, što nas je konačno uvjerilo da si čovjek.

Utihnuo je sve dok nisu stigli do sale za ručanje, jedva pozdravljajući muškarce i žene koji su mu se obraćali na putu. U sali je već sjedilo nekoliko časnika i jelo. Za jednim je stolom sjedila Začana, sama. Kad ju je ugledao, Gorjan se odmah razvedrio, prišao joj, stavljajući joj ruku na rame.

– Laura, draga moja – rekao je. – Kako te je lijepo naći ovdje. Treba nam pivo – moramo proslaviti hvatanje još jednog Izvanjskog – i ovaj nam neće pobjeći.

Smiješeći mu se, rekla je: – Nadam se da ćeš i pojesti nešto, Ruder.

– Znaš kako je budalast moj želudac – rekao je, dozivajući dežurnu i usput objašnjavajući detalje Fermourova zarobljavanja. Žalopoj nije bio sretan kad je sjeo pored njih. Nije mogao svladati ljubomoru prema Gorjanu, koji je tako lako razgovarao sa Začanom, iako je ispitivač bio dvostruko stariji od nje. Pivo su donijeli na stol ispred njih, i hranu, neko čudno bijelo meso odlična okusa: bilo je prekrasno jesti bez kukaca oko glave, koji su u Pustim Putima često postajali začin svakom zalogaju, pa je Žalopoj prekapao po svom tanjuru s više entuzijazma od Gorjana.

– Izgledaš malodušno – primijetila je Začana, prekidajući Gorjana – a trebao bi biti veseo. Bolje je ovdje, zar ne, nego zaključan u ćeliji s Fermourom?

– Fermour mi je bio prijatelj – rekao je Žalopoj, koristeći prvi izgovor za svoje neraspoloženje koji mu je pao na pamet.

– Isto je tako bio i Izvanjski – Gorjan je rekao teško. – Pokazuje sve njihove osobine. Bio je spor, težak, nije puno govorio... Već ih polako prepoznajem čim ih pogledam.

– Genijalan si, Ruder – Začana je rekla, smijući se. – Kako bi bilo da pojedеш tu ribu? – I s naklonošću je svoju ruku stavila na njegovu.

To je vjerojatno bio razlog zašto je Žalopoj izgubio živce. Bacio je svoju vilicu.

– Gnjila genijalnost! – rekao je. – A što je s Dimiskijem? – on nije bio tuđinac, a ipak ste ga ubili. Mislite li da to mogu zaboraviti? Zašto očekujete od mene bilo kakvu pomoć kad ste njega ubili?

Napeto očekujući nevolju, Žalopoj je vidio da se ostali ljudi okreću prema njemu. Gorjan je otvorio usta i ponovo ih zatvorio, gledajući negdje iza Žalopoja na čije je rame pala teška ruka.

– Žališ za mnom, a to je i budalasto i preuranjeno – rekao je poznati glas. – Još se uvijek protiv svijeta boriš sam, nije li tako. Roy?

Žalopoj se okrenuo, zbunjen. Iza njega stajao je svećenik, smiješeći se, mršteći se, trljajući ruke. Stisnuo je srdačno Dimiskijevu ruku.

– Da, ja sam. Roy, i nitko drugi, velika me je podsvijest odbila prihvatiti – i nadam se da je vaš plan uspio. Gosparu Gorjane?

– Izuzetno dobro, svećeniče – rekao je Gorjan. – Pojedite nešto od ove neprobavljive hrane i objasnite svoju stranu priče svojem prijatelju, tako da nas gleda manje bijesno.

– Bio si mrtav! – rekao je Žalopoj.

– Samo jedno kratko Putovanje – reče Dimiskije, sjedajući i posežući za kriglom piva. – Ovaj vrač ovdje, Gospar Gorjan, smislio je neugodan način testiranja za tebe i Fermoura. Obojio mi je glavu krvlju štakora i omamio me nekom drogom kako bi dobio scenu smrti.

– Samo malo veća doza klornog hidrata – rekao je Gorjan, uz tajnoviti smiješak.

– Ali, dotaknuo sam te – bio si hladan – Žalopoj je protestirao.

– Još sam uvijek hladan – reče Dimiskije. – To je učinak te droge. A kakav je to zvjerski protuotrov bio što su mi ga uštrcali tvoji ljudi?

– Strihnin, mislim da se tako zove – rekao je Gorjan.

– Vrlo neugodno. Ipak, ja sam heroj, Roy: uvijek sam bio svetac, sad sam i heroj. Zavjerenici su također pristali da mi daju vruće kave kad se probudim; nikada nisam okusio ništa tako dobro u Nastambama... Ali, ovo je pivo bolje.

Njegove su oči preko ruba krige srele još uvijek zbunjene Žalopojeve oči. Namignuo je i podrignuo se namjerno.

– Nisam duh, Roy – rekao je. – Duhovi ne piju.

Prije nego što su završili obrok Gospar Gorjan se već bio uznemirio, promrmlijao je neku ispriku i otišao.

– Previše radi – rekla je Začana, dok su ga njezine oči pratile do izlaza. – Svi moramo puno raditi. Prije spavanja trebamo sve isplanirati, jer ćemo u idućem razdoblju budnosti imati puno posla.

– Ah – rekao je Dimiskije živahno, ispred prazna tanjura – to sam želio čuti. Razumiješ da se ja za sve ovo zanimam čisto teološki, ali ono što bih želio znati je – što tu ima za mene?

– Prvo ćemo istjerati vruga iz Izvanjskih – nasmiješila se. – Ako ga budemo pravilno ispitivali, Fermour će otkriti njihovo tajno skrovište. Idemo tamo – ubijemo ih, i onda smo slobodni usredotočiti se na otkrivanje svih brodskih zagonetki.

Ovo je rekla brzo, kao da izbjegava dodatna pitanja te ih izvela iz sale i provela kroz nekoliko hodnika. Dimiskije, sada ponovo sasvim priseban, iskoristio je trenutak da Žalopoju opiše njihovu beskorisnu potragu za Kontrolnom sobom.

– Toliko se toga promijenilo – žalila se Začana. Prolazili su kroz čelična povezna dvostruka vrata između paluba. Pokazala je na njih, govoreći: – Ova vrata, na primjer – na nekim su mjestima otvorena,

na nekima zatvorena. Sva vrata prema Glavnom hodniku su zatvorena – što je dobro, jer bi inače svaka lutalica došla ravno u Dalj. Ali, ta vrata ne možemo po želji otvarati i zatvarati, kao što su to mogli Divovi dok je brod bio njihov. Onakva kakva su sada, ista su već generacijama; ali negdje mora postojati poluga koja njima upravlja. Tako smo bespomoćni. Ništa nije pod našom kontrolom.

Lice joj je bilo napeto, čvrstina vilice jače izražena. Intuitivno Žalopoj je pomislio: „Profesionalna deformacija, kao i Gorjan, jer poistovjećuje svoj posao s njim.“ Iznenadio se isprva, a onda posumnjao u vlastito zapažanje, uz strašnu mentalnu sliku velikog broda u kojemu se svi nalaze, a koji zauvijek leti nekuda; priznao si je da su same činjenice bile dovoljne da se svatko zabrine.

Još je uvijek nastojao saznati njezinu reakciju kad ju je upitao: – Zar ste ti i Gospar Gorjan jedini koji radite na tom problemu?

– Za ime hema, ne! – rekla je. – Mi smo samo podređeni. Postoji nedavno osnovana skupina koja se zove Tim za preživljavanje, pa se oni, kao i drugi daljanski časnici, osim stražara, posvećuju toj zagonetki. Osim toga, dvojica iz Vijeća petorice nadgledaju: jednog ste upoznali – vijećnika Zaca Deighta, visokog, dugokosog čovjeka. Drugome vas upravo vodim – vijećniku Trigoninu. On je knjižničar. On će vam sve objasniti.

I tako su Roy Žalopoj i svećenik stigli na svoju prvu lekciju iz astronomije. Trigonin je, dok im je pričao, skakutao po sobi od predmeta do predmeta; bio je gotovo smiješan, tako mali i nervozan. Iako je bio ženskasto uredan, njegova je soba bila natrpana čitačima i raznim sitnicama, i prilično neuredna. Ovdje je zbrka pretvorena u umjetnost. Trigonin je prvo objasnio da su donedavno uništavani svi čitači ili videozapisi – kao što se radilo i u Nastambama, bilo zbog praznovjerja ili želje da se zadrži moć održavajući masu pokornom u neznanju.

– To je, bez sumnje, razlog zašto je i nestala ideja o brodu – rekao je Trigonin, hodajući ispred njih. – I to je razlog zašto su sve ovo što vidite uokolo gotovo svi podaci o Dalju koji postoje. Ostalog više nema. Ono što nam je dostupno daje nam samo djelić istine.

Kada je vijećnik započeo svoju priču, Žalopoj je zaboravio na njegove čudne geste. Zaboravio je sve osim čudesa priče koja se konačno slagala, moćna povijest sastavljena u ovoj sobi.

Prostorom kojim se kretao brod. kretali su se i drugi svjetovi – dvije druge vrste svjetova: jedan zvan sunce, koje je davalo toplinu i svjetlost, i drugi zvan planet. Planeti su ovisili o suncu. Na jednom od takvih planeta vezanih za sunce zvano Sol živjeli su ljudi, planet se zvao Zemlja i ljudi su bili razasuti po cijeloj površini, jer mu je unutrašnjost bila kruta i bez svjetla.

– Ljudi nisu padali s planete, čak i kad su živjeli na njegovom dnu – objasnio je Trigonin. – Otkrili su silu koja se zove gravitacija. Gravitacija nam omogućava da hodamo po cijeloj okrugloj palubi, a da ne padnemo s nje.

Mnogo je drugih tajni otkriveno. Pronašli su način kako da odu sa svog planeta i posjete druge oko njihovih sunaca. Tu su tajnu teško otkrili, jer im je trebalo mnogo vremena. Ostali su se planeti razlikovali od njihovog, ili su imali manje svjetla ili topline, ili previše. Zbog toga na njima nisu živjeli ljudi. Ovo je Zemljane zabrinjavalo.

Konačno su odlučili da će posjetiti planete drugih sunaca, kako bi otkrili što tamo ima, jer je Zemlja postajala sve napučenija. Malo je zapisa u Trigoninovoj zbirci, pa povijest ovdje postaje zbunjujuća, jer su neki govorili da je svemir prazan, a drugi da sadrži tisuće sunaca – zvijezda, kako su ih ponekad zvali.

Zbog nekog zaboravljenog razloga, ljudima je bilo teško odlučiti se na koji planet ići, ali su na kraju, uz pomoć instrumenata, pronašli sunce s planetima zvano Procyon, koje je bilo udaljeno samo jedanaest svjetlosnih godina. Da bi se ova udaljenost prešla – jer svemir nema ni topline ni zraka – putovanje bi moralo biti vrlo dugo, tako dugo da bi se nekoliko generacija ljudi moralo izmijeniti prije nego se stigne na odredište.

Zbog toga su ljudi izgradili ovaj brod u kojem se i sad nalaze, iz otpornog metala, s osamdeset i četiri palube, napunili ga svime što je moglo zatrebati, pa i znanjem, i pokrenuli ga česticama koje se zovu ioni.

Trigonin je brzo došao do kuta sobe.

– Pogledajte! – uzviknuo je. – Ovo je model planete koji su naši preci odavno napustili – Zemlje!

Podignuo je globus iznad glave. Mada oštećen lošim rukovanjem, izbljedio od vremena, još je uvijek prikazivao mora i kontinente.

Žalopoj se dojmilo i, mada nije znao zašto, okrenuo se prema Dimiskiju.

Suze su tekle niz obraze starog svećenika.

– Kako... kako lijepa priča – Dimiskije je jecao. – Mudar si čovjek, vijećniče, i sve ti vjerujem, svaku riječ. Kakvu su moć imali ti ljudi, kakvu moć! Ja sam tek bijedni stari provinejski svećenik, ništa ne znam, ali...

– Prestani dramatizirati, čovječe – rekao je Trigonin neočekivano grubo. – Ne misli više na svoj ego i usredotoči se na to što ti govorim. Činjenice su to – činjenice, ne emocije!

– Ti si naviknut na veličanstvenost priče, ja nisam – Dimiskije je još uvijek jecao. – Misliti o svoj toj moći...

Trigonin je pažljivo spustio globus i iznerviranim glasom rekao Začani: – Inspektorice, ako ovaj nemogući čovjek ne prestane cviljeti, morat ćete ga odvesti odavde. Ne podnosim šmrcaje. Znaete da to ne podnosim.

– Kada ćemo doći do tog planeta Procyona? – pitao je Žalopoj brzo.

Nije mogao podnijeti pomisao da će odavde otići prije nego sve bude ispričano.

– Pametno pitanje, mladiću – rekao je Trigonin, gledajući ga u oči vjerojatno prvi put. – I pokušat ću ti dati pametan odgovor. Čini se da je let do Procyonovih planeta imao dva cilja. Napravili su tako velik brod, ne samo zato što bi manji brod za toliko dugo vremena bio nepodnošljiv, nego i zato jer je morao nositi određeni broj ljudi koje su zvali kolonistima. Ti su se kolonisti trebali iskrcati na novi planet i tamo živjeti, razmnožavati se i razvijati. Brod je za njih vozio mnogo strojeva – pronašli smo popise inventara i neke strojeve – traktore, betonske miješalice, viličare – to su samo neki nazivi kojih se sjećam.

– Drugi je cilj bio prikupiti podatke o novom planetu, kao i uzorke, te ih vratiti na Zemlju zbog proučavanja.

Na svoj se trzav način vijećnik Trigonin pomaknuo do ormara i premještao stvari u njemu. Izvadio je metalni stalak s tucet okruglih limenki, dovoljno velikih da u njih stane ljudska šaka. Otvorio je jednu. Ispale su krhke pahulje kao prozirne staklene krhotine.

– Mikrofilm! – rekao je Trigonin, gurajući stopalom pahulje pod stol.

– Donijeli su mi to iz udaljenog dijela Dalja. Vлага ga je uništala, no da je i bio nedirnut, ne bi nam koristio: potreban je stroj da bi ga se pročitalo.

– Onda ne razumijem... – počeo je Žalopoj zbunjeno, ali je vijećnik podignuo ruku.

– Pročitat ću vam što piše na oznakama na limenkama – rekao je. – Onda ćete razumjeti. Samo su te oznake preživjele. Ova kaže: „FILM: Istraživanje Nove Zemlje, zračno, stratosferski, orbitalno, sredina ljeta, sjeverna hemisfera.” A ova: „FILM: Flora i fauna kontinenta A, Nova Zemlja.“ I tako dalje.

Spustio je limenke, načas zastao i dodao: – Dakle, mladiću, ovo je bio odgovor na tvoje pitanje: ovo su dokazi da je brod uspješno stigao do Procyonovih planeta. Sad se vraćamo na Zemlju.

U neurednoj je sobi zavladao duboka tišina, dok se svaki ponaosob borio s ograničenošću vlastite mašte. Na kraju je Začana ustala, odmahujući glavom i rekavši da bi sad trebali krenuti.

– Čekaj! – rekao je Žalopoj. – Rekli ste nam toliko mnogo, a ipak tako malo. Ako putujemo natrag prema Zemlji, kada ćemo tamo stići? Kako ćemo znati?

– Dragi prijatelju – počeo je Trigonin, uzdahnuo i predomislio se što će reći. – Moj dragi prijatelju, zar ne shvaćaš, toliko je toga uništeno... Odgovori nisu uvijek jasni. Ponekad su se čak i pitanja izgubila, ako me razumiješ. Odgovorit ću ti ovako: znamo udaljenost od Nove Zemlje, kako su je nazvali kolonisti, do Zemlje; to je jedanaest svjetlosnih godina, kako sam rekao. Ali još nismo našli način kako otkriti kojom brzinom leti brod.

– Ali znam barem jednu stvar – uletila je Začana. – Ispričaj Royu Žalopoju o Svitku Dalja, vijećniče.

– Upravo sam namjeravao – rekao je Trigonin, donekle osorno.

– Dok Vijeće petorice nije preuzelo vlast u Dalju, vladali su ljudi koji su se nazivali guverneri. Dalj je rastao od bijednog plemena do moćne zemlje kakva je sada. Ovi su guverneri pazili da jedni drugima predaju ovaj svitak, a zadnji ga je predao meni prije nego što je umro. To je jedva nešto više od popisa njihovih imena. Ali pored imena prvog guvernera stoji – zatvorio je oči i mahnuo tankim prstima u prisjećanju – „Ja sam četvrti kapetan ovog broda na putu

kući, ali ova je titula sada samo ironija, pa ću se nazvati guvernerom, iako to baš i nije neko veličanstveno ime.“

Vijećnik je otvorio oči i rekao: – Dakle, sad razumijete, iako su imena prva tri kapetana izgubljena, u Svitku imamo podatak koliko je generacija živjelo na brodu od kada je krenuo natrag prema Zemlji. Dvadeset i tri generacije.

Dimiskije već dugo nije progovorio. Sada je upitao: – To je onda dugo vrijeme. Kada ćemo stići na Zemlju?

– To je pitanje koje je postavio tvoj prijatelj – rekao je Trigonin. – Mogu vam samo reći da znam koliko smo dugo generacija dosad putovali. Ali, nitko ne zna kada i kako ćemo se zaustaviti. U danima prije prvog guvernera dogodila se katastrofama što da je to bilo – i od tada brod plovi, bez prekida, kroz svemir, bez kapetana, bez kontrole. Gotovo se može reći: bez nade.

Većinu razdoblja sna, mada je bio umoran, Žalopoj nije imao mira. Um mu je ključao i divljao raznim strašnim slikama, sam je sebe plašio povezujući ih. I opet i ponovo prisjećao se što je vijećnik rekao, pokušavajući srediti dojmove.

Sve ga je to uznemirivalo. Ipak, u središtu svega, jedan mu se sitan detalj za vrijeme posjete knjižnici vraćao poput zubobolje. Tada mu se činio nevažan, jer ga je samo on zapazio i nije rekao ništa, sada je važnost tog detalja rasla dok nije zasjenila i zvijezde.

Dok im je Trigonin držao predavanje. Žalopoj je podignuo pogled na strop knjižnice. Kroz rešetku je, pažljivo, kao da zaista sluša i razumije, virilo sićušno štakorsko lice.

III

– Kontrakcije ti odnijele ego, Roy! – eksplodirao je Dimiskije. – Nemoj se zbunjivati idejama Daljana. To ti radi ona cura, znam, pazi što ti kažem, ona igru svoju igra s tobom! Toliko sanjaš o tajnama njezine suknje da ne vidiš šumu od ponika. Ne zaboravi: došli smo ovdje s vlastitim ciljevima, i tih se ciljeva trebamo držati.

Žalopoj je odmahnuo glavom. On i svećenik jeli su sami za vrijeme idućeg razdoblja budnosti. Blagovaonica je bila puna časnika, no

Začana i Gorjan još se nisu pojavili. Dimiskije je sada ponovo izlagao svoju staru zamolbu, da zajedno pokušaju osvojili vlast.

– Zastario si, Dimiskije – odbrusio je. – A inspektoricu Začanu slobodno izostavi. Ovi ljudi iz Dalja imaju cilj koji je uzvišeniji od pukog, sitničavog preuzimanja vlasti. Osim toga, što kad bi ih sve i pobio? Što bi dobrog iz toga proizišlo? Bi li to pomoglo brodu?

– Dovraga s brodom. Gle, Roy, vjeruj starom svećeniku koji te još nikad nije iznevjerio. Ovi nas ljudi iskorištavaju: zdrav razum kaže da to i mi njima trebamo raditi. I ne zaboravi da Učenje kaže da si u nastojanju uvijek sam, kako bi se mogao osloboditi unutarnjeg konflikta.

– Nešto si zaboravio – rekao je Žalopoj. – Litanija završava riječima: „I brod stiže kući.” To je jedna od glavnih nauka Učenja. Uvijek si Dimiskije, bio vrlo loš svećenik.

Pojavila se Začana, svježja i privlačna, i prekinula ih. Rekla je da je već doručkovala. S više iritiranosti no što je inače pokazivao, Dimiskije se ispričao.

Nešto u Začaninu ponašanju govorilo je Žalopoj da joj je bilo drago što je Dimiskije otišao, a i njemu je to sasvim odgovaralo.

– Jesu li već ispitali Fermoura? – upitao je.

– Ne. Vidio ga je jedan iz Vijeća petorice, Zac Deight, ali to je sve. Ruder, hoću reći. Gospar Gorjan – ispitat će ga poslije, sad trenutno ima drugog, nepredviđenog posla za riješili.

Nije pitao kakvog posla. Savladalo ga je to što mu je opet tako blizu, jedva je uspijevao smisliti što da kaže. Uglavnom je žudio da joj kaže da ništa osim čuda nije moglo napraviti tako prekrasnu frizuru od njezine tamne kose. Umjesto toga, i to s naporom, upitao je što mora učiniti.

– Ti ćeš se opustiti – rekla je veselo. – Došla sam ti pokazati Dalj.

Bilo je to impresivno razgledavanje. Puno je prostorija i ovdje, kao i u Nastambama, bilo sterilno i prazno. Začana je objasnila da je to sigurno zato što je ono što je u njima nekad bilo ostavljeno na Procyonovom planetu, Novoj Zemlji. Druge su pak prostorije pretvorene u farme koje su bile puno veće nego one u Nastambama. Puno vrsta životinja koje Žalopoj nikad prije nije vidio.

Prvi je put vidio ribe, plivale su u bazenima. Tu mu je Začana rekla da se od njih dobiva ono bijelo meso koje mu je bilo tako ukusno. Te

je prostorije farmi, rekli su mu, kontrolirao kvantpjutor. Kako nije shvatio na što se to odnosi, šutio je. Imali su nevjerojatnu raznolikost kultura za uzgoj, neke su uspijevale pod posebnim svjetlom. Uzgajali su također i kultivirane ponike, te grmlje koje je cvjetalo jarkim bojama. U jednoj dugačkoj prostoriji raslo je voće, stabla naslonjenih na zidove, a grmlje i bilje raslo je u povišenim rovovima u sredini. Žalopoj je tu vidio svoj prvi grejpfrut. U toj je sobi temperatura bila visoka, a vrtlari su radili goli do pasa. Znoj se vidio na Žalopojevu licu, a primijetio je kako se Začanina bluza lijepi za njezine grudi; za njega to su bile dvije najslađe voćke na brodu.

Mnogo je muškaraca i žena radilo na tim poljoprivrednim palubama, obavljajući i skromne i složene zadatke. U osnovi mirna zajednica, Dalj je smatrao poljoprivredu glavnim poslom.

– No, bez obzira na svu pažnju koju su posvećivali radu na poljima – rekla je Začana – žetve su neobjašnjivo propadale, a životinje ugibale bez očiglednih razloga. Glad je i dalje bila stalna prijetnja.

Prešli su na druge palube. Put je ponekad bio mračan, zidovi su bili puni ožiljaka zaboravljenih, nezamislivih oružja: suvenira katastrofe. Stigli su, osjećajući se sada usamljeno, do Pogonskih katova za koje je Začana rekla da su strogo zabranjeni svima osim nekolicini časnika. Tu nije nitko živio, sve je bilo prepušteno tišini i prašini.

– Katkada zamišljam kako je to nekad izgledalo – šapnula je Začana, prelazeći baterijskom svjetiljkom slijeva na desno. – Sigurno su tu bili vrlo zaposleni. Kvantpjutori nisu bili u kvaru... U ovom se dijelu broda proizvodila sila koja je pokretala brod. Tu je sigurno radilo puno ljudi.

Na putu kojim su se kretali nalazila su se otvorena vrata, prilično različita od običnih metalnih brodskih vrata, jer su se na njima nalazili teški kotači.

Prošli su kroz zadnji nadsvođen prolaz i došli u golemu prostoriju visoku nekoliko katova. Snop svjetlosti baterije rasvjetljavao je nagomilane uzvisine čudnih oblika. Bile su posute monitorima, čije su oči s obje strane bile tupe i mrtve, a između su se nalazile nezgrapne strukture na kotačima, s čakijama, izdubljenjima i metalnim rukama.

– Nekad je bilo živo, danas je sve mrtvo! – šapnula je Začana. Ovdje nije bilo jeke, brutalna valovitost metala upijala je svaki zvuk. –

Ovo je ono što bi Kontrolna soba kontrolirala kad bismo je mogli pronaći.

Povukli su se i Začana ga je povela u drugu prostoriju, vrlo sličnu prvoj, no manju, iako je i ta prema običnim standardima bila ogromna. Usprkos tomu što je prašina bila jednako gusta, jedna je duboka i stalna nota ispunjavala tu prostoriju.

– Čuješ li – sila nije mrtva! – rekla je djevojka. – Još uvijek živi iza ovih plastičnih zidova. Dođi i pogledaj ovo!

Odvela ga je u susjednu prostoriju, gotovo ispunjenu gigantskim obujmom stroja. Stroj, potpuno prekriven oplatama, imao je oblik dvaju ogromnih kotača, čije su glavčine dodirivale cijevi, a cijev je u promjeru bila široka nekoliko metara. Izvirivala je s obje strane i zavojito se penjala u pregrade. Na Začanin nalog, Žalopoj je položio ruku na cijev. Vibrirala je. Na jednoj strani jednog od velikih kotača bila je kutija za održavanje, Začana ju je otključala i otvorila, a orguljaška se nota odmah pojačala, poput proslambanomenosa koji proizvodi neprekidan akord.

Djevojka je posvijetlila u otvor.

Žalopoj je buljio, fasciniran. U tami, nešto se svjetlucajuć i varavo vrtjelo i reflektiralo svjetlost, istovremeno duboko brujeći. U srcu toga, iz malene je cijevi kontinuirano, kap po kap, kapala tekućina na glavčinu u vrtnji.

– Je li to svemir? – bez daha je upitao Začanu.

– Ne – rekla je, zatvarajući kutiju. – To je jedan od tri ogromna ventilatora. Podmazuje ga mala cijev u sredini. Ti se ventilatori nikada ne zaustavljaju, održavaju cirkulaciju zraka na cijelom brodu.

– Kako znaš

– Jer me Ruder doveo ovdje i objasnio mi to.

Smjesta, Žalopojovo trenutno okruženje ništa mu više nije značilo. Prije nego što je stigao i pomisliti da se zaustavi i ne kaže, rekao je: – Što je tebi Ruder Gorjan, Začana?

– Jako ga volim – rekla je ukočeno. – Siroče sam – moja majka i otac krenuli su na Put kad sam bila vrlo mala. Oboljeli su od puzeće gnjileži. Usvojili su me Ruder Gorjan i njegova supruga, koja je bila jalova. Ona je poslije ubijena u raciji na Dalj, prije mnogo sati, on me podučavao i stalno se brinuo o meni.

Sav uzbuđen od olakšanja, Žalopoj je zgrabio Začaninu ruku. Odmah je isključila svjetiljku i odmaknula se od njega, smijući se podrugljivo u mraku.

– Nisam vas dovela tu dolje da bismo očijukali, gospodine – rekla je.

– Prije nego što takvo što pokušate sa mnom, morate se prvo dokazati.

Pokušao ju je zgrabiti, no u mraku se udario u glavu. Ona je tada upalila svjetiljku. Bio je ljut i naduren zbog neuspjeha, okrenuo se od nje, trljajući bolno mjesto na lubanji.

– Zašto si me dovela tu? – upitao je. – Zašto se uopće ponašaš prijateljski prema meni?

– Shvaćaš Učenje previše ozbiljno – to sam mogla i očekivati od nekog iz provincijskog plemena! – rekla je mrzovoljno. Onda je malo popustila i rekla: – Ajde, nemoj se ljutiti. Ne znači uvijek da ti netko želi nauditi ako se prema tebi ponaša prijateljski. Ta staromodna ideja više pristaje tvom prijatelju, svećeniku Dimiskiju.

Žalopoja se nije moglo tako lako šalom oraspoločiti, osobito jer ga je spominjanje Dimiskijeva imena podsjetilo na svećenikovo upozorenje. Zapao je u sumornu šutnju, a Začana je bila previše ponosna da je prekine, pa su se prilično snuždeni uputili natrag. Žalopoj se jednom ili dvaput polumolećivo zagledao u njezin profil, pokušavajući je voljom natjerati da progovori.

Konačno je to i učinila, ni ne pogledavši ga.

– Nešto sam te morala pitati – nerado je progovorila. – Moramo pronaći brlog Izvanjskih. Pleme pljačkaša mora biti uništeno. Naši su ljudi uglavnom poljoprivrednici i zato nemamo lovaca. Čak se ni naši obučeni stražari ne usude ući duboko u guštaru, a sigurno ne mogu pokriti široka područja koja ste vi prešli na svojem putu ovamo. Roy – trebaš nam kako bi nas poveo protiv naših neprijatelja. Nadali smo se da ćemo ti pokazati dovoljno da te uvjerimo da su oni i tvoji neprijatelji.

Sada je gledala Žalopoja. Nasmiješila se dobrostivo, tugaljivo.

– Kada me tako pogledaš, mogao bih izaći van i odšetati na Zemlju! – uzviknuo je.

– Nećemo to tražiti od tebe – rekla je, još uvijek se smiješeći, i napustila ju je sva suzdržanost. – Sada moramo ići i vidjeti kako

napreduje Ruderov posao. Sigurna sam da obavlja dovoljno posla za cijeli brod. Ispričala sam ti o Izvanjskim; on ti može objasniti Grginu bandu pljačkaša.

Kako je naglo požurila, promaknuo joj je izraz iznenađenja na Žalopojevu licu.

Gospar Gorjan nije bio samo zaposlen, bio je uspješan. Ovaj put, osjećajući da nešto postiže, nije se mrštio i pozdravio je Žalopoja kao starog prijatelja.

Ispitivanje Fermoura, koji je još bio na promatranju u nedalekoj ćeliji, odgođeno je zbog rusvaja u Pustim Putima. Izviđači iz Dalja, čuvši za nered u guštari, usudili su se otići sve do Palube 29 (koja je ispostavilo se, bila paluba na kojoj su bili uhvaćeni Žalopoj i Dimiskije). Ta je paluba, udaljena samo dvije palube od granice Dalja, bila prilično oštećena, i izviđači se nikad nisu usudili ići dalje od nje. Vratili su se praznih ruku i izvijestili da se na Palubi 30 vodi neka vrsta borbe, koju je prekidalo resko vrištanje muškaraca i žena.

Tu bi možda i cijela stvar završila. Međutim, kratko nakon te epizode, jedan od Grginih nitkova prišao je barikadama i pozvao na primirje, moleći da vidi nekoga tko je na vlasti.

– Imam ga u susjednoj ćeliji – rekao je Gorjan Začani i Žalopoju. – Čudno je to stvorenje imenom Jauk. Osim što svoga gospodara naziva Kapetanom, čini se da je zdrava razuma.

– Što hoće? – pitala je Začana. – Je li dezertter?

– Nešto još bolje od toga, Laura – rekao je Gorjan. – Ona borba u Pustim Putima koju su naši izviđači prijavili bio je sukob između Grgine i neke druge bande. Jauk neće reći zašto, no cijela ih je epizoda poprilično uznemirila.

Toliko da Grga preko tog tipa Jauka pokušava s nama sklopiti mir i želi radi zaštite dovesti svoje pleme u Dalj.

– To je smicalica! – uzviknula je Začana. – Trik samo da uđu!

– Ne, mislim da nije – rekao je Gorjan. – Jauk je očito vrlo iskren. Jedina je kvaka u tome da Grga, znajući kakva ga vrsta glasa bije među nama, želi da službenik iz Dalja ode k njemu na pregovore, u znak dobre volje. Koga god za to izabrali, taj će ići nazad s Jaukom.

– Zvuči mi sumnjivo – rekla je Začana.

– Onda je bolje da dođeš i sama ga vidiš. Ali, pripremi se na šok. Nije baš pretjerano divan primjerak ljudskog bića.

S Jaukom su bila dva časnika iz Dalja, tobože ga čuvajući. Očito su ga prebili učvorenim konopima. Gorjan ih je oštro otpustio, no neko vrijeme od Jauka nije mogao izvući ništa smisleno. Jauk je ležao licem prema dolje, stenjući, dok ga nije pridigla prijetnja novog batinanja. Bio je iznenađujuće stvorenje, toliko sličan mutantu da je to praktički i bio. Od madaroze je izgubio svu kosu, tako da mu iz mesa nisu izvirivale ni brada ni obrve. Bio je krezub, a nesretna prirođena deformacija činila mu je lice luđački neuravnoteženim: donja mu je čeljust bila toliko izbačena da mu je gornje zubno meso visjelo u zraku, dok mu je čelo bilo tako naduto od ekstoze da su mu se oči jedva jedvice vidjele. No, najčudnija je stvar u Jaukovu izgledu bila ta što su se sve te čudne pojave nalazile iznad tijela normalne veličine, a na glavi koja nije bila veća od dvije čovječje šake.

Koliko se moglo procijeniti, bio je srednjih godina. Uočivši Začanin i Žalopojev pogled pun bojazni, promrmljao je dio svetog teksta.

– Neka vas moje neuroze ne uvrijede...

– Dobro, sramoto – rekao je Gospar Gorjan ljubazno. – Kakve garancije tvoj dobri Gospar nudi našem predstavniku – u slučaju da se odlučimo poslati nekoga – da će se siguran vratiti natrag nama?

– Ako se ja mogu neozlijeđen vratiti Kapetanu – mrmljao je Jauk – onda će se vaš čovjek neozlijeđen vratiti vama. Kunemo se.

Koliko treba do tog razbojnika kojeg ti zoveš Kapetanom?

– To će saznati vaš čovjek kad bude išao sa mnom – odgovorio je Jauk.

– Istina. Ili bismo mogli to iz tebe izvući sada.

– Ne možete! – Bilo je nešto u tonu tog čudnog stvorenja što je tjeralo na poštovanje. Gorjan je to očito osjećao, jer mu je rekao da ustane i da makne sa sebe prašinu, i da popije vode. Kad je to učinio, Gorjan je upitao: – Koliko ima ljudi u Grginoj bandi?

Jauk je spustio posudu za piće i ostao prkosno stajati s rukama na bokovima.

– To ćemo reći vašem čovjeku kad dođe sa mnom dogovoriti uvjete – rekao je. – Sad sam rekao sve što kanim reći, a vi ćete morati odlučiti prihvaćate li ili ne. Ne zaboravite – ako dođemo ovdje, nećemo stvarati neprilike. I borit ćemo se za vas, a ne protiv vas. I to se kunemo.

Gorjan i Začana su se pogledali.

– Vrijedi pokušati ako pronađemo smionog dobrovoljca – rekao je.

– To će morati odlučiti na Vijeću – rekla je ona.

Žalopoj još nije progovorio, čekajući svoju priliku. Sada se obratio Jauku.

– Taj čovjek kojeg zoveš Kapetan – rekao je – ima li još koje ime osim Grga?

– Možeš ga to pitati kada budete pregovarali o uvjetima – ponovio je Jauk.

– Pažljivo me pogledaj, momče. Sličim li ja imalo na tvog Kapetana?

Odgovori.

– Kapetan ima bradu – Jauk je izbjegavao odgovor.

– I trebao ti ju je dati da s njom pokriješ glavu! – oštro je rekao Žalopoj. – Što onda kažeš na ovo? – Imao sam brata koji je davnih dana pobjegao u Puste Pute. Njegovo je ime bilo Grga – Grigor Žalopoj. Je li on tvoj Kapetan, čovječe?

– Gordove mi guše! – rekao je Jauk. – Zar Kapetan ima brata među ovim kukavicama?

Žalopoj se uzbuđeno okrenuo Gosparu Gorjanu, na čijem se tmurnom licu očitavalo iznenađenje. – Dobrovoljno se javljam da idem s ovim čovjekom Grgi – rekao je.

Gosparu je Gorjanu sasvim odgovarao ovaj prijedlog. Odmah je usmjerio svoju ogromnu energiju na to da Žalopoja što prije pošalje na taj put. Primijenio je punu snagu svoje ljubazne, ali nemilosrdne uvjerljivosti na članove Vijeća petorice, koji su se zbog njegovih nastojanja odmah sastali. Trigonina su protiv njegove volje izveli iz knjižnice, odvojili Zaca Deighta iz zamršene teološke rasprave s Dimiskijem, te su preostalu trojicu Vijeća, Diviča, Duponta i Ruskina, također domamili s njihovih zanimacija. Nakon privatne diskusije, zatražili su da Žalopoj bude izveden pred njih. Podučili su ga o uvjetima koje će predložiti Grgi, i otpustili su ga sa širenjima. Morat će požuriti kako bi se vratio prije nego što se spusti mrak, koji će doći s idućim razdobljem sna.

Iako je potencijalna šteta boravka Grgine bande u Dalju bila očita, Vijeće ju je žarko željelo; to bi značilo kraj većini okršaja na području Dalja. Tako bi također nabavili i iskusnog saveznika u borbi protiv Izvanjskih.

Bolničar je 'Žalopoju vratio komator i svjetiljku. Bio je u svojoj sobi, pospremajući ih, kad je ušla Začana i zatvorila vrata za sobom. Na licu joj je bio komično prkosan izraz.

– Idem s tobom – rekla je, bez uvoda.

Žalopoj joj je prišao bliže, protestirajući. Nije bila naviknuta na ponike, u kojima se skrivala opasnost, Grga ih možda želi prevariti, ona je žensko... – Prekinula ga je.

– Nema smisla raspravljati – rekla je. – Vijeće je to naredilo.

– Zaobišla si ih! Namjestila si to! – rekao je. Vidio je da je pogodio, i odjednom mu je bilo luđački drago. Zgrabivši je za zglob, upitao je: – Zbog čega želiš ići?

Odgovor nije bio onoliko laskav koliko je možda želio. Oduvijek je željela loviti u ponicama, rekla je, ovo je bilo najbliže tome. I odjednom se Žalopoj sjetio, bez užitka, Gwenny i njezine strasti za lovom.

– Morat ćeš se popraviti – rekao je strogo, želeći da mu se pridružila iz puno osobnijeg razloga.

Dimiskije se pojavio prije nego što su otišli, htio je nasamo porazgovarati sa Žalopojem. Pronašao je misiju u životu: ljude Dalja trebalo je preobratiti na Učenje. Otkako je započela blaga vladavina Vijeća, Učenje je izgubilo svoj utjecaj. Zac Deight se posebno protivio Učenju – stoga Dimiskijeva prepirka s njim.

– Ne sviđa mi se taj čovjek – mrmljao je svećenik. – U njemu ima nešto strašno iskreno.

– Ne izazivaj nevolje ovdje, molim te – preklinjao je Žalopoj – baš sad kad su nas ovi ljudi počeli prihvaćati. Za ime hema, opusti se, Dimiskije. Nemoj se ponašati kao ti!

Dimiskije je odmahnuo glavom tako tužno da su mu se obrazi ljuljali.

– I ti spadaš među nevjernike, Roy – rekao je. – Moram zakuhati nevolje: nemir je dio ida – i mora izaći! U tome leži naše spasenje, i naravno, ako se ljudi istovremeno i okupe oko mene, tim bolje. A, prijatelju moj, toliko smo toga prošli zajedno samo da bismo pronašli djevojku da te izopači.

– Ako misliš na Začanu, svećeniče – rekao je Žalopoj – pazi da je izostaviš iz ovoga. Već sam te upozorio, ona s tobom nema ništa.

Glas mu je bio izazivački, no Dimiskijev je zauzvrat bio bezbojan.

– Nemoj misliti da se bunim protiv nje, Roy. Iako kao svećenik ne mogu oprostiti, kao muškarac, vjeruj mi, zavidim.

Izgledao je nesretno dok su Žalopoj i Začana kretali prema barikadama, gdje ih je čekao Jauk. Svećenikovu je neobuzdanost Dalj – u kojem mu je svatko bio stranac – malo primirio. Za Dimiskija je, nesumnjivo, bilo bolje biti velika riba u malom jezeru nego mala riba u velikom jezeru. Tamo gdje je Žalopoj pronašao sebe, svećenik se pak počeo gubiti.

Jauk je, naherivši svoju nevjerojatno malenu glavu, izgledao kao da mu je i suviše drago što se vraća u ponike. U Dalju ga nisu primili baš pretjerano ljubazno. U trenutku kad je njegova mala skupina od troje ljudi prošla barikade, on se profesionalno postavio na početak, Začana iza njega, a Žalopoj na kraj. Jauk odjednom više nije bio samo čudak, kretao se toliko sposobno da mu se lovac u Žalopaju mogao samo diviti; jedva da je pomaknuo koji list. Žalopoj se pitao što je moglo toliko uznemiriti čovjeka tog kova da želi zamijeniti svoju prirodnu okolinu za drukčija pravila ponašanja u Dalju.

Morali su prijeći samo dvije palube, tako da nisu dugo ostali u ponicama. Sa Začanina gledišta, to je bilo samo dobro. Guštara, smatrala je, nije bila romantična, samo jednolična, iritirajuća i prepuna malenih crnih mušica.

Zahvalno je stala kad se Jauk zaustavio i povirio prema naprijed kroz sve rjeđe stabljike.

– Prepoznajem ovaj dio! – uzviknuo je Žalopoj. – Tu su u blizini uhvatili mene i Dimiskija!

Ispred njih ležao je crn i ruševan dio hodnika, zidovi kozičavi i puni ožiljaka, krov široko rastrgan silom neke davne eksplozije. Tu su istraživači iz Nastambi naišli na jezovito bestežinsko stanje. Jauk je posvijetlio prema naprijed i ispustio lepršavi zvižduk. Gotovo isti čas iz rupe na krovu izvirio je konop.

– Ako odete i uhvatite se za to, povući će vas prema gore – rekao je Jauk. – Samo mu polako pridite i uhvatite ga. Jednostavno je.

Bez obzira na to ohrabrenje, moglo je biti jednostavnije. Začana je glasno udahnula kad ju je bestežinsko stanje dohvatilo, no Žalopoj, koji je bio spreman, uhvatio ju je oko struka i smirio. Došli su do konopa, a da nisu izgubili previše dostojanstva, i odmah su ih podignuli gore. Podignuli su ih kroz krov, i kroz krov nivoa iznad toga

– oštećenje je bilo veliko. Jauk, koji je prezirao pomoć konopa, zaronio je glavom prema gore i nonšalantno sletio prije njih.

Pozdravila su ih četiri odrpana muškarca, koji su čučali oko nesuvisle runde Čovječe, zaputi se. Začana i Žalopoj stajali su u skršenoj prostoriji, još uvijek gotovo u bestežinskom stanju. Zbirka raznovrsnog namještaja stajala je oko rupe, očito kao štit nekome tko bi trebao braniti rupu u slučaju napada. Žalopoj je očekivao da će mu oduzeti komator, no, umjesto toga. Jauk ih je, nakon što je razmijenio par riječi sa svojim odrpanim prijateljima, odveo u drugi hodnik. Ovdje im se odmah vratio osjećaj težine.

Hodnik je bio pun ranjenih muškaraca i žena koji su ležali na hrpama mrtvih ponika, većina je imala zavoje na nogama i licima. Bile su to, po svoj prilici, žrtve nedavne bitke. Jauk je žurno prošao pored njih, kvocajući suosjećajno, i ugurao se u drugi stan pun zaliha i muškaraca, od kojih je većina bila zakrpana, u zavojima ili potrgana. Među njima nalazio se Grga Žalopoj.

Bio je to nesumnjivo Grga. Stari se izgled nezadovoljstva, koji se manifestirao oko očiju i tankih usana, nije promijenio ni zbog guste brade ni zbog ljutitog ožiljka na sljepoočnici. Ustao je dok su se Žalopoj i Začana približavali.

– Ovo je Kapetan – najavio je Jauk. – Doveo sam vam brata i njegovu lijepu damu da pregovaraju s vama. Kapetane.

Grga im se približio, istražujući ih pogledom kao da mu o tome ovisi život. Izgubio je staru naviku iz Nastambi da nikome ne gleda u oči. Dok ih je oštro motrio, izraz mu se lica nije mijenjao. Mogli su biti i panjevi, krvno mu srodstvo ništa nije značilo.

– Službeno dolazite iz Dalja? – konačno je upitao svog mlađeg brata.

– Da – rekao je Žalopoj.

– Nije ti trebalo dugo da tamo postaneš omiljen, zar ne?

– Što ti znaš o tome? – izazivao je Žalopoj. Osorna je nezavisnost njegova brata, prema svemu sudeći, postala još jača otkad se prije mnogo vremena onako nasilno povukao iz Nastambi.

– Znam što se događa u Pustim Putima – rekao je Grga. – Ja sam kapetan Pustih Puta, ako ničeg drugog. Znao sam da si se zaputio u Dalj. A kako sam znao, nema veze – prijeđimo na posao. Zašto si doveo ženu sa sobom? Da ti briše nos?

– Kao što si rekao, idemo na posao – oštro je odgovorio Žalopoj.

– Pretpostavljam da je ona tu da provjeri ponašaš li se kako bi trebao – promrmljao je Grga. – To zvuči kao nešto smišljeno u Dalju. Bolje bi bilo da me slijedite, ovdje previše stenju... Jauk, i ti dođi. Čaruga, ti sada zapovijedaš tu – drži ih tiho ako možeš.

Prateći krupna Grgina leda, Žalopoj i Začana stigli su u prostoriju neopisivog kaosa. Preko oskudnog namještaja ležale su prebačene krvave krpe i odjeća; crveno natopljeni zavoji ležali su posvuda na podu poput prepolovljenih kifli sa džemom. Ostatak se manira još uvijek krio u Grgi, jer kad je vidio izraz gnušanja na Začaninu licu, ispričao se za nered.

– Moju su ženu ubili u borbi jučer navečer – rekao je. – Rastrgali su je na komadiće – uh, nikad niste čuli takvo vrištanje! Jednostavno nisam mogao doći do nje. Ona bi već do sada očistila ovaj svinjac. Možda bi ti željela učiniti to za mene?

– Raspraviti ćemo o tvojim prijedlozima i zatim otići čim prije možemo – rekla je Začana ukočeno.

– Što te u toj borbi toliko plaši, Grga? – upitao je Žalopoj.

Ti me zovi Kapetane – rekao je Žalopojev brat. – Nitko me ne zove Grga u lice. I shvati, nisam uplašen: još se nikad dosad nisam bojao. Samo mislim na svoje pleme. Ako ostanemo ovdje, pobit će nas, sasvim sigurno. Moramo se preseliti, a Dalj je dovoljno sigurno mjesto za to. Tako – sjeo je umorno na krevet i mahnuo svom bratu da učini isto. – Ovdje više nije sigurno. S ljudima se možemo boriti, no sa štakorima ne.

– Štakorima? – ponovila je Začana.

– Da, ljepotice, štakorima – rekao je Grga, i pokazao svoje očnjake naglašavajući rečeno. – Veliki, ogromni prljavi štakori, koji mogu razmišljati i planirati i organizirati se poput ljudi. Znaš li o čemu pričam, Roy?

Žalopoj je bio blijed.

– Da – rekao je. – Trčali su preko mene. Signaliziraju jedan drugome, oblače se u dronjke i hvataju druge životinje.

– A, poznaješ ih onda? Iznenadujuće... Znaš više no što sam ti dao za pravo. Oni su prijetnja, čopori štakora, najveća prijetnja na brodu. Naučili su surađivati i napadati u formacijama – to su napravili za vrijeme posljednjeg razdoblja sna, kad smo se borili – zato se

povlačimo. Ako dođu opet, u većem broju, nećemo im se moći oduprijeti.

– To je nevjerojatno! – uzviknula je Začana. – U Dalju uopće nije bilo takvih napada.

– Možda nije. Dalj nije cijeli svijet – tmurno je odvratio Grga. Ispričao im je svoju teoriju, po kojoj su se čopori štakora držali Pustih Puta jer su u njima pronalazili osamljene ljude koje su mogli nesmetano napasti i uništiti. Njihov najnoviji upad bio je djelomice i dokaz povećane organizacije, a djelomice slučaj, jer u početku nisu shvatili snagu Grgine bande. Odlučivši da je rekao dovoljno, Grga je naglo promijenio temu.

Njegovi su planovi za dolazak u Dalj bili jednostavni, rekao je. Zadržao bi svoju grupu, koja se sastojala od pedesetak ljudi, kao autonomnu jedinicu koja se neće miješati s Daljanima; svoja bi razdoblja budnosti provodili na isti način na koji ih provode sada, u okršajima po Pustim Putima, vraćajući se samo na spavanje. Bili bi odgovorni za obranu Dalja od Izvanjskih, Divova, štakora i drugih napadača.

– A zauzvrat? – upitao je Žalopoj.

– Zauzvrat, moram zadržati pravo da sam kažnjavam svoje ljude – rekao je Grga. – I svi mi se moraju obraćati s Kapetane.

– Zacijelo prilično djetinjast uvjet?

– Misliš? Nikad nisi znao što je dobro za tebe. Imam jedan stari dnevnik koji dokazuje da sam ja – a i ti, naravno – potomak kapetana ovog broda. Ime mu je bilo Kapetan Žalopoj – kapetan Gregory Žalopoj. Cijeli je brod bio njegovo vlasništvo. Možeš li to zamisliti...

Grgino je lice odjednom bilo obasjano čuđenjem, a onda se ponovno spustila zavjesa mrzovolje. Iza te zavjese nakratko se pokazalo ljudsko biće koje se pokušavalo suočiti sa svijetom. Nakon toga opet je postao neotesani nasilnik koji sjedi na zavojima. Kada ga je Začana pitala koliko je dnevnik star, slegnuo je ramenima i rekao da ne zna, da nikad nije pregledao više od prve stranice – a i za to mu je, oštromno je pogodio Žalopoj, trebalo vremena.

– Dnevnik je u ormariću iza vas – rekao je Grga. – Pokazat ću vam ga neki drugi put – ako dogovorimo uvjete. Jeste li donijeli odluku?

– Malo nam nudiš kako bi nam učinio pogodbu privlačnom. Brate – odgovorio je Žalopoj. – Ta štakorska prijetnja – primjerice – pretjeruješ u svojim predviđanjima radi vlastite koristi.

– Misliš? – Grga je ustao. – Onda dođi i pogledaj. Jauk, ti ostani i pripazi na damu – ono što ćemo vidjeti nije za njezine oči.

Odveo je Žalopoja po opustošenom, izneređenom hodniku, usput govoreći kako mu je žao što mora napustiti ovo skrovište. Drevna eksplozija i slučajni postav zatvorenih međupalubnih vrata podario je njegovoj bandi tvrđavu kojoj se moglo prići samo preko rupe u krovu kroz koju su došli Žalopoj i Začana. Još uvijek pričajući – a sada se, iza uobičajene mrzovolje, dalo naslutiti da je možda zadovoljan što vidi brata – Grga je uletio u prostoriju koja je podsjećala na ormar.

– Evo jednog tvog starog prijatelja – rekao je, šireći ruku u gesti upoznavanja.

Najava je ostavila Žalopoja nespremnog na prizor koji je ugledao. Na grubom i tvrdom kauču ležao je Ern Roffery, procjenjivač. Bio je gotovo neprepoznatljiv. Nedostajala su mu tri prsta i pola mesa s lica, jednog oka nije bilo. Većina veličanstvenih brkova bila je odgrižena. Žalopoju nitko nije trebao reći da je to djelo štakora – mogao je vidjeti tragove njihovih zubi na dijelu jagodične kosti koji je virio. Procjenjivač se nije micao.

– Ne bi me iznenadilo da je već krenuo na Putovanje – nehajno je rekao Grga. – Jadnik, cijelo ga je vrijeme boljelo. Pola mu je grudi pojedeno.

Grubo je prodrmao Rofferyjevo rame, podignuo mu je glavu i pustio je da padne nazad na jastuk.

– Još je topao – vjerojatno je samo u nesvijesti – rekao je. – Ali to će ti pokazati protiv čega se borimo. Ovog smo heroja pokupili za vrijeme prošlog razdoblja budnosti, nekoliko paluba daleko. Rekao je da su ga štakori dokrajčili. Od njega sam čuo za tebe – jadnik me prepoznao. Nije on loš tip.

– Jedan od najboljih – rekao je Žalopoj. Grlo mu se toliko stisnuto da skoro nije mogao govoriti; mašta mu je radila – nehотиčno – ocrtavajući kako se dogodila ova strašna stvar. Nije mogao odvojiti oči od Rofferyjevog uništenog lica. Ošamučeno je stajao dok mu je brat nastavljao pričati. Štakori su pokupili Rofferyja u bazenu, dok je još bio bespomoćan zbog učinka plinova koje su upotrijebili Divovi.

Stavili su ga na neku vrstu nosila i odvukli ga u svoje stanište. I tamo su ga ispitivali i mučili.

Stanište se nalazilo između potrganih paluba, gdje čovjek nije mogao doprijeti. Bilo je pretrpano štakorima i nevjerojatnom količinom tričarija koje su sakupili i ugradili u duplje i pećine. Roffery je vidio njihove ulovljene životinje, koje su živjele u strašnim uvjetima. Mnoge od tih bespomoćnih zvijeri bile su deformirane, kao kod ljudskih mutacija, a neke su imale sposobnost da svojim umovima uđu u druge umove. Ta su mutirana stvorenja štakori postavili da ispituju Rofferyja.

Žalopoj je zadrhtao. Sjetio se svog gađenja kad je zec prodro svojim ludim pitanjima u njegov um. Rofferyjevo iskustvo, koje je trajalo puno duže, bilo je beskrajno gore. Štogaod su od njega saznali – a morali su saznati puno o navikama ljudi – Roffery je saznao nešto i od njih: štakori su poznavali brod kao što ga nije poznao nijedan čovjek, barem od katastrofe na ovamo. Guštara im nije predstavljala prepreku, jer su oni putovali niskim putovima između paluba, zbog čega su ih ljudi rijetko viđali, putovali su putom deset tisuća cijevi i odvoda i tuba koje su bile arterije cijelog broda.

– Sad vidiš zašto nisam sretan ovdje – rekao je Grga. – Ne želim da mi pojedu meso s glave. Ovi su štakori kraj što se mene tiče. Vratimo se tvojoj ženi. Sretno si izabrao, brate. Moja žena nije bila ljepotica – hrskavica u njezinim nogama pretvorila se u kost, pa nije mogla savijati koljena. No... to je nije smetalo u krevetu.

Začana je djelovala zadovoljna kad su joj se vratili, pila je vruću tekućinu.

Samo je Jauk bio pun krivnje, smatrao je da im treba objasniti da joj je bilo loše od krvavih zavoja, pa joj je otišao nabaviti piće.

– Ostalo je nešto i za vas. Kapetane – maloglavi je dodao. – Iskapite, tako treba.

Dok je Grga pio, Žalopoj je htio krenuti. Još je uvijek bio potresen zbog Rofferyja.

– Predat ćemo tvoj prijedlog Vijeću – rekao je. – Oni bi ga trebali prihvatiti kad čuju za štakore. Vratit ću se da te izvijestim o njihovom odgovoru.

Sada se moramo vratiti: u idućem razdoblju sna past će mrak, a puno treba napraviti prije toga.

Grga je pažljivo pogledao svog brata. Ispod mrzovoljne indiferentnosti njegova izraza lica komešala se tjeskoba: nesumnjivo je gorljivo htio smjestiti svoju bandu u Dalj što je moguće prije. Možda je prvi put shvatio da mu je mladi brat sila s kojom treba računati.

– Evo vam poklon da ga ponesete sa sobom – nespretno je rekao, podižući nešto s kreveta te bacio prema Žalopaju. – Neka vrst komatora koji sam uzeo od Diva kojeg smo kopljima ubili prije dva razdoblja budnosti. Ubija vrućinom. Nespretnan je za rukovanje, i spalit ćeš se ako ne budeš oprezan, no korisno je oružje protiv štakora.

„Neka vrsta komatora“ bio je zdepast metalni predmet, nezgrapan, kako je Grga i rekao. Stisnuo je gumb i snop gotovo nevidljive vrućine počeo se širiti s prednjeg dijela. Čak i stojeći na suprotnoj strani, Žalopaj je mogao osjetiti vrućinu, no domet je oružja očito bio kratak. Bez obzira na to, Žalopaj ga je zahvalno prihvatio i od brata se rastao neočekivano ljubazno. Čudno je to, pomislio je. Što se osjećam tako zadovoljno zbog osobne veze.

Začana i Žalopaj pronašli su put natrag prema Dalju bez pratnje. Žalopaj je bio uznemireniji nego onda kad su tek bili krenuli, bio je na oprezu zbog štakora. Stigli su sigurno, no Dalj su pronašli u metežu.

IV

Div je bio ušao u Dalj. Nije prošao kroz barikadu, koje su naravno bile pod stalnom stražom, nego se odjednom bio pojavio pred radnicom na Palubi 14 koja se zaputila kući. Prije no što je uspjela viknuti. Div je nesretnu djevojku zgrabio, začepio joj usta i svezao je. Nije ju ni na koji način povrijedio, i čim ju je dokraja svezao, nestao je. U kratkom roku, djevojka je uspjela osloboditi usta i pozvati pomoć.

Policija i stražari odmah su započeli potragu za uljezom. Bili su više uznemireni besmislenim potezima Divova nego potvrdom njihova postojanja, ako je u Dalju potvrda uopće bila potrebna. Očito se spremalo nešto zlokobno.

Opće je mišljenje bilo da se Divovi vraćaju iz svog dugog sna da bi preuzeli brod. U potjeri koja je potom organizirana sudjelovao je i Gospar Gorjan i većina njegovih zaposlenika. U ovom su trenutku pretraživali sve nivoe u blizini poprišta incidenta.

Sve su to Začana i Žalopoj saznali od uzbuđenog stražara na barikadama. Na putu prema vlastitim stanovima mogli su čuti udaljene zvižduke; hodnici su bili gotovo prazni – izgleda da se većina ljudi pridružila potjeri. Razbiti kolotečinu bilo je jednako popularno u Dalju kao i u Nastambama.

Začana je uzdahnula s olakšanjem.

– Ovo nam pruža stanku – rekla je. – Nisam htjela pred Vijeće, a da s tobom prije toga ne porazgovaram. Ne znam što ti misliš, no sigurna sam u jednu stvar: ne možemo primiti rulju tvoga brata ovdje, njima se ne može upravljati.

Žalopoj je instinktivno znao kako se ona osjeća. Iako je bio sklon složiti se s njom, ipak je rekao: – Bi li te usrećilo da ih ostavimo štakorima?

– Grga namjerno preuveličava procjene štakorskih sposobnosti, kako bi to upotrijebio da uđe u Dalj. Ako je tako jako uznemiren zbog štakora, može se preseliti dublje u Puste Pute. Sasvim je sigurno da ne može doći ovdje: naša bi se organizacija raspala.

Oko Začaninih se usta opet pojavio onaj tvrdoglavi izraz. Bila je toliko hladnokrvna da je kroz Žalopoja prošao val pobune. Uхватivši prkos u njegovim očima, Začana se mlako nasmiješila i rekla: – Uđi u moju sobu da popričamo, Roy.

Stan je bio vrlo sličan Žalopojevom, prilično ogoljen, prilično vojnički, osim što se na podu nalazio tepih jarke boje. Začana je zatvorila vrata za njima i rekla: – Morat ću preporučiti Ruderu i Vijeću da pod svaku cijenu zadržimo Grgu vani. Možda si primijetio da pola njegovih ljudi ima neku vrstu deformacije: pretpostavljam da bira najbolje regrute koje može naći među čudacima iz Pustih Puta, no ni u kojem slučaju ne možemo dopustiti da njihova vrsta dođe u Dalj.

– On bolje poznaje taj dio broda nego bilo tko ovdje – rekao je Žalopoj, kojeg je bocnuo prijezir u njezinom glasu. – Bio bi neprocjenjiv za bilo kakve pohode u ponike.

Nježno je odmahнула rukom, koju je zatim spustila na njegovu ruku.

– Nemojmo se svađati. Vijeće će o tome odlučiti. Kako bilo, imam ti nešto pokazati -

– Prije no što promijenimo temu – prekinuo ju je Žalopoj – Grga je rekao nešto što me zabrinulo. Mislio je da si išla sa mnom da paziš na mene, je li to istina?

Pronicavo je pogledala Žalopoja i rekla, dok joj se ozbiljnost topila: – A što ako mi se sviđa paziti na tebe?

Došao je do jedne od onih točaka u kojima nema povlačenja, krv mu je već tukla tajanstvenim predznanjem onoga što će morati napraviti. Ispustio je na krevet ono nezgrapno oružje koje mu je Grga dao. Bilo kakvo odbijanje bilo je vrijedno opijajućeg trenutka u kojem je položio ruke iza njezinih leđa i privukao je – nju, tamnu, nedokučivu Začanu! – prema sebi te joj poljubio usne.

Nije bilo odbijanja, kada je opet otvorila oči, bile su pune uzbuđenja divljeg poput njegova.

– Kod kuće je lovac, vratio se s pragova... – šapnula je, citirajući pjesmu koju je naučila u djetinjstvu. – Ostat ćeš u Dalju, zar ne, Roy?

– Trebaš li pitati? – uzviknuo je, podigavši ruku da dodirne kosu koja ga je toliko privlačila. Dugo su stajali zajedno, samo se gledajući, samo živeći, dok naposljetku Začana nije progovorila:

– Ne može ovako. Dođi pogledati to što ti moram pokazati – nešto senzacionalno! S malo sreće saznat ćemo sve što trebamo znati o brodu.

Začana se prebacila natrag na posao; Žalopoju je bilo potrebno malo duže da se oporavi. Sjela je na krevet. Kad je Žalopoj sjeo pored nje, otkopčala je svoju tuniku, izvadila uski crni predmet i pružila mu ga. Predmet je bio topao od topline njezina tijela. Ispustio ga je, stavio ruku na njezinu košulju, ocrtavajući plodne konture njezinih grudi.

– Laura, draga – bilo je to prvi put da je naglas izgovorio njezino krsno ime – moramo li baš sada pregledavati tu nesretnu stvar?

Začana je zaigrano, ali čvrsto vratila predmet natrag u njegove ruke.

– Da, moramo – rekla je. – Napisao ga je tvoj predak. Ukrala sam ga iz Grgina ormarića kad sam poslala ono grozno čudovište Jauka

da mi donese piće. To je dnevnik Gregoryja Žalopoja, nekadašnjeg kapetana ovog broda.

Kad su otvorili datoteku, riječi su se postepeno pojavile.

Instinkt koji je natjerao Začanu da ukrade dnevnik bio je dobar. Iako je bilo relativno malo zapisa, vidici koje su im oni otvorili bili su poput otkrivenja. Kako je Začana čitala brže nego on, Žalopoj je ubrzo odustao. Ležao je s glavom u njezinu krilu, dok je ona čitala na glas. Ni jedno od njih više nije moglo biti fascinirano, čak i da su mogli znati kakvim je sretnim slučajevima, svih ovih godina, mala datoteka dugovala svoje postojanje.

Isprva je bilo teško pratiti prikaz jer se odnosio na stvari o kojima Začana i Žalopoj ništa nisu znali, no uskoro su počeli shvaćati uznemiravajući škripac u kojem su se našli autor dnevnika i njegovi suvremenici. Ta se drevna kriza odjednom činila vrlo bliskom, iako se dogodila tako davno, jer je kapetan Gregory – kako je Začana uskoro otkrila – bio prvi kapetan na putu natrag kući iz Procyona.

Prosvjetljujući zapis nalazio se nekoliko redaka nakon početka dnevnika: „28. XI. 2221. još nevolja iz Poljoprivrednog zaljeva (zapisao je odavno mrtvi kapetan Gregory). Glasser, zapovjednik Florikulture, posjetio me nakon jutarnje straže. Izvješćuje me da s klorozom koja je napala mnoge vrste biljaka nije ništa bolje, usprkos stalnim tretmanima željezom. Napredna produkcija spektra pojačana je za dva stupnja. Poručnik Stover – čujem da ga zovu Noa – došao je malo poslije. On je zapovjednik Oplodnje životinja i nije ništa sretniji sa svojim nižim životinjama nego Glasser sa svojim višim biljkama. Izgleda da se miševi razmnožavaju znatno brže, no rađaju nerazvijene fetuse. Zamorci imaju slične težnje. To nije naša najveća briga. Većina tih stvorenja iskrkana je na Novoj Zemlji (ušminkano ime Procyona 5), kako je bilo i planirano. Ovih nekoliko koje nosimo ustupci su Noinoj sentimentalnosti – iako njegov argument da će možda biti korisni za laboratorijske eksperimente nije za odbaciti.

30. XI. 2221. Jučer navečer održali smo naš uobičajeni mjesečni bal. Moja draga supruga Yvonne, koja uvijek organizira te stvari, dala si je puno truda. Izgledala je dražesno – naravno, godine nam se oboma vide – teško je shvatiti da Frank ima osamnaest godina! Nažalost, ples je bio potpuni promašaj. Bio je to naš prvi ples otkad smo otišli iz Orbite X, i kolonisti su nam jako nedostajali. Čini se da

je tako malo ljudi ostalo na brodu. Sada smo već deset dana udaljeni od Procyona 5. Jednolične godine protežu se pred nama kao teško breme.

Otišao jutros u srednji dio broda da pregledam Florikulturu. Glasser i Montgomery, stručnjak za hidroponičke vrtove, bili su veseliji. Iako se čini da je većina kultura u lošijem stanju nego prije, one esencijalne biljke, pet kultura koje nam proizvode zrak, ponovo se popravljaju: doze željeza su izgleda napravile svoje. Noa Stover je manje veseo – mnoge su životinje bolesne.

2. XII. 2221. Sada smo u punom ubrzanju. Može se reći da je uistinu započelo dugo putovanje kući: kao da se oko toga itko uzbuđuje. Raspoloženje je loše... Yvonne i Frank su divni, djelomice zato što, pretpostavljam, žele zaboraviti da je Joy – donedavno naša bebica – sada nekoliko a. j. iza nas. Opaki klub Nema više rađanja oformio se u nastambama posade, rekli su mi iz Unutarnjih odnosa, mislim da se s tim mogu nositi osnovni ljudski nagoni. Puno je teže nositi se s jadrnim Bassitom... On je bio ptičar Druge klase, no sada kada su svi, osim njih nekoliko, pušteni na Novu Zemlju, vrijeme mu se oduljilo i teško mu je. Stvorio je vlastitu turobnu religiju, složio ju je iz starih udžbenika o psihologiji i sada inzistira na tome da je propovijeda u Glavnom hodniku. Nevjerojatno, ali ljudi su ga skloni slušati. Takva su vremena, pretpostavljam.

Ovo su minorni problemi. Htio sam se suočiti s jednim većim – životinjama – kad su me pozvali. Više poslije.

5. XII. 2221. Nemam vremena za dnevnička zapisivanja. Kletva je nad nama! Jedva da je koja životinja na brodu na nogama, mnoge su mrtve. Ostale ukočeno leže, a oči su im staklene, jedini znak života koji pokazuju je povremeno grčenje mišića. Voda Fanikulture, Distaff – koji je studirao sa mnom – bolestan je, no njegovi podređeni i Noa dobro obavljaju posao. Lijekovi, međutim, izgleda nisu učinkoviti na ispaćenim stvorenjima. Svi su sada zatvoreni. Kada bi barem mogli pričati! Agritehničari potpuno surađuju s laboratorijskom palubom, pokušavajući saznati kakva nas je to kuga snašla.

Prokleo nas Bog, kažem ja! Sve to, naravno, tjera vodu na Bassitov mlin.

10.XII. 2221. Među hrpom rutinskih izvještaja na mom monitoru svako je jutro izvještaj o bolesti. Osmog je bilo devet bolesnih, jučer

devetnaest, a danas četrdeset i jedan – i zamolba, koja mi nije baš bila nužna, od višega medicinskog časnika Toynbeeja koji traži da se sastanemo. Otišao sam ravno u Ambulantu vidjeti ga. On kaže da je problem u virusu koji izbacuje genetski materijal. Toynbee je bio, kao i uvijek, pompozan i učen, no nije ništa definitivno znao; očito, objašnjava on, što god da je ušlo u životinje prešlo je na njegove pacijente. Ti su pacijenti, većinom djeca, izgledali jadno. Ležali su ukočeno kao životinje, a s vremena na vrijeme mišići su im se grčili, imali su visoku temperaturu, a glasnice su im, činilo se, bile paralizirane. Ambulanta nije otvorena za posjetitelje.

14. XII. 2221. Svako dijete i svaki adoleseent na brodu sada leži u Ambulanti, paraliziran u boli. I odrasli obolijevaju. Ukupno bolesnih: 109. To je gotovo četvrtina cijele grupe. Srećom – barem što se tiče posade broda – stariji su ljudi izgleda otporniji. Nije prijavljena ni jedna smrt kao posljedica te čudne paralize. Uznemirena lica svugdje oko mene. Jedva ih mogu gledati.

17.XII. 2221. O, Bože, ako nisi kod lansiranja odvratio Svoje lice od ovog broda, pogledaj na nas sve sada. Devet je dana prošlo od kada se pojavilo prvih devet bolesnih. Osam oboljelih danas je preminulo. Mislili smo, a Toynbee me uvjeravao, da se oporavljaju. Ukočenost je trajala tjedan dana; zadnja dva dana pacijenti su se opustili, iako su još uvijek imali povišenu temperaturu. Troje ih je razumno razgovaralo, a drugih šest bilo je kao u bunilu. Smrti su bile tihe, bez opiranja. Laboratorijska paluba ima spremne autopsije, Sheila Pescoli, djevojčica od trinaest godina, jedina je preživjela od prvooboljelih. Njezina se temperatura snizila, možda će preživjeti.

Ciklus od devet dana ističe sutra za desetero drugooboljelih. Ispunjavaju me beskrajne zle slutnje.

Bolest je sada oborila stotinu i osamdeset osam ljudi, mnogi od njih leže u svojim sobama, jer je Ambulanta puna. Novačim osoblje pogona za bolničare. Bassita svi traže. Izaslanstvo od dvadeset časnika, svi puni poštovanja, s Glasserom na čelu, došlo me vidjeti poslije ručka. Tražili su da se okrenemo i vratimo na Novu Zemlju prije no što bude kasno. Naravno, morao sam ih razuvjeriti. Jadni Cruikshank iz 'Brodskih novina' bio je među njima, njegov je sin među osmero oboljelih koji su jutros preminuli.

18.XII. 2221. Nisam mogao spavati. Frank je obolio jutros, drag dečko. Leži ukočen poput leša, buljeći u – što? A opet, on je samo jedan od dvadeset novih slučajeva. I stariji ljudi sad obolijevaju. Primoran sam prilagoditi brodsku rutinu: još nekoliko dana i morat ćemo je u potpunosti napustiti. Hvala nebesima što je većina stvari automatska i što se sama održava.

Od deset pacijenata čiji je devetodnevni ciklus danas završio sedam ih je preminulo. Preostalo troje je na pragu svjesnosti. Kod male Sheile nema promjena. Svi pričaju samo o bolesti koju zovu devetodnevna groznica. Bassita sam smjestio u ćeliju, optuživši ga za širenje depresije.

Umoran sam nakon produžene inspekcije Agrikulture s, između ostalih, Glasserom, koji je bio prilično hladan nakon jučerašnjeg neuspjeha izaslanstva.

Devedeset pet posto svih životinja oboljelo je od groznice, kaže mi Noa. Oko četrdeset pet posto oporavilo ih se – da su barem brojke za ljude tako dobre! Nažalost, veće životinje najgore su prošle: nijedan konj nije preživio, i, što je ozbiljnije, nijedna krava. Ovce su loše prošle, svinje i psi relativno dobro. Miševi i štakori potpuno su se oporavili, a njihova je sposobnost reproduciranja neumanjena.

Obične biljke koje se uzgajaju na zemlji pokazale su otprilike jednak postotak preživjelih. Tu je obavljen rad od kojeg pucaju leđa, iscrpljeno se osoblje plemenito nosilo sa zadatkom čišćenja hektara gredica.

U susjednim prostorijama Montgomery mi je s ponosom pokazao svoje hidroponičke vrtove. Potpuno oporavljeni od klorosisa – ako je to bio klorosis – bili su jedriji nego ikad i kao da su imali koristi od svoje verzije devetodnevnog groznice. Uzgaja se pet tipova proizvođača kisika: dvije 'mokre', jedna 'polumokra' i dvije 'suhe' vrste. Osobito jedna od tih suhih vrsta, jestiva vrsta koja je prije mnogo stoljeća modificirana od mljevene bazge, upravo buja i pokazuje sklonost da izađe iz gredice na palubu. Temperaturu u florikulturi držimo visokom; Montgomery misli da to pomaže.

Telefonirao laboratorijima. Istraživanja obećavaju (kao što su već učinili) proizvesti lijek za našu kugu sutra. Nažalost, većina znanstvenika boluje od groznice, i žena koja se zove Besti pokušava voditi stvari.

21.XII. 2221. Napustio sam Kontrolnu sobu – možda zauvijek. Kapci su zatvoreni, sablasne se zvijezde više ne vide. Po cijelom brodu spustio se gusti mrak. Više od pola naše populacije ima devetodnevnu groznicu; od šezdeset šestero koji su prošli cijeli ciklus, četrdeset šestero ih je preminulo. Postotak preminulih smanjuje se na dnevnoj bazi, no preživjeli su komatozni. Sheila Pescoli, primjerice, jedva da se pokrene.

Bilo kakva vrsta organiziranja postaje sve teža i teža. Kontakt s udaljenim dijelovima broda gotovo potpuno je prekinut, uništeni su vitalni sustavi kablova. Posvuda se okupljaju grupe muškaraca i žena. čekajući. Razvratnost se bori za prevlast s apatijom. U vizijama vidim kako svi umiremo, kako ova užasna grobnica ubrzava, tisućljećima, dok je konačno ne zarobi gravitacija nekog sunca.

Ovaj pesimizam je slabost: čak me ni Yvonne ne može oraspoločiti. Istraživanja su sada identificirala uzročni virus, nekako se to čini nevažnim.

Znanje je stiglo prekasno. Ako što vrijedi, ovo su njihovi zaključci. Prije nego što smo napustili novi planet, promijenili smo svu vodu. Sve zalihe vode na brodu evakuirane su u orbitu i donijete su svježije zalihe. Automatski procesi koji izvlače vlagu iz zraka i šalju je u tankove u trupu uvijek su bili učinkoviti. No, prirodno, takva voda, upotrebljavana nanovo i nanovo, postala je – da se blago izrazim – bljutava.

Nova voda, donesena iz potoka Procyona 5, imala je dobar okus.

Naravno, testirali smo je na mikroskopske oblike života i filtrirali; možda nismo bili onoliko temeljiti koliko smo trebali biti – znanstvene su metode prirodno generacijama stagnirale. Međutim, pronaći krivca nije važno u sadašnjoj ekstremnoj situaciji. Jednostavno rečeno, u vodi su bili suspendirani vitalni proteini unutar molekularnih otopina i tako su se provukli kroz naše filtere.

June Besti, u Istraživanjima, bistra i umišljena mlada žena koju je hiperagorafobija spriječila da se pridruži supругu na Procyonu 5, objasnila mi je cijeli niz događaja jednosložnim riječima. Proteini su složeni kondenzirani oblici aminokiselina, aminokiseline su temelji i međusobno se spajaju da bi tvorili proteine u peptidnim lancima. Iako postoji dvadeset pet poznatih aminokiselina, kombinacije

proteina koju mogu tvoriti beskonačne su; nažalost dvadeset i šesta aminokiselina pojavila se u vodi s Procyona 5. Poslužila je kao vektor za fatalni virus.

U tankovima su proteine uskoro hidrolizom rastavili u sastavne dijelove, kao što bi nesumnjivo učinili i na planetu. U međuvremenu, brodska kvota ljudi, životinja i biljaka upijala je galone vode dnevno. Njihovi su sustavi gradili proteine iz aminokiselina, ti su proteini bili prebačeni tjelesnim stanicama koje ih koriste kao gorivo, da bi se, u procesima izgaranja metabolizma, razbile natrag na aminokiseline. To je ono što se inače događa.

Dvadeset i šesta aminokiselina poremetila je ovaj slijed. Ona se kombinira u protein koji je previše složen da bi se s njim bilo koji sustav – biljni ili životinjski – mogao nositi.

U tom se trenutku pojavljuje ukočenost udova i virus koji se množi proliferacijom. Kako je Payne objasnio, za gušće peptidne spojeve možda je djelomice odgovorna veća gravitacija Nove Zemlje. Jako malo znamo o trajnim učincima gravitacije na virusni razvoj ili na samoizgrađujuće molekule.

Do sada, naselje na Novom svijetu sigurno je u jednako žalosnom stanju kao i mi. Oni barem imaju tu privilegiju da umiru na svježem zraku.

22.XII. 2221. Jučer nisam imao vremena dovršiti. Danas kao da imam svo vrijeme na svijetu. Umorni Toynbee prijavio mi je četrnaest novih smrti jutros. Devetodnevna groznica neosporni je Gospodar broda: moja draga Yvonne njezina je posljednja žrtva. Ušuškao sam je u krevet, no ne mogu je pogledati – prestrašno. Prestao sam se moliti.

Da završim što mi je mlada Besti rekla. Bila je oprezno optimistična o konačnom preživljavanju postotka naše populacije. Tijela žrtava groznice nisu aktivna dok se njihove unutarnje sile nose s virusnim haranjima. Ako im je konstitucija dovoljno elastična na kraju će ih provariti: 'još jedan mali virus nam neće naškoditi', Besti drsko citira. Proteini su već prisutni u svim živim stanicama i, nakon perioda opasnosti, još jedan protein, različit, ali ne previše, može se tolerirati. Uspjeli su izolirati novu aminokiselinu, koju su okrstili bestin (to bistro mlado stvorenje glatko me obavijestilo!), a koja, poput leucina i lizina, koje već poznajemo, utječe na rast. Kako točno utječe, samo

dugoročno istraživanje može utvrditi, a ja sumnjam da imamo tako puno vremena.

Kratkoročni su rezultati pred nama. Biljke su se uglavnom prilagodile na bestin, i jednom kad su to učinile, bujaju. Životinje su se, ovisno o vrsti, prilagodile, iako se samo kolonija svinja čini obilnom. Svi preživjeli, kaže Besti, mogu se smatrati mutacijama, ona ih zove 'mutacijama niskog nivoa'. Čini se da vrućina u Agrikulturi možda pomaže, pa sam, iz sistema za održavanje života, naredio povišenje temperature od 10 stupnjeva za cijeli brod. To je doslovno jedini korak koji smo u stanju poduzeti da pomognemo...

Čini se da što je organizam složeniji, to ima više poteškoća u odbacivanju novih proteina i virusa. Loša sreća za ljude, osobito nas.

24.XII. 2221. Toynbee ima groznicu. Montgomery također. Oni su dvojica od petero novooboljelih jutros. Čudni su proteini izgleda obavili najgori dio svog posla. Pokušavajući analizirati izvješća koje Ambulanta još uvijek herojski šalje, saznajem da što je osoba starija, to se bolje drži na početku i to manje šanse za preživljavanje ima jednom kad se virus razvije. Pitao sam Besti o tome kad me, sasvim dobrovoljno, došla vidjeti (postavila se za zapovjednicu Istraživanja, a ja samo mogu blagosloviti njezinu učinkovitost); ona misli da brojke nisu značajne – mladi većinu stvari prežive lakše nego stariji ljudi.

Mala Sheila Peseoli se oporavila! Ona je jedna od prvih oboljelih, prije šesnaest dana. Otišao sam je posjetiti, čini se sasvim u redu, iako se kreće brzo i nervozno. Još uvijek ima povišenu temperaturu. Ipak, ona nam je prvi oporavljeni pacijent.

Osjećam apsurdni optimizam zbog toga. Ako samo stotinu muškaraca i žena preživi, mogli bi se razmnožavati, i njihovi bi potomci mogli dovesti brod kući. Ne postoji li niža granica za broj koji može izbjeći izumiranje? Bez sumnje odgovor vrebja negdje u knjižnici, možda među onim jednoličnim diskovima koje su kompilirali nekadašnji stanovnici ovog broda...

Danas se dogodila pobuna, glupost, poveo ju je narednik Tugsten iz Brodske policije i 'Patatar Murphy, preživjeli oružar. Podivljali su s nekoliko ručnih atomskih pušaka koje nismo ostavili na P.V.-u ubili šestero vlastitih kompanjona. Napravili su veliku štetu u sredini broda. Začudo, nisu htjeli mene! Razoručao sam ih i strpao u pritvor – tako će Bassit imati kome propovijedati.

Svo oružje osim neuroumrtljivača ili 'komatora', kako ih popularno nazivaju, sakupljeno je i uništeno kako bi se spriječilo daljnje ugrožavanje broda. Komatori mogu djelovati samo na žive živčane sustave i nemaju nikakav učinak na anorganske materijale.

25.XII. 2221. Još jedan pokušaj pobune. Bio sam dolje u Agrikulturi kad je sve eksplodiralo. Kao jedan od esencijalnih servisa na brodu, farma mora nastaviti raditi pod svaku cijenu. Proizvođači kisika u hidroponičkim vrtovima ostavljeni su jer oni mogu upravljati sami sa sobom. Jedan od njih, suha vrsta koju sam prije spomenuo, razmnožila se po podu i izgleda da se gotovo može i sama održavati. Dok sam je promatrao, Noa Stover ušao je s komatorom, s njim je bilo puno zabrinutih mladih žena. Opalio je u mene naboj srednje jačine.

Kad sam se osvijestio, odnijeli su me gore u Kontrolnu sobu, i tamo mi prijetili smrću ukoliko ne okrenem brod i ne usmjerim ga natrag prema Novoj Zemlji! Bilo je potrebno neko vrijeme da shvate da bi manevar okretanja broda za 180 stupnjeva pri brzini od oko 1328.5 puta brzine Zemlje trajao nekih 5 godina. Konačno, prikazujući faktore potiska, natjerao sam ih da shvate: tada su bili toliko frustrirani da su me svejedno htjeli ubiti.

Tko me spasio? Ne moji drugi časnici, žao mi je reći, nego June Besti, i to sama – moja mala heroina iz Istraživanja! Toliko se bijesno na njih derala da su se na kraju pokunjeno odšuljali, Noa prvi. Mogu ih čuti sada, jurcaju okolo na donjim palubama. Dočepali su se zaliha pića.

26.XII. 2221. Sada možemo reći da imamo već šest potpuno oporavljenih, uključujući Sheilu. Svi imaju povišenu temperaturu i kreću se nervozno brzo. Tvrde da se osjećaju zdravo, srećom, uopće se ne sjećaju bola koji su prošli. U međuvremenu, groznica još uvijek uzima žrtve. Izvješća iz Ambulante prestala su stizati, no procjenjujem da još uvijek radi nešto manje od 50 ljudi. Pedeset! Njihovo – moje – vrijeme imuniteta brzo istječe. U konačnici, ne može se izbjeći nagomilavanje proteina, no kako su čudni spojevi slučajni faktori, neki od nas izbjegavaju kritičnu kongestiju u tkivima duže nego drugi.

Barem tako kaže June Besti. Bila je opet sa mnom. Naravno, zahvalan sam za njezinu pomoć. Pretpostavljam da sam i usamljen.

Našao sam se kako je strastveno ljubim; fizički je privlačna i otprilike petnaest godina mlađa od mene. Sve je to budalaština s moje strane. Rekla je – ah, taj stari argument ne treba ponavljati – bila je sama, uplašena, imali smo tako malo vremena, zašto ne bismo vodili ljubav? Otpravio sam je, moja iznenadna ljutnja bila je pokazatelj veličine mog iskustva; sada mi je žao što sam bio tako osoran. Samo, stalno sam mislio na Yvonne, koja je ispružena patila nekoliko metara dalje u susjednoj sobi.

Moram se naoružati i sutra krenuti u inspekciju broda.

27.XII. 2221: Pronašao dva mlada časnika, Johna Halla i Margaret Prestellan, da me prate na brodu. Ljudi poštuju red. Noa vodi bolnički servis kako bi nahranio one koji se probude iz devetodnevne groznice. Koje će biti dugoročne posljedice ove katastrofe?

Netko je oslobodio Bassita. Potpuno je lud, a ipak izaziva divljenje.

Gotovo da i sam povjerujem u njegovo učenje. U ovoj mrtvačnici lakše je vjerovati u psihoanalizu nego u Boga.

Otišli smo u Agrikulturu. U raspadu je, životinje slobodno šecu između biljaka. A hidroponički vrtovi! Suhi proizvođač kisika koji sam ranije spomenuo divlje je mutirao pod utjecajem bestina. Probio se u hodnike u blizini sekcije hidroponičkih vrtova, a svoj sustav korijena iskoristio je da gura zemlju pred sobom, gotovo kao da je sama biljka razvila neku vrstu inteligencije. S pomalo apsurdnim vizijama o tome kako ta biljka raste i zagušuje cijeli brod otišao sam gore u Kontrolnu sobu i pritisnuo gumb koji zatvara sva međupalubna vrata duž Glavnog hodnika. To bi trebalo usporiti biljku.

Frank se danas probudio iz svoje ukočenosti. Nije me prepoznao. Sutra ću ga opet posjetiti.

June je danas dobila groznicu. Bistra i živahna June! Prestellan mi ju je pokazao – nepomična u patnji, kao što je i predvidjela. Nekako, izdajnički, više me povrijedilo vidjeti nju bolesnu nego kad sam vidio Yvonne. Želim – no što vrijedi što ja želim? JA SAM IDUĆI.

28.XII. 2221. Prestellan me podsjetio da je Božić došao i prošao, zaboravio sam tu sprdnju. To su slavili oni pijani pobunjenici, jadnici!

Frank me danas prepoznao, vidio sam mu u očima, iako nije mogao progovoriti. Ako ikada postane kapetan, bit će kapetan puno drugačijeg broda.

Do sada imamo dvadeset oporavljenih. Poboljšanje. Ima nade.

Nevolja svakoga pretvara u mislioca. Tek sada, kada Dugo putovanje nije ništa do povlačenja u tamu, počinjem sumnjati u razboritost cijelog koncepta međuzvezdanog putovanja. Koliko su se nesretnih muškaraca i žena morali preispitivati na putu do Procyona, zatvorenici u ovim vječnim zidovima. Zbog grandiozne ideje, njihovi su životi beskorisno iscijeđeni, kao što će još mnogi biti prije nego što naši potomci opet zakorače na Zemlju. Zemlja! Molim se da su se tamo promijenila srca ljudi, da su postala manje nalik na tvrde metale koje su voljeli i kojima su tako dugo služili. Dvadeset i prvo stoljeće znalo je i moglo lansirati ovaj čudesni brod; a čudo je sterilno, okrutno. Samo tehnološko doba moglo je osuditi nerođene generacije da u njemu postoje, kao da je čovjek tek protoplazma, bez osjećaja ili aspiracija.

Na početku tehnološkog doba – prikladno obilježje, po mom mišljenju – stoji sjećanje na Auschwitz-Birkenau. Što možemo nego nadati se da ova produžena agonija stoji na njegovom kraju, vječnom kraju toga doba, na Zemlji i na Novom svijetu, Procyonu 5.“

Tu je datoteka završavala.

Dok je čitala, Začana je bila prisiljena nekoliko puta napraviti stanku i svladati svoj glas. Njezino ju je uobičajeno, prilično vojničko držanje, napustilo, ostavivši samo djevojku na krevetu, na rubu suza. A kada je završila s čitanjem, prisilila se da se vrati na početak i ponovo pročita prvu rečenicu, koja je promakla Žalopaju. Kapetan Gregory Žalopaj napisao je: „Idemo prema Zemlji znajući da ljudi koji će je vidjeti neće biti rođeni dok ne umre šest generacija.“

Začana ju je pročitala naglas drhtećim glasom prije no što se konačno rasplakala kao ljuta godina.

– Zar ne vidiš! – plakala je. – O, Roy – putovanje je trebalo trajati samo sedam generacija! A mi smo dvadeset i treća generacija! Dvadeset i treća. Sigurno smo prošli Zemlju – ništa nas sada ne može spasiti.

Beznadno, bez riječi, Žalopaj ju je pokušao utješiti, no ljudska ljubav nije imala snage da omekša neljudskost zamke u kojoj su se našli. Nakon dugo vremena, kad su Začanini jecaji djelomice jenjavali, Žalopaj je počeo govoriti. Mogao je čuti kako mu glas škripi od tuposti, jer se natjerao da govori u pokušaju da joj odvuče pozornost – da im oboma odvuče pozornost – od osnovne nevolje.

– Ova datoteka objašnjava tako puno, Laura – rekao je. – Moramo pokušati biti zahvalni što znamo. Iznad svega, ona objašnjava katastrofu. To više nije legenda koja plaši, nego je nešto s čim se možda možemo suočiti. Možda nikad nećemo saznati je li kapetan Gregory preživio, no njegov je sin morao preživjeti, da bi se ime nastavilo. Možda je preživjela June Besti – nekako me podsjeća na tebe... Barem je jasno da je preživjelo dovoljno ljudi – male skupine, stvaranje plemena... A do tada su hidroponički vrtovi već ispunili brod.

– Tko bi pomislio – šapnula je – da ponici nisu trebali postojati. Oni... oni su dio prirodnog stanja stvari! Čini se tako -

– Laura! Laura! – uzviknuo je, odjednom je prekinuvši. Podignuo se u sjedeći položaj i zgrabio čudno oružje koje mu je brat dao. – Ovo oružje! U dnevniku kaže da je uništeno sve oružje osim komatora. Onda ova stvar sigurno nije oružje nego nešto drugo!

– Možda im je jedno promaknulo – rekla je umorno.

– Možda. A možda ne. To je stroj koji radi s toplinom. Sigurno ima posebnu primjenu. Sigurno može nešto o čemu ništa ne znamo. Daj da probam -

– Roy! Budi pažljiv! – viknula je Začana. – Zapalit ćeš vatru!

– Isprobat ću ga na nečemu što ne gori. Ima tu nečega. Laura, kunem se!

Pažljivo je podignuo pištolj, ciljajući otvorom prema zidu. Na glatkoj gornjoj površini bio je indikator i gumb. Stisnuo je gumb. kao što je to ranije učinio Gregory. Uzak snop intenzivne topline, gotovo nevidljiv, raspršio se i dotaknuo zid. Na matmetalnu zida pojavila se jarka linija. Omlohavila se, proširila. Dvije usne crvene poput trešanja rastle su, rastavlajući se u osmijeh. Žurno, Žalopoj je opet pritisnuo gumb. Laser je umro, usne su izgubile boju, postale kestenjaste, očvrsnule u crna, zjapeća usta. Kroz njih se mogao vidjeti hodnik.

Začana i Žalopoj buljili su jedno u drugo, kao gromom ošinuti.

– Moramo reći Vijeću – Žalopoj je konačno rekao, glasom punim strahopoštovanja.

– Čekaj! – rekla je. – Roy, dragi, postoji mjesto na kojem želim isprobati oružje. Hoćeš li ići sa mnom prije no što ikome išta kažemo?

Saznali su, na vlastito iznenađenje, čim su se vratili natrag u hodnike, da lov na Diva još uvijek traje. Približavalo se vrijeme kada pada mrak koji prekriva iduće razdoblje sna; svatko tko se nije pridružio lovu spremao se na spavanje, iza zatvorenih vrata. Brod je izgledao napušteno, kako je vjerojatno izgledao davno, onomad kad su njegovi stanovnici umirali pod vladavinom devetodnevnih groznica. Začana i Žalopoj žurili su neprimijećeni.

Kad se spustio mrak, djevojka je bez riječi upalila bateriju na svom pojasu.

Žalopoj se mogao samo diviti njezinom odbijanju da prizna poraz, nije bio dovoljno samoanalitičan da uvidi da je to osobina koju i on posjeduje u nemaloj količini. Tjeskobna mogućnost da možda sretnu štakore ili Divove ili Izvanjske, ili kombinaciju svo troje, opsjedala ga je, i držao je toplinski pištolj pripremljen u jednoj ruci, a komator u drugoj. No, njihov je put prošao mirno, i sigurno su stigli na Palubu 1, do zatvorenog spiralnog stubišta.

– U skladu sa zemljovidom tvojeg prijatelja Dimiskija – rekla je Začana – Kontrolna bi soba trebala biti na vrhu ovih stuba. Na zemljovidu, Kontrolna je soba prikazana kao velika, a tu, na vrhu, nalazi se samo mala soba bezličnih kružnih zidova. Što ako su ti zidovi podignuti da bi spriječili ljude da dođu do Kontrolne sobe?

– Misliš, ako ih je podignuo kapetan Gregory?

– Ne nužno. Vjerojatno netko drugi, poslije – rekla je. – Dođi i uperi svoj pištolj u zidove...

Popeli su se zatvorenim stubama i stali pred krug metalnih zidova, ispunjeni tihim osjećajem suočavanja s tajnom. Začana mu je stiskala ruku do boli.

– Probaj tamo! – šapnula je, pokazujući na slučajno odabrano mjesto.

Ugasila je bateriju kad je on upalio pištolj.

U mraku, iza poravnane cijevi, rodio se crvenkasti sjaj, probudio se i zasjao. Žalopoj ga je pomicao dok se nije stvorio sjajan četverokut. Stranice četverokuta brzo su se uleknule, metal u njima ogulio se poput komada kože, ostavljajući im prostora da se provuku. Nosnica punih trpkog mirisa strpljivo su čekali da se toplina smanji. Iza nje, u nejasno razotkrivenoj velikoj prostoriji, mogli su vidjeti uski obrisi

nečega, nečega što nisu mogli definirati jer je bilo izvan njihova iskustva.

Kad se četverokut ohladio dovoljno da se kroz njega mogu popeti, složno su krenuli prema toj liniji koja ih je pozivala.

Veliki su kapci, točno onakvi kakve ih je kapetan Gregory Žalopoj onomad ostavio, bili zatvoreni i skrivali su veličanstven pogled od 270 stupnjeva opservatorijskog mjehura. Čak je i bezbrižno napušteni zavijač za vijke, čiji je položaj na pragu sprječavao jednu ploču kapka da se dokraja zatvori, ostao netaknut. Rupa između te i susjedne ploče privukla je Žalopoja i djevojku, jednako snažno kao što ponike privlači svjetlo.

Kroz uski otvor, koji se prostirao gotovo od poda do visoko iznad njihovih glava, mogli su na tren ugledati traku svemira. Koliko je besciljnih godina prošlo od kada je neki stanovnik broda vidio tu veličanstvenu prazninu? Naslonjenih glava, Žalopoj i djevojka buljili su kroz nepropusnu površinu hajalin-volframskih prozora, pokušavajući shvatiti to što vide. Naravno, vidjeti su mogli samo malo, tek malen komad svemira s proporcionalnom količinom zvijezda – nedovoljno da ih smuti, dovoljno tek da ih ispuni hrabrošću i nadom.

– Kakve veze ima ako je brod prošao pored Zemlje? – uzdahnula je Začana. – Našli smo upravljanje! Kada naučimo kako se upravlja, možemo spustiti brod na prve planete do kojih dođemo.

– Trigonin nam je rekao da tamo gdje ima sunca ima i planeta. Oh, mi to možemo! Znam da to možemo! Nakon ovoga, sve ostalo će biti lako!

Pri tom slabašnom, slabašnom svjetlu, primijetila je daleki sjaj u Žalopojevu oku, pogled osupnute spekulacije. Zagrlila ga je, odjednom ga je željela zaštititi kao što je uvijek štitila Gorjana, jer samostalnost koju su tako neumorno poticali u Nastambama na trenutak je napustila Žalopoja.

– Prvi sam put – rekao je – shvatio – potpuno shvatio, duboko u sebi – da smo na brodu. – Noge su mu postale vodenaste.

Ona kao da je protumačila te riječi kao osobni izazov.

– Tvoj je predak doveo brod s Nove Zemlje – rekla je. – Ti ćeš ga spustiti na noviju zemlju!

I upalila je bateriju i žustro svjetlom prešla po ogromnoj upravljačkoj ploči, koja je do sada bila u mraku.

Falange i falange brojčanika, zbog kojih je ova prostorija nekoć bila mozak broda, niz prekidača, strogo, poput vojnika, poredani indikatori, poluge, kvake i ekrani, koji su zajedno davali vanjske znakove snage koja je još kucala cijelim brodom, svi su očvrsnuli u masu sličnu lavi. Sa svih su strana ploče instrumenata sličile na vlažni šerbet, a bile su otprilike jednako od koristi. Ništa nije bilo netaknuto, iako se svjetlo baterije sve većom brzinom premještalo amo-tamo, nije moglo osvjetliti ni jedan cijeli prekidač. Instrumenti za upravljanje bili su potpuno uništeni.

DIO ČETVRTI

– ONO NEŠTO VELIKO –

I

Samo je povremeni pohabani sjaj noćnog svjetla diode osvjetljavao vijugave kilometre hodnika. Na jednom su se kraju broda ponici počeli urušavati na sebe, u smrti koju je neizbježno donosilo svako razdoblje sna u mraku. Na drugom je kraju broda Gospar Gorjan još uvijek gonio svoje ljude da pri svjetlu baterija traže Divove. Gorjanova je skupina, pokrivajući niže nivoe Pogonskih katova, lišila sve palube Dalja od broja 19 do broja 30 gotovo sveg života.

Spuštajući se, mrak je zadesio Henryja Dimiskija, svećenika, kako se vraća iz sobe vijećnika Trigonina u svoju, bez baterije. Dimiskije se pažljivo dodvoravao knjižničaru, u nadi da će se možda Vijeće petorice rekonstituirati kao Vijeće šestorice. Dimiskije je, naravno, sebe zamišljao kao šestog vijećnika. Sada je oprezno hodao polutamom, polupreplašen da će pred njega iskočiti Div.

Što je bilo gotovo točno ono što se dogodilo.

Vrata pred njim naglo su se otvorila, svjetlost se prelila u hodnik. Prestrašen, Dimiskije je ustuknuo. Svjetlo je jezivo lepršalo i treslo se, pretvarajući sjene u preplašene šišmiše dok je nositelj baterije energično obavljao svoj noćni posao u sobi. U idućem trenutku, izvirile su dvije ogromne prilike, noseći između sebe manju figuru koja je pokleknula, kao da je bolesna. Nesumnjivo, bili su to Divovi: bili su visoki preko dva metra.

Jedan je od Divova na glavi nosio pričvršćeno izuzetno blještavo svjetlo. Svjetlo je ponovo raspršivalo neugodne sjene, kad god bi se nositelj sagnuo, gotovo noseći manju priliku. Napravili su tek nekoliko koraka niz hodnik, kad su posred njega zastali, klečeći, lica okrenutih od Dimiskija. I sada je svjetlo palo na lice manjeg čovjeka. Bio je tu Fermour!

Rekavši nešto Divovima, Fermour se nagnuo naprijed i u čudnoj gesti položio šaku na palubu. Ruka mu je bila položena tako da su mu zglobovi prstiju bili okrenuti prema dolje. Na trenutak se našla u

centru snopa svjetlosti, tada se, kao posljedica njegova stiska, dio palube uzdigao, a Divovi su ga dohvatili i podignuli. Otkrila se velika rupa kroz koju može proći čovjek.

Divovi su pomogli Fermouru da uđe u nju, sami se tamo spustili i zatvorili otvor iza sebe. Sjaj je četvrtastog noćnog svjetla diode na zidu ponovo bilo jedino osvjetljenje napuštenog hodnika.

Tada se Dimiskiju vratio dar govora.

– U pomoć! – zaurlao je. – U pomoć! Proganjaju me!

Zalupao je na najbliža vrata, a kad nije dobio odgovor, otvorio ih je. Bili su to stanovi radnika, uglavnom napušteni, jer su vlasnici otišli s Gorjanom i Timom za preživljavanje. U jednoj je sobi Dimiskije otkrio majku koja je pri slabašnom svjetlu dojila dijete. I ona i beba u strahu su počele zavijati.

Taj je metež uskoro donio zvuk koraka u trku i svjetla baterija. Dimiskije je bio okružen ljudima i vraćen u stanje suvislosti. Bili su to mahom muškarci, dio velikog lova na Divove, muškarci čija je krv uzavrela uslijed uzbuđenja na koja nisu bili navikli. Ispustili su divlje uzvike, jače nego Dimiskijeve, kad su čuli da su Divovi bili tamo među njima. Gomila je nabrekla, buka se povećala. Dimiskije se našao stisnut uza zid u beskrajnom ponavljanju svoje priče nizu časnika, sve dok se hladni čovjek zvan Pagwam, sukapetan Tima za preživljavanje nije probio kroz grupu.

Pagwam je brzo raščistio prostor oko Dimiskija.

– Pokaži mi tu rupu kroz koju kažeš da su nestali Divovi – naredio je.

– Pokaži je prstom.

– To bi nasmrt prepalo i manje hrabrog čovjeka no što sam ja

– Dimiskije je rekao, još uvijek drhteći. Pokazao je prstom, pravokutna linija u palubi ocrtavala je izlaz Divova.

Bila je to jedva primjetna pukotina tanka poput vlasi kose. Unutar pravokutnika, na jednom se kraju nalazila čudna osmerokutna udubina, u promjeru nešto šira od jednog centimetra. Osim toga nije postojalo ništa što bi razlikovalo podna vrata od ostatka palube.

Na Pagwamovu zapovijed dva su muškarca pokušala polugom otvoriti podna vrata, no pukotina je bila toliko tanka da u nju nisu mogli zabiti ništa osim vlastitih noktiju.

– Ne može se podići, gospodine! – rekao je jedan od muškaraca.

– Hvala hemu za to! – uzviknuo je Dimiskije, zamišljajući rijeku Divova kako izlaze iz poda i kreću na njih.

Do tada, netko je već doveo Gorjana. Gosparevo lice bilo je nepopustljivije nego ikad. Dugi su mu prsti nemirno dragali brazde na obrazima dok je slušao Pagwama i Dimiskija. Iako je izgledao umorno, progovorivši otkrio je da je njegov mozak najbudniji od svih prisutnih.

– Znae što to znači – rekao je. – Te su zamke postavljene u podu, međusobno udaljene oko stotinu koraka, po cijelom brodu. Nikad nismo prepoznali što su, jer ih nismo mogli otvoriti, no Divovi ih otvaraju s lakoćom. Štogaod da smo prije mislili, ne trebamo više sumnjati u to da Divovi još uvijek postoje. Cijelo su ovo vrijeme bili skriveni, i za to su imali svoje razloge, sada se vraćaju – a koja bi im druga svrha bila nego opet preuzeti brod?

– Ali ova vrata – rekao je Dimiskije.

– Ova su vrata – prekinuo ga je Gorjan – ključ cijele stvari. Sjećaš li se kada su tvojeg prijatelja Žalopoja zarobili Divovi? Rekao je da su ga odveli u rupu, i da su putovali niskim, zatvorenim prostorom koji nije zvučao ni kao jedan dio broda koji poznajemo? Očito, bio je to prostor između paluba, i njega su odveli kroz ista ovakva vrata. Sigurno su sva vrata međusobno spojena, i ako Divovi mogu otvoriti jedna, mogu otvoriti sva!

Nemiran žagor komentara izdigao se iz gomile u hodniku.

Oči su im sjale, baterije su im bile slabašne: činilo se kao da su se stisnuli bliže jedni drugima, kao za utjehu. Dimiskije je pročistio grlo, i bespomoćno stavio vrh malog prsta u uho, kao da je ono jedina stvar na svijetu koju može očistiti.

– To znači – prag bi ga znao, to znači da je naš cijeli svijet opkoljen nekom vrstom uskog svijeta u koji Divovi mogu, a mi ne možemo – rekao je. – Je li tako?

Gorjan je kratko klimnuo.

– Pomisao nije ugodna, zar ne, svećeniče? – rekao je.

Kad mu je Pagwam dotaknuo ruku, Gorjan se nestrpljivo okrenuo i shvatio da su tri vijećnika Petorice, Divić, Dupont i Ruskin, stigli nakon njega. Izgledali su i nesretno i iživcirano.

– Molimo, ne govorite više. Gosparu Gorjan – rekao je Divić.

– Većinu smo toga čuli, i ne čini nam se kao nešto o čemu treba javno raspravljati. Bolje povedite tog, hm, tog svećenika sa sobom u vijećnicu. Tamo ćemo razgovarati.

Gorjan jedva da je oklijevao.

– Upravo suprotno, vijećniče Divić – jasno je rekao. – Ovo se tiče svakog čovjeka na brodu. Svatko to mora čim prije saznati. Bojim se da nam se ubrzano približava vrijeme krize.

Iako je proturječio Vijeću, na Gorjanovu je licu bio tako bolan izraz da je Divić mudro izbjegao dovođenje cijele stvari u pitanje. Umjesto toga, upitao je:

– Zašto spominjete krizu?

Gorjan je raširio ruke.

– Gledajte to ovako – rekao je – Div se odjednom pojavi na Palubi 14 i sveže prvu djevojku na koju naiđe i to na način koji joj omogućava da praktički odmah pobjegne. Zašto? Da bi se mogla podići uzbuna. Poslije se opet pojavi na Pogonskim katovima – što za njega nije vrlo rizično, moram dodati, jer se kad god zaželi može skloniti u jedna od ovih vrata! Sada, s vremena na vrijeme, primali smo izvještaje o tome kako je netko vidio Diva, no očito su susreti bili sasvim slučajni. U ovom slučaju, izgleda da nije bilo slučajno. Prvi put Div je želio da ga se vidi. Nikako drukčije ne možete objasniti besmisleno vezivanje djevojke.

– No, zašto bi htio da ga vide i love? – upitao je vijećnik Ruskin plačno.

– Ja mogu zamisliti zašto, vijećniče – rekao je Dimiskije. – Div je htio napraviti diverziju dok ovi drugi Divovi spase Fermoura iz ćelije.

– Upravo tako – složio se Gorjan, bez zadovoljstva. – Ovo sve desilo se kad smo počeli ispitivati Fermoura, tek smo ga počeli smekšavati. Bilo je to lukavstvo kojim su Divovi maknuli sve s puta kako bi pomogli Fermouru da pobjegne. Sada kada Divovi znaju da mi znamo da postoje, bit će prisiljeni nešto učiniti – ako mi ne učinimo nešto prvi! Svećeniče Dimiskije, spusti se četveronoške i pokaži mi točno kako misliš da je Fermour otvorio podna vrata.

Uspuhujući, Dimiskije se spustio kako mu je zapovjeđeno. Svjetlo svake prisutne baterije bilo je upereno u njega. Brzo je prešao u jedan kut vrata, i sumnjičavo pogledao prema gore.

– Mislim da je Fermour bio otprilike tu – rekao je. – I tada se nagnuo naprijed, ovako... i spustio šaku na palubu ovako – a zglobovi prstiju bili su mu na podu ovako. I onda – ne, tako mi hema, znam što je učinio! Gorjane, pogledaj!

Dimiskije je pomaknuo stisnutu šaku. Čuo se slabi škljocaj. Podna su se vrata podignula i put prema Divovima bio je otvoren.

Laura Začana i Roy Žalopoj polako su se vraćali prema nastanjenom dijelu Dalja. Šok koji je uslijedio nakon pronalaska uništenih instrumenata za upravljanje gotovo da je bio previše za oboje. Još jednom, ali sada upornije nego ikad prije, želja za smrću preplavila je Žalopoja: shvaćanje potpune sumornosti vlastita života prošlo je njime poput otrova.

Kratki odmor u Dalju, sreća koju mu je donosila Začana, bili su apsolutna nula u usporedbi s glavnom frustracijom koju je podnosio od rođenja.

Dok je tonuo u tu razarajuću tugu, jedna ga je stvar spasila: staro Učenje iz Nastambi, za koje si je nedavno ponosno rekao da ga je nadrastao.

Čuo je jeku svećenikova glasa: – Mi smo sinovi kukavica, provodimo dane u strahu... Dugo je putovanje uvijek započeto: pustite nas da bjesnimo dok možemo, i tek kad tako ispustimo naše morbidne impulse možemo se osloboditi unutarnjeg konflikta... – Instinktivno, Žalopoj zamahne uobičajenom gestom bijesa. Dopustio je da mu ljutnja nahrupi iz skrovitih mjesta patnje i da ga zagrije u tami koja vene. Začana je počela plakati na njegovu ramenu, njezina patnja dodala je ulje na vatru njegova bijesa.

Pjenio se u sebi, a uzbuđenje je raslo, iskrivljavajući mu lice. Prisjećao se svih nepravdi koje je ikad podnio on sam, a i svi ostali, preokretao ih je, miješajući ih zajedno kao jaja u kremu. Blato, krv, ljutnja, tjerali su mu srce da tuče.

Nakon toga, osjećajući se puno razboritije, uspio je utješiti Začanu i odvesti je natrag.

Dok su se približavali nastanjenom dijelu, čuli su, sve glasnije, čudno lupanje. Bila je to neobična buka bez ritma, zloćudna buka zbog koje su ubrzali korak, pogledavajući se uznemireno.

Gotovo prva osoba koju su sreli, čovjek iz ratarske klase, odmah im je prišao.

– Inspektorice Začana – rekao je – Gospar Gorjan vas traži, više posvuda!

– Izgleda da nas traži po cijelom brodu – rekla je Začana suho.

– Stižemo, hvala vam.

Ubrzali su korak i tako stigli do Gorjana na Palubi 20, gdje je Fermour bio spašen. Sukapetan Pagwam, s vodom ljudi, hodao je po hodniku, svako se toliko savijajući kako bi otvorio niz podnih vrata palube. Teški pokrovi, bacani sa strane, stvarali su onu čudnu buku koju su Začana i Žalopoj čuli. Kako su otkrivali rupu za rupom, ostavili su na svakoj čovjeka na straži dok su ostali žurili prema idućim vratima.

Upravljavajući operacijom, Gorjan je, okrenuvši se, ugledao Začanu. Ovaj put, osmijeh dobrodošlice nije mu omekšao lice.

– Uđite tu unutra – rekao je, otvarajući najbliža vrata, nečijeg stana. U tom trenutku nikoga nije bilo unutra. Gorjan je zatvorio vrata kad su svo troje ušli i ljutito im se obratio: – Zamalo sam odlučio baciti vas oboje u zatvor – rekao je. – Prije koliko ste se vremena vratili iz Grgina uporišta? Zašto se niste odmah došli javiti meni ili Vijeću, kako vam je bilo rečeno? Gdje ste to bili zajedno da mi je znati?

– Ali, Ruder – protestirala je Začana. – Nema dugo da smo se vratili!

Osim toga, bili ste vani u lovu kad smo stigli. Nismo znali da je tako hitno, ili bismo -

– Samo malo, Laura – prekinuo ju je Gorjan. – Bolje ti je da sačuvaš isprike: u krizi smo. Pusti sad sve to, ne zanimaju me drangulije, samo mi ispričaj o Grgi.

Kad je vidio povrijeđen i ljutit izraz na Začaninu licu, Žalopoj se ubacio i ukratko prepričao njihov razgovor s njegovim bratom. Na kraju, Gorjan je klimnuo, i malo se opustio.

– Bolje nego što sam se usudio nadati – rekao je. – Poslat ćemo izviđače da što prije dovedu Grgine ljude ovamo. Korisno je da se odmah usele.

– Ne, Ruder – brzo je rekla Začana. – Oni ne mogu doći tu. Uz svo dužno poštovanje Royu, njegov brat nije ništa drugo nego razbojnik! Njegovi sljedbenici nisu ništa do rulje! Oni i njihove žene osakaćeni su i mutiram. Cijeli bi nam čopor donio beskrajne nevolje kad bi im dopustili da žive ovdje. Ne valjaju za ništa drugo osim za borbu.

– Upravo ih zbog toga – namrštio se Gorjan – želimo. Bolje da uhvatiš korak s događajima, Laura. – Brzo joj je ispričao što je Dimiskije vidio i što se sada događa.

– Jeste li povrijedili Fermoura? – upitao je Žalopoj.

– Ne, samo pripremno bičevanje da ga smekšamo.

– Naviknuo je na takve stvari u Nastambama, jadnik – rekao je Žalopoj. Vlastita su ga leđa suosjećajno pecnula.

– Zašto je zbog svega toga toliko hitno dovođenje Grgine rulje ovdje? – rekla je Začana.

Gospar je Gorjan teško uzdahnio i odgovorio naglašavajući svaku riječ.

– Zato što – rekao je – prvi put imamo neoboriv dokaz da su Izvanjski i Divovi saveznici – protiv nas!

Dugo ih je gledao dok su primali ove informacije. – Našli smo se u lijepom položaju, a? – rekao je ironično. – Zato želim podići sva podna vrata na brodu, i staviti stražara pored njih. Na kraju ćemo uloviti neprijatelja. Kunem se da neću mirovati dok se to ne ostvari.

Žalopoj je zazviždao. – Sigurno će ti trebati Grgini banditi, glavni će problem biti ljudstvo – rekao je. – Ali, kako je točno Dimiskije uspio otvoriti ta vrata?

– Jednostavno zato što taj debeli svećenik jest takav kakav jest, rekao bih – primijetio je Gorjan, kratko se nasmijavši. – Dok ste bili u tvom plemenu, pretpostavljam da je bio poprilična svraka?

– Uzimao je sve do čega je mogao doći – složio se Žalopoj, prisjećajući se nereda u Dimiskijevoj sobi.

– Jedna od stvari koju je pokupio bio je prsten, prsten s kamenom od osam strana, koji je netko u nekom trenutku skinuo s nekog leša. Nije riječ o pravom kamenu, nego o jednoj malenoj mehaničkoj napravi koja točno paše u jednu vrstu ključanice na svakim vratima: utisneš ga i vrata se odmah otvore.

Izvorno – davno prije katastrofe – svatko čija je dužnost bila spuštati se kroz ta vrata morao je imati takav prsten-ključ. Vijećnik Trigonin, usput rečeno, kaže da se ti prostori između paluba nazivaju prolazi za održavanje; on je pronašao referencu za njih u svojem neredu, i sad ćemo ih pregledati! Pročešljat ćemo svaki njihov centimetar. Moji ljudi sada imaju Dimiskijev prsten i otvaraju svaka podna vrata na brodu.

– A Bob Fermour imao je prsten sličan Dimiskijevu! – uzviknuo je Žalopoj. – Sjećam se da sam ga često viđao na njegovu prstu!

– Mislimo da ih možda nose svi Izvanjski – rekao je Gorjan. – Ako je tako, to objašnjava to što nas tako lako izbjegavaju. To objašnjava puno – iako ne objašnjava kako su se u prošlosti uspijevali izvući iz čuvanih ćelija. S pretpostavkom da su nam svi koji nose taj prsten neprijatelji, poslao sam dio Tima za preživljavanje da pregleda cijelu populaciju u potrazi za izdajničkim znakom. Koga god da ulovimo kako nosi taj prsten, poslat ćemo ga na Putovanje! Sada moram ići. Širenja!

Ispratio ih je natrag u bučni hodnik. Odmah su ga opkolili podčinjeni koji su čekali naredbe. Polako se odvojio od Začane i Žalopoja. Čuli su ga kako odabire mlađeg časnika koji će odnijeti vijesti Grgi, a onda se okrenuo na drugu stranu i glas mu se izgubio.

– Savez s Grgom... – rekla je Začana, i zadrhtala. – što ćemo mi sada? Izgleda da mi Ruder ne namjerava dati još posla.

– Ti ideš u krevet – rekao je Žalopoj. – Izgledaš iscrpljeno.

– Ne misliš valjda da mogu spavati uz svu ovu buku? – upitala je, smiješeći se prilično umorno.

– Mislim da bi mogla probati.

Iznenadio se koliko mu je krotko dopustila da je odvede, iako se odjednom ukočila kad su susreli Dimiskija kako tumara sporednim hodnikom.

– Došlo je tvojih pet minuta, svećeniče, vidim – rekla je.

Dimiskijevo lice bilo je zamišljeno i nesretno, nosio je povrijeđenost oko sebe poput plašta.

– Inspektorice – rekao je pun gorkog dostojanstva. – Rugate mi se.

– Pola mog bijednog života hodam okolo s neprocjenjivom tajnom na prstu, a da toga nisam ni svjestan. A kad to shvatim – nu, u trenu potpuno nekarakteristične panike, darujem je vašem prijatelju Gorjanu!

II

– Moramo nekako sići s broda – promrmljala je Začana. Oči su joj bile zatvorene dok je govorila, a tamna joj je glava ležala na jastuku.

Nježno. Žalopoj se šuljao iz mračne sobe, ona će zaspati prije nego što on zatvori vrata, usprkos kaosu zvukova udaljenom dvije palube. Stajao je ispred Začanine sobe, pomalo se bojao otići, pitajući se je li sada pravo vrijeme da Gorjana ili Vijeće zasmeta viješću o uništenim upravljačkim instrumentima broda. Neodlučno je prebirao po toplinskom pištolju za pojasom, dok su mu misli postupno odlutale natrag na osobnije stvari.

Žalopoj nije mogao a da se ne upita kakvu ulogu on sam ima u svijetu oko sebe, jer se nije mogao odlučiti što želi od života, kao da je plutao na plimi događaja. Ljudi koji su mu bili najbliži djelovali su kao da imaju jasne ciljeve. Dimiskija nije bilo briga ni za što osim za moć, Gorjan kao da je bio zadovoljan hvatanjem u koštac s beskrajnim nizom problema na brodu, a Žalopojeva voljena Laura željela se samo osloboditi stege života na brodu. A on? On je želio nju, no bilo je tu još nečega, nešto što si je obećao kao dječak, a nije to pronašao, ono nešto što nikad nije znao pretočiti u riječi, nešto preveliko za vizualizaciju...

– Tko je to? – upitao je, odjednom ga je probudio korak u blizini.

Četvrtasto noćno svjetlo diode sa strane otkrilo je visokog muškarca u odjeći bijele boje, osebujne prilike čiji je glas, kada je progovorio, bio moćan i polagan.

– Ja sam vijećnik Zac Deight – rekao je. – Ne bojte se. Vi ste Roy Žalopoj, lovac iz Pustih Puta, zar ne?

Žalopoj je primijetio njegovo melankolično lice i sijedu kosu, i instinktivno mu se svidio ovaj čovjek. Instinkt nije uvijek saveznik inteligencije.

– Jesam, gospodine.

– Mladi svećenik, Henry Dimiskije, vrlo vas cijeni.

– Uistinu, tako mi hema? – Dimiskije je često potajno činio dobro, no uvijek samo sebi samome.

– Jest – rekao je Zac Deight. Zatim je promijenio ton. – Vjerujem da vi možda znate nešto o onoj rupi koju vidim u zidu hodnika.

Prstom je pokazao na rupu koju su Začana i Žalopoj ranije napravili na zidu njezine sobe.

– Da, znam. Napravilo ju je ovo ovdje oružje – rekao je Žalopoj, pokazujući oružje starom vijećniku i pitajući se što slijedi.

– Jeste li to ikom drugom spominjali? – pitao je Zac Deight, dok je zainteresirano okretao toplinski pištolj.

– Ne. Samo Laura – inspektorica Začana zna: ona sada spava.

– Trebali ste ga odmah predati Vijeću da ga upotrijebi kako najbolje zna – nježno je rekao Zac Deight. – Trebali ste to znati. Hoćete li doći u moju sobu i ispričati mi sve o tome?

– Pa, nemam baš puno za reći, gospodine... – započeo je Žalopoj.

– Sigurno uviđate koliko bi ovo oružje moglo biti opasno ako padne u krive ruke... – U vijećnikom je glasu bilo nešto što je tjeralo na poslušnost. Kad se okrenuo i uputio niz hodnik, Žalopoj je krenuo za tim zastrašujućim leđima – nije bio presretan, no nije se ni bunio.

Liftom su se spustili na niži nivo, zatim prehodali pet paluba naprijed, do vijećnikova stana. Bilo je potpuno pusto, tiho i mračno. Izvadivši obični magnetni ključ, Zac Deight otključao je vrata i pomaknuo se kako bi Žalopoj ušao. Čim je stupio u sobu, vrata su se za njim zalupila. Bila je to klopka!

Okrenuvši se, Žalopoj se zaletio u vrata bijesan poput divlje životinje – uzalud. Bilo je prekasno, a kod Deighta je bio i pištolj kojim je mogao probiti rupu da se oslobodi. Žalopoj je grubo upalio bateriju i pregledao sobu. Bila je to kabina za spavanje koja već neko vrijeme nije bila upotrebljavana, sudeći prema sveprisutnoj prašini. Kao i mnoge druge takve sobe na cijelom brodu, bila je spartanska, anonimna.

Žalopoj je podignuo stolac i strgao ga na zaključanim vratima, nakon čega je mogao bolje razmišljati. Pred očima mu se stvorila slika trenutka kad je prvi put bio blizu Začane, kad je gledao kroz špijunku kako Gorjan ostavlja Fermoura samog u sobi za ispitivanje. Fermour je bio skočio na stolac i pokušao dohvatiti rešetku na stropu. Očito, očekivao je da će tako doći do slobode. Možda...

Namjestio je krevet na sredinu sobe, bacio ormarić na njega, i brzo se popeo kako bi pregledao rešetku. Sličila je na svaku drugu rešetku u bilo kojoj prostoriji broda: devedeset centimetara kvadratnih, napravljena od tankih šipki koje su bile postavljene dovoljno široko da se kroz njih može progurati prst. Istražujući pomoću baterije, otkrio je da je prostor začepljen prašinom ljepljivom poput sluzavih očiju. Povjetarac koji se u sobu provlačio bio je uistinu nikakav.

Žalopoj je probao podići rešetku. Nije se dala pomaknuti.

Morala se pomaknuti. Fermour nije stao na onaj stolac i ispružio se samo zato što mu je to fizički bilo potrebno. I ovdje će, ako se rešetka otvori, biti objašnjenje načina na koji su neki prijašnji Izvanjski zatvorenici pobjegli iz čuvanih ćelija. Žalopoj je zabio prste kroz rešetku i pipao po unutarnjem rubu, dok su mu nada i strah hladno putovali žilama.

Kažiprstom je uskoro napipao jednostavnu kuku s jezičkom. Žalopoj ju je pritisnuo. Slične kuke nalazile su se na gornjoj površini ostalih triju stranica rešetke. Otkvačio ih je, jednu po jednu. Rešetku je bilo lako podignuti. Žalopoj ju je nagnuo postrance, spustio je i tiho položio na krevet. Srce mu je tuklo.

Uhvativši se za otvor, podignuo se unutra.

Jedva je bilo mjesta za pomicanje. Očekivao je da će se naći u prolazima za održavanje, umjesto toga bio je u ventilacijskom sustavu. Odmah je pogodio da ta cijev prolazi kroz čudni međupalubni svijet prolaza za održavanje.

Isključio je bateriju, i naprezao oči niz niski kanal, ignorirajući povjetarac koji mu je stalno izdisao na lice.

Samo je jedno svjetlo osvjetljavalo tunel, prolazeći kroz iduću rešetku. Palo mu je na pamet da sigurno izgleda vrlo slično čepu u boci. Povukao se prema naprijed i provirio kroz rešetku.

Buljio je u sobu Zaca Deighta. Zac Deight bio je sam i govorio u aparat. Visoki ormar, koji se sada nalazio usred sobe, otkrivao je na koji je način bila skrivena niša u zidu u kojoj je obično bio sakriven taj aparat. Žalopoj je bio toliko fasciniran svojim novim otkrićem da na trenutak nije čuo o čemu govori Zac Deight. Onda ga je ošinulo.

– ...mladac Žalopoj izaziva nevolje – govorio je vijećnik u telefon. – Sjećate se kad je vaš čovjek Anders prije nekoliko tjedana izgubio svoj zavarivač? Nekako se našao kod Žalopoja. Saznao sam jer sam naišao na rupu koja je zjapila u zidu jednog od odjeljaka na Palubi 22, u sobi inspektorice Laure Začane... Da, Curtise, čuješ li me? Ova je linija gora no ikad...

Deight je, na trenutak, zašutio dok je muškarac na drugoj strani linije govorio. „Curtis!“, uzviknuo je Žalopoj sam sebi. to je bilo ime Diva koji je zapovijedao bandom koja ga je zarobila. Gledajući dolje na vijećnika. Žalopoj je odjednom zamijetio izdajnički prsten s

osmerokutnim kamenom na vijećnikovom prstu i počeo se pitati u kakvu je to odvratnu mrežu intriga upao.

Deight je opet progovorio. – Uspio sam se ušuljati u Začaninu sobu – rekao je – dok je vaša diverzija na Pogonskim katovima bila na vrhuncu. Tamo sam pronašao još nešto čega su se vrtoglavci dočepali: datoteke za čije postojanje nismo ni znali. Napisao ju je čovjek koji je bio prvi kapetan ovog broda na povratku s Procoyna 5. Sadrži puno više no što bi vrtoglavci trebali znati; potaknut će ih da propituju kojekakve stvari. Čistom srećom uspio sam se domoći i zavarivača i datoteke... Hvala. Još je veća sreća što nitko osim

Žalopoja i te djevojke Začane još ne zna ništa – ne shvaća važnost – ni datoteke ni lasera. Sad znam kakve sve ideje Mali pas ima o svetosti života vrtoglavaca, no ja sam taj koji se tu suočava s ovim problemom, a svakim satom postaje sve teže – ako žele sačuvati svoju dragocjenu tajnu, ne postoji lagan način za to. Žalopoj je trenutno zaključan u sobi do moje... Naravno da ne, bez sile; uletio je u klopku poput anđela. Začana spava u svojoj sobi. Ono što me zanima je ovo, Curtis: želim da odobriš likvidaciju Začane i Žalopoja... Da, ni meni se to ne sviđa, no to je jedini način da zadržimo status quo i spreman sam to učiniti sada prije no što bude prekasno...

Zac Deight je utihnuo, slušajući, dok mu se dugačko lice ispunjavalo nestrpljivošću.

– Nemamo vremena preko radija pitati Malog psa – rekao je, očito prekidajući sugovornika. – Oni bi previše odužili. Ti zapovijedaš ovdje, Curtis, i sve što mi treba tvoja je dozvola... To je bolje... Da, smatram da je nužno. Ne misliš valjda da uživam u takvom zadatku? Pustit ću plin u obje sobe kroz ventilaciju, kako smo već prije rješavali nezgodne situacije. Barem znamo da je bezbolno.

Poklopio je. Ugurao je ormar natrag na mjesto. Neko je vrijeme stajao, oklijevajući, grizao si je šaku, lice mu je bilo ispunjeno gnušanjem. Otvorio je ormar i izvadio dugačak cilindar. Sumnjičavo je pogledao gore, prema rešetki na stropu. Žalopojev ga je komator pogodio ravno u lice.

Boja je pobjegla s lica Zaca Deighta. Glava mu je pala na grudi i pao je, izvaljen, na pod.

Na sekundu, Žalopoj je ostao ležati tamo gdje je bio, dok mu se um pokušavao priviknuti na događaje. Vratio se u neposrednu blizinu sadašnjosti tek kad je osjetio nešto što ga je prestravilo.

Strana misao nekako se provukla među njegove misli. Bilo je to kao da mu je nečiji debeli, krznom pokriveni jezik polizao mozak. Uključio je bateriju i pronašao ogromnog moljca kako mu lebdi pred očima. Raspon krila bio mu je oko 13 centimetara; tome se tapelumu lucidumu u očima odražavalo svjetlo poput dvaju svijetlocrvenih točkica.

Zgađen, zamahnuo je na moljca, ali je promašio. Moljac je brzo odlepršao niz cijev za zrak. Žalopoj se sjetio jednog drugog moljca u Pustim Putima, koji je također ostavio sličan delikatno prljav otisak u njegovu mozgu. Sada je pomislio Ta moć koju zečevi imaju – moljci je sigurno imaju u umanjenom obliku. A štakori ih izgleda razumiju... Možda su ti moljci neka vrsta zračnih izviđača za štakorske horde!“

Ova ga je ideja uplašila puno više nego kad je slušao kako ga Deight osuđuje na smrt.

Obliven paničnim znojem otvorio je četiri kuke, koje su držale na mjestu rešetku Zaca Deighta, uvukao je u ventilaciju i spustio se u vijećnikovu sobu.

Dovukao je stol, popeo se na njega, i stavio rešetku natrag na svoje mjesto. Tada se osjetio sigurnije.

Zac Deight nije bio mrtav, Žalopojev komator bio je samo na pola snage, no bio je dovoljno blizu da dobije udarac dovoljno snažan da neko vrijeme ostane bez svijesti. Izgledao je bezopasno, čak dobronamjerno, dok je ležao na palubi s kosom preko pepeljastog čela. Žalopoj je uzeo vijećnikove ključeve bez ikakve grižnje savjesti, uzeo je toplinski pištolj, otključao vrata i izišao u tišinu hodnika.

U zadnjem je trenu zastao, okrenuo se prema sobi i baterijom osvijetlio rešetku. Oštre roze ruke držale su šipke, tucet oštrih lica mrsko ga je gledalo. Dok ih je gađao komatorom, nakostriješile su mu se dlake na vratu. Male goruće oči odmah su izgubile sjaj, ružičaste ruke opustile su svoj stisak.

Skvičanje koje ga je pratilo niz hodnik govorilo je Žalopoju da postoji i skriveno krilato pojačanje.

Ideje su mu brzo prolazile glavom dok je hodao. Jednu je stvar tvrdoglavo odlučio: ulogu vijećnika Deighta u cijeloj stvari i sve što je

rekao Curtisu preko onog čudnog aparata (a gdje je Curtis?) neće nikome spominjati dok o tome ne porazgovara sa Začanom. Više nisu mogli znati tko je, a tko nije, na njihovoj strani.

– A ako je Začana... – započeo je naglas, no brzo se oslobodio tog straha. Ima jedna granica nakon koje se nepovjerenje stapa s ludilom.

Praktični je problem zaokupljao Žalopoja, no nije ga mogao formulirati. Nešto o spašavanju Fermoura... Ne, to će morati pričekati. Bio je previše uznemiren da bi mogao mirno razmišljati, poslije će o tome. U međuvremenu, htio je dati toplinski pištolj, zavarivač, kako ga je Deight nazvao, nekome tko će ga moći upotrijebiti na dobar način: Gosparu Gorjanu.

Uzbuđenje oko Gorjana blaženo je poraslo, on se prebacio u središte aktivnosti.

Barikade između Dalja i Pustih Puta bile su srušene. Znojni su muškarci zaposleno rastavljali barikade, uživajući u rušenju.

– Odnosite ih! – vikao je Gorjan. – Mislili smo da štite naše granice svuda oko nas, no uzaludne su.

Kroz potrgane barikade stiglo je Grgino pleme. Otrcani i prljavi, žene, muškarci i hermafroditi, zdravi i ranjeni, hodajući ili na nosilima, uzbuđeno su se smjestili među Daljane koji su ih promatrali. Nosili su svežnjeve i košare i kutije i velike košare na leđima; neki su vukli primitivne sanjke koje su povlačili kroz ponike; jedna je žena gurala svoje stvari ispred sebe na leđima ispijene ovce. S njima svima doletjele su i crne mušice iz Pustih Puta. Uzbuđenje u Dalju bilo je toliko jako da je to živahno jato bijede dočekano osmijesima dobrodošlice i povremenim uzvicima. Legija u dronjcima mahala je nazad.

Rofferyja su ostavili. Bio je skoro mrtav pa su smatrali da je bilo kakav trud uložen u njega besmislen.

Bar je jedna stvar bila jasna: izopćenici su, iako mnogi od njih ranjeni u okršaju sa štakorima, bili spremi za borbu. Svaki čovjek među njima bio je naoružan komatorima, noževima i okljašćenim kopljima.

Sam Grga, kojeg je pratio njegov čudni sluga Jauk, savjetovao se s Gorjanom, Pagwamom i vijećnikom Ruskinom iza zatvorenih vrata kada je

Žalopoj stigao. Bez ceremonije, upao je u sobu. Bio je pun nečuvanog samopouzdanja kojeg nisu mogli umanjiti čak ni njihovi povici nastali zbog prekida.

– Došao sam vam pomoći – rekao je, gledajući u Gorjana kao prirodnog vođu. – Imam dvije stvari za tebe, a prva je informacija. Otkrili smo da postoje podna vrata na svakom nivou svake palube. To je samo jedan način na koji Divovi i Izvanjski mogu pobjeći. Imaju i zgodan izlaz u svakoj pojedinoj sobi!

Skočio je na stol i pokazao im kako se otvara rešetka. Spustio se natrag bez komentara, uživajući u iznenađenim izrazima njihovih lica.

– To je još jedna stvar na koju trebate paziti, Gosparu Gorjane – rekao je. I tada je, bez ikakvog truda, shvatio što ga je točno zasmetalo oko Fermourovog bijega. Odmah mu je bio jasan još jedan dio zagonetke.

– Negdje na ovom brodu Divovi imaju stožer – rekao je. – Tamo su me odveli kad su me zarobili, no ne znam gdje je to, uspavali su me plinom. Ali očito je da se nalazi na dijelu palube koji je od nas odsječen – namjerno ili zbog toga što je brod tako napravljen. Takvih je mjesta na brodu mnogo – tamo trebamo tražiti.

– To smo već odlučili – rekao je Grga nestrpljivo. – Problem je da je sve u tolikom metežu da na većini paluba ne znamo je li dio odsječen ili ne. Vojska bi se mogla skrivati iza svake pregrade.

– Pokazat ću vam jedno takvo mjesto u blizini – rekao je Žalopoj napeto. – Iznad ćelije u kojoj je bio Fermour, na Palubi 21.

– Zašto to misliš, Žalopoj? – znatiželjno je upitao Gorjan.

– Dedukcija. Divovi, kako smo shvatili, uložili su velike napore da sve odmame dalje od hodnika kako bi mogli doći do Fermoura te ga spasiti kroz podna vrata. Mogli su si uštedjeti sav taj trud da su ga jednostavno povukli kroz rešetku na stropu njegove ćelije. Trebala bi im minuta-dvije, a nitko ih ne bi vidio. Pa zašto nisu? Pretpostavljam da nisu mogli. Jer je nešto na nivou iznad palo i zablokiralo tu rešetku. Drugim riječima, tamo bi se mogle nalaziti prostorije kojima nemamo pristup. Trebali bismo pogledati što se u njima nalazi.

– Kažem vam, postoje stotine takvih mjesta – započeo je Grga.

– Zvuči vrijedno istraživanja – rekao je vijećnik Ruskin.

– Pretpostavimo da si u pravu, Žalopoj – prekinuo ih je Gorjan. – Ako je rešetka blokirana, kako ćemo mi proći?

– Ovako! – Žalopoj je uperio toplinski pištolj na najbliži zid, pomičući ga vodoravno. Zid je počeo nestajati. Isključio je napajanje kad je nastao neravan prolaz i izazivački ih pogledao. Na trenutak svi su zanijemjeli.

– Krv Isukrstova! – procijedio je Grga. – To je ona stvar što sam ti je ja dao.

– Da. I ovako se upotrebljava. Nije to pravo oružje, kao što si mislio – to je projektor plamena.

Gorjan je ustao. Lice mu je bilo crveno.

– Spustimo se na Palubu 21 – rekao je. – Pagwam, neka tvoji ljudi nastave otvarati vrata u podovima koliko god brzo mogu. Žalopoj, dobro obavljeno. Odmah ćemo isprobati tu stvarčicu.

Krenuli su zajedno, Gorjan je vodio. Zahvalno je dohvatio Žalopojevu ruku.

– S vremenom, moći ćemo tim oružjem rastaviti cijeli brod – rekao je.

Tu je primjedbu Žalopoj dokraja shvatio tek puno poslije.

Kaos je vladao na srednjem nivou Palube 21, gdje je bila Fermourova ćelija. Sve su rupe bile otvorene, svaka je imala stražara, a poklopci rupa ležali su odbačeni, u neurednim hrpama. Ono malo ljudi što je tamo živjelo – uglavnom muškarci koji su radili na barikadama i njihove obitelji – evakuirano je. Odlazili su prije još većih nevolja, vrludajući među stražarima bili su svima na putu. Gorjan se laktovima grubo probio kroz njih, odguravajući lijevo i desno djecu koja su skvičala.

Kad su otvorili vrata Fermourove ćelije, Žalopoj je osjetio ruku na svom ramenu. Okrenuo se, a tamo je stajala Začana, svježa i sjajnih očiju.

– Mislio sam da spavaš! – uzviknuo je, smiješeći se od radosti što je ponovo vidi.

– Znaš li da je manje od sat vremena do buđenja? – rekla je. – Osim toga, kažu mi da se stvari pokreću. Morala sam doći i pobrinuti se da ne upadneš u nevolje.

Žalopoj joj je stisnuo ruku.

– Upao sam i izvukao se iz nevolja dok si ti spavala rekao je veselo. Grga je već bio u sredini ćelije, stajao je na otrcanom sanduku koji je tu služio kao stolac, i virio je u rešetku iznad svoje glave.

– Roy je u pravu! – obznanio je. – Nešto opstruira s druge strane rešetke. Vidim neki zgužvani metal tamo gore. Dodaj mi taj toplinski pištolj, da isprobamo koliko sreće imamo.

– Pomakni se otuda! – upozorio ga je Žalopoj. – Ako se ne pomakneš, istuširat ćeš se otopljenim komadićima metala.

Klimnuvši, Grga je uperio pištolj koji mu je Gorjan dodao, i stisnuo je gumb. Staklasta kupola topline zagrizla je u strop i na njemu nacrtala crvenu masnicu. Masnica se proširila, strop se objesio, metal je curio prema dolje poput komadića smrvljenog mesa. Kroz plavičastu rupu mogao se vidjeti i drugi metal, i on je počeo plavičasto sjajiti. Sobu je ispunila buka, dim se poput slapa spustio po njima, i vani po hodniku, oštri dim koji im je grebao sljepoočnice.

Iznad buke začula se praskava eksplozija i samo na sekundu svjetla su se pojačala, postala neočekivano sjajna, i zatim potpuno zamrla.

– To bi trebalo biti to! – uzviknuo je Grga s velikim zadovoljstvom, dok se spuštao sa svog mjesta i pregledavao zjapeću rupu iznad sebe. Brada mu se trzala od uzbuđenja.

– Zbilja mislim da bismo trebali održati sastanak Vijeća sa svim članovima prije nego što napravimo nešto ovako drastično. Gosparu Gorjan! – molećivo je rekao vijećnik Ruskin, razgledavajući uništenu ćeliju.

– Godinama smo samo vijećali, a nismo ništa radili – rekao je Gorjan.

– Sada ćemo nešto i napraviti.

Istrčao je u hodnik i bijesno se zaderao, a u kratkom periodu pojavilo se tucet naoružanih muškaraca, i ljestve.

Žalopoj, koji je smatrao da ima više iskustva ove vrste nego drugi, otišao je po kantu vode u stražarske nastambe u blizini i polio tu vodu po izmučenom metalu da ga ohladi. U oblaku pare koji se tako stvorio, Gorjan je silovito namjestio ljestve i popeo se, držeći spreman komator. Jedan po jedan, što je brže moguće, pratili su ga drugi, Začana se držala blizu Žalopoja. Uskoro je cijela skupina stajala u čudnoj sobi iznad ćelije.

Bilo je silno vruće i bilo je teško udisati taj zrak. Baterije su im uskoro osvijetlile razlog blokirane rešetke i urušenog prolaza za održavanje ispod njihovih nogu: pod ove prostorije bio je jako ulubljen od neke prдавne eksplozije. Stroj koji, pomislio je Žalopoj, možda nitko nije održavao za vrijeme devetodnevnе groznice eksplodirao je i uništio svaki predmet i zid na tom mjestu. Ogromna količina komadića stakla i silikona bila je razbacana po cijelom podu. Zidovi su bili puni šrapnela. No, nije bilo ni traga ni jednom Divu.

– Dođite! – rekao je Gorjan, hodajući kroz ruševine koje su mu sezale do gležnjeva prema jednim od dvaju vrata. – Nemojmo ovdje gubiti vrijeme!

Eksplozija je čvrsto uklještila vrata. Otopili su ih laserom i prošli kroz njih. Noć je prijetila na krajevima snopova svjetlosti njihove baterije. Tišina je pjevala poput bačenog noža.

– Nema znakova života... – rekao je Gorjan. U glasu mu se čula jeka nemira.

Stajali su u sporednom hodniku, odsječeni od ostatka broda, zakopani, grčevito raspršujući svjetlo baterije posvuda. Bilo je toliko bolno vruće da su jedva vidjeli dalje od vlastitih obraza.

Jedan kraj kratkog hodnika imao je dupla vrata na kojima je bila napisana obavijest. Okupili su se, pokušavajući pročitati što piše: SAMO ZA DUŽNOSNIKE OKNO ZA UTOVAR – ZRAČNA KOMORA OPASNOST!

Kotač za zaključavanje nalazio se na obojim vratima, s obavijesti sa strane: NEMOJTE POKUŠAVATI OTVORITI DOK NE DOBIJETE SIGNAL. Svi su stajali i glupo buljili u te obavijesti.

– Što radite – čekate signal? – izderao se Jauk na njih. – Kapetane, rastopite vrata!

– Stani! – rekao je Gorjan. – Moramo biti pažljivi tu. Htio bih znati što je zračna komora? Tko zna kakav je zrak tamo kad su ga zatvarali u komoru?

– Nema veze. Rastopi ih! – ponovio je Jauk, groteskno gegajući glavom. – To je vaš ušljivi brod. Kapetane – raskomotite se!

Grga je uključio toplinski pištolj. Metal je pocrvenio, postao tužne, mutne roze boje, no nije se otopio. Psovanje također nije pomoglo i Grga je na kraju zbunjeno pospremio oružje.

– Sigurno je neki poseban metal – rekao je.

Jedan od naoružanih muškaraca probio se naprijed i okrenuo kotač na jednim vratima, i tada su vrata s lakoćom kliznula natrag na mjesto u zidu.

Netko se oštro nasmijao kad je napetost popustila. Grga je izgledao posramljeno. Slobodno su mogli ući u teretnu zračnu komoru.

Umjesto da se pomaknu, stajali su očarani snopom svjetla koji je bespoštedno tukao po njima. Zračna komora, iako se radilo o prostoriji srednje veličine, imala je na suprotnom zidu nešto što nitko od njih nije nikada vidio, nešto što je u njihovim očima, punim strahopoštovanja, rastezalo komoru u vječnost: prozor koji je gledao u svemir.

Nije to bio maleni djelić svemira koji su Začana i Žalopoj vidjeli u Kontrolnoj sobi: bio je to široki kvadrat. No, njihovo ih je prethodno iskustvo donekle pripremiło za ovo. Bili su prvi koji su se preko prašnjavog poda privukli samom blaženstvu, ostali iz skupine bili su prikovani na ulazu.

Iza prozora, sa zvijezdama bogato razbacanima po njoj, poput dragulja u carevoj vreći, tutnjala je beskrajna mirnoća svemira. Gledali su u nju i bilo im je neshvatljivo da je gledaju, da gledaju taj najveći paradoks od svih, jer iako se činilo kao da je ispunjena nepopustljivim crnilom, svaki pojedini dio te tame sjajio je mnogobojnim djelićima svjetla.

Nitko nije progovorio, gutali su prizor kao da su nijemi.

Iako su svi bili spremni plakati pred spokojem svemira, ono što je plutalo u njemu zapelo im je za oči, ono što ih je na kraju očaralo: slatki planet, u obliku polumjeseca, sjajne i jasne plave boje kakve su i oči tek okoćenog mačića, nešto veći od srpa u ispruženoj ruci. Svjetlucaó je zasljepljujuće bijelo u središtu, odakle se činilo da sunce izlazi. A sunce, okruženo vijencem svoje strašne korone, zaklonilo je svojom veličanstvenošću sve ostalo.

Još uvijek nitko nije progovarao. Obavijala ih je tišina dok se polumjesec širio, a sjajno se sunce iza njega oslobađalo. Nisu zbog tog čuda mogli progovoriti ni riječi. Zanimjeli su, oglušili, obesvijestili zbog te uzvišenosti.

Konačno, Začana je bila ta koja je progovorila.

– O, Roy, dragi – prošaputala je. – Ipak smo negdje stigli! Još uvijek ima nade za nas, još uvijek ima neke nade.

Žalopoj se tada okrenuo da je pogleda, da prisili svoje stegnuto grlo da joj odgovori. I tada joj nije mogao odgovoriti. Odjednom je shvatio što je ono veliko nešto za čim je cijeloga života žudio.

Nije uopće bilo veliko. Bila je to sasvim mala stvar. Sve što je želio bilo je vidjeti Laurino lice obasjano-sunčevom svjetlošću.

III

U sat vremena iskrivljena verzija velikih vijesti proširila se do svakog muškarca, žene i djeteta u Dalju. Svatko je želio pričati o tome sa svima ostalima, svatko, osim Gospara Gorjana. Za njega je taj incident bio tek nevažnost, gotovo nazadovanje u zadatku koji je imao prioritet: uloviti Divove i njihove saveznike. Izvanjske. Nije pronašao Divove. Sada se vratio ispunjen novim planom, koji je, nakon što je ulovio par minuta sna i jeo, počeo provoditi u djelo.

Plan je bio jednostavan: a to što se provođenjem toga plana nanosila zastrašujuća količina štete samom brodu nije ga zaustavljalo ni na sekundu. Planirao je potpuno rastaviti Palubu 25.

Paluba 25 bila je prva paluba Pustih Puta iza Dalja. Maknuti tu palubu značilo je stvoriti savršenu ničiju zemlju preko koje ništa ne može proći neprimijećeno. Jednom kad bi napravili tu ogromnu inačicu jarka, i kada bi se na nju postavila snažna straža, mogao bi započeti lov po svim prolazima za održavanje i tada Divovi ne bi mogli pobjeći.

Posao na tom projektu odmah je započeo. Dobrovoljci su se okupili kako bi pomogli Gorjanu, spremni napraviti sve kako bi pomogli. Poredani u ljudske lance, grozničavo su radili, šaljući svaki pokretni predmet onima koji bi ga razbili, ili ako ga nije bilo moguće razbiti, bacili bi ga u prazne sobe. Na početku lanca znojili su se ratnici, mnogi od njih iz Grgine grupe, koji su s takvim zadacima imali iskustva, napali su ponike, sijekući ih, vadeći im korijenje, iza njih bili su oni koji su raščišćavali; pljačkali su to mjesto, vadili mu utrobu i rezali ga.

Čim bi raščistili neku sobu. Gospar Gorjan glavom ušao bi s toplinskim pištoljem, pucajući na stranice zidova dok zidovi ne bi popadali. Čim bi se dovoljno ohladili da ih se može dotaknuti, odmah

su ih odnosili. Laser nije otapao plastiku koja je u biti dijelila palubu od palube – taj je metal očito bio isti onaj od kojeg su bila napravljena vrata zračne komore, nešto ekstračvrsto – no sve je ostalo padalo pred njim.

Kratko nakon što je rad započeo, otkrili su skrovište štakora u velikoj sobi koja je bila označena kao Praonica. Raskolivši bojler, dva Grgina čovjeka otkrila su ludi mali labirint štakorskih zgrada, selo glodavaca. Različiti nivoi i dijelovi začuđujuće složenog dizajna bili su sagrađeni u bojleru od kostiju, smeća, konzervi i prljavštine. U minucioznim kavezima nalazila su se gladujuća stvorenja, miševi, hrčci, zečevi, čak i jedna ptica. Tu su živjeli i moljci, koji su se podigli u pravu oluju, a i štakori su bili tu, u jasicama, stajama, oružarnicama i klaonicama. Kad je Gorjan uperio toplinski pištolj u minijturni grad i kad ga je plamen počeo proždirati, glodavci su divlje istrčali iz njega, i skočili u napad. Gorjana je spasio pištolj, zadržavao ih je dok se on povlačio. Dvojici Grginih ljudi pregrizli su grla prije no što su pojačanja stigla s komatorima i potjerala male furije. Tijela su poslana ljudskim lancem i rušenje se nastavilo.

Do sada su hodnici Palube 24 do Palube 13 bili skroz očišćeni, od podnih vrata na sva tri nivoa. Svaka je rupa bila pod stražom.

– Brod brzo postaje nenastanljiv – protestirao je vijećnik Trigonin. – Uništavate da biste uništavali. – Predsjedao je sastankom na koji su bili pozvani svi koji su bili važni. Vijećnici Divić, Dupont i Ruskin bili su prisutni. Kao i Pagwam i drugi časnici sigurnosnog tima. Kao i Grga i Jauk. 'Žalopoj i Začana također. Čak se i Dimiskije uspio ugurati. Nedostajali su samo Gorjan i Zac Deight.

Po glasnicima koje su poslali da ga dovedu na sastanak Gorjan je poslao poruku da je „prezaposlen“. Dimiskije, koji je na Trigoninovu molbu otišao po Zaca Deighta, vratio se i izvijestio da vijećnika jednostavno nema u njegovim odajama. Žalopoj i Začana, koja je znala za Deightov zločinački plan, pogledali su se, ali nisu ništa rekli. Bilo bi olakšanje uletjeti s viješću da je Deight izdajica – no među njima je moglo biti još izdajica i bilo bi mudrije da ih ne upozore.

– Moramo rastaviti brod prije no što Divovi rastave nas – vikao je Jauk. – To je prilično očito, zašto od toga raditi problem?

– Ne razumiješ. Ako rastavimo brod, svi ćemo umrijeti! – protestirao je vijećnik Dupont.

– Barem bismo se riješili štakora – rekao je Jauk hihoćući se.

Odmah su od početka on i Grga bili potihom u zavadi s članovima Vijeća. Ni jednoj se strani nisu sviđali maniri one druge. Još je jedna stvar pridonijela neorganiziranosti sastanka: nitko nije mogao odlučiti žele li najviše raspravljati o koracima koje je poduzeo Gorjan ili o otkrivanju čudnog planeta.

Napokon, Trigonin je sam pokušao spojiti ova dva vida situacije.

– Na kraju se svodi na ovo – rekao je. – Možemo odobriti Gorjanovu politiku ako se pokaže uspješnom. Da bi bila uspješna, ne samo da moraju zarobiti Divove, nego ih i natjerati da nam kažu kako da se spustimo na površinu planeta.

Na ovo se čuo opći žamor odobravanja.

– Očito je da Divovi imaju takvo znanje – rekao je Divić – kad su, uostalom, sagradili ovaj brod.

– Onda, nastavimo s tim, i krenimo, idemo pomoći Gorjanu – rekao je Grga, ustajući.

– Samo je još jedna stvar koju bih htio reći prije no što odeš – rekao je Trigonin – a ta je da smo raspravljali samo o materijalnom. Ja mislim da imamo i moralno opravdanje za naše postupke. Za nas je brod sveti predmet, smijemo ga uništiti samo pod jednim uvjetom: da Dugo putovanje završi. Taj je uvjet, srećom, ispunjen. Siguran sam da je planet koji su neki od vas vidjeli izvan broda Zemlja.

Pobožni ton ovoga govora izazvao je porugu kod Grga i nekih članova Tima za preživljavanje. Ostali su na to uzbuđeno pljeskali. Čulo se Dimiskija kako govori da je Trigonin trebao biti svećenik.

Žalopojev glas presjekao je buku.

– Taj planet nije Zemlja! – rekao je. – Žao mi je što ću vas razočarati, no imam određene podatke za koje vi ostali ne znate. Mi smo sigurno vrlo daleko od Zemlje – dvadeset i tri su generacije prošle na ovom brodu: do Zemlje je trebalo samo njih sedam!

Opkolili su ga glasovi, ljutiti, milostivi i zahtijevajući.

Odlučio je da svi trebaju znati i suočiti se sa situacijom kakva jest. Mora im reći sve o uništenim upravljačkim instrumentima broda, o dnevniku kapetana Gregoryja Žalopoja, o Zacu Deightu. Mora im reći sve – problem je postao previše hitan da bi se s njim mogao nositi samo jedan čovjek. Ali prije no što je izrekao jednu jedinu riječ,

vrata vijećnice naglo su se otvorila. Na njima su bila dva muškarca, lica iskrivljenih od straha.

– Divovi napadaju! – viknuli su.

Smrdljivi, zasljepljujući dim vijugao je palubama Dalja. Netko je zapalio hrpe otpada koji su evakuirali s Palube 25 na palube 24 i 23. Nikoga nije bilo briga, svi su odjednom postali piromani. Automatske naprave u većem dijelu broda na jednostavan način nosile su se s požarima: zatvorile bi sobu u kojoj je počeo požar i isisale bi zrak iz nje. Na nesreću, ovaj je požar započeo u sobi u kojoj te naprave nisu radile i u hodnicima.

Gorjan i njegovi kolege uništavatelji radili su bez pogovora u dimu. Nepristrani promatrač, kada bi vidio te ljude, znao bi da ih tjera unutarnji bijes, da je dugogodišnja mržnja prema brodu koji ih je zarobio konačno pronašla svoj izraz i da se troši snagom koju nije moguće zaustaviti.

Divovi su napali pametno.

Gorjan je upravo rastopio jedan zid male kupaonice i odmarao se dok su trojica njegovih ljudi micala zid, tako da je na trenutak bio zaštićen od pogleda drugih. U tom je trenutku rešetka nestala sa stropa i Div je na Gorjana ispucao plinsku strelicu. Pogodila je Gospara ravno u lice. Pao je bez ikakvog šuma.

Iz rešetke su se spustile ljestve od konopa. Jedan od Divova spustio se po njima i zgrabio toplinski pištolj iz Gorjanove klonule ruke. Dok je to radio, odrezani se zid srušio na njega i omamio ga: trojica nosača bila su nepažljiva, nisu namjerno ispustili zid. Potpuno su iznenađeni buljili u Diva. Dok su oni buljili, tri su se druga Diva spustila ljestvama, pucala na njih, pokupila svog druga i toplinski pištolj te se pokušala vratiti na sigurno.

Usprkos dimu, drugi su ljudi vidjeli ovaj napad. Jedan od Grginih najsposobnijih asasina. Crni, jurnuo je naprijed. Div koji je bio na samom kraju, i koji se taman dohvatio rešetke, srušio se na pod s nožem u leđima, toplinski pištolj otkotrljao mu se iz ruke. Dozivajući pomoć, Crni je uzeo svoj nož i krenuo uz ljestve. I on je pao natrag na pod, lica punog plina. Drugi su bili iza njega. Preskočili su ga i krenuli dalje, grupno se penjući uz ljestve i prolazeći kroz rešetku.

Tada je započela strašna bitka u skućenom prostoru prolaza za održavanje. Divovi su prorezali kanal za zrak kako bi ušli u pravi

pregledni put, no njihovo je povlačenje ometao njihov povrijeđeni drug. Stiglo im je pojačanje na jednom od niskih inspeksijskih kamiona na kakvom su bili nosili Žalopoja. U međuvremenu, oko cijevi i stupova, Daljani su ih napadali u sve većem broju.

Bio je to čudan svijet za bitku. Prolazi za održavanje vodili su do svakog nivoa i između svake palube. Nisu bili osvjetljeni. Baterije koje su ih sada hirovito osvjetljavale stvarale su čudnu mrežu sjenki među gredama. Bilo je to idealno mjesto za usamljenog snajperista, za cijeli tim njih bio je to pakao: više nije bilo moguće razlikovati prijatelje od neprijatelja.

U tom je stanju Grga stigao iz vijećnice kako bi preuzeo kontrolu. Uskoro je unio red u sav taj metež. Čak su ga i Daljani slušali sad kad je Gorjan nakratko bio izvan akcije.

– Neka mi netko donese taj toplinski pištolj! – viknuo je. – Svi ostali neka dođu za mnom na Palubu 20. Ako tamo otvorimo otvore u prolaze za održavanje, možemo napasti Divove straga.

Bila je to izvrsna ideja. Jedina je mana – a ona je objašnjavala kako su se Divovi još uvijek neprimjetno uspijevali kretati od palube do palube – bila činjenica da se prolazi za održavanje prostiru oko obodnice broda, odmah s unutarnje strane trupa te su tako okruživali sobe na svim višim nivoima. Dok to nisu shvatili, nisu mogli blokirati kretanje Divova. Brod je bio složeniji nego što je Grga mislio. Njegovi ljudi, koji su divljački krenuli niz podna vrata, nisu mogli pronaći neprijatelja.

Grga je radio kako mu je nalagala njegova divlja priroda. Pucao je ispred sebe toplinskim pištoljem, rastapajući svaku prepreku na svom putu.

Nikada prije nisu prolazi za održavanje bili otvoreni stanovnicima broda, nikada se prije nije laser vođen poludjelom rukom zabavljao među ovim delikatnim brodskim kapilarima.

Niti tri minute nakon paljenja, Grga je presjekao kanalizacijsku cijev i glavnu cijev za vodu. Voda je nagnula van i srušila muškarca koji je puzao, divlje prešla preko njega, utopivši ga, curila je i padala posvuda, provlačeći se između metala paluba.

– Luđače jedan, isključi tu stvar! – jedan se od Daljana, osjetivši opasnost, izderao na Grgu.

Umjesto odgovora Grga je okrenuo pištolj prema njemu.

Kabel za struju otišao je idući. Cvrčeći, izdižući se poput kobre, žica pod naponom sijevnula je prugom na kojoj su se kretali inspekcijski kamioni. Dva su muškarca umrla a da nisu ispustili ni glasa.

Gravitacija je otkazala. Cijelom je tom palubom odjednom zavladao slobodan pad. Ništa ne stvara paniku tako brzo kao osjećaj da padate. Stampedo koji je potom u tom ograničenom prostoru nastao samo je pogoršao stvari. Sam je Grga, iako je već iskusio bestežinsko stanje, izgubio glavu i ispustio pištolj. Pištolj je nježno odskočio natrag prema njemu. Vrišteći, dok mu je brada plamtjela, šakom je udario bukteća usta cijevi pištolja...

Za vrijeme tog pandemonija Žalopoj i Začana stajali su pored Gospara Gorjana, kojeg su na nosilima upravo bili donijeli u njegovu sobu. Budući da je i sam bio omamljen plinom, Žalopoj je mogao suosjećati s još neosviještenim Gosparom.

Mogao je namirisati plin koji je ostao u Gorjanovoj kosi, mogao je također namirisati vatru. Pogled prema gore otkrio mu je izdanak dima koji se probio kroz rešetku na stropu.

– Taj požar koji su idioti zapalili dvije palube niže – sistem kanala za zrak posvuda će proširiti dim! – povikao je prema Začani. – Trebalo bi to zaustaviti.

– Kad bismo barem mogli zatvoriti međupalubna vrata... – rekla je. – Možda bismo trebali iznijeti Rudera odavde?

Još kad je to izgovarala, Gorjan se pomaknuo i zastenjao. Dok su mu lice polijevali vodom i masirali ruke, bili su prezaposleni da obrate pozornost na viku u hodniku: toliko se već prije vikalo da je još malo vike prošlo nezamijećeno sve dok se vrata odjednom nisu silovito otvorila i dok nije ušao vijećnik Trigonin.

– Pobuna! – rekao je. – Pobuna! Bojao sam se toga. O, heme, što će od nas biti? Od početka sam govorio da tu bandu iz Pustih Puta ne treba puštati k nama. Zar ne možete probuditi Gorjana? On bi znao što treba napraviti. Ja ne bih trebao biti čovjek od akcije.

Žalopoj se mrzovoljno zagledao u njega. Mali je knjižničar gotovo plesao na prstima, lice mu je bilo uplašeno od uzbuđenja.

– U čemu je problem? – upitao je.

S vidljivim naporom, Trigonin se ispravio pod tim prezirnim pogledom.

– Uništavaju brod – rekao je smirenijim glasom. – Onaj luđak Jauk – onaj male glave – uzeo je toplinski pištolj. Tvoj je brat ozlijeđen. Sada većina njegove bande – a i mnogo naših ljudi – jednostavno razbijaju sve na manje komade. Zapovjedio sam im da prestanu i da mi predaju pištolj, no samo su se smijali.

– Poslušat će Gorjana – tmurno je rekao Žalopoj. Počeo je uporno tresti Gorjana.

– Bojim se, Roy. Ne mogu a da ne osjetim da će se dogoditi nešto strašno – rekla je Začana.

Jedan pogled na njezino lice rekao je Žalopaju koliko je bila zabrinuta.

Ustao je pored nje, podragao je po nadlaktici.

– Nastavite raditi na Gosparu Gorjanu, vijećniče – rekao je Trigoninu.

– Uskoro će biti dovoljno živahan da vam riješi sve probleme koje imate. Vratit ćemo se.

Izgurao je iznenađenu Začanu van na hodnik. Tanka linija vode miljela je palubom i kapala u rupe.

– Što sad? – upitala ga je.

– Glup sam što se ovog nisam prije sjetio – rekao je. – Treba riskirati mogućnost da uništimo brod da bismo došli do Divova – osim ako ne postoji drugi način. A drugi način postoji. Zac Deight u svojoj sobi ima aparat pomoću kojeg je razgovarao s Curtisom, vođom Divova.

– Zar se ne sjećaš, Roy, Dimiskije je rekao da je Zac Deight otišao? – rekla je.

– Možda možemo i bez njega pronaći način da shvatimo kako taj aparat radi – odgovorio je Žalopoj. – Ili ćemo možda pronaći nešto drugo što će nam biti od koristi. Tu sigurno nismo od pomoći.

Bio je ironičan dok je šestero Daljana, hitajući tiho naprijed, prošlo pored njega. Svi kao da su bježali, gazeći vodu u hodnicima. Bez sumnje, naprijed ih je tjerao povećan smrad paleža. Uhvativši Začanu za mekanu ruku, Žalopoj ju je brzo odveo na Palubu 17 i dolje na niži nivo. Pokrovi podnih vrata ležali su okolo poput odbačenih nadgrobni ploča, no stražari koji su ih trebali čuvati već su napustili svoja mjesta kako bi drugdje pronašli uzbuđenje.

Zaustavivši se ispred sobe u kojoj je ostavio onesviještenog vijećnika, Žalopoj je uperio svoju bateriju i otvorio vrata.

Zac Dieght bio je tamo, sjedio je na metalnom stolcu. Bio je tamo i Dimiskije, njegovo je poveće tijelo bilo opuštено na stolcu, a u ruci je stiskao komator.

– Širenja vašem egu, djeco! – rekao je. – Uđi, Roy, udi. I ti isto, inspektorice Začana, drago dijete!

IV

– Što, dovraga, misliš da radiš tu, Dimiskije, ti, svim maslima premazani stari lišče? – pitao je iznenađeni Žalopoj.

Svećenik je, ignorirajući ovaj neugodni način na koji mu se Žalopoj obratio, koji to u davna vremena nikada ne bi učinio, kao i obično bio i previše spreman za objašnjavanje. Bio je tu, ispričao je, s jedinim ciljem, da mučenjem iznudi i zadnju tajnu broda iz Zaca Deighta. No, tek je započeo s tim, jer je, iako je tu proveo već dosta vremena, tek sada uspio dovesti vijećnika svijesti.

– Ali, rekao si na sastanku Vijeća da nije bio tu kad si ga došao tražiti – rekla je Začana.

– Nisam htio da Deighta, zato što je Izvanjski, rastrgaju prije nego što ja dođem do njega – rekao je Dimiskije.

– Koliko dugo znaš da je on Izvanjski? – sumnjičavo je pitao Žalopoj.

– Od kada sam ušao i našao ga na podu – s osmerokutnim prstenom na ruci – rekao je Dimiskije, s određenom količinom samodopadnosti u glasu. – I dosad sam iz njega izvukao jednu stvar, pomoću noža pod njegovim noktima. Izvanjski i Divovi dolaze s planeta koji ste vidjeli vani: ali tamo ne mogu otići dok po njih ne dođe brod. Ovaj se brod tamo ne može spustiti.

– Naravno da ne može, ne može se njime upravljati – rekla je Začana.

– Svećeniče Dimiskije, gubite vrijeme. Također, ne mogu vam dopustiti da mučite ovog vijećnika, kojeg poznajem od kada sam bila djevojčica.

– Ne zaboravi da nas je namjeravao ubiti! – podsjetio ju je Žalopoj. Nije odgovorila, samo ga je tvrdoglavo pogledala, znajući, kako samo žena može znati, da je njezin argument iznad razuma.

– Nije bilo druge nego pokušati vas oboje ukloniti – promuklo je rekao Zac Deight. – Ako me spasite od ovog odvratnog stvorenja, učinit ću sve – sve razumno.

Malo je čudnijih situacija na svijetu od one kad si uvučen u trosmjernu prepirku: s djevojkom i svećenikom. Žalopoj nije uživao u tom položaju. On bi bio zadovoljan kad bi mogao pustiti Dimiskija da iz Deighta izvuče informacije na bilo koji način, no s obzirom na to da je Začana bila prisutna nije to mogao učiniti, niti je mogao objasniti svoju novonastalu osjetljivost svojem svećeniku. Počeli su se prepirati. Prepirku je prekinuo zvuk u blizini, čudno strugajuće šuštanje. Zvuk koji ih je, jer ga nisu prepoznali. plašio. Odjednom, zvuk se čuo iznad njihovih glava.

Bili su to štakori, koji su se pokrenuli. Stupali su zračnim kanalom iznad ovog nivoa, preko rešetke kroz koju se Žalopoj nedavno popeo, tapkajuće su roze nožice dolazile i odlazile, dok je pleme tutnjalo prolazeći. Prašina se spustila u sobu. a s prašinom stigao je i dim.

– Takve će se stvari događati na cijelom brodu – Žalopoj je rekao ozbiljno Zacu Deightu, kad je stampedo prošao. – Vatra tjera štakore iz njihovih rupa. S vremenom, ljudi će potpuno razvaliti brod. Na kraju će pronaći i vaše tajno skrovište, čak i ako nas sve pobiju tražeći. Ako želiš živjeti. Deight, uzet ćeš onaj aparat i javiti Curtisu da izađe podignutih ruku.

– Kad bih to i učinio, nikada me ne bi poslušati – rekao je Zac Deight. Njegove poput papira tanke ruke sjedile su nemirne u njegovu krilu.

– Ja ću se pobrinuti za to – odgovorio je Žalopoj. – Gdje se nalazi Mali pas? – Dolje vani na planetu?

Zac Deight nesretno je klimajući potvrdio. Cijelo je vrijeme čistio grlo, tim je nervoznim tikom pokazivao koliko mu je teško.

– Ustani i reci Curtisu da razgovara s Malim psom odmah i da ih natjera da pošalju brod po nas – rekao je Žalopoj. Podignuo je svoj komator i mirno ga uperio u Deighta.

– Jedino ja baratam komatorima ovdje! – povi kao je Dimiskije. – Deight je moj zarobljenik! – Skočivši, uputio se prema Žalopoju podignuta oružja. Divlje, Žalopoj mu je čizmom izbio oružje iz ruke.

– Ne možemo si priuštiti tri strane u ovoj prepirci, svećeniče – rekao je. – Ako želiš ostati uključen u ovo, budi tiho. Ako ne, gubi se. A ti, Deight, jesi odlučio?

Zac Deight bespomoćno je ustao, dok mu se lice iskrivilo od neodlučnosti.

– Ne znam što da napravim. Ne razumijete situaciju uopće – rekao je.

– Zbilja bih vam pomogao da mogu. Izgledaš kao da si, u srcu, razuman čovjek, Žalopoj, kad bismo barem ti i ja -

– Nisam razuman! – povikao je Žalopoj. – Sve sam samo ne razuman.

Zovi Curtisa! Ajde, stara lisice, pokreni se. Dovedi brod!

– Inspektorice Začana, zar ne možete – rekao je Zac Deight.

– Da, Roy, molim te – započela je Začana.

– Ne! – proderao se Žalopoj. Bilo je pakleno kako svi imaju svoju vlastitu volju, čak i žene. – Ovi su bijednici odgovorni za sve naše jade. Sad će nas izvući iz nevolje ili...

Zgrabivši jedan kraj ormara, bijesno ga je povukao od zida. Telefon je bio tamo, u svojoj niši, neutralan i tih, spreman da prenese svaku poruku koju se u njega izgovori.

– Ovaj je put moj komator namješten na smrtonosnu razinu, Deight – rekao je Žalopoj. – Dok nabrojim do tri, počni govoriti. Jedan... Dva...

Suze su sjale u Deightovim očima dok je podizao slušalicu. Tresla mu se u ruci.

– Daj mi Crane Curtisa, hoćeš li? – rekao je, kada je glas na drugom kraju progovorio. Koliko god bio opsjednut, Žalopoj nije mogao spriječiti da ga preplavi uzbuđenje, pri pomisli da ga taj aparat sada spaja s tajnim uporištem na brodu.

Kad se Curtis javio, svo četvero u sobi moglo je jasno čuti njegov glas.

Bio je visok od uznemirenosti, pričao je toliko brzo da je jedva zvučao kao Div.

Odmah je počeo govoriti, prije nego što je stari vijećnik uspio izgovoriti ijednu riječ.

– Deight! Negdje si pogriješio – rekao je. – Uvijek sam govorio da si prestar za ovaj posao! Prokleti vrtoglavci upotrebljavaju laser sve u šesnaest. Mislio sam da si mi rekao da je kod tebe? Podivljali su i imaju taj laser – potpuno su poludjeli. Dečki su ga pokušali vratiti, ali nisu uspjeli i sada brod gori blizu nas. Ti si kriv za to! Ti ćeš za ovo preuzeti odgovornost...

Za vrijeme ove bujice riječi, Zac Deight suptilno se promijenio, vratio mu se dio starog dostojanstva. Slušalica u njegovoj ruci umirila se.

– Curtis! – rekao je. Zapovjedni ton njegova glasa donio je iznenadnu pauzu na liniji. – Curtis, smiri se. Ovo nije vrijeme za okrivljavanje. Veće stvari su u igri. Moraš kontaktirati Malog psa i reći im -

– Mali pas! – zajaukao je Curtis. Ponovo je krenula bujica riječi. – Ne mogu doći do Malog psa. Zašto ne saslušaj što ti govorim? Neki poludjeli vrtoglavac, majmunirajući se laserom, presjekao je strujni kabel na srednjem nivou Palube 20, odmah tu ispod nas. Cijela je struktura oko nas pod naponom. Četiri naša čovjeka onesvijestila su se od šoka. Otišao nam je radio, unutrašnji komunikacijski sistem i svjetlo. Zapeli smo. Ne možemo dozvati Malog psa i ne možemo izaći van...

Zac Deight je zastenjao. Beznadno se okrenuo od telefona, gestikulirajući prema Žalopaju.

– Gotovi smo – rekao je. – Čuo si.

Žalopaj mu je zario komator pod tanka rebra. – Zašuti – prosiktao je. – Curtis još nije završio priču.

Iz slušalice se još uvijek čulo lajanje.

– Jesi tamo, Deight? Zašto ne odgovaraš?

– Tu sam – umorno je uzvratio Dieght.

– Onda odgovaraj. Misliš li da pričam zabave radi? – režao je Curtis.

– Imamo samo jednu šansu. U poluvratima za osoblje, na Palubi 10, nalazi se prijenosnik za hitne slučajeve. Jesi shvatio? Mi smo tu poput jastoga u loncu.

Ne možemo izaći. Ti si već vani. Moraš se probiti do tog prijenosnika i poslati poziv u pomoć Malom psu. Možeš li to napraviti?

Komator se sada micao pod rebrima Zaca Deighta.

– Pokušat ću – rekao je.

– Bolje ti je da pokušaš! To nam je jedina nada. I, Deight... – Da?

– Za Boga miloga, reci da dođu brzo i naoružani.

– U redu.

– Uđi u prolaze za održavanje i uzmi kolica.

– U redu, Curtis.

– I požuri, čovječe. Za Boga miloga, požuri.

Dugačka, zanimljiva tišina uslijedila je nakon što je Zac Deight poklopio.

– Hoćete li mi dopustiti da dođem do tog radija? – pitao je. Žalopoj je klimnuo.

– Idem s tobom – rekao je. – Moramo dobiti brod da dođe po nas. – Okrenuo se prema Začani. Ona je starom vijećniku donijela bokal vode koji je ovaj zahvalno prihvatio.

– Laura – rekao je Žalopoj – hoćeš li, molim te, otići natrag i reći Ruderu Gorjanu, koji bi sada već trebao biti pri svijesti, da se skrovište Divova nalazi na gornjem nivou Palube 20. Reci im da ih sve uništi čim prije. Reci mu da bude pažljiv: tamo vreba neka opasnost. Reci mu – reci mu da postoji jedan Div koji se zove Curtis kojeg treba lansirati na Dugo putovanje izuzetno polagano. Čuvaj se, Laura. Vratit ću se čim budem mogao.

Začana je rekla: – Zar ne bi Dimiskije mogao umjesto -

– htio bih da cijela poruka stigne – rekao je Žalopoj bez uvijanja.

– Pazi se – preklinjala ga je.

– Bit će u redu – grubo je rekao Dimiskije. – Usprkos uvredama, idem s njim. Moj mi mjehur govori da se kuha nešto sasvim otrovno.

U hodniku su ih dočekala četvrtasta noćna svjetla diode. Njihovo plavo paljenje i gašenje nije puno pridonijelo smanjenju jezovitosti tame i Žalopoj je, ispunjen zlim slutnjama, gledao kako Laura Začana odlazi. Nerado, okrenuo se i krenuo za Dimiskijem i Zacom Deightom, ovaj se potonji već spuštao kroz otvorena podna vrata dok je svećenik nesretno stajao nad njima.

– Čekaj! – rekao je Dimiskije. – Što je sa štakorima tamo dolje?

– Ti i Žalopoj imate komatore – blago je odgovorio Zac Deight. Ta primjedba kao da nije u potpunosti uklonila Dimiskijevu uznemirenost.

– Na žalost, bojim se da su podna vrata premalena da se ja kroz njih provučeni! – uzviknuo je. – Ja sam velik muškarac, Roy.

– Još si veći lažac – rekao je Žalopoj. – Ajde, spuštaj se. Morat ćemo pripaziti na štakore. Uz malo sreće, bit će prezaposleni da se previše brinu o nama sada.

Otišli su niz prolaze za održavanje, pužući na rukama i nogama preko duplih tračnica koje su prenosile niske kamione, koji su pripadali ovom nivou, s jednog na drugi kraj broda. Nije bilo kamiona. Puzali su tračnicama, uskim otvorom u međupalubnom metalu koji se, čak i ovdje, nalazio između dviju paluba; pa na treću palubu sve dok nisu pronašli kamion. Prema uputama Zaca Deighta, popeli su se na platformu kamiona i legli u vodoravan položaj.

Dodirnuvši kontrole, krenuli su, brzo dobivajući na brzini. Križanja paluba prolazila su im nekoliko centimetara iznad glava. Dimiskije je zastenjao dok je pokušavao uvući trbuh, no ubrzo su usporili, stigavši na Palubu 10. Vijećnik je zaustavio kamion, izišli su iz njega.

Na ovom dalekom kraju broda nalazilo se puno dokaza o štakorima. Na podu su bili razbacani komadići tkanine i izmeta. Dimiskije je stalno klatio svojom baterijom s jedne strane na drugu.

Nakon što su zaustavili kamion na samom početku palube, mogli su se uspraviti.

Iznad i oko njih, 1,2 metra široki, prolazi za održavanje tu su postajali brtvom između dvaju kotača palube, njihovom je širinom tu prolazio pravi splet greda, potpornja, cijevi i kanala, i ogromnih cijevi koje su nosile brodske hodnike. Čelične ljestve vodile su u tamu iznad njihovih glava.

– Komora za osoblje je, naravno, na gornjem nivou – rekao je Zac Deight. U hvativši se za prečke ljestvi, počeo se penjati.

Dok ga je pratio, Žalopoj je primijetio oštećenja na obje strane, kao da su se, u sobama između kojih su se sada spuštali, davno dogodile detonacije. U trenutku u kojem je pomislio i zamislio riječ „detonacija“, kroz prolaze za održavanje prošla je vibracija jakog zvuka, stvorivši niz rezonancija i stenjanja u raznim cijevima dok cijelo mjesto nije propjevalo poput orkestra.

– Vaši ljudi uništavaju brod – hladno je rekao Zac Deight.

– Nadajmo se da će usput pobiti i nekoliko eskadrila Divova – rekao je Dimiskije.

– Eskadrila! – uzviknuo je Deight. – Koliko točno Divova, kako ili vi nazivate, mislite da ima na brodu?

Kada svećenik nije odgovorio, Deight je odgovorio sam sebi. – Točno ih je dvanaest, jadnika – rekao je. – Trinaest, s Curtisom.

Na trenutak, Žalopoj je gotovo uspio sagledati situaciju s gledišta čovjeka kojeg nikad nije vidio, s Curtisova gledišta. Vidio je tog zabrinutog službenika zatvorenog negdje u uništenim sobama, u tami, dok su svi ostali na brodu u divljoj potrazi za njegovim skrovištem. Nije to bila suviše lijepa slika.

Nije više bilo vremena za daljnje razmišljanje. Dosegnuli su viši nivo, i opet su vodoravno puzali do najbližih podnih vrata. Zac Deight ugurao je svoj osmerokutni prsten u ta vrata i otvorio ih iznad njihovih glava. Dok su, penjući se, izlazili, ogranak malih moljaca stvorio se oko njihovih ramena, letio je, i zatim odlepršao niz mračni hodnik. Žalopoj je hitro podigao svoj komator i zapucao na njih. Pri svjetlu Dimiskijeve baterije, zadovoljno je primijetio da ih je većina popadala na palubu.

– Samo se nadam da se nijedan nije izvukao – rekao je. – Zakleo bih se da ti stvorovi rade kao izviđači za štakore.

Oštećenja u ovoj regiji bila su jednaka onima koja su Žalopoj i Dimiskije već vidjeli. Gotovo nijedan stol nije bio čitav, gdje god pogledali. Staklo i ruševine u debelom su sloju prekrivali pod, osim na mjestu na kojem je bila raščišćena uska staza. Krenuli su niz tu stazu, sva su im osjetila bila napeta.

– Što je bilo ovo mjesto? – Žalopoj je znatiželjno pitao. – Mislim, kad je bilo mjesto.

Zac Deight nastavio je hodati prema naprijed bez odgovora, blijeda lica, zamišljen.

– Što je bilo ovo mjesto, Deight? – Žalopoj je ponovio.

– O... Većina ove palube bilo je Medicinsko istraživanje – rekao je Deight dok su mu misli lutale. – Na kraju, vjerujem, zapostavljeno se računalo raznijelo na komadiće. Običnim dizalima i hodnicima broda ne može se doći do ovog dijela, potpuno je odsječen. Grobnica unutar grobnice.

Žalopoj je osjetio uzbuđenje. Medicinska istraživanja! Na ovom je mjestu, prije dvadeset i tri generacije, radila June Besti, otkrivačica bestina. Pokušao ju je zamisliti zgrbljenu preko klupe, no mogao je misliti samo na Lauru.

Tako su došli do zračne komore za osoblje. Izgledala je kao mnogo manje izdanje teretne komore, sa sličnim kotačima i obavijestima o opasnosti. Zac Deight došao je do jednog od kotača, a na licu mu je još uvijek bio onaj udaljen izraz.

– Čekaj! – užurbano je rekao Dimiskije. – Roy, kako je moj vodič lukavac, kunem se da ovaj bijednik sprema neku klopku. Vodi nas ravno u neku opasnost!

– Ako nas tamo unutra netko čeka, Deight – rekao je Žalopoj – i oni i ti bez odgađanja ćete krenuti na Put. Upozoravam te.

Deight se okrenuo prema njima. Izraz nepodnošljivog napora koji mu je pritiskao cijelo tijelo možda bi u nekom mirnijem trenutku kod neke druge skupine izazvao sažaljenje.

– Tamo nema nikoga – rekao je, pročišćavajući grlo. – Ne trebate se bojati.

– Taj... radio se nalazi tamo unutra? – pitao je Žalopoj.

Dimiskije je zgrabio Žalopojevu ruku, i nastavio svijetliti baterijom u Deightovo lice.

– Nećeš mu valjda uistinu dopustiti da razgovara s tim Malim psom i da naoružani dođu ovdje?

– Ne trebaš me smatrati budalom, svećeniče – rekao je Žalopoj – samo zato što sam se slučajno rodio u tvojoj župi. Deight će prenijeti poruku koju ćemo mu mi dati. Otvaraj, vijećniče!

Vrata su se širom otvorila. Tamo se nalazila komora, veličine otprilike 1,5 metar kvadratni, sa šest metalnih svemirskih odijela naslonjenih na zid poput šest starinskih oklopa. Osim odijela, samo se još jedan predmet nalazio u prostoriji: radio, malen, prenosiv, s naramenicama za nošenje i teleskopskom antenom.

Poput teretne komore, i ova je imala prozor. Četiri komore za osoblje i dvije za teret koje su se nalazile raspoređene dužinom broda bile su, osim sada zatvorene Kontrolne sobe, jedina pristaništa na brodu. Budući da imaju različit koeficijent ekspanzije od ostatka velike vanjske školjke, predstavljale su prirodnu slabost i

kao takve bile su sagrađene samo tamo gdje je bilo nužno gledati van. Dimiskije je to prvi put vidio.

I njega je preplavilo strahopoštovanje kao i ostale. Bez daha je pogledao veliku prazninu, i ovaj put ostao bez riječi.

Planet je sada pokazivao širi polumjesec nego zadnji put kada ga je Žalopoj vidio. Sa zasljepljujućom plavom bojom planeta miješala se bijela i zelena, blistajući ispod plašta atmosfere kao što niti jedna boja nikad nije blistala. Nešto dalje od ovog privlačnog polumjeseca gorjelo je sunce, blistavije od samog života.

Dimiskije je fasciniran pokazao prstom na sunce.

– Što je to? Sunce? – pitao je.

Žalopoj je klimnuo.

– Sveta gušo! – uzviknuo je Dimiskije, osupnut. Okruglo je! Nekako sam uvijek očekivao da će biti kvadrat – kao veliko noćno svjetlo diode!

Zac Deight došao je do radija. Kad ga je podigao, drhteći okrenuo se prema ostalima.

– Sad smijete saznati – rekao je. – Što god se dogodilo, mogu vam reći. Taj planet – to je Zemlja!

– Što? – rekao je Žalopoj. Preplavio ga je niz pitanja. – Lažeš, Deight! Sigurno lažeš. Ne može biti Zemlja! Znamo da ne može biti Zemlja!

Starac je odjednom počeo plakati, duge slane suze curile su mu niz obraze. Gotovo da ih nije ni pokušao suspregnuti.

– Treba vam reći – rekao je. – Svi ste toliko propatili... previše. To tamo jest Zemlja – ali vi na nju ne možete. Dugo putovanje... Dugo putovanje mora se nastaviti zauvijek. Samo još jedna od onih okrutnih stvari.

Žalopoj ga je zgrabio za kržljavi vrat.

– Slušaj me, Deight – zarežao je. – Ako je to Zemlja, zašto nismo dolje na njoj, i tko si ti – i tko su Izvanjski – i Divovi? Tko ste svi vi, ha? Tko ste?

– Mi smo – mi smo sa Zemlje – promrmljao je Zac Deight. Odmahnuo je rukama, uzaludno, pred Žalopojevim zgrčenim licem. Žalopoj ga je tresao kao da je stabljika ponika bez korijena. Dimiskije je vikao u Žalopojovo uho i vukao ga za rame. Svi su se derali odjednom, a Deightovo je lice pod Žalopojevim sve čvršćim stiskom

postajalo tamnocrveno. Zaletjeli su se u svemirska odijela i dva su pala na pod, a oni na njih. Tada je konačno svećenik uspio odvojiti Žalopojeve prste s vijećnikova vrata.

– Lud si, Roy! – dahnuo je. – Poludio si! Gušio si ga!

– Zar nisi čuo što je rekao? – povikao je Žalopoj. – Mi smo žrtve neke odvratne zavjere -

– Prvo ga natjeraj da razgovara s Malim psom – prvo ga natjeraj da razgovara – on je jedini koji zna baratati radijem! Natjeraj ga da razgovara, Roy. Možeš ga ubiti i postavljati pitanja poslije.

Polako su riječi doprle do Žalopojeva razuma. Zasljepljujući bijes i frustracija otekla je iz njegova uma poput crvene plime. Dimiskije, kao i uvijek promućuran kad je u pitanju njegova vlastita sigurnost, govorio je mudro. S naporom, Žalopoj je vratio kontrolu nad sobom. Ustao je i grubo povukao Deighta na noge.

– Što je Mali pas? – pitao je.

– To... to je šifrirano ime za institut dolje na planeti, koji je napravljen kako bi proučavao stanovnike ovog broda – rekao je Zac Deight, trljajući svoje grlo.

– Proučavanje!... Dakle, javi im se brzo i reci – reci da su neki od vaših ljudi bolesni i da odmah trebaju poslati brod da ih odveze dolje na Zemlju. I nemoj reći ništa drugo ili ćemo te raskomadati i nahraniti štakore tvojim ostacima. Ajde!

– A! – Dimiskije je zadovoljno trljao ruke i povukao si plašt prema dolje. – Govoriš kao pravi vjernik, Rov. Ti si moj najdraži griješnik. I kada brod stigne savladat ćemo posadu i vratiti se u njemu na Zemlju! Svi će ići! Svi! Svaki muškarac, žena i mutant odavde do Krmostublja!

Zac Deight držao je set u svojim rukama. Uključio ga je. Tada, hrabro riskirajući njihov gnjev, skupio je hrabrost i okrenuo se prema njima.

– Samo da vam obojici ovo kažem – rekao je dostojanstveno.

– Što god se dogodilo – a jako me je strah rezultata ove grozne afere – htio bih da ne zaboravite što vam govorim. S pravom se osjećate prevarenima.

Vaši su životi bili opkoljeni patnjom, među uskim zidovima broda. No, gdje god živjeli, u kojem god vremenu ili prostoru, životi vam ne

bi bili bezbolni. Za svakoga u svemiru život je dugo, teško putovanje. Ako vi -

– To je sve, Deight – rekao je Žalopoj. – Ne tražimo raj, zahtijevamo da sami odaberemo gdje ćemo patiti. Počni pričati s Malim psom.

Rezignirano, blijeda lica, Zac Deight počeo je zvati, i previše svjestan komatora niti metar od njegova lica. Za koji se tren jasan glas začuo iz plastične kutije: – Halo, Veliki pas. Ovdje Mali pas, primamo vas jasno i glasno. Prijam.

– Halo, Mali pas – rekao je Zac Deight i onda zašutio. Bolno je pročistio grlo. Znoj mu je curio niz čelo. Dok je šutio, Žalopojevo oružje našlo mu se pred nosom, i opet je počeo govoriti, na tren u strahu buljeći u Sunce.

– Halo, Mali pas – rekao je. – Molim vas, pošaljite nam odmah brod – vrtoglavci su se oslobodili! Upomoć! Upomoć! Vrtoglavci su se oslobodili! Dođite naoružani! Vrtoglavci – aaaaaaaa!...

Žalopojev ga je pucanj pogodio ravno u zube, a Dimiskijev u potiljak.

Srušio se, a iz radija koji je padao čulo se brbljanje. Nije se ni trznuo. Bio je mrtav prije nego što je dotaknuo palubu. Dimiskije je zgrabio aparat s poda.

– U redu! – zaderao se u radio. – Dođite po nas, vi smrdljivi žderači krasti! Dođite po nas!

Zamahom ruke svećenik je bacio radio koji se raspao na pregradi. Tada, u karakterističnoj promjeni raspoloženja, pao je na koljena pred tijelom Zaca Deighta, u prvoj gesti poniženja i započeo prve geste odavanja počasti nad njim.

Stisnutih šaka, Žalopoj je tupo buljio van, u planet. Nije se mogao pridružiti svećeniku. Impuls koji ga je tjerao da izvodi ritualne geste napustio ga je, kao da je prerastao praznovjerje. No, ono što ga je zapanjilo bila je realizacija koja Dimiskiju još nije pala na pamet, a koja je otklanjala sve njihove nade.

Nakon tisuća odgoda, saznali su da je Zemlja blizu. Zemlja je bila njihov pravi dom. I Zemlju su, kako je priznao Zac Deight, preplavili Divovi i Izvanjski. U tom je otkrivenju uzaludno plamtio Žalopojev bijes.

V

Laura Začana stajala je tiho i bespomoćno, promatrajući bijesnu aktivnost na Palubi 20. Ostajala je stajati tako da se uvukla u strgani prag vrata. Linije gravitacije na ovoj palubi presjekli su u svojim napadima jurišnici Gospara Gorjana. Sada su svi smjerovi na trima koncentričnim nivoima poludjeli; postojali su smjerovi gore i dolje kojih prije nije bilo, i prvi je put Začana shvatila koliko su domišljato svoj posao radili inženjeri koji su dizajnirali brod. Pod ovim je uvjetima na polovici palube bilo nemoguće živjeti, odjeljci su bili na stropu.

Blizu Začane, jednako tiha, bila je skupina žena iz Dalja. Neke od njih bile su s djecom. Mnoge od njih promatrale su uništavanje svojega doma.

Gorjan, odjeven samo u kratke hlače, crne poput čađe, potpuno se oporavio od učinaka plina, i sada je rastavljao cijelu palubu, kao što je ranije započeo rastavljanje Palube 25. Kada mu je Začana prenijela Žalopojevu poruku, bacio se na taj posao surovošću koju je bilo strašno gledati.

Prvo što je napravio bilo je smaknuće dviju žena i četvero muškaraca koje je Pagwam, zajedno s nekim članovima Tima za preživljavanje, pronašao s oktogonlnim prstenima Izvanjskih na ruci. Pod njegovim je bezumnim vodstvom, kao što je Žalopoj i prevideo, utihnula žestina Jauka i njegovih drugova, odnosno kanalizirala se u manje, slučajno destruktivne puteve. Sad kad Grga, zavijenog lica i ruke, više nije bio na putu, Jauk je spremno preuzeo njegovo mjesto. Jaukovo stisnuto lice sjalo je od zadovoljstva dok je radio s toplinskim pištoljem. Ostatak Grgine bande svojevolumno je radio s njim.

Manjak gravitacije nije ih ometao. Nije da su bili poslušni Jauku, nego je njegova demonska volja bila i njihova.

Ono što je nekad predstavljalo saće i hodnike i prostorije za život, sada je, pod svjetlom mnoštva baterija, sličilo na scenu iz neke fantastične močvare, izlivena u bronci. Kroz raščišćeno područje – raščišćeno usprkos činjenici da je velika količina metala bila pod dovoljno napona da rezultira petoricom mrtvih – grede od čvrstog metala trupa, sam kostur broda, izbijale su kruto u svim smjerovima.

Od njih su se dužile sige lakših metala i plastike koje su se otopile, kapale i zatim opet očvrsnule. I kroz sav taj kaos protjecala je voda iz popucanih glavnih cijevi.

Možda je od cijele divlje scene najčudniji bio prizor vode. Iako ju je njezin vlastiti zamah nosio naprijed, prodirući u bestežinsko područje voda je pokazala sklonost da prestane ići negdje i počela oblikovati kuglice. No, veliki požar koji je nastao na palubama 23 i 24 pretvorio se sada u pakao, koji je stvarao valove zraka po čijim su se virovima kuglice vode vrtjele i produžavale poput ludih ribica od stakla.

– Mislim da smo stjerali te Divove u kut tu, dečki! – viknuo je Jauk. – Ima dovoljno krvi da napunimo svoje zdjelice za večeru večeras! – Uvježbanim pokretom presjekao je još jednu particiju. Uzvici uzbuđenja začuli su se od muškaraca pored njega. Neumorno su radili, krčeći prolaz kroz veliki željezni leš.

Začana nije mogla ostati tamo i promatrati Gorjana. Bore na njegovom licu, koje je svjetlo baterija i vatre učinilo strašnima, nisu omekšale kada se gravitacija poremetila. Sada su bile dublje nego ikad; za Gorjana je je ovo seciranje tijela u kojem je živio bilo je traumatično iskustvo. Na to se raspala njegova nepopustljiva potraga za neprijateljem, a u malom, poludjelom Jauku pronašla je svoje utjelovljenje.

Duboko rastužena, djevojka se okrenula na drugu stranu. Pogledala je naokolo tražeći Trigonina; nije ga bilo na vidiku. Možda je drhturio sam u svom stanu; maleni čovjek koji je znao istinu, a nije ju znao prenijeti drugima. Morala je ići Royu Žalopoju, kako se sada osjećala, samo je njegovo lice još uvijek nosilo masku ljudskosti. Usred meteža uništavanja tiho je shvatila zašto voli Žalopoja: zato što se (i to je bilo nešto čega su oboje bili svjesni, iako to nijedno od njih nikad nije spomenulo) Žalopoj promijenio, a Začana je bila i svjedok te promjene i faktor u njoj. U ovom se trenu mnogo ljudi – Gorjan je bio jedan od njih – mijenjalo, odbacivali su stare kalupe represije kako je to učinio i Žalopoj, no dok su se oni transformirali u niža bića, metamorfoza Roya Žalopoja uzdigla ga je u višu sferu.

Palube 19 i 18 bile su krcate ljudima, svi su zloslutno čekali vrhunac koji su tek maglovito mogli naslutiti. Iza njih Začana je, dok je išla naprijed, pronašla napuštene više nivoe. Iako je spavanje u tami

prošlo, svjetla broda – na koja se do sada moglo osloniti kao i na izlazak sunca – nisu se ponovo upalila.

Zaćana je upalila bateriju na svom pojasu i nosila komator u ruci.

Na Palubi 15 je zastala.

Prigušeno, blijedoružičasto svjetlo ispunilo je hodnik, vrlo mekano i suptilno. Širilo se iz jednih otvorenih podnih vrata na palubi. Dok ih je Zaćana pregledavala, iz njih je polagano i bolno izvirilo jedno stvorenje: štakor. Prije nekog vremena slomljena su mu leđa, nekakve grube saonice na kojima su ležale njegove stražnje noge bile su pričvršćene za njegovu stražnjicu. Vukao se prema naprijed pomoću prednjih nogu, a saonice su mu olakšavale napredovanje.

Zaćana je na svoje iznenađenje pomislila: „Koliko će još proći prije nego što otkriju kotač?”

Odmah nakon što je štakor izvirio iz poda, sjaj se pretvorio u blještavilo.

Stup vatre iskočio je iz rupe, pao i tada se ponovo, mirnije, uspravio.

Preplašena, Zaćana ga je zaobišla i požurila dalje, držeći korak sa štakorom koji je, nakon što je bacio pogled na nju, nezainteresirano produžio dalje. Bremenita iluzija zajedničkog mučenja umanjila je Zaćaninu uobičajenu odbojnost prema tim stvorenjima.

Gola vatra nije stvar koja je stanovnike broda previše zabrinjavala. Sada, prvi put, Zaćana je shvatila da ih vatra može potpuno uništiti – i da nitko ne čini ništa po tom pitanju. Širila se među nivoima, poput kancerogenog prsta; kada shvate koliko je opasna, bit će prekasno. Hodala je bržim korakom, grizući svoju zrelu donju usnu, osjećajući vrućinu palube pod nogama.

Odjednom, osakaćeni štakor, udaljen od nje manje od dva metra, zakašljao je i ostao mirno ležati.

– Zaćana! – rekao je glas iza nje.

Tamo je stajao Grga, spremajući svoj komator. Prateći je u tišini niz hodnik, nije mogao odoljeti a da ne ubije štakora. Kako mu je glava bila obavijena zavojima, jedva ga je prepoznala. Ono što mu je ostalo od lijeve ruke također je bilo u zavojima i pričvršćeno na prsima. U crvenkastom mraku, nije bio najpoželjnije društvo.

Zaćana nije mogla potisnuti drhtaj straha koji ju je obuzeo zbog načina na koji joj se prikrao. Ako ona poželi, iz bilo kojeg razloga,

zazvati upomoć, nitko je u ovom zabačenom dijelu broda neće čuli.

Prišao joj je i dodirnuo ruku. Kroz hrpe zavoje mogla mu je vidjeti usne.

– Želim ići s vama, inspektorice – rekao je. – Pratio sam vas kroz gužvu – tamo ovakav nisam ni od kakve koristi.

– Zašto si me pratio? – upitala je, povlačeći ruku.

Učinilo joj se da se nasmiješio ispod svog vizira od mekanog platna.

– Nešto je pošlo po zlu – rekao je vrlo tiho. Kad je vidio da ona ne razumije, dodao je – na brodu, mislim. Svi smo za to sada. Ovo je gašenje Svjetla. Možeš to osjetiti u kostima... Dopusti da pođem s tobom, Laura, tako si... O, idemo, postaje vruće.

Krenula je dalje ne rekavši ništa. Iz nekog razloga, suze su je zapekle u očima: ipak su, na kraju, svi bili u istoj kaši.

Dok je Dimiskije obavljao ritual iznad preminulog tijela Zaca Deighta, Žalopoj je švrljao po zračnoj komori, procjenjujući njezine mogućnosti. Ako Divovi dođu sa Zemlje u većem broju, morat će se obraniti i to mora biti prva stvar o kojoj će brinuti. Hermetička vrata, koja su vodila u pretkomore, stajala su u jednom zidu; Žalopoj ih je otvorio. Bila je to samo prostorijica iz koje se moglo kontrolirati što dolazi i odlazi u samu komoru. Sada je na grubom ležaju u njoj ležao čovjek.

Bio je to Bob Fermour!

Prepun straha pozdravio je svog bivšeg druga, jer je čuo preko otvorenog ventila za zrak sve što se dogodilo s druge strane vrata. Nježna ispitivanja koja su proveli Gorjan i njegovi prijatelji ostavila su većinu Fermourovih leđa bez kože, bez obzira na to što su Divovi skratili ispitivanje kad su ga došli osloboditi. S kožom, otišao je i velik postotak njegova morala. Ostavili su ga tu da se skriva, da čeka da ga pokupi brod sa smjenom, i odveze kući, dok su se njegovi osloboditelji vratili Curtisu. Sada je bio uvjeren da će uskoro krenuti na Dugo putovanje.

– Nemoj me ozlijediti, Roy! – preklinjao je. – Reći ću ti sve što trebaš znati – stvari koje nisi ni slutio. Tada me nećeš htjeti ubiti!

– Jedva čekam da čujem – tmurno je rekao Žalopoj. – No, ideš ravno Vijeću kako bi sve to rekao njima: mislim da je opasno da ja budem jedini primatelj tih informacija.

– Ne natrag u brod, molim te, Roy, preklinjali te. Svega mi je dosta. Ne mogu se ponovo suočiti s tim.

– Ustani! – rekao je Žalopoj. Zgrabivši Fermoura za zapešće, povukao ga je gore i ugurao u zračnu komoru. Tada je udario nogom u Dimiskijevu poveću, episkopalnu guzicu.

– Trebao si nadržati taj hokus-pokus, svećeniče – rekao je. – Osim toga, nemamo vremena za gubljenje. Moramo dovesti Gorjana i Grgu i ostale na ovu palubu za masovni napad kada stignu Divovi. Naša je jedina nada, koliko vidim, da im oduzmemo njihov brod kad dođu.

Crven u licu, svećenik je ustao, otresao prašinu sa svojih koljena i prhut s ramena. Postavio se tako da je Žalopoj stajao između njega i Fermoura kojeg je izbjegavao kao da je ovaj duh.

– Pretpostavljam da si u pravu – rekao je Žalopoj. – Iako kao čovjeku koji propagira mir, jako mi je žao zbog svog ovog krvoprolića. Moramo se pomoliti Svjesnosti da ta krv bude njihova, a ne naša.

Ostavljajući starog vijećnika da leži tamo gdje je pao, izgurali su Fermoura iz zračne komore natrag prema podnim vratima u razbacanom hodniku. Dok su hodali, čudan zvuk parao im je uši. Kod vrata, zastavši u strahu, pronašli su izvor zvuka. Ispod njihovih nogu, penjući se po prolazu za održavanje, bio je čopor štakora. Neki su od njih pogledali na tren u Dimiskijevu bateriju. Ni jedan nije posustao u svom brzom kretanju prema pramcu broda. Smeđi štakori, mali štakori, sivi štakori, žuto-smeđi štakori, neki od njih nosili su na leđima svoju imovinu, žurili su prema cijevi straha.

– Ne možemo se spustiti ovuda! – rekao je Žalopoj. Želudac mu se stisnuo na tu ideju.

Odlučan način na koji se čopor kretao, kao da ga nitko ne može zaustaviti, bio je zloslutan. Činilo se kao da će možda nastaviti ići ispod njihovih nogu zauvijek.

– Nešto se zbilja razarajuće sigurno događa na brodu! – uzviknuo je Fermour. U toj odvratnoj krznenoj rijeci utopio je svoj zadnji strah prema onima koji su mu nekad bili prijatelji. Ovo ih je opet ujedinilo.

– U prostorijici u zračnoj komori postoji kutija s alatom – rekao je.

– Idem po nju. U njoj bi trebala biti pila s kojom možemo prorezati put natrag u glavni dio broda.

Otrčao je putem kojim su došli i vratio se s torbom koja je štopotala. Nespretno ju je otvorio i u ruci mu se našla atomska ručna pila s cirkularnim poljem oštrice koje je smrvilo molekularnu strukturu zida pred njihovim očima. Proizvedeći visok, škripav zvuk, alatka je izgrizla nepravilan krug u metalu. Provukli su se kroz njega i krenuli gotovo instinktivno prema poznatom dijelu palube. Kao da je brod oživio dok su oni bili u zračnoj komori, slabašno udaranje ispunjavalo je sve poput nepravilnih otkucaja srca. Gorjanovi su uništavači užurbano radili. Dok su hodali, zrak je postajao sve ustajaliji, a mrak je bio zamagljen dimom – i poznati glas dozivao je Žalopuja.

Za tren su skrenuli za ugao trčećim korakom, i tamo su ih dočekali Začana i Grga. Djevojka se bacila Žalopuju u zagrljaj.

Užurbano joj je ispričao vijesti. Ona je njemu ispričala o uništavanju na palubama s brojem dvadeset. Dok je govorila, svjetla oko njih odjednom su jako zabljesnula, a zatim se ugasila. Čak su i noćna svjetla diode potpuno iščeznula. Istovremeno je otkazala gravitacija, našli su se neugodno rastegnuti u zraku.

Ječanje koje kao da izvire iz pluća kita proširilo se cijelim brodom. Prvi su put primijetili da je brod posrnuo.

– Brod je propao! – povikao je Fermour. – Te će ga budale uništiti!

Nemate se zašto bojati Divova sada, jer kad oni stignu ovdje pretvorit će se u spasilačku ekipu, skupljajući sasušena tijela iz olupine.

– Nikad nećeš odvući Rudera Gorjana od posla koji radi – tmurno je rekla Začana.

– Sveta majko! – rekao je Žalopoj. – Ova je cijela situacija beznadna!

– Ako stavimo ljudski problem na stranu – rekao je Dimiskije – ništa nije beznadno. Po mom mišljenju, bili bismo najsigurniji u Kontrolnoj sobi.

Čim vratim kontrolu nad svojim nogama, ja ću se uputiti tamo.

– Dobra ideja, svećeniče – rekao je Grga. – Dosta mi je paljenja. To je i najsigurnije mjesto za Začanu, također.

– Kontrolna soba! – rekao je Fermour. – Da. naravno...

Tiho napuštajući svoj plan da izvede Fermoura pred Vijeće, Žalopoj nije rekao ništa, bilo je prekasno. Nije se činilo ni da, u ovoj situaciji,

ima nade da zaustave Divove.

Nespretno, s mučnom sporosti, skupina je prošla devet paluba koje su ležale između njih i mjehura u kojem su se nalazili uništeni upravljački instrumenti. Napokon su se dovukli, teško dišući, spiralnim stepenicama i prošli kroz rupu koju su ranije napravili Začana i Žalopoj.

– Čudno – rekao je Dimiskije. – Pet nas je krenulo iz Nastambi na ovo mjesto, u konačnici, troje nas je zajedno i uspjelo!

– Puno će nam koristiti – rekao je Žalopoj. – Nikad nisam znao zašto sam otišao s tobom, svećeniče.

– Rođeni vođe ne trebaju iznositi razloge – rekao je Dimiskije skromno.

– Ne, ovdje trebamo biti. – rekao je Fermour uzbuđeno. Baterijom je osvijetlio veliku prostoriju s jednog kraja na drugi i ugledao stopljenu masu ploča. – Iza ove uništene fasade, upravljanje još uvijek radi. Tu se negdje nalazi sprava koja zatvara sva međupalubna vrata, ona su napravljena od metala od kojeg je i trup i ne mogu tako lako izgorjeti. Kad bih mogao pronaći tu spravu...

Mahnulo je atomskom pilom da bi završio misao, već u potrazi za pločom koju je htio.

– Moramo spasiti brod! – rekao je. – Postoji šansa da uspijemo, kad bih samo mogao odvojiti palube.

– Proklet bio brod! – rekao je Dimiskije. – Sve što sada želim je da ostane u jednom komadu dok ne odemo s njega.

– Ne možeš otići – rekao je Fermour. – Bolje ti je da to shvatiš. Nitko od vas ne smije doći do Zemlje. Vi pripadate tu, i tu ćete ostati, na brodu. Ovo je non-stop putovanje: nema kraja putovanja.

Žalopoj se okrenuo prema njemu.

– Zašto to kažeš? – pitao je. Glas mu je bio tako pun emocija da je zvučao bezbojno.

– Nije to do mene – žurno je rekao Fermour, jer je namirisao nevolju.

– Stvar je u tome da je situacija prestrašna za bilo koga od vas. Brod je u orbiti iznad Zemlje i tu mora ostati. To je edikt svjetske vlade koja je postavila autoritet Malog psa da kontrolira ovaj brod.

Žalopojeva gesta bila je puna ljutnje, no Začanina je izražavala molbu.

– Zašto? – rekla je. – Zašto brod mora ostati tu? To je tako okrutno... Mi smo ljudi sa Zemlje. Taj grozni dupli put do Procyona i natrag – obavljen je, i sada se čini da smo ga, nekako, preživjeli. Zar ne biste trebali – o, ne znam što se događa u takvom slučaju na Zemlji, ali zar se ne bi ljudi trebali radovati što smo se vratili, zar ne bi trebali biti sretni i uzbuđeni...?

– Kad je ovaj brod. Veliki pas – tako okršten u šaljivoj iluziji na konstelaciju Veliki pas prema kojoj se uputio – otkriven zemaljskim teleskopima, konačno se vraćajući sa svoga dugog puta, svi su na Zemlji bili, kako ti kažeš – sretni, uzbuđeni, radoznali. – Fermour je zastao. To se sve dogodilo prije njegovog rođenja, no epsku su mu priču puno puta prepričali. – Poslali su signale brodu – nastavio je – no odgovora nije bilo. A opet, brod je žurio prema Zemlji. Činilo se neobjašnjivim. Prerasli smo tehnološku fazu naše civilizacije, no svejedno smo na brzinu izgradili tvornice i flota je malih brodova lansirana prema Velikom psu. Morali su saznati što se događa na brodu.

– Ujednačili su brzinu s tim ogromnim plovilom, i ukrcali se na njega. Pronašli su – pa, sve su saznali, saznali su da se na brod spustilo Mračno doba, kao rezultat drevne katastrofe.

– Devetodnevna groznica! – izustila je Začana.

Fermour je klimnuo, iznenađen što ona zna.

– Nije se smjelo dopustiti brodu da nastavi – rekao je. – Brod bi zauvijek nastavio putovati kroz galaktičku noć. Ovi su upravljački instrumenti pronađeni točno ovakvi kakve ih sada vidite: uništeni. Vjerojatno djelo nekog pradavnog luđaka. Tako smo isključili pogon na izvoru, a brod dovukli u orbitu pomoću malih brodova koji su, upotrebljavajući gravitaciju za lakše tegljenje, glumili remorkere.

– Ali – zašto ste nas ostavili na brodu? – rekao je Žalopoj. – Zašto nas niste povelili dolje sa sobom nakon što je brod dospio u orbitu? Kao što kaže Laura, to je bilo okrutno – neljudski!

Nerado, Fermour je odmahnuo glavom.

– Neljudskost je bila na brodu – rekao je. – Vidite, posada koja je preživjela taj virus za koji izgleda znate prošla je kroz manju fiziološku modifikaciju: novi proteini, koji su prožimali svaku živu stanicu na brodu, povećali su svoju metaboličku brzinu. To povećanje, isprva neprimjetno, raslo je iz generacije u generaciju,

tako da sada svi vi živite četiri puta većom brzinom no što biste trebali.

Klonuo je od sažaljenja dok im je pričao – no u njihovim je pogledima bila samo nevjerica.

– Lažeš kako bi nas isprepadao – rekao je Grga dok su mu oči sjale između zavoja na licu.

– Ne lažem – rekao je Fermour. – Umjesto prosječnog ljudskog životnog vijeka od osamdeset godina, vaš je samo dvadeset. I taj se faktor ne raspoređuje jednoliko po vašem životu: kao djeca, brže rastete, imate relativno normalan život kao odrasli ljudi, a u starosti odjednom uvenete.

– Primijetili bismo da je podli sistem takav! – urliknuo je Dimiskije.

– Ne – odvratio je Fermour – ne biste. Iako su znakovi bili svugdje oko vas, niste ih mogli vidjeti jer nemate standard kojim biste ih mogli uspoređivati. Primjerice, prihvatili ste da je samo jedno razdoblje sna, od četiri u mraku. Budući da živite četiri puta brže od normale, sasvim je prirodno da četiri vaša dana, odnosno razdoblja sna i budnosti, čine jedan običan dan. Kada se brod kretao – na putu do Procyona – svjetla su se automatski prigušivala na cijelom plovilu od ponoći do šest, dijelom radi stvaranja ugodne iluzije noći, dijelom da se serviserima omogući da rade izvan vidokruga, obavljajući sve potrebne popravke. Ta je kratka šestosatna smjena vaš cijeli dan.

Sada su počeli shvaćati. Činilo se, kolikogod čudno bilo, da im je sve sjedalo iznutra prema van, kao da je istina, na neki mističan način, cijelo vrijeme bila zarobljena u njima samima. Odvratno zadovoljstvo zbog toga što ih je natjerao da doznaju ono najgore – one koji su ga mučili – ispunilo je Fermoura. Nastavio je, odjednom revno želeći da uvide koliko su prokleti.

– Zato vas pravi Zemljani zovu vrtoglavcima: živite tako brzo da nam se od vas vrti u glavi. No, to nije sve što nije u redu s vama! Zamislite ovaj veličanstveni brod koji i dalje automatski radi, iako nema nikoga da ga kontrolira. Opskrbljivao vas je svime: osim onim stvarima koje vam, zbog svoje prirode, nije mogao dati, a to su svježi vitamini, svjež zrak, svjež sunčeva svjetlost. Svaka vaša iduća generacija sve je manja. Priroda preživljava kakogod može i to je njezin način. Štednja na potrebnim materijalima. Drugi faktori, kao što je parenje jedinki u bliskom srodstvu, promijenili su vas toliko da

– da je odlučeno da ste vi zasebna rasa. U biti, toliko ste se dobro prilagodili na vašu okolinu da se sumnjalo u mogućnost vašeg preživljavanja dolje na Zemlji, ako vas se premjesti!

Sad su shvatili, sad su to znali duboko na dnu svojih želudaca. Fermour se okrenuo od njihovih zapečaćenih lica, sramio se sam sebe zbog osjećaja trijumfa. Metodički se vratio bockanju posvuda u potrazi za određenom pločom. Pronašao ju je, a svi su još uvijek stajali u zagušenoj tišini. Pomoću pile počeo je žustro micati spaljeno kućište.

– Znači, ipak nismo ljudska bića... uopće – uzviknuo je Žalopoj, kao da razgovara sam sa sobom. – To je ono što govoriš. Sve što smo pretrpjeli, čemu smo se nadali, što smo radili, voljeli... nije bilo stvarno. Mi smo poput smiješnih mehaničkih stvarčica, koje mahnito trzaju, lutke koje aktiviraju kemikalije... O, moj Bože!

Kad se njegov glas utišao, svi su začuli buku. Bio je to isti zvuk koji su čuli pored komore za osoblje, zvuk milijuna štakora koji neodoljivo plove kroz kruto saće broda.

– Uputili su se ovamo! – viknuo je Fermour. – Dolaze tu! Tu je slijepa ulica. Preplavit će nas. Rastrgat će nas na komadiće!

Sad je maknuo kućište, kidajući ga rukama, i bacio ga iza sebe. Ispod njega, otkaćeni od svojih prekidača, ležala su osamdeset četiri dupla reda tranzistora. Pomoću sječiva pile Fermour je mahnito udarcima spajao parove. Iskre su letjele i – užasni zvuk vojske glodavaca odjednom je nestao. Svaka je paluba bila zatvorena u odnosu na susjednu. Sva međupalubna vrata, na svakom nivou, škljocnula su čvrsto se zatvorivši, daljnja komunikacija bila je spriječena.

Hvatajući zrak, Fermour se ljuljao i naslanjao na oplatu zida.

Trik mu je uspio u zadnji čas. Pomisao na tu strašnu smrt koju je za dlaku izbjegao preplavila ga je. Povratio je po podu.

– Pogledaj ga Roy! – povikao je Grga. upirući prijezirno zdravom rukom. – Nisi bio u pravu o nama, Roy! Jednako smo dobri kao i on, čak bolji.

Zelen je od straha...

Prišao je Fermouru, stišćući svoju zdravu šaku. Dimiskije ga je pratio, i izvukao nož.

– Netko mora biti žrtvovan zbog svog tog nanijetog zla – rekao je svećenik kroz stisnute zube – a žrtva ćeš biti ti, Fermour – ti ćeš krenuti na Dugo putovanje u ime dvadeset tri generacije patnje! Bila bi to lijepa gesta.

Fermour je bespomoćno ispustio pilu. Samo je stajao, nije se branio. Nije se pomaknuo ni progovorio, gotovo kao da je mogao shvatiti Dimiskijevu stranu. Dimiskije i Grga su prilazili. Žalopoj i Začana nepomično su stajali iza njih.

Kad je Dimiskije podignuo oštricu, neočekivana buka ispunila je kupolu ispod koje su bili okupljeni. Tajnovito, kapci zatvoreni od dana kapetana Gregoryja Žalopoja, povukli su se otkrivši dugačke prozore. Tri četvrtine velike sfere oko njih petero pretvorilo se u zvjezdani svemir. Kroz hajalin-volfram, svemir je disao nad njima. S jedne strane broda, Sunce je gorjelo visoko i snažno, s druge, Zemlja i Mjesec bili su svjetleće kugle.

– Kako se to dogodilo? – pitala je Začana.

U nelagodi pogledali su oko sebe. Ništa se nije pomicalo.

Prilično smeteno, Dimiskije je sklonio svoj nož. Pogled je bio toliko veličanstven da ga nije valjalo okaljati krvlju. I Grga se okrenuo od Fermoura. Sunce ih je obasjalo, kao da ih je oglušilo. Fermour je na koncu uspio progovoriti.

– Bit će u redu – tiho je rekao. – Nitko se od nas ne treba brinuti. Brod će doći iz Malog psa i ugaziti vatru, pobiti štakore i srediti stvari i onda ćemo opet otvoriti palube i moći ćete živjeti kao prije.

– Nikad! – rekla je Začana. – Neki su od nas živote posvetili traženju izlaza iz ove grobnice. Radije ćemo umrijeti nego ostati!

– Toga sam se i bojao – rekao je Fermour, gotovo sam sebi. – Uvijek smo mislili da bi ovaj dan mogao osvanuti. Nismo u potpunosti nespremni – drugi su prije vas otkrili vitalne tajne, no do sada smo ih uvijek uspjeli ušutkati na vrijeme. Sada... Pa, možda će vam biti dobro na Zemlji: odnijeli smo neke od vaših beba dolje i preživjele su, no uvijek smo...

– Mi! – uzviknula je Začana. – Stalno govoriš „mi“! Ali ti si Izvanjski, saveznik Divova. Kako si u rodu s pravim Zemljanima?

Fermour se nasmijao bez radosti.

– Izvanjski i Divovi jesu pravi Zemljani – rekao je. – Kada su Velikog psa dovukli u orbitu, mi – Zemlja – u potpunosti smo shvatili našu

ozbiljnu odgovornost prema svima vama. Liječnici i učitelji posebno su vam trebali. I sveti ljudi, također, kako bi se suprotstavila odvratna kontrareligija Učenja, koje vam je, kolikogod odvratno bilo, nesumnjivo u nekoj mjeri pomoglo pri preživljavanju. No bilo je i problema: liječnici se nisu mogli samo ušuljati u zračnu komoru i šetuckati među vama, iako bi to bilo lagano, jer su imali sustav prolaza za održavanje i hidroponičke guštare da ih štite. Morali su proći program obrazovanja u Institutu Mali pas, morali su naučiti govoriti i micati se što je brže moguće, spavati kratko – o, ukratko, ponašati se kao vrtoglavci. I trpjeti ovaj odvratni smrad na brodu. I, naravno, morali su to biti abnormalno maleni ljudi, jer nitko od vas nije viši od metar i pol. Neke od tih muškaraca, na toj opasnoj misiji, poznavali ste i voljeli. I doktor Lindsey i Meller, umjetnik.

Zemljani su stacionirani u Nastambama. Izvanjski, a opet vaši prijatelji.

– ...i ti – rekao je Žalopoj. Odmahnuo je rukom ispred lica, moljac je kružio tuda, izbjegavajući njegovu ruku.

– Ja sam antropolog – rekao je Fermour – iako sam i ja pokušao širiti svjetlo. Nekoliko nas je na brodu. Ovo je jedinstvena prilika da se sazna koji su učinci zatvorene sredine na ljude: to nas je naučilo više o ljudima i društvu nego što smo stoljećima uspjeli naučiti na Zemlji.

Zac Deight bio je vođa svih na brodu koje vi zovete Izvanjskima. Uobičajeni period vremena koje provodimo na terenu na brodu je dvije godine – moje je vrijeme gotovo isteklo, no sada ne mogu ostati ovdje – otići ću kući i napisali rad o tome kako je biti Izvanjski. Rad na terenu može donijeti osobne probitke: naporno je, no nije pretjerano opasno ukoliko čovjek ne naleti na učinkovitog pojedinca kakav je Gorjan. Zac Deight volio je vrtoglavce – volio je vas. Ostao je na brodu puno duže no što je bio njegov dozvoljeni period, kako bi pokušao omekšati uvjete i razmišljanja u Dalju usmjerili prema normalnijim kanalima. U tome je bio vrlo uspješan, što možete vidjeti ako usporedite uvjete u Dalju s onima u plemenu iz Pustih Puta ili Nastambi.

Zac Dieght bio je divan čovjek, humanist poput Sehweitzera u 20-om ili Turnballa u 21-om stoljeću. Možda ću prikupiti njegovu biografiju kad završim sa znanstvenim radom.

Kao je to čuo, u Žalopoju je porastao osjećaj neugode, jer se sjetio kako su on i Dimiskije upucali starog vijećnika bez oklijevanja.

– Pretpostavljam, tada, da su Divovi samo veliki ljudi? – rekao je, mijenjajući temu razgovora.

– To su samo ljudi normalne visine – rekao je Fermour. – Dva metra i više. Kod njih nisu morali uzimati u obzir veličinu stasa, jer ih nikad niste trebali ni vidjeti, za razliku od Izvanjskih. Oni su bili posada zadužena za održavanje, koja se ukrcala kad je brod došao u orbitu i tajno počela pretvarati brod u mjesto koje je povoljnije i udobnije za život. Zapečatili su ove kontrole, u slučaju da ih netko pronade i počne nešto sumnjati, jer iako smo uvijek pokušavali njegovati u vama svijest da se nalazite na brodu – u slučaju da dođe dan kad ga možete napustiti – posade za održavanje uvijek su pažljivo uništavale sve izravne dokaze koji bi mogli izložiti njihov posao opasnosti ako netko od vas počne samostalno istraživati.

Međutim, njihov je posao bio uglavnom konstruktivan. Popravljali su kanale za vodu i zrak – sjetit ćeš se Roy, kako si ulovio Jacka Randalla i Jocka Andrewsa kako popravljaju poplavu u plivajućoj kupaonici. Oni su pobili puno štakora – ali su štakori bili prepređeni – oni i nekoliko drugih vrsta, promijenili su se od odlaska s Procyona 5. Sada kada ih većinu imamo zarobljenu na Palubi 2 možda ih možemo podvrgnuti masovnom uništenju.

Prstenovi koje mi i oni koje nazivate Divovima nosimo replike su prstena-ključa kakav je nosila originalna posada za održavanje kad se brod kretao. Ti prstenovi, i prolazi za održavanje u koje se pomoću njih ulazi, učinili su mogućim život s vama na brodu. To znači da možemo imati – i povremeno pobjeći u – tajni stožer na samom brodu, s hranom i mogućnosti kupanja tamo. Na tom mjestu Curtis vjerojatno sada umire, osim ako ga nije spasilo zatvaranje paluba.

Curtis nije tip čovjeka koji uspijeva u svom poslu, previše je nervozan.

Pod njegovim vodstvom uvukle su se mane, a disciplina je popustila. Onaj jadnik kojeg je Grga probo – onaj koji je imao laser koji je prouzročio toliko štete – radio je sam u Pustim Putima, umjesto u društvu, kao što nalažu pravila. To je bila jedna od Curtisovih pogrešaka. Bez obzira na sve nadam se da je dobro.

– Tako, vi ste se samo brinuli o nama! Nitko među vama nije nas htio prestrašiti, a? – upitao je Grga.

– Naravno da ne – odgovorio je Fermour. – Strogo nam je zapovjedbno da ne ubijamo vrtoglavce: nitko od nas ne nosi smrtonosno oružje.

Legenda da su Izvanjski nastali spontanom stvaranjem u blatu ponika samo je vrtoglavačko praznovjerje. Učinili smo sve da pomognemo, ništa da bismo uznemirili.

Grga se kratko nasmijao.

– Shvaćam – rekao je. – Samo hrpa dojlja za nas jadne blesavce, ha? Nikad vam, velikodušnoj kopiladi, nije palo na pamet da smo mi, dok ste nas tetošili i proučavali, prolazili kroz pakao? Pogledaj me! Vidi mog prijatelja Jauka! Pogledaj pola jasnika koji su bili pada mnom! Pogledaj one toliko deformirane da smo ih riješili njihovih patnji kad bismo na njih naišli u Pustim Putima! Da vidimo, sedam od dvadeset i tri... Dopustili ste da ovdje živi i umre šesnaest generacija, ovoliko blizu Zemlje, pateći kao što smo mi patili, i ti misliš da za to zaslužuješ medalju! Daj mi taj nož, Dimiskije – želim zaviriti da vidim koje su boje unutarnji organi ovoga prokletog herojčića.

– Krivo si shvatio! – viknuo je Fermour. – Žalopoj, reci mu! Objasnio sam vam o ubrzanju vaših života. Vaše su generacije toliko kratke da ih je prošlo dvadeset prije no što smo se prvi put ukrcali na Velikog psa i doveli ga u orbitu. Cijelo vrijeme proučavaju glavni problem u laboratorijima Malog psa, kunem vam se u to. Svakog će časa, možda baš sada, pronaći kemijski agens koji vam se može injekcijom ubrizgati u tijelo i koji može razgraditi vanzemaljske peptične lance u vašim stanicama. Tada biste bili slobodni. Čak sada

-

Odjednom je prekinuo, buljeći.

Pratili su njegov pogled. Čak se i Grga okrenuo. Nešto poput dima filtriralo se van u zasljepljujući! sunčevu svjetlost, a uzdizalo se iz porezotine na jednoj od uništenih ploča.

– Vatra! – rekao je Fermour.

– Glupost! – rekao je Žalopoj. Odgurnuo se prema oblaku koji je rastao. Oblak se sastojao od moljaca, od tisuća moljaca. Zaletjeli su se visoko u kupolu, kružeći prema neočekivanom suncu. Iza prve falange manjih došli su veći, trseći se da se provuku kroz rupu u

ploči. Njihove beskrajne eskadrile, brujeći pred njihovim saveznicima glodavcima, uspjele su doseći ona mjesta iza kontrolne ploče prije no što su štakori osvojili ovu palubu. Probijali su se u sve većem broju. Dimiskije je izvukao svoj komator i rušio ih kako su izvirivali.

Osjećaj zbunjenosti prešao im je preko mozgova – polusvjesne misli koje su se širile iz mutiranog roja. Ošamućen, Dimiskije je prestao pucati i moljci su počeli ponovno nadirati. Visoki napon pucketao je iza ploče gdje su druge horde moljaca zakočile gole spojke, izazivajući kratke spojeve.

– Mogu li napraviti ikakve prave štete? – Začana je pitala Žalopoja. Odmahnuo je glavom nesigurno da pokaže da ne zna. Borio se protiv osjećaja da ima lubanju ispunjenu muslinom.

– Stiže brod! – rekao je Fermour s olakšanjem, pokazujući prstom u svjetlucajuću tamu. Malena, u usporedbi s obujmom planeta, točkica svjetla kao da se jedva pomicala prema njima.

Dok joj je glava plivala, Začana je buljila u obujam njihovog broda, Velikog psa. Ovdje, u ovom mjehuri, imali su prekrasan pogled preko savinutih leđa broda. Impulzivno, ritnula se prema vrhu kupole gdje je vidik bio još bolji; Žalopoj je doplutao do nje, i prihvatili su se za jednu od onih uskih cijevi u koje su se kapci uvukli. Moljci su, odjednom joj je palo na pamet, vjerojatno slučajno aktivirali kapke svojim koprcanjem iza ploče za upravljanje brodom. Sada su moljci oblijetali oko njih, zajednički isijavajući nadu.

Začana je žudeći gledala van. Pogled na planetu bio je poput zubobolje; morala ga je skrenuti.

– Kad se sjetim da će doći tu sa Zemlje i opet nas zatvoriti daleko od Sunca... – rekla je.

– Neće... ne mogu... – rekao je Žalopoj. – Fermour je samo budala: on ne zna. Kada ti drugi dođu, Laura, shvatit će da smo zaslužili slobodu, pravo da pokušamo živjeti na Zemlji. Očito nisu okrutni, inače se nikad ne bi pomučili ovako oko nas. Uvidjet će da ćemo radije umrijeti nego živjeti ovdje.

Iznenadna eksplozija čula se odozdo. Dijelovi plastičnih ploča doletjeli su u prostoriju, miješajući se s moljcima i dimom. Začana i Žalopoj pogledali su prema dolje i vidjeli Grgu i Fermoura kako plutaju prema udaljenom kutu, daleko od opasnosti; svećenik ih je pratio malo sporije – plašt mu je odletio preko lica. Čula se još jedna

eksplozija koja je izbacila još mrtvih moljaca, među kojima su krilima lamatali živi moljci. Uskoro, Kontrolna će soba biti prepuna moljaca. S drugom eksplozijom, u daljini, među središnjim dijelovima broda, započela je grmljavina.

Mogli su je čuti kroz sva zatvorena vrata. Rastućita grmljavina kao da je izražavala svu agoniju godina provedenih na brodu. Postajala je sve glasnija i glasnija dok je Žalopoj nije osjetio kako mu trese tijelo.

Bez riječi Začana je pokazala izvan broda. Naprsline su se pojavile kao trake preko cijelog trupa broda. Nakon četiri i pol stoljeća Veliki se pas raspadao. Grmljavina je bila njegov samrtnički jauk, istovremeno veličanstven i patetičan.

– To je Zaustavljanje u slučaju opasnosti! – viknuo je Fermour. Njegov se glas činio udaljenim. – Moljci su aktivirali Konačno zaustavljanje u slučaju opasnosti! Brod se razdvaja na svoje sastavne palube!

Sve su mogli vidjeti. Naprsline na tim plemenitim uvijenim leđima bujale su u kanjone. Zatim su kanjoni postali zaljevi prostora. Tada više nije bilo broda: samo osamdeset četiri ogromne kovanice koje su se smanjivale dok su se vrteći udaljavale jedna od druge, zauvijek padajući nevidljivom putanjom. A svaka je kovanica bila jedna paluba, i svaka je paluba sada bila svijet za sebe, i svaka je paluba, sa slučajnim teretom ljudi, životinja ili poničkih vrtova, mirno plovila oko Zemlje, plutajući poput čepova u moru bez dna.

Ovo je bio prekid koji se nije mogao popraviti.

Sada neće imati druge, nego odvesti nas na Zemlju – rekla je Začana tihim glasom. Pogledala je Žalopoja. Pokušala je, ženski, pogoditi sve nove stvari koje su ih čekale. Pokušala je pogoditi sve suptilne pritiske koji će pratiti privikavanje svakog stanovnika broda na otmjenosti Zemlje. Bilo je kao da će se svi uskoro roditi, pomislila je, smiješeći se u Žalopojevo probuđeno lice. On je bio od njezine vrste, ni jedno od njih nikad nije bilo sasvim sigurno što želi: tako da postoji vjerojatnost da to i pronađu.

KRAJ

Table of Contents

DIO PRVI

I

II

III

IV

DRUGI DIO

I

II

III

IV

DIO TREĆI

I

II

III

IV

DIO ČETVRTI

I

II

III

IV

V

KRAJ